Adriana Georgescu

La început a fost sfârşitul

PREFAŢĂ

Pe am revăzut-o în Piaţa Universităţii. În aprilie 1990 Ştiam că se află de cealaltă parte a Canalului Mânecii, într-un orăşel britanic. Că şi-a schimbat numele, după o nouă căsătorie, în Westwater. Că nu doar vremea ce trecuse peste noi îi schimbase înfăţişarea dar şi nevindecabila traumă a experienţei carcerale. Îi urmărisem an de an evoluţia şi tragedia. Totuşi, în mijlocul tinerilor de aici o regăseam real. Şi atunci când intonau cu umor dar unul ciuruit de gloanţe imnul „golanilor”. Şi atunci când, în genunchi, se reluă un alt refren, „Doamne, vino Doamne, să vezi ce-a mai rămas din oameni”. Între iluzia liric-revoluţionară a începutului şi presimţirea dezolantă a sfârşitului era locul adevărat al Adrianei.

A fost un simbol al îndârjirii cu care studenţii şi tinerii în general înfruntaseră după război ocupaţia sovietică. Lângă inconfundabila siluetă a lui Mihai Fărcăşanu conducându-l pe tinerii liberali la manifestaţii, de nedespărţit, apărea părul auriu, svelteţea sportivă, râsul încrezător al Adrianei. Ziaristă, foarte tânără avocată, de abia ieşită de pe băncile universităţii, apoi şefă de cabinet a generalului Rădescu, rezistenţa anticomunistă aflase în ea o figură emblematică. Avea să devină şi una din primele victime expiatorii o dată cu înscenarea celui dintâi proces în care Nicoiski îşi făcuse gamele în România, game ce aveau să ducă la simfonia neterminată a ororii de la Piteşti. Nu se ajunsese încă pe acel prag al demoniei, dar pâriă şi aceste exerciţii fuseseră de ajuns pentru a transforma existenţa Adrianei, însoţindu-l toate etapele cu coşmarul tor neîntrerupt.

Când ne-am regăsit la Paris, pe la sfârşitul lui 1948 în ciuda celor suferite, Adriana părea aceeaşi. Era tot şefă de cabinet a generalului Rădescu poposind aici pe calea pribegiei ce avea să-l ducă în Statele Unite. Adriana ştia tot atât de bine să râdă, nu renunţase la speranţă. E drept că noi toţi, studenţi sau de abia ieşiţi din studenţie, care ne aflam la Paris destul de numeroşi pentru a transforma Boulevard St. Michel într-un fel de Calea Victoriei desţărată, împărtăşeam aceeaşi inconştienţă a vârstei. Nu cunosc decât o singură excepţie, pe Virgil Ierunca. Îşi plimba printre noi pesimismul activ şi era unicul pe care nu l-am văzut vreodată ciocnind de Anul Nou sau la o sărbătoare cu rituala formulă „la anul la Bucureşti!”. Eu însămi sosisem aici cu ferma credinţă că trebuie convins Malraux să alcătuim brigăzi internaţionale pentru eliberarea României. Căzusem într-un Paris convalescent după război şi incapabil să se pregătească pentru un altul, printre intelectuali marxişti, marxizanţi, marxieni, comunişti, tovarăşi de drum şi de ideologie pentru care Moscova era un fel de Meccă a antifascismului. Printre reprezentanţii marilor puteri care alcătuiau tribunalul de la Numberg, reprezentanţii Gulagului judecau pe responsabilii lagărelor naziste. Nu puteai evoca satelizarea Estului fără a fi tratat de fascist. Dar îndârjirea noastră de a nu admite împărţirea Europei şi nedreptatea flagrantă a păcii nu se lăsa întinată de contactul agresiv cu realitatea. Scoteam ziare, ne agităm, ţineam reuniuni, băteam la toate porţile, voiam să deschidem nişte ochi care aleseseră să rămână închişi. Nu doar vitalitatea vârstei explica o astfel de atitudine în contratimp. La anii lui foarte maturi, un Grigore Gafencu făcea, la alt nivel, acelaşi lucru. După Paris, în Statele Unite se constituiau Comitete ale ţărilor captive noi aveam chiar două, unul condus de C. Vişoianu, altul de generalul Rădescu şi Mihai Fărcăşanu - legitimitatea unor regimuri ieşite din alegeri falsificate părea lesne de pus în discuţie.

Termenul exil nu trebuie pus la singular. Au fost mai multe exiluri. Primul era compus mai ales din oamenii care nu fugiseră ca să scape ci ca să se bată departe.

Şi ne băteam. Fără arme, fără acele tancuri în care mai visam să ne întoarcem în România. Cu scrisul şi cuvântul. De abia în 1956

când am constatat uimiţi că_ înecarea în sânge a revoluţiei maghiare s-a produs fără reacţie din partea puterilor occidentale (un simplu avion al Naţiunilor Unite din care ar fi coborât pe aeroportul de la Budapesta Secretarul General al ONU, răspunzând apelului disperat al lui Imre Nagy, ar fi fost probabil de ajuns pentru a opri măcelul şi a schimba cursul istoriei), de abia atunci ne-am dat seama că vrerea noastră fusese deşartă. Şi tot de atunci, exilul şi-a cunoscut pluralul. Cei determinaţi să continue adevăratul curaj, spunea Simone Weil, este să lupţi fără nădejde au făcut-o, fiecare în felul lui, trăindu-şi viaţa ca o paranteză între ceea ce a fost şi ceea ce n-avea aproape nici o şansă să mai fie. Alţii s-au mai acomodat. Alţii s-au asimilat. Şi, dintre valurile de exil ce-au urmat, unele au fost strict „economice". Rareori „politice". 1956 primul mare deces din primul mare exil: Grigore Gafencu, revenind de la un post de radio unde lansase un ultim apel pentru salvarea unei revoluţii ce-ar fi putut să nu fie doar a Ungariei, a fost doborât de o criză cardiacă.

Nu eram încă în 1956 când am revăzut-o pe Adriana la Paris. Mai trăiam cu convingerea ochilor ce trebuie deschişi. Prin cafenelele de la St.

— Germain-des-Pres, în loc să discutăm despre existenţialism şi să-l căutăm pe Sartre şi pe ciracii săi, am pus la punct o strategie. Adriana va scrie o mărturie iar eu i-o voi traduce. Cât mai repede. Urgenţa era pe măsura închisorilor ce se umpleau în ţară. Să-mi aducă deci, zi de zi, ce scrisese peste noapte. Când n-are timp, să scrie direct la mine acasă şi să traduc pe loc. „La mine acasă" era de fapt o mansardă („chambre de bonne" îi spun francezii) cum aveau pe atunci studenţii săraci la Paris. Şi eu, pentru prima oară în viaţă, eram foarte săracă. Recunosc că nu-mi displăcea cu totul acest stil de boemă pe care nu-l cunoscusem în ţară: cantinele universitare, camera fără apă curentă, scara fără lumină. Acolo, în 44 Boulevard Raspail, urca zilnic Adriana cele şapte etaje, bineînţeles fără ascensor. Cu trei-patru file scrise în grabă, sau fără nici una, urmând să le compună în timp ce pregăteam masa. Cum România rupsese legăturile culturale cu Franţa, rămăsesem fără burse şi doar cu

un ajutor studenţesc redus la minimum. Nu ştiam cum trebuie să te comporţi când n-ai nimic, dar ideea de sărăcie era legată, abstract, în mintea mea, de mămăligă. Căutam deci prin tot felul de magazine specializate mălaiul destul de scump pe acea vreme şi din care, de altminteri, eu din neştiinţă, Adriana din extrema-l concentrare pe manuscris, nu ajungeam să facem o mămăligă nici măcar pripită. Ieşeau un fel de cocoloaşe pe care le completam cu ciocolată „de la pachet”. Diverse asociaţii caritabile din America trimiteau pentru refugiaţii din Estul Europei coleţe cu hrană şi îmbrăcăminte uzată. Toate la un loc aşa încât ciocolata noastră mirosea a... naftalină. Fumam în schimb şi beam, Adriana ceai, eu cafea. Şi lucram. La plecările tardive, pe scara fără bec, Adriana mai lăsa să cadă din filele deja traduse, altele le arunca mototolite în coşul de hârtii, nu avea pentru ea mare importanţă, scria cu un singur scop, să „deschidă ochii”. În pauze, ne comportam amândouă infantil sau ridicol: puneam cuvinte româneşti pe cântecul partizanilor francezi şi ne închipuiam în primele batalioane ce vor deschide uşile închisorilor. Lipeam imaginile aţâţ de obsesive în acei ani ai rezistenţei franceze pe realitatea românească. Şi, după acest intermezzo al nălucirii, reîncepeam, ea să scrie, eu să traduc. Ajunsă la primele experienţe de închisoare şi tortură, Adriana punea stiloul jos. Începea să tremure. Din tot corpul. Îi clănţăneau dinţii. (Tremuratul acesta ova însoţi de-a lungul vieţii, e prezentul ei veşnic.) îi mai dădeam un ceai. Deschideam fereastra ce dădea pe acoperişurile Parisului. Dar ea se afla, mai departe, în bezna bucureşteană a gratiilor, înainte de a relua scrisul, povestea, tremurând mai departe, tot ce nu putea să aştearnă pe hârtie. Apoi, încetul cu încetul se potolea şi scria chinuit, zgârcită cu epitetele, aluziv, inomabilul. Filele acelea, imediat ce le transcrisesem în franceză, le arunca direct în foc, parcă în arderea lor s-ar fi putut consuma şi trecutul. Hârtia se prefăcea în scrum, nu însă şi povara.

Chiar printre amintirile de închisoare erau însă şi episoade deloc tragice. Adriana îşi amintea cu umor şi o uşoară înduioşare de relaţiile ei cu colegele prostituate şi hoaţe. Pentru a nu tălmăci un argou viu românesc într-unui literar francez, un prieten mi-a prezentat pe un camarad al lui din rezistenţă care nu se exprima

decât argotic. Simplu, masiv, primar chiar, ţinând parcă în mână mitralieră de care nu se despărţise cu totul (îşi ascundea armele sub pat, mi-a mărturisit el), om de rând şi de curaj fusese şi el după zăbrele din motive binecuvântate îmi debitase tot ce ştia. Criminalele, hoaţele, prostituatele de pe Dâmboviţa au putut astfel, graţie lui, să vorbească aidoma celor de pe malul Senei. Un singur termen a rămas neschimbat: „cârpo” cum îi spuneau amical Adrianei aceste co-deţinute. Mi-L aduc aminte deoarece Adriana şi cu mine am adoptat acest apelativ şi mai târziu în conversaţiile noastre, apoi, când a plecat în Anglia, în corespondenţă. Niciodată „dragă Adriana” sau „dragă Monica”. Ci „cârpo”, ca un fel de legătură inconştientă? Între ce năzuiam noi atunci şi ce urma să nu se întâmple.

Adriana nu se ocupă doar cu scrisul cărţii terminată într-un timp record graţie ritmului şi stilului de lucru. Activa mereu. Ca membră a partidului liberal. Ca secretară a lui Rădescu. Lămurea oameni politici, gazetari, mergea la reuniuni, povestea, povestea. La procesul intentat de şefii patidelor democratice din Estul şi Centrul Europei autorului comunist al unei cărţi ce făcea scandal pe atunci, L’Internationale des Traîtres, Adriana, în depoziţia ei, avertizase Occidentul că, dacă întârzie să facă ceva pentru „cealaltă Europă”, se va regăsi cu populaţii întregi nevrozate. Profeţia pe care Adriana o deducea din propriul ei tremurat s-a văzut confirmată de starea în care s-a aflat societatea românească după 1989

Cartea a fost publicată la Hachette, în 1951 Traducerea o semnasem cu un pseudonim (Claude Pascal). Aveam în ţară un ostatec. Pe cel mai drag. Mama. Ceea ce n-a împiedicat să fie arestată în 1958 la vârsta de 70 de ani, condamnată la 25 de ani şi, până la urmă, asasinată în închisoarea unde i se refuzase orice îngrijire medicală. Dar nu din pricină că pseudonimul ar fi fost decriptat. Ci sub pretextul absurd (dar ce n-a fost oare absurd în România comunistă?) de „spionaj”. Cum? Trimiţându-mi baticuri pe care ar fi desenat hărţi de… stat major. Mai e nevoie să spun că mama nu ştia să deseneze şi că n-am primit de la ea vreun „batic”? Nu mai e.

Au commencement etait la fân, în ciuda contextului stângist, a avut în presa franceză un ecou favorabil. Adriana presupune că ambasadă ar fi cumpărat întreaga ediţie ca să nu ajungă la public. Nu ştiu dacă aşa a fost, în totalitate sau în parte, astfel de „cumpărături masive" erau însă în moravurile comuniste ale epocii. În orice caz, ediţia s-a epuizat.

Îmi rămâne să spun de ce socotesc publicarea în România a cărţii Adrianei Georgescu şi salutară şi de actualitate.

Salutară: suferim, vom mai suferi încă mult timp, de reputaţia ce ni s-a făcut de a fi ţara din Răsărit cu cea mai slabă disidenţă. Şi, cu excepţiile ştiute, e destul de adevărat pentru ultimele decenii. Nu şi pentru primele. Rezistenţa în România a fost probabii după 1944 mai numeroasă, mai unitară, mai decisă decât la vecinii noştri. Şi mai îndelungată. La Viena, în septembrie 1947 după ce trecusem clandestin o frontieră (deşi aveam un paşaport în regulă, dar aceasta e o altă poveste şi nu aici o voi spune), m-am aflat în biroul unui ofiţer francez ce urmă să-mi pună o nouă ştampilă pe paşaportul meu plin de parafe. În spatele biroului său, o imensă hartă a României cu steguleţe în Carpaţi: amplasarea cuiburilor de rezistentă în munţi. Ofiţerul voia să ştie dacă mai cunosc şi eu altele. Nu cunoşteam. Ştiam, în schimb, de rezistenţa mai mult sau mai puţin declarată a societăţii („societăţii civile", s-ar spune azi; pe vremea aceea exista). Fusesem delegata Facultăţii de Litere din Bucureşti la marele congres studenţesc din mai 1947 la Cluj, în care comuniştii şi diversele „fronturi" sub care se camuflau voiau să ne forţeze a înfiera şi „concedia" pe profesorii recalcitranţi faţă de noua stăpânire. Am rezistat cu toţii aţâţ de bine presiunilor (erau reprezentate Universităţile din toată ţara), încât congresul s-a terminat fără nici un rezultat pentru comunişti şi cu Imnul Regal cântat de o mare aulă plină de studenţi. Fusesem cazată la căminul medicinistelor unde puneam la cale, în nopţi mereu albe, tactica de urmat. Printre intelectuali părea a domni aceeaşi determinare. M-am dus atunci să-l văd pe Lucian Blaga, împreună cu Ştefan Aug. Doinaş şi alţi „cerchişti" de la Sibiu. Blaga voia detalii asupra felului în care se comportă scriitorii şi profesorii universitari din Bucureşti. Marile lui tăceri erau

străbătute de nelinişte şi determinare. „Mut ca o lebădă”, Blaga asculta viitorul.

Cred că va trebui să se insiste asupra acestei rezistenţe iniţiale şi pentru a restabili adevărul şi pentru a cinsti pe cei care nu mai sunt şi pentru a ne descotorosi de unul dintre rarele noastre complexe fără obiect (avem atâtea altele justificate!).

Asupra actualităţii acestei mărturii presupun că nu mai e nevoie să insist. O vor constata cititorii. Mie mi-a fost de ajuns s-o regăsesc pe Adriana în Piaţa Universităţii 1990

Sunt însă şi diferenţe. Esenţiale.

În 1945 aveam o societate civilă dar şi armata roşie pe un pământ cedat „influenţei” sovietice. În 1989-l990 societatea, cu minunatele excepţii ştiute, s-a arătat bolnavă „nevrozată”, ar fi spus Adriana. În schimb, Europa nu mai e împărţită, iar armata roşie e ocupată la ea acasă.

În 1945 totul depindea de străini. Acum, totul depinde de noi. În principiu, la început nu mai are de ce să fie sfârşitul.

Monica Lovinescu

Pariş, martie 1991 închin această carte tuturor românilor care, în perioada celor patru decenii de robie comunistă, au fost persecutaţi, arestaţi, torturaţi şi condamnaţi pe nedrept, la ani grei de puşcărie.

NOTA AUTOAREI

Dat fiind că această carte a fost scrisă în epoca stalinistă, anumite nume de persoane şi localităţi au fost schimbate din motive lesne de înţeles. Unele evenimente au fost romanţate pentru că poliţia comunistă să nu poată identifica şi, ca atare, hărţui şi aresta persoanele cu care am fost în legătură.

În iulie 1943 un mic incident aparent fără importanţă, mi-a decis totuşi întreaga viaţă.

Aveam douăzeci şi trei de ani şi până atunci viaţa mea îşi urmase cuminte cursul, în chiar direcţia pe care voiam să i-o dau, pe care credeam că i-o voi putea da.

Voiam să mă fac avocată şi tocmai îmi dădusem licenţa.

Voiam să fac sport şi participasem deja la mai multe campionate naţionale de voleibal şi de ping-pong.

Voiam să fiu ziaristă şi, de un an, eram critic cinematografic la ziarul „Universul literar”.

Mai eram şi infirmieră la un spital militar.

Prin urmare, în iulie 1943 chiar în ziua examenului de licenţă, a început totul.

Trebuie să fi fost într-o vineri…

Tocmai aflu rezultatul examenului. Colegii vor să sărbătorească evenimentul invitându-mă să luăm masa de seară în oraş. Refuz, sunt de gardă la spital. Mă despart de grup şi cobor scările. Mă ajunge din urmă un coleg: „Adriana, dă-mi te rog permisul tău.” I-l întind. Permisul se află foarte rar asupra mea. Colegii mei de facultate sunt mult mai pasionaţi de cinema decât mine. Eu nu mă duc decât o dată pe săptămână, ca să-mi pot scrie cronică. Atunci când lucrezi într-un spital, vezi prea mulţi morţi, prea mulţi răniţi. Iar filmele care rulează la Bucureşti sunt aproape în exclusivitate nemţeşti…

Serviciu de noapte la spital. De gardă în salonul muribunzilor. În toate paturile, aceiaşi ochi închişi, aceleaşi respiraţii gâfâitoare, aceleaşi buze crăpate care nu se întredeschid decât ca să ceară apă, iarăşi apă.

La ora unu altă infirmieră vine să mă înlocuiască. Trebuie să mă duc la sala de operaţii.

Trei operaţii. Uruitul surd al avioanelor parcurgând cerul deasupra acestui spital înecat în mirosul de cloroform, ţăcănitul metalic al instrumentelor strălucitoare pe care asistenţii i le trec

chirurgului-şef, zgomotul reţinut, gâfâitor, al respiraţiilor domină noaptea, care trece anevoie.

*

La şase de dimineaţă, îl însoţim pe chirurgul-şef până la maşina care îl aşteaptă în faţa intrării. Aerul răcoros al dimineţii palide îmi arde ochii.

În camera de gardă, un medic mă ajută să-mi scot halatul, când îşi face apariţia Gheorghe, un coleg de redacţie:

Trebuie să-ţi vorbesc imediat.

La ora asta? Ce s-o fi întâmplat pentru ca Gheorghe să vină la spital la o asemenea oră?

Poţi vorbi în faţa doctorului, e un prieten din copilărie.

La-ţi poşeta şi vino imediat. Trebuie să-ţi vorbesc personal. E secret.

Îmi iau geanta şi îl urmez. Înainte de a ieşi îi spun doctorului:

Mă întorc imediat.

Ba nu, n-ai să te mai întorci, îmi spune Gheorghe, odată uşa închisă. Eşti căutată. Siguranţa. Nu te mai mira atât. Cei de la cenzură te-au avertizat de mai multe ori. Trebuia să stai potolită. Ce nevoie aveai să critici atât de mult filmele nemţeşti? Cenzura n-a lăsat să treacă din ultimul tău articol decât şapte rânduri!

— Am scris ce gândeam.

Rezultatul: poliţia a venit să te caute la redacţie şi acasă. Chiar în acest moment te aşteaptă agenţii în amândouă locurile. Pare într-adevăr speriat. Simt că mi se taie picioarele.

Mă duc să-mi iau rămas-bun de la doctor şi de la infirmieră.

EPUT A FOST SFÂRŞITUL 17 Eşti nebună? O să vină să te caute şi aici. Jos ne aşteaptă o maşină. Trebuie să pleci imediat. Întotdeauna mi-am spus că eşti inconştientă.

Ridic din umeri.

Unde vrei să mă duc?

O să te ascundem noi, dar nu-l acum momentul de stat la discuţie. Să plecăm înainte ca poliţia să aibă timp să vină şi aici.

Mă ia de mână, mă trage după el. Îi mai spun:

Crezi că-l chiar aşa de grav?

Gheorghe se opreşte şi îmi replică pe un ton furios: -Ascultă, trebuie să te hotăreşti. Vrei să dispari, sau preferi să le faci o mică vizită celor de la Gestapo? Ideea de Gestapo mă înfioară. Îl urmez pe Gheorghe alergând şi nu mai discut. O maşină ne aşteaptă jos. Gonim prin oraş. Zorile sunt cenuşii.

II

Nu înţeleg ce se petrece.

Am devenit brunetă, am acte false şi locuiesc la Câmpulung.

Gheorghe nu minţise. Înainte de a ajunge la Câmpulung am fost de mai multe ori pe punctul să leşin de frică. Eu care aveam oroare de romanele poliţiste...

Locuiesc într-o casă dintr-un oraş pe care nu-l cunoşteam. Un orăşel de provincie drăguţ şi paşnic. O casă unde nu m-am simţit în largul meu. Cel puţin la început. Acum, m-am obişnuit. Împart camera cu o tânără de vârsta mea, o evreică, pe nume Coca: şi ea se ascunde. În altă cameră, patru băieţi, în sufragerie, stăpânii casei, Sandu şi lâna. Sandu face parte dintr-o reţea de rezistenţă şi el e cel care ne organizează munca. Începând cu orele opt seara, casa se cufundă în tăcere. Ascultăm emisiunile de la B. B. C. şi Vocea Americii. Lâna stenografiază comunicatele aliate. Pe urmă noi le multiplicăm la roneotip.

Frontul se apropie pe zi ce trece. Pe străzile Câmpulungului soldaţi nazişti trec în debandadă. Cei patru băieţi distribuie, noaptea, manifestele pe care le celor urmăriţi.

Unul dintre băieţi, Tudor, are automobil. La o săptămână după sosirea mea, Coca ocupă în automobilul acesta un loc bine determinat lângă el. Toată lumea e voioasă. Cu greu reuşesc să mă pun la acelaşi diapazon, lâna îmi reproşează că iau prea în serios faptul de a fi căutată de poliţie. Poate că are dreptate.

Dar, fără să o arăt prea mult, mi-e tare frică. Nu m-am deprins deloc cu tânăra brunetă pe care o zăresc în oglindă şi care are trăsăturile mele. Cu actele false, cu numele de Johanna Muller, nici atât. Îmi repet de o sută de ori pe zi numele acesta, care ar trebui să fie al meu şi încerc astfel să-l îmblânzesc, să mi-l apropii. Foarte des mă gândesc şi la spitalul pe care a trebuit să-l părăsesc atât de stupid. O fi fost bombardat?

De câteva luni Bucureştiul este bombardat aproape zilnic de aviaţia anglo-americană.

Nu mi se permite să trimit scrisori.

*

Colegii mei de recluziune sunt de părere că am avut o atitudine admirabilă atacându-l pe nazişti. Le repet la nesfârşit că nu era nimic admirabil în asta. Găseam că filmele naziste, cu lozincile, cuvintele de ordine, ferocitatea lor rasială, sunt odioase şi o spusesem. Asta era tot.

Sandu şi băieţii mă consideră un element politic preţios „pentru mâine”. Ştiu că se înşeală, dar degeaba încerc să-l conving. Nu am făcut politică niciodată. Ştiu doar că am oroare de război, de coşmarul acesta în care ne zbatem toţi.

* împlinesc douăzeci şi patru de ani la 23 iulie 1944 Prima aniversare în care nimeni nu-mi urează la mulţi ani. O zi ca celelalte, ca toate celelalte de un an de când locuiesc în casa asta. Aceeaşi activitate febrilă şi puţin dezordonată. Băieţii au

găsit un camion german părăsit şi plin cu hârtie albă. Tipărim de două ori mai multe manifeste decât înainte.

19 în noaptea asta avioane americane trec deasupra Câmpulungului, îndreptându-se spre Bucureşti. Singurcrtfapt demn de amintit din această zi.

Zilele sunt la fel, toate la fel. Oraşul e animat şi înfrigurat. Frontul se apropie de graniţele noastre. Un soi de pace neliniştită mă cuprinde, ca o suprafaţă de apă regulat agitată de vânturi. Prinsă în această oboseală a aşteptării, nu mai ajung să mă definesc.

Nu mai facem plimbări noaptea cu maşina. Din cauza camuflajului, stingem toate luminile după ora zece seara. Ne culcăm devreme, ca să ne trezim la patru dimineaţa şi să ascultăm comunicatul. Toate deşteptătoarele din casă încep să sune nebuneşte la patru fără un sfert. Mă trezesc de fiecare dată cuprinsă de nelinişte.

În noaptea de 23 august 1944 abia aţipisem când nişte lovituri puternice în uşă mă fac să sar în sus. Apare Sandu, în pijama, urlând:

— Armistiţiu, fetelor, armistiţiu! Repede, la radio! Vorbeşte regele!

Sandu sare ca o minge, toată curtea e luminată. Nu mai este camuflaj? Pesemne că nu visez, din moment ce Sandu ţopăie tot timpul şi ţipă. De fiecare dată atinge lampa atârnată în plafon care se leagănă frenetic.

Dăm fuga şi ascultăm ţinându-ne de mâini, tăcuţi, impresionaţi. Doar Sandu vociferează:

— Admirabil! Anglo-americanii au devenit aliaţii noştri. Ne vom bate contra nemţilor, alături de ruşi, o să vedeţi, vom fi liberi.

Ne îmbrăţişăm, suntem cuprinşi cu toţii de aceeaşi bucurie nebunească. Cântăm toate imnurile cât ne ţine gura: imnul

naţional, Marseilleza, God Save the King, imnul american. Am vrea să fim nişte democraţi perfecţi, dar nici unul dintre noi nu cunoaşte Internaţionala.

Când întru a doua zi în camera unde am dansat şi am cântat toată noaptea, mi se pare ciudat de tristă. Pahare goale şi sticle pe jos. Lumina pătrunde în raze de praf cernute prin perdelele groase. Mucurile de ţigară degajă un miros acru, stătut.

Deschid larg toate ferestrele şi caut o muzică oarecare la radio. Orice, numai să izbucnească şi să rupă acea stranie şi sinistră vrajă.

Ies în curte, strigându-l pe Coca şi pe ceilalţi ca să mă ajute să fac curăţenie. Prima pe care o văd apărând este lâna, în cămaşă de noapte, care plânge bâiguind:

Parisul a fost eliberat.

Lâna şi-a petrecut acolo toată tinereţea. Eu nu am fost niciodată la Paris, dar gâtlejul mi se strânge şi tristeţea de mai înainte cedează locul unei mari bucurii.

O las pe lâna prostită de fericire să repete întruna: „Parisul a fost eliberat” şi alerg să-l anunţ pe ceilalţi. O găsesc pe Coca în faţa uşii, discutând cu Tudor care tocmai a sosit. Amândoi gesticulează şi se agită. Le strig de departe:

Parisul a fost eliberat!

Ştiu, spune Tudor, dar o să ne bucurăm mai târziu. Pentru moment, caută să o trezeşti pe proasta asta care nu vrea să înţeleagă.

De ce s-o trezesc?

Pentru că trebuie să plecaţi la ţară.

— Vreţi să vă căsătoriţi ia ţară, într-un cadru idilic?

Nu fi tâmpită. Vin ruşii!

Mare noutate. O cunoşteam şi noi, închipuie-ţi. Ruşii sunt aliaţii noştri. Războiul s-a sfârşit. Şi s-a încheiat armistiţiu. Şi nu mai există camuflaj, nu mai există bombardamente. Uite comunicatul complet. Vezi că suntem şi noi la curent.

— Altă proastă! Înţelege, femeie, că lucrurile nu sunt atât de simple cum am crezut! Sper că nu ne-am bucurat degeaba, dar, pentru moment, toată lumea pleacă la ţară. Ruşii vor trece prin Câmpulung. Îmbrăcaţi-vă repede şi nu mă mai întrebaţi nimic. Trebuie să plecăm, am primit ordin să vă îmbarc pe toţi. Ordin, înţelegi?

Îl privesc mai atent. Plecase în zori foarte mulţumit şi acum are privirea schimbată. Ordin? Altă plecare? Nu înţeleg ce se petrece.

Dăinuie totuşi în mine un soi de lumină. Nu pot analiza nimic. Simt cu toate acestea că vor veni zile şi nopţi care vor aduce cu ele un vânt de nebunie.

O jumătate de oră mai târziu, ne îmbarcăm cu bagajele în maşina lui Tudor. Nu ştim în ce direcţie vom merge; nu ştim pentru cât timp plecăm, nici măcar nu ştim dacă mai trebuie să râdem de aventura această nouă şi absurdă.

Ocupăm, lâna, Coca şi cu mine, o cameră liniştită într-o casă ţărănească. Cealată încăpere a casei e locuită de o bătrână. Singurul ei fiu se află „undeva pe front”. E un prieten din copilărie al lui Sandu.

Încă n-am înţeles ce căutăm acolo, deşi am venit de trei zile. Aproape nu ne vorbim şi privim prin geamuri peisajul pe care îl cunoaştem acum pe dinafară.

Băieţii fac naveta între Câmpulung şi acet colţ pierdut de ţară. De altfel, când sunt aici, aproape că nu îi vedem. Casa nu are instalaţie electrică pentru radio, iar ei se duc să asculte comunicatele la primărie şi vin să ne aducă ştirile.

A patra noapte de când suntem aici. După toate câte s-au petrecut, fiecare noapte care se lasă aduce cu ea o atmosferă uşor patetică, datorată atât întunericului cât şi imaginaţiei noastre care galopează nebuneşte.

Un zgomot surd, apoi o lumină la poarta din fundul curţii. Ne sculăm în picioare. O strâng tare de mână pe lâna. Ruşii? Tăcere. Voci, adică o singură voce foarte joasă: a lui Sandu. Tras la faţă, în penumbră, e aproape ireal. Vine de la Câmpulung şi ne comunică ştirea foarte încet, ca şi cum s-ar teme să nu o auzim.

Nemţii bombardează Bucureştiul de patru zile. Timp de o zi au fost stăpâni pe aeroportul de la Băneasa; acum, au pus mâna pe cel de la Buzău şi pot astfel, făcând cu schimbul, să bombardeze Bucureştiul douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Au atins Palatul Regal, Universitatea, Gara de Nord, cartierele din jurul Cişmigiului, au distrus Teatrul Naţional. Mai multe pagube decât în cinci luni de bombardamente americane! Ai noştri luptă contra lor în jurul Bucureştiului, care e încercuit.

Deodată, sunt năpădită de vedenii: Cişmigiul, strada mea, străzile mele; şi praful se aşterne peste tot ce a fost. Lâna plânge în hohote.

Şi brusc nu mai aparţinem acestei încăperi în care ne aflăm; plecăm toţi, în închipuire, fireşte. Pentru celelalte plecări, cele reale, trebuie să aşteptăm mai întâi trecerea ruşilor.

Zvonurile care circulă de la un sat la altul sunt mai iuţi decât ruşii şi aflăm astfel despre un soi de invazie de sălbatici care nu seamănă câtuşi de puţin cu armata aliată şi prietenă promisă de comunicatele de la radio.

Se vorbeşte de violuri, de jafuri în serie. Poate că sunt doar zvonuri.

Mai convinşi decât noi, băieţii au scos motorul de la automobil, au spart şi stricat câteva piese pe ici, colo şi l-au băgat într-un grajd între doi porci şi o vacă. Îi înjurăm. Susţinem că ar fi fost

mai bine să luăm maşina şi să plecăm la Bucureşti. Îi facem să râdă. Ne povestesc alt zvon care circulă, conform căruia ruşii „ar viola” trei feluri de „obiecte”: ceasurile, femeile şi automobilele.

* lâna s-a trezit prima, în dimineaţa aceea. Ne strigă să ne uităm pe fereastră.

Mai mulţi bărbaţi aproape culcaţi, aplatizaţi pe cai foarte mici, îi îndeamnă să galopeze; sub cai, în nişte sub-şei improvizate, atârnă obiectele cele mai eteroclite: bucăţi de covor, panglici, rochii şi sticle. Câţiva îşi biciuiesccaii, urlând.

Suntem aproape amuzate de spectacolul care seamănă ca două picături de apă cu litografiile cărţilor noastre de istorie de-a opta: Hoardele lui Attila îndreptându-se spre Europa.

Vocea bătrânei ne scoate brusc din această contemplaţie inconştientă. Pare chiar speriată.

Unde-s băieţii?

La Câmpulung.

Intervenţia ei ne aminteşte că suntem în cămaşă de noapte.

Îmbrăcaţi-vă imediat. S-ar zice că năvălesc barbarii. Am să vă ascund.

Trei minute mai târziu suntem gata. Ieşim în curte şi ne îndreptăm spre o groapă cu gheaţă, în spatele casei, lângă grajd. După ce ne-a dat drumul înăuntru şi a închis uşa, bătrâna se sprijină o clipă de ea şi spune cu glas scăzut:

— Aţi intrat la timp, slavă Domnului! Poarta scârţâie. Nu-s ai noştri, fiindcă latră câinele.

Ne aşezăm pe blocurile de gheaţă şi ne acoperim una pe alta cu paie. Nu trebuie să vorbim. Suntem atât de îngheţate pe dinăuntru că nici nu mai simţim temperatura acestor scaune de gheaţă.

Paşii din curte se apropie. Instinctiv, ne luăm de mână şi formăm un lanţ. Fiecare mână o strânge frenetic pe cealaltă. Când paşii se îndepărtează, strânsoarea se desface.

Auzim primul cuvânt rusesc: Davai. Ce-o fi însemnând?

Alţi paşi. Bătrâna se preface că potoleşte câinele şi profită de asta ca să spună tare, astfel încât s-o auzim:

Nu vorbiţi. Au spart oglinzile din camere. Caută femei. Sunt beţi. Staţi liniştite.

Câinele latră nebuneşte. Un foc de revolver. Or fi omorât câinele?

Davai. O auzim pe bătrână plângând în hohote.

Cât timp am stat aşa, ascultând tropăitul cailor, focurile de armă răzleţe şi acele davai în serie?

Rămânem paralizate, inerte, inhibate de frică şi nu mai reuşim să numărăm minutele sau orele care se scurg.

Uşa se deschide brusc. Uitând de orice prudenţă, Coca scoate un ţipăt care seamănă a horcăit. În uşă, luminaţi de o lanternă de buzunar, Sandu şi bătrâna.

Puteţi ieşi.

Ne sculăm în picioare, împleticindu-ne şi încercăm să ne scuturăm de paiele care ne acoperă. Lângă Sandu, un bărbat în uniformă rusească. Sandu râde, foarte crispat.

Nu mai faceţi mutrele astea de înmormântare. Gazda a reuşit să ne telefoneze la Câmpulung. M-am dus cu Tudor să-l văd pe Şandor. Ştiţi, comunistul pe care-l ascundea la el de o lună. Ofiţerul ăsta e un prieten de-al său, un basarabean. L-am rugat să vină să vă „salveze”. Şi iată-ne.

Mi se învârte capul şi mă sprijin de uşă. Nu izbutesc să-l urmăresc pe Sandu în explicaţiile astea întortocheate. Important e că se află aici. Şi că ofiţerul rus „a venit ca să ne salveze”.

Sandu ne prezintă „salvatorului”. Primul rus care nu spune davai. Vorbeşte româneşte, cu un accent foarte pronunţat. Ochi albaştri, reci, impersonali. Se scuză în felul său:

Evident, s-au petrecut lucruri regretabile dar inevitabile pentru orice armată de ocupaţie.

Armată de ocupaţie?

O urmăm pe bătrână în casă pentru a ne lua bagajele. Ne dăm seama că am petrecut o zi întreagă şi o parte din noapte în groapa cu gheaţă. Trebuie să fie cinci dimineaţă, judecând după lumina palidă care ne pişcă ochii.

Mă privesc într-un ciob de oglindă şi-mi zăresc obrazul, foarte umflat. De altfel, sunt străbătută de un tremur nervos care face să-mi clănţăne dinţii. Le privesc pe lâna şi Coca: regimul cu gheaţă nu pare să le fi reuşit mai bine decât mie, au feţele rotunde şi enorme. Obrazul Cocăi are, în plus, o stranie culoare verzuie. Se clatină pe picioare şi trebuie să o ajutăm să se urce în camionul care ne aşteapă în faţa porţii. Bătrâna nu vrea să rămână singură şi ne însoţeşte la Câmpulung. Trecând prin curte, zărim câinele prăvălit la pământ, doborât de glontele de mai înainte. O târâm după noi pe bătrână, care a reînceput să plângă cu sughiţuri şi ne îmbarcăm.

De o jumătate de oră, burează uşor. Camionul este descoperit şi ploaia pătrunde, insidios, prin îmbrăcămintea noastră uşoară. Sandu ia o bucată de covor persan tăiat în triunghi care zace jalnic pe cabina şoferului şi încearcă să ne acopere. Se face ziuă încet, în dimineaţa aceasta şi suntem cufundaţi încă într-o lumină cenuşie. În camion se mai află, în afară de Coca, lâna, Sandu şi mine, doi soldaţi ruşi. Deodată, lâna începe să râdă atât de tare, încât cred că are o criză de nervi. Mi-arată cu degetul pe unul din soldaţi care contemplă cu o satisfacţie nedisimulată patru ceasuri pe care le are la încheietura mâinii.

Priveşte ora şi pare să compare ceasurile, pe buze cu un surâs încântat de copil. Celălalt pare mai trist sau mai bătrân. De altfel, nu are decât un singur ceas. Se scoală în picioare, se îndreaptă spre lâna şi îi cere:

Papirosâ?

Al doilea cuvânt rusesc auzit în ultimele douăzeci şi patru de ore. Sandu îi oferă o ţigară şi înţeleg ce înseamnă papirosâ. Dar davai?

Întâlnim altă coloană de soldaţi ruşi. Câţiva cai încărcaţi cu tot soiul de obiecte şi cu feţe de pernă pe cap ori acoperiţi cu covoare şi, lângă ei, nişte soldaţi, vizibil beţi, se clatină pe picioare şi barează drumul cântând cât îi ţine gura.

Camionul trebuie să se oprească. Ofiţerul nostru coboară, îşi scoate mănuşile şi începe să-l biciuiască pe beţivi, conştiincios, cu cravaşa; pe urmă se urcă la loc în camion, îşi pune din nou mănuşile, spunându-ne:

Ăştia compromit glorioasa noastră Armată Roşie. Pornim din nou şi gonim destul de tare prin sate pustii.

Casele cu uşile deschise, cu ferestrele sparte, par bântuite de stafii. S-a luminat de ziuă, dar încă mai bureză.

Stau la pat de două zile, în aceeaşi cameră din Câmpulung. Regimul glacial nu mi-a priit. Tremur, am febră şi obrazul nu mi se dezumflă.

Coca iese foarte des în oraş cu ofiţerul rus, Tudor şi Sandu, lâna îi însoţeşte şi ea câteodată şi, seara, ele vin să împartă camera cu mine. Coca a decis să se înscrie în Uniunea patrioţilor, asociaţie pro-comunistă. Lâna nu e de acord cu ea şi se ceartă amândouă până noaptea târziu, cu argumente copilăreşti.

Astă-seară discuţia se încinge şi simt că nu o mai suport. Mă scol din pat, îmi pun un palton şi ies în curte. Trebuie să plec cât mai curând la Bucureşti, să reintru în viaţa mea, să-mi regăsesc

colegii, prietenii. Este absolut necesar să înţeleg ce se petrece în jurul meu. M-am săturat să tot fiu purtată de evenimente ca o frunză de vânt. Actuala dramă a vieţii mele mi se pare absurdă; trebuie să pun ordine în bietul meu cap care parcă-mi plesneşte.

Am luat trenul împreună cu Coca şi Tudor. Suntem înghesuiţi într-un vagon de clasa a treia. Trenul staţionează câteva ore în gări mici ca să lase să treacă mai multe convoaie militare româneşti care se îndreaptă spre front. Fiecare tren militar este precedat de un vagon cu steag roşu, cu secera şi ciocanul. Pe vagoane stă scris cu cretă: „Trăiască prietenia româno-sovietică”.

Din toate ştirile care circulă de la un capăt la celălalt al trenului nostru, ca într-o sală de redacţie, reţin două:

Prima: Radio Moscova a anunţat acum trei zile că „glorioasa Armată Roşie, după lupte eroice, a eliberat Câmpulungul, i-a izgonit pe nemţi şi a fost întâmpinată cu flori de către populaţia în delir”.

Or, am fost la Câmpulung. Nu mai existau nemţi acolo de mult, n-au fost nici un fel de lupte, iar populaţia se ascunsese în case şi zăvorâse cu grijă porţile. Au existat, e drept, câteva jafuri şi violuri. De altfel, chiar şi acum, „glorioasa Armată Roşie” reînnoieşte, în fiecare noapte, aceleaşi isprăvi.

Dacă toate ştirile lansate de Radio Moscova sunt la fel de veridice ca aceasta, pe care am putut să o verific singură…

A doua: la laşi, capitala Moldovei, soldaţii şi ofiţerii români care, conform ordinelor primite, le ieşiseră înainte trupelor ruseşti ca să stabilească joncţiunea, au fost dezarmaţi de acestea, declaraţi prizonieri şi deportaţi în Rusia.

Nu-mi vine să cred că e adevărat; nu ajung însă nici să mă conving că e pură fantezie.

Trenul opreşte la Chitila şi, de acolo, trebuie să ajungem la Bucureşti prin mijloace proprii. Ne rămân de parcurs vreo zece

kilometri. Găsim o căruţă care se îndreaptă spre oraş şi ne instalăm, Coca, Tudor şi cu mine, mai mult sau mai puţin confortabil, printre salate şi fructe. Zărim pe câmp, în dreapta şi în stânga şoselei, cadavre intrate în descompunere. Uniformele sunt încă intacte. Nemţi şi 27 români. Nu văd cadavre în uniforme ruseşti. Or fi „eliberat” Bucureştiul precum Câmpulungul?

Străbatem periferiile şi cartierele muncitoreşti, aproape în întregime distruse. Un dulap încă se mai sprijină pe singurul zid al unei case care nu mai are etaje. Câteva femei, ţinându-şi copiii de mână, scormonesc prin moloz. Firele telegrafice şi stâlpii formează ciudate figuri geometrice, ca într-o pictură suprarealistă.

Cred că am început să plâng fiindcă Tudor mă priveşte într-un mod ciudat.

Trebuie neapărat să pricep ce se întâmplă!

Am regăsit Bucureştiul, casa mea, umbra fostei mele vieţi. Puţin praf acoperă totul. Mi-am rupt actele false şi amintirea falsei mele identităţi mă părăseşte încetul cu încetul.

Timp de câteva zile, mă cufund în fericirea asta nesperată; aranjez totul, curăţ, ating în tăcere, îndelung, fiecare obiect, îmi refac sufletul şi chipul proprii.

Şi pe urmă, deodată, o stranie frenezie pune stăpânire pe mine şi mă îndeamnă să telefonez în dreapta şi în stânga ca să încerc să reînnod firele, să-mi reînnod vechea viaţă cu cea prezentă. Nu găsesc un prieten, un coleg. Oare nimeni nu s-a înapoiat încă la Bucureşti? După a cincea zi de recluziune îmi dau seama că portmoneul meu e gol. Trebuie să-mi găsesc ceva de lucru; oricum, nu mai pot trăi pe terenul acesta vag şi fluid, lipsit de realitate, care este actuala mea singurătate.

Şi cum, de două nopţi, străzile Bucureştiului sunt mai calme şi nu se mai aud nici focuri de armă nici ţipete, mă decid să mă

duc la redacţia ziarului meu. Nu a răspuns nimeni la apelurile mele telefonice, dar poate că sunt firele tăiate.

Trebuie să fie nouă de dimineaţa când trec pragul uşii mele, în ziua aceea.

Străbat străzile cu case bombardate pe care le luminează soarele de toamnă, acelaşi soare ce se reflectă pe feţele oamenilor, sărăciţi de bombardamente sau jafuri şi cu un aer de mare însingurare printre ruinele acelea care cer să fie uitate. Şi acelaşi soare îi luminează şi pe oamenii îmbrăcaţi în uniforme străine: ruşi. Bărbaţi şi femei soldat. Femeile, cu feţe rotunde şi păr de culoare deschisă, au pantofi demodaţi cu tocuri înalte. Unele poartă decoraţii şi jupoane ciudate le atârnă trist sub uniforme. Sunt cămăşi de noapte de mătase. Mă opresc locului, uluită: una din ele poartă un sutien pe deasupra uniformei militare. Inima mi se strânge brusc şi uit de armata care jefuieşte şi fură ca să nu mai zăresc decât aceste femei stângaci de cochete, încerc să-mi imaginez viaţa lor, hainele pe care le-or fi purtat înainte de a fi îmbrăcat uniforma. Poate niciodată nu au avut altceva decât o uniformă. Nu reuşesc să le disting una de alta, îmi par interşanjabile.

Mă îndepărtez şi străbat Cişmigiul, pe care toamna pare să fi pus deja stăpânire. Mai am câţiva paşi de făcut până la redacţie şi inima începe să-mi bată destul de tare.

La etajul întâi al imobilului, mă lovesc de cineva care începe să strige:

Trăieşti!

Îl recunosc pe Gheorghe în ţinută de ofiţer.

Nu urca. Am fost acolo, nu-l nimeni. Nu ştiu dacă jurnalul mai poate să apară, toţi redactorii sunt mobilizaţi.

Şi eu care vroiam să-mi reiau cronică.

Vrei să lucrezi?

— Da.

Vino cu mine la „Viitorul”.

E un jurnal politic.

Şi ce-l cu asta?

N-am făcut niciodată politică.

Dar la Câmpulung, ce dracu’ făceai?

Manifeste!

Şi asta nu se cheamă politică, după tine?

Nu. Politica e un amestec subtil de aranjamente şi minciuni.

E un punct de vedere destul de limitat. Vino totuşi la „Viitorul”. Poate că vei putea ţine cronica cinematografică, chiar şi într-un ziar politic. Şi, dacă nu găseşti de lucru, ai să vezi redacţia; seamănă mult cu a noastră; toţi, inclusiv directorul, sunt tineri şi ştiu să scrie.

29 Bine, să mergem. De altfel, de câtva timp caut nişte persoane bine informate care să-mi poată explica situaţia politică.

Vom face tot posibilul ca să-ţi luminăm mintea. Şi plecăm, braţ la braţ, râzând.

Urcăm două etaje şi pătrundem într-o cămăruţă. O singură masă. În faţa scrumierei plină ochi cu mucuri de ţigară, un domn scrie şi nu ne dă nici o atenţie; Gheorghe îi spune bună ziua. Domnul continuă să scrie şi să fumeze. Gheorghe îmi face semn să iau loc şi dispare în încăperea alăturată. Îi sunt aproape recunoscătoare lui Gheorghe de a mă fi lăsat singură şi domnului important şi tăcut de a scrie astfel fără să mă privească. Am regăsit atmosfera de redacţie şi sunt foarte emoţionată. Nu se poate explica această atmosferă; se simte sau nu se simte, asta e tot. Hârtiile boţite care zac ghem pe jos,

aerul saturat de fum, chiştoacele, bărbatul care scrie grăbit şi încă nu ştiu ce care conferă întregului unitate, mă ajută să mă regăsesc, mai mult decât opt zile de singurătate şi reflecţie.

Gheorghe deschide uşa şi îmi face semn să îl urmez. Îl părăsesc pe omul devorat de focul sacru şi intru într-o odaie mai luminoasă. Gheorghe îmi prezintă doi tineri care discută între ei. Primul, cu ochelari, îmi oferă o ţigare. Al doilea apropie un fotliu şi mă pofteşte să iau loc. îşi continuă discuţia.

Ştii bine că, la 28 august, Radio Londra a făcut un lung comentariu despre articolul cronicarului militar de la „New York Times".

Baldwin?

Da, Baldwin... Afirmă că Reich-ul va fi incapabil să înlocuiască cele treizeci de divizii româneşti şi propriile sale unităţi pierdute în lupta asta. După el, întoarcerea armatelor României reprezintă una din loviturile decisive date Reich-ului...

Gheorghe intervine: Şi în emisiunea din 15 septembrie, radio Moscova citează un comentariu din „Yorkshire Post" privind armistiţiul încheiat între guvernul român şi guvernele Marii Britanii, Statelor Unite şi Uniunii Sovietice. Comentariul afirmă că armistiţiul nu e inspirat de nici o idee de răzbunare. Guvernul sovietic n-are decât o singură grijă: securitatea teritoriului românesc.

Cronicarul de la „Yorkshire Post" n-a asistat la intrarea trupelor sovietice în Bucureşti. În dimineaţa de 31 august nu mai erau, la Bucureşti, decât prizonieri nemţi. Şi nici un singur soldat german în stare să lupte! În condiţiile acestea, de ce a anunţat Radio Moscova chiar în seara aceea că Bucureştiul a fost eliberat? Eliberat de cine?

Dar nu ştiiţi cum a fost eliberat Câmpulungul? Eu eram acolo şi...

Gheorghe îmi aruncă o privire piezişă care vrea să spună desigur: „Tu eşti o idioată care nu înţelege nimic. Taci din gură!"

Mă cufund şi mai adânc în fotoliu şi tac. Omul care seamănă cu un pastor protestant cu ochelari reia ridicând vocea:

Recunosc că suntem o ţară învinsă, dar asta nu scuză minciuna. De ce Radio Moscova anunţă că a eliberat oraşe care nu erau deloc ocupate? Şi iată, am aici la îndemână darea de seamă asupra emisiunii de la Radio Londra din 25 septembrie, conţinând un articol din „Manchester Guardian" semnat de Sam Wattson. „Se poate vedea clar, încă de pe acum, că întoarcerea armelor de către România va avea repercusiuni extraordinare în tot sud-estul Europei. Poziţia Bulgariei devenind foarte precară, regimul germanofil de la Sofia s-a prăbuşit într-o singură noapte."

Am prins din nou curaj şi toate privirile mânioase ale lui Gheorghe nu mă mai pot opri. Intervin:

Scuzaţi-mă, dar aş vrea să ştiu în ce fel exact s-a produs lovitura de stat din 23 august?

Tânărul cu înfăţişare de păstor îmi explică pe un ton doctoral: De îndată ce s-a constituit blocul democratic, regele, Maniu şi Brătianu au angajat convorbiri cu Marea Britanie, Statele Unite, iar Lucreţiu Pătrăşcanu, la rândul său, cu Uniunea Sovietică, în vederea unui armistiţiu. În aprilie 1944

Molotov declara că „Uniunea Sovietică nu are intenţia să anexeze teritorii româneşti, să schimbe nimic din ordinea socială existentă sau să se amestece în treburile interne ale României. Guvernul sovietic consideră, dimpotrivă, că este absolut necesar să se restabilească, de acord cu românii, independenţa României care să fie eliberată de sub jugul fascist german".

Cunosc declaraţia lui Molotov. Şi eu ascult emisiunile străine. Ce aş vrea să ştiu e cum s-a produs lovitura de stat din 23 august.

Prea au aerul să mă ia drept o naivă sau o idioată care trăieşte în lună. Tânărul „pastor" reia, uşor enervat: Mi-e teamă că n-am să-ţi pot spune nimic nou. La 23 august, regele a pus să fie arestat Antonescu. Garda palatului era foarte redusă, iar

Bucureştiul ocupat de nemţi. Noul guvern, format de Sănătescu, a făcut cunoscut legaţiei Reich-ului şi comandantului trupelor germane de la Bucureşti că ţara noastră doreşte să pună capăt, prin bună înţelegere, raporturilor sale cu Reich-ul şi că Armata Română, gata să se apere, nu va întreprinde nimic din proprie iniţiativă. Guvernul român permitea trupelor germane să se retragă de pe teritoriile noastre. Comandantul trupelor germane a dat regelui asigurări formale în acest sens: trupele germane nu vor întreprinde nici o acţiune ostilă faţă de trupele noastre. Rezultat: câteva ore mai târziu, unităţi germane au atacat şi dezarmat unităţile române şi au tras asupra populaţiei. Aviaţia germană a bombardat capitala, distrugând cartiere întregi şi vizând în special palatul regal. Astfel Reich-ul s-a pus singur în stare de război cu România. În consecinţă, regele a dat ordin unităţilor române să lupte contra trupelor germane care se găseau pe teritoriul nostru. Actualmente nouăsprezece divizii române sunt angajate alături de trupele sovietice contra Reich-ului. Churchill a declarat în Camera Comunelor că armistiţiul semnat în 12 septembrie la Moscova oferise României condiţii foarte favorabile, latã un rezumat destul de fidel. Asta voiai?

Nu am avut timp să răspund. În pragul uşii, un bărbat destul de tânăr, cu tâmplele cărunte, ne zâmbeşte.

Încă n-aţi terminat de discutat? Veşnic vă găsesc făcând aceleaşi comentarii asupra aceleiaşi probleme.

Gheorghe mă prezintă directorului ziarului, Mihai Fărcăşanu, preşedinte al Tineretului Liberai. Nu ştiu cum să fac ca să-l întrerup pe Gheroghe, care îi explică povestea cu manifestele de la Câmpulung şi „marile mele acţiuni de rezistenţă”. E absolut stupid şi îmi vine să mă ascund într-un colţ întunecos. Mihai Fărcăşanu pare foarte interesat şi spune că mi-a urmărit cronicile cinematografice:

De altfel, deveneau complet ilizibile, adaugă el. Gheorghe încearcă să mă apere:

Cred şi eu, trecea prin cenzură.

Ei bine, domnişoară, dacă n-ai de gând să indispui cenzura Comisiei Aliate de Control…

— Aliată, adică rusească, intervine Gheorghe.

— Aliată, adică rusească, reia zâmbind Mihai Fărcăşanu, vei putea lucra la noi.

Sper că filmele sovietice vor fi de o calitate mai bună şi că nu va trebui să indispun pe nimeni, spun eu, încântată de a fi găsit de lucru.

Regret, dar critica cinematografică e luată de altcineva. Am nevoie de un reporter pentru Ministerul de Interne.

Reporter? Dar nu ştiu să fac fotografii!

Nu va fi nevoie să fotografiezi pe nimeni. Te vei duce să iei ştirile de la Interne şi le vei redacta pentru ziar. Mai gândeşte-te şi treci mâine să-mi dai răspunsul.

Şi îmi întinde mâna. Înainte chiar ca eu să fi părăsit încăperea, au reînceput să discute despre armistiţiu.

Umblu pe stradă cumpănindu-mi deziluzia: nu mă văd devenind reporter politic! Va trebui deci să-mi caut iar de lucru. Ajung astfel, cufundată în tristeţe şi decepţie, pe Calea Victoriei. Imposibil de traversat, din cauza unui grup de manifestanţi care flutură drapele roşii şi scandează, urlând: „Trăiască Armata Roşie! Trăiască democraţia! Stalin! Stalin! Trăiască armata eliberatoare!”

Un băiat, cu un steag roşu în mână, mă îmbrânceşte. Urlă şi mai tare decât ceilalţi: „Trăiască Armata Roşie!”

După toate discuţiile de la redacţie, izbucnesc: N-aţi găsit steaguri româneşti? Soldaţii noştri luptă pe front alături de soldaţii ruşi. Asta numiţi voi democraţie?

Tovarăşe, prinde-o. A insultat Armata Roşie şi democraţia. Eşti arestată. Fascisto!

După părerea mea, situaţia e destul de caraghioasă şi încep să râd. Oamenii se opresc pe stradă şi încearcă să mă smulgă din mâinile „democraţilor”, care m-au înşfăcat şi mă târăsc după ei urlând necontenit: „Fascisto! Fascisto!” Şi, în timp ce mă iau cu ei, încerc să le acopăr vocile: Sunt de acord să vin cu voi la postul de poliţie, unde comisarul o să vă spună că n-aveţi dreptul să arestaţi oameni fără mandat.

Cum ei nu răspund, ridic şi mai tare vocea:

— Vreţi să vă legitimaţi? Nu? Atunci vă veţi legitima la poliţie.

Ce poliţie, fascistă împuţită? Te ducem la „tribunalul” rusesc şi te împuşcăm.

Aţi citit cam prea multe romane poliţiste.

Nu citim romane poliţiste! Astea-s cărţi decadente. Dar te ducem la „tribunalul” rusesc şi te împuşcăm.

Ne aflăm în România. Nu văd ce legătură are povestea asta cu tribunalul rusesc.

O voce din mulţime strigă:

— Ai de-a face cu o echipă de şoc comunistă. De îndată ce ai să vezi un poliţist, pune-l să intervină şi să-l potolească pe derbedeii ăştia. Degeaba discuţi cu ei.

Nu văd nici un poliţist. Pe tot drumul, oamenii se opresc, înmărmuriţi. Formăm probabil un grup destul de pitoresc: eu ciufulită, zbătându-mă şi cei patru băieţi care mă târăsc, fluturând steaguri roşii. Încep să-mi pierd răbdarea:

— Ascultaţi, sunt avocată şi am citit destule texte de lege în care stă scris că nimeni nu poate fi arestat fără mandat.

Eşti fascistă.

De unde ştiţi?

— Ai spus că asta nu-l democraţie.

Da, am spus şi o repet. Sunteţi liberi să manifestaţi pentru Armata Roşie şi pentru Stalin, dar, în ce mă priveşte, găsesc că aţi putea manifesta şi pentru Armata Română care luptă alături de Armata Roşie. E părerea mea şi am dreptul să mi-o exprim, chiar dacă. Nu vi se pare justă.

N-ai dreptul să vorbeşti pe tonul ăsta!

Vă vorbesc pe tonul cu care vorbiţi şi voi. În loc să fiţi pe front, vă plimbaţi în şiruri dezordonate pe Calea Victoriei, urlând. E dreptul vostru să iubiţi Armata Roşie.

Va-să-zică, tu nu iubeşti Armata Roşie, fascistă împuţita!

N-am zis că nu iubesc Armata Roşie. Dar…

Jovarăşe agitator, n-o mai lăsa să vorbească. E arestată!

— În declaraţia sa, guvernul Sănătescu ne promite un regim democratic, în care libertăţile publice şi drepturile cetăţeneşti vor fi respectate. Aveţi reprezentanţi comunişti în guvernul Sănătescu!

Da, dar vrem să avem mai mulţi.

— Aşteptaţi alegerile.

Până la alegeri vrem un guvern complet comunist.

Dar partidul comunist nu numără nici o mie de membri în toată România! V-aţi născut în România?

— Ah! Ah! Eşti rasistă.

Nu-s rasistă. Mă gândesc numai că, cu astfel de echipe de şoc, nu aduceţi un serviciu nici partidului comunist, nici prieteniei româno-sovietice. Voi ar trebui de fapt să ne dovediţi că Rusia este cu adevărat prietenă noastră.

Sigur că este marea noastră prietenă şi aliată, de vreme ce armata ei a eliberat Bucureştiul.

Să trecem peste amănuntul ăsta fals, dar dacă voi…

Tovarăşe agitator, închide-l gura. O să vorbească la „tribunalul” rusesc.

Nu înţeleg limba rusă.

O să ţi se traducă sentinţa.

Urlând care mai de care, am ajuns în Piaţa Victoriei, unde zăresc în sfârşit nişte poliţişti. Îi chem şi fac eforturi să mă degajez.

Agenţii de poliţie au intervenit. Le arăt actele mele şi un poliţist le cere şi celor patru agitatori, care au tăcut ca prin minune, să facă la fel. Grupul astfel întărit se îndreaptă spre postul de poliţie, în timp ce cei patru agitatori protestează.

Tovarăşe poliţist, am primit ordin de la responsabilul manifestaţiei să o ducem pe fascista asta la „tribunalul” rusesc.

O să discutaţi cu comisarul.

Răsuflu uşurată. Mi-au dat drumul la braţ şi păşesc puţin înaintea lor. Agitatorii mei nu prea au aerul să fie grăbiţi să ajungă. După ce ne-a cerut să ne scriem declaraţiile, comisarul se adresează celor patru „tovarăşi agitatori din trupă de şoc numărul 5”:

Citesc în declaraţia dumneavoastră că domnişoara este reacţionară, fascistă şi agentă a imperialismului anglo-american. Totuşi Rusia este aliata acestor două ţări, nu-l aşa?

„Tovarăşii” intonează în cor:

Anglo-americanii sunt imperialişti.

Comisarul nu are aerul să vrea să stea la discuţie şi ne cere să plecăm fiecare acasă. Îl rog să-mi dea un poliţist care să mă însoţească. Echipa începe din nou să urle:

Poţi să ceri să te însoţească toţi poliţiştii din lume. O să te găsim şi în gaură de şarpe. Fascistă împuţită!

Comisarul vrea să încheie un proces-verbal de ameninţări. Refuz şi părăsesc postul de poliţie.

Am ajuns la mine către orele patru după-amiază, hotărâtă să devin reporter politic la „Viitorul”.

A doua zi, debutam în noua mea profesie.

IV

De când îmi împart timpul între tribunal, Ministerul de Interne şi redacţia ziarului, guvernul Sănătescu a fost remaniat şi, la 6 decembrie, generalul Rădescu a devenit preşedintele Consiliului.

Echipa de la Interne s-a schimbat şi ea de când Rădescu e ministru de interne şi, dintre cei patru subsecretari de stat, unul, Dimitrie Nistor, este liberal, altul, Teohari Georgescu, e comunist.

Mă duc la Interne o dată pe zi după ştiri şi m-am obişnuit să văd miniştri în carne şi oase. Văd şi ce se petrece în Bucureşti şi asta e mult mai puţin nostim.

Comuniştii fac manifestaţii aproape zilnic. Membrii comitetelor sindicale nu sunt aleşi prin vot secret, ci prin ridicarea mâinii. În uzine, muncitorii au protestat, cerând votul secret. Comuniştii au chemat atunci, ca să asiste la votul prin ridicarea mâinii, nişte agitatori înarmaţi. Muncitorii nu au arme şi, chiar dacă ar avea, ar fi inutil. Pe străzi, trec în sus şi în jos patrule sovietice. Armata Română e pe front. Partidul comunist, acoperit de Armata Roşie, poate să acţioneze după bunul plac. După ce comitetele sindicale au fost remaniate prin acest procedeu democratic, intră în joc teroarea. Muncitorii cu trei absenţe la manifestaţii

sunt daţi afară fără preaviz. Camera muncii amână sine die toate reclamaţiile şi dreptul la grevă a fost abolit, fiindcă „ţara este în stare de război şi lucrează pentru armată”. „Lucrează pentru armată...” Muncitorii sunt târâţi de mai multe ori pe săptămână la diferite manifestaţii ca să ceară alt guvern şi moartea reacţiunii. „Reacţiune” înseamnă tot ce nu este comunist. La şedinţele Consiliului de Miniştri, comuniştii din guvern îşi neagă responsabilitatea în crearea acestui „stat în stat”. Iar postul de radio comunist „România liberă” cere zilnic „democratizarea” armatei, aceeaşi armată citată în ordinele de zi ale mareşalului Stalin.

De o săptămână, ştirile pe care le aduc la ziar cufundă redacţia în panică. În Moldova, provincie vecină cu Basarabia, care ne-a fost din nou răpită de ruşi, bântuie tifosul şi foametea. Echipele de şoc comuniste profită de această stare de lucruri ca să facă treabă bună. Şi nu numai în uzine, ca la Bucureşti, ci chiar şi în administraţie. În fiecare capitală de judeţ există un prefect legal şi un prefect numit de comunişti. Sunt deci doi prefecţi şi de asemenea două poliţii. Pământurile sunt împărţite prin grija aceloraşi echipe de şoc care vor să realizeze reforma agrară înainte de revenirea trupelor româneşti pe teritoriul naţional. Populaţia locală, înfometată, pradă tifosului, asistă neputincioasă la acest spectacol din care, de altfel, nu înţelege mare lucru. Metodele sunt într-adevăr complet noi.

Într-o şedinţă a Consiliului de Miniştri, comuniştii au fost făcuţi răspunzători de anarhia ce domneşte în Modova.

Acelaşi Consiliu de Miniştri a decis trimiterea unei comisii ministeriale de anchetă pe teren în vederea restabilirii ordinii. Comuniştii, care nu pregătiseră decât un singur răspuns la acuzaţiile pe care le presimţeau: „Nu suntem răspunzători”, nu şi-au putut lansa lozinca şi au trebuit să accepte această soluţie înainte de a fi consultat comitetul central al partidului. Au pus încă două condiţii înainte de a accepta să facă parte din comisie: nici un ziarist să nu însoţească această comisie şi ei să aibă timp să-şi facă injecţii antitifice.

Cuvântul de ordine al acestei şedinţe a Consiliului de Miniştri a fost: „Păstrarea secretului absolut”.

Secretul absolut nu a fost păstrat şi, a doua zi, directorul de la „Viitorul” caută un ziarist voluntar pentru Moldova. Un voluntar care să fie, în principiu, secretarul ministrului liberal care face parte din comisie şi, de fapt, trimisul special al ziarului.

De ce un secretar şi nu o secretară? Mă ofer.

Trei zile mai târziu, mă prezint la şase şi jumătate de dimineaţă la subsecretarul de stat de la Interne, Dimitrie Nistor, pe care îl cunosc fiindcă i-am luat un interviu cu câteva zile în urmă.

În faţa Ministerului de Interne, douăzeci de maşini în şir indian. Iau loc în ele nu numai reprezentanţii partidelor din guvernul „de largă concentrare democratică”, ci şi medici, ingineri agronomi, tehnicieni care trebuie să restabilească o „ordine democratică” în Moldova. Îmi încredinţez bagajele şoferului şi urc în automobilul ministrului liberal, alături de subsecretarul de la Armata de uscat, generalul Puiu Petrescu şi de un subsecretar de stat socialist, care pare foarte preocupat de organizarea cadrelor partidului său în Moldova. E foarte frig suntem în plină lună decembrie şi ne acoperim cum putem mai bine. D. Nistor îmi explică situaţia amănunţit în timp ce străbatem sate distruse şi câmpuri îngheţate. Călătoria mi se pare interminabilă.

Oprire la Focşani, prima capitală de judeţ unde trebuie să „restabilim ordinea”. Discursul oficial este rostit de prefectul legal. Prefectul comunist nu se arată la faţă. Dimitrie Nistor răspunde aducând mesajul guvernului. De vreme ce alegeri judeţene nu sunt posibile pentru moment, câte doi membri din fiecare partid reprezentat în guvern sunt invitaţi să discute cu oaspeţii de la Bucureşti. Comisia se instalează în spatele unei mese mari; în faţa mesei, zece scaune frumos aliniate îşi aşteaptă ocupanţii: câte doi reprezentanţi din fiecare partid: naţional-ţărănesc, liberal, comunist, socialist, Frontul Plugarilor.

Dar, în ultimul minut, nişte cetăţeni, cu scaune în mână, îşi fac apariţia. Se prezintă singuri, încercând să acopere cu vocile lor vacarmul general care a pus stăpânire pe sală la sosirea lor:

Doi reprezentanţi ai Tineretului Comunist;

Două femei antifasciste;

Doi reprezentanţi ai Confederaţiei Generale a Muncii;

Doi reprezentanţi ai Uniunii Patrioţilor.

Încep să înţeleg: cum românii manifestau într-adevăr prea puţină simpatie faţă de P. C, au apărut de la o zi la alta formaţiuni de „tip ciupercă”, cu denumiri neutre, menite să îi atragă pe naivi. Când s-a descoperit că unele organizaţii erau menite să camufleze P. C, cei care şi-au dat demisia au fost arestaţi de echipele de şoc. Aviz amatorilor...!

Acum, reprezentanţii acestor noi partide sunt instalaţi în faţa comisiei.

Comisia cu excepţia, fireşte, a comuniştilor -protestează, invocând ilegalitatea partidelor de „tip ciupercă”, nereprezentate în guvern.

Emil Bodnăraş, reprezentantul P. C. în comisie, începe să strige: în numele partidului comunist... ta ta ta... reacţiunea burghezo-moşierească... ta ta ta... trăiască Armata Roşie... ta ta ta... Jrăiască gloriosul ei conducător, mareşalul Stalin... ta ta ta... în numele comitetului central al partidului comunist, propun pe X ca prefect şi pe Y ca primar.”

Scandal. Comuniştii scandează: „Stalin, Stalin”, iar pe stradă auzim paşii patrulelor ruseşti, însărcinate să vegheze... asupra comisiei.

M-am aşezat puţin mai la o parte şi iau note. Simt o prezenţă în spatele meu. Cineva se apleacă să vadă ce scriu. Întorc capul. O femeie tânără cu ochii verzi şi un aer calm. Şi cum o privesc,

mirată: Sunt Ana Toma, secretara tovarăşului Bodnăraş. Şi dumneata?

Secretara domnului Dimitrie Nistor. Ai putea să-mi explici de ce domnul Bodnăraş şi colegul său de partid, domnul Vlădescu-Răcoasa, au dispărut câteva minute înainte de începerea şedinţei şi de ce revenirea lor a fost urmată de apariţia tuturor acestor oameni cu scaune în mână? Nu crezi că acţionând aşa domnul Bodnăraş încearcă să influenţeze comisia care, astfel, s-a cam deplasat degeaba până aici?

Tovarăşul Bodnăraş este liber să ia contact cu reprezentanţii partidului.

Ştii bine că ceilalţi delegaţi nu procedează aşa.

Ana Toma nu îmi răspunde. Se aşază nu prea departe de mine şi începe să ia note.

Notele mele vor fi transformate în reportaje pe care le voi telefona la Bucureşti şi care vor apărea în „Viitorul”.

Notele Anei Toma vor fi discutate, prelucrate de comitetul central şi trimise la Moscova.

Simplă chestiune de nuanţă.

A doua escală: Botoşani. Aceeaşi scenă. În timpul discuţiilor, nu reuşim să scoatem de la comunişti altceva decât veşnicele lozinci pe care le cunoaştem acum pe dinafară. La prânz, ca să stabilim o atmosferă de destindere şi colaborare, nu discutăm. De altfel, eu soseam mereu în momentul deşertului. Veneam de la poştă de unde îmi telefonasem reportajul. Indicam întotdeauna în coada listei prefecţii şi primarii aleşi. Erau, fără greş, membri F. N. D. (Frontul Naţional Democratic, altfel spus, comunist.)

La celălalt capăt al firului, colegul de redacţie se mira:

De ce toate voturile merg întotdeauna către F. N. D?

Foarte simplu. Ascultă. Comuniştii nu vor să admită votul secret. Doar votul prin ridicare de mâini pare să le fie pe plac. Şi chiar cu votul secret, intruşii invitaţi de Bodnăraş, care sosesc aducându-şi scaunele, formează o majoritate covârşitoare.

Dar ceilalţi miniştri dorm? De ce nu protestează? De ce nu revin la Bucureşti, ci continuă călătoria asta inutilă?

Pentru că, oricum, alegerea primarilor şi prefecţilor trebuie ratificată de Consiliul de Miniştri. Presupun că discuţia cea mare va avea loc în faţa consiliului, la înapoiere. Singurul rezultat pozitiv ar putea să fie o profundă cunoaştere a metodelor de lucru ale P. C. Cât despre ancheta sanitară…

Crucea Roşie a trimis medicamente…

Trenurile şi camioanele sanitare trec printr-o vamă comunistă. Comuniştii fac bursă neagră cu medicamentele obţinute astfel. O mare parte dintre camioane sunt rechiziţionate şi dirijate spre Reni şi Rusia.

Bine jucat, pe cuvântul meu. Cum e Bodnăraş?

Veşnic posomorât. Discuţia lui preferată: „Cum am evadat din închisoarea de la Aiud”. Nu spune nimic despre şederile sale la Moscova. Urlă cu convingere cuvintele de ordine ale partidului. Poartă un foarte reacţionar costum de golf. Înfăţişare mai degrabă teutonă decât rusească.

Rezultatul general?

Nul. Dacă ruşii nu s-ar fi opus alegerilor judeţene pretextând starea de război…

Scena continuă să se desfăşoare în fiecare judeţ, identică până şi se face greaţă: în faţa comisiei, reprezentanţii partidelor democrate îşi exprimă punctul de vedere asupra reorganizării judeţului, indicând în general persoane mai degrabă neutre, dar pregătite în acest sens. Comuniştii şi adepţii lor recită o lecţie

învăţată pe dinafară, ale cărei laitmotive sunt Stalin şi glorioasa Armată Roşie. Adevăraţi papagali.

Laşi: capitala Moldovei. Bodnăraş propune pentru funcţia de prefect pe domnul Alexiuc. Domnul Răutu, naţional-ţărănist, se ridică, speriat: 41

— Ascultă, domnule Bodnăraş, nu mai putem continua aşa. Ne este imposibil să numim la laşi, leagăn al întregii culturi româneşti, un prefect care n-are decât patru clase primare şi e străin de judeţ. E împotriva tuturor legilor noastre.

Vrei să spui, împotriva legilor reacţionare?

Toată lumea începe să urle. Şi deodată, printr-o pură întâmplare parcă, nişte gloanţe sparg geamurile şi se înfig în pereţi. Se trage asupra noastră, nu sunt răniţi. Totuşi şedinţa se suspendă fără să fi intervenit nici un acord.

Mă pregătesc să ies ca să-mi telefonez reportajul, când şoferul năvăleşte în sală şi îmi lansează, cu un aer disperat: Domişoară, când au început să tragă canaliile astea, am luat-o la fugă. Au profitat ca să devalizeze maşina şi să vă ia valiză şi paltonul, l-am văzut, am vrut să alerg după ei, dar au tras spre mine.

Regret mai ales „jurnalul de bord” cu impresiile mele despre Moldova, care trebuiau să-mi servească pentru concluziile articolelor. Paltonul, valiza… Atâta pagubă. Riscurile profesiei de trimis special.

Am rămas în bluză. Ana Toma îmi împrumută un pulover roşu şi o canadiană.

Ana Toma e o bună camaradă. E o comunistă convinsă; a stat două luni la închisoare, a suferit pentru credinţa ei, de aceea pesemne mă intimidează puţin. Cu condiţia să evităm discuţiiile politice, ajungem să ne înţelegem destul de bine. Dar nu e deloc posiblil să evităm discuţiile politice.

Seara, după scena de la Iaşi, împărţim aceeaşi cameră. Cu toată oboseală de la plecarea din Bucureşti nu am dormit mai mult de patru ore pe noapte nu ne prinde somnul. Inevitabil, începem să discutăm. Încerc să-l explic că, perseverând pe drumul acesta, P. C. riscă să nu aibă nici un deputat în viitorul parlament. De îndată ce ia sfârşit războiul, vor fi alegeri libere şi atunci... AnaToma se supără:

E o prostie din partea ta. Eşti săracă, trăieşti din munca ta, nu văd ce cauţi într-un partid capitalist.

Partidul liberal a făcut primele reforme agrare şi socialiste în România.

E o prostie, vezi bine. N-ai nici un viitor la liberali. Partidul noastru are nevoie de elemente tinere, energice. Înscrie-te la noi.

Ascultă, n-o să reluăm acum discuţia pe care o cunoaştem amândouă pe dinafară. Am adăugat, râzând: Şi pe urmă, ştii bine că am oroare de cuvinte de ordine.

O tăcere. Cinci minute mai târziu, vrea să reia conversaţia, dar mă prefac că dorm.

*

A doua zi, revenind de la telefon, găsesc toată comisia foarte agitată. Emil Bodnăraş strigă mai tare ca toţi ceilalţi:

Cine e trimisul special al „Viitorului”?

— Eu.

Nu mă aşteptam la asta din partea dumitale. Credeam că eşti o persoană loială. În „Scânteia” nu e nici o singură notă, nici un rând despre misiunea aceasta care ne-a fost încredinţată de guvern.

Să-L aud pe Bodnăraş vorbind despre loialitate e tare nostim.

Dumneata îmi vorbeşti de loialitate, dumneata care chemi pe toţi partizanii pe care i-ai cumpărat în ajun ca să obţii majoritate de voturi, dumneata care numeşti prefecţi necunoscuţi a căror listă a fost furnizată dinainte de comitetul central? Te înfurii pentru că îndrăznesc să-mi fac meseria de ziarist. Tovarăşul dumitale de partid, domnul Lucreţiu Pătrăşcanu, ministrul Justiţiei, a declarat în decretul de amnistie că libertăţile publice au fosr restabilite după 23 august. Libertatea presei figurează printre ele. Nu văd nimic şocant că ziarul meu să povestească ce se petrece aici.

Cred că am reuşit să-l fac să-şi iasă complet din sărite.

Ai ales cea mai proastă cale posibilă. Eşti tânără, energică şi-ţi pierzi timpul cu Tineretul Liberal care-l putred până în măduva oaselor. Nu te credeam atât de reacţionară. Ai grijă, vei sfârşi foarte rău.

Continuu să râd. „Vei sfârşi foarte rău”, în gura lui Bodnăraş, nu mă sperie. E comunist. Ei şi? Războiul se va încheia, ruşii vor părăsi ţara noastră şi, fără sprijinul lor, e 43 sigur că nici un vot la o mie de alegători nu vor obţine comuniştii. Atitudinea lor din ultimele luni, faptele care se petrec sub ochii noştri sunt cea mai bună propagandă anticomunistă din lume. Emil Bodnăraş n-are decât să strige. Mă face doar să râd. Totul e să rezistăm până la plecarea trupelor ruseşti. Pe urmă, coşmarul ăsta o să ia sfârşit într-o singură noapte.

Brăila. Ultima escală înainte de întoarcere. Ana Toma mă invită să o însoţesc la un pom de Crăciun organizat de partid. Nu şi-a pierdut speranţa să mă convertească. Sunt extenuată de toate discuţiile acestea sterile. Vorbim amândouă limbi atât de diferite încât conversaţia nu mai este un dialog, ci doar două monologuri, despărţite, clare, definite ca iremediabile linii paralele. Nu ne vom întâlni niciodată. Refuz s-o însoţesc. Pare mirată. Îi spun că nu-s în apele mele, că epidemia de tifos mă deprimă, că ar trebui să se ia măsuri urgente pentru stăvilirea epidemiei, în loc să se tot discute la nesfârşit. Imperturbabilă, îmi răspunde că tifosul a fost adus în Moldova de fascişti şi reacţiune. Mă priveşte cu aceeaşi faţă impasibilă cu care asculta

ieri rapoartele medicilor disperaţi: în fiecare judeţ sunt cel puţin zece mii de cazuri de tifos, iar foametea este atât de mare încât ţăranii fac pâine din coajă de copac. Îi repet faptele şi, în loc să-mi răspundă, începe să-mi vorbească de Ana Pauker. E cea mai bună prietenă a ei. Nu, nu prietenă, îngerul ei păzitor. Generoasă, fără ambiţii, nu a intrat în guvern fiindcă prefera să lucreze în umbră spre binele poporului român. Auzind-o pe Ana Toma, cred că am în faţa ochilor imaginea unui apostol capabil să umble desculţ şi în zdrenţe ca să vină în întâmpinarea poporului român şi să se sacrifice pentru el. Ridic din umeri. Sunt prea obosită ca să-l răspund. O las pe Ana Toma să plece singură şi îmi redactez concluziile călătoriei pentru ziar. Se bate la uşă. Mi-e teamă să nu revină Ana Toma, ca să mă îndoctrineze. Nu, sunt nişte copii cu o stea mare din hârtie colorată reprezentând ieslea, care se instalează în mijlocul camerei şi încep să cânte colinde naive anunţând naşterea lui Hristos. Cred că am început să plâng, pentru că s-au oprit din cântat şi mă privesc, înmărmuriţi. Le dau mere şi biscuiţi, după care pleacă.

Afară ninge. Îmi aprind o ţigară şi reîncep să scriu cu înfrigurare.

Înapoiere la Bucureşti. Colegii de la ziar mă poartă în triumf prin redacţie. E un succes. „Viitorul” a fost singurul ziar informat asupra situaţiei din Moldova. Mihai Fărcăşanu vine personal să mă îmbrăţişeze solemn. Mă simt devenind un mare personaj, dar nu reuşesc să mă pun la diapazon şi să râd cum ar trebui. Mai aud răsunând fraza unui comunist care, luându-mă drept una de-a lor, se oferise vesel să-mi arate prefectura din Brăila.

Bun venit, tovarăşă, îmi spusese.

Mulţumesc, tovarăşe, îi răspunsesem, intrând în joc. Cum merge treaba?

Ca pe roate. Armata Roşie ne sprijină straşnic…!

V

Mi-am reluat drumurile zinice de la Interne la redacţie şi de la redacţie la Interne. Port o canadiană şi continuată fie ger. Dar chiar n-am posobilitatea să-mi ofer un palton. Încerc să-l compensez lipsa încotoşmănindu-mă în mai multe pulovere de culori diferite.

În ţinuta asta destul de fantezistă mă prezint, la trei zile de la înapoiere, la directorul de cabinet de la Interne. Mă primeşte zâmbind, lucru mai degrabă rar. Vine să-mi strângă mâna şi să mă felicite pentru isprăvile din Moldova. Lucreţiu Pătrăşcanu este prezent şi mă priveşte cam pieziş. Directorul de cabinet îmi spune:

— Am să vă prezint generalului Rădescu.

Simţisem că am urcat în grad, dar nu chiar într-atât.

Credeţi că generalul mi-ar acorda un interviu?

Veţi vedea. Luaţi loc.

Dar mi-aţi spus, acum o lună, că audienţele trebuiefixate cu câteva săptămâni înainte.

Vom face o excepţie pentru dumneavoastră.

45 începe să devină într-adevăr prea real. Bâigui:

Nu mi-aţi putea fixa o întâlnire pentru mâine? Cum vreţi să mă prezint în faţa generalului cu ciorapi trei-sferturi?

— Vreţi, da sau nu, să-l luaţi un interviu? Vă avertizez: nu-l numiţi „excelenţă”. Nu suportă. Spuneţi-l „domnule general”.

Generalul Rădescu nu acordă niciodată interviuri. E o ocazie nesperată. Insist totuşi.

Fixaţi-mi o oră de audienţă pentru mâine; aş reflecta la întrebările pe care să i le pun.

Dar directorul de cabinet nu mă mai ascultă. Apasă pe un buton, sună. Lucreţiu Pătrăşcanu se uită la ceas şi iese spunând că va reveni într-o jumătate de oră. Directorul de cabinet dispare şi el în camera alăturată. Rămân singură în birou, unde două telefoane sparg la intervale regulate prin apelurile lor tăcerea destul de oficială. Tare aş vrea să nu mai fiu acolo! Uşa se deschide larg şi îmi aud numele rostit într-un mod solemn de către directorul de cabinet, care rămâne ţintuit în prag.

Intru în biroul primului-ministru. În spatele unei mese încărcate de hârtii, un bărbat înalt şi subţire cu părul alb, în uniformă, fără decoraţii. Am în faţa ochilor pe omul care a scris o scrisoare deschisă reprezentantului lui Hitler la Bucureşti, baronul von Killinger, pentru a protesta contra ocupaţiei germane în România şi care a plătit acest gest cu un an de lagăr. Am în faţa ochilor pe omul care ţine în momentul acesta piept ruşilor şi P. C. Are în mâinile lui Ministerul de Interne şi datorită dârzeniei lui comuniştii nu au reuşit încă să pună stăpânire pe toate posturile de comandă şi să aresteze cum ar vrea ei pe toţi cei care le rezistă. Dacă îndrăznim să zâmbim, să trăim, să luptăm, e pentru că este el aici. E deci perfect normal să mă simt atât de intimidată.

În ce-l priveşte, generalul pare foarte mirat:

Dumneata eşti trimisul special al „Viitorului” în Moldova?

Da, domnule general.

Pentru un trimis special, eşti cam tânără.

— Am douăzeci şi patru de ani, domnule general.

Sunt tot mai intimidată şi n-am nici cea mai mică idee despre modul cum să îmi încep interviul.

După reportajele făcute, pari foarte îngrijorată de situaţia din Moldova.

Da, domnule general.

— Ai fost căutată de nemţi şi ai stat ascunsă?

Da, domnule general.

Tineretul Liberal e format din elemente energice, curajoase.

Da, domnule general.

Mihai Fărcăşanu a reuşit să adune în jurul său, la „Viitorul”, o echipă de colaboratori care face din ziarul acesta unul dintre singurele ziare cu ţinută.

Da, domnule general.

Şeful de cabinet deschide uşa şi îl anunţă pe Lucreţiu Pătrăşcanu.

Te felicit, domnişoară. Lucrezi foarte bine.

Vă mulţumesc, domnule general.

Audienţa s-a încheiat şi eu n-am fost în stare să iau interviul. Îl vedeam deja, apărând pe două coloane, pe pagina întâi. „Da, domnule general. Nu, domnule general.” Mă simţeam paralizată ca un soldat care prezintă armele.

Mă ciocnesc de Lucreţiu Pătrăşcanu care intră. Directorul de cabinet îmi spune:

Aveţi febră?

Pesemne că sunt foarte îmbujorată.

— Am o veste mare pentru dumneavoastră.

Ne-au acordat cobeligeranţa?

Încă nu. Vreţi să fiţi şef de cabinet la Interne?

Vă bateţi joc de mine?

În nici un caz. Avem nevoie de un element energic ca dumneavoastră.

Nu înţeleg de ce, de pe o zi pe alta, toată lumea mă consideră „un element atât de energic”. Directorul de cabinet reia:

Vom lucra împreună. Daţi-mi adresa. Mâine dimineaţă, la ora opt, voi trimite maşina ministerului după dumneavoastră.

Voi putea să lucrez mai departe la ziar?

Bineînţeles.

De acord.

LAÎNCEPUT AFOST SFÂRŞITUL

Ieşind, încerc să păstrez o atitudine corectă şi îmi spun că ziarul meu va fi, hotărât, cel mai bine informat de acum înainte.

Colegii de redacţie au sărbătorit evenimentul oferindu-mi un palton. Prin subscripţie, firește.

De când sunt şefă de cabinet nu mai ajung să citesc nici o carte. În schimb, citesc zilnic buletinele de presă şi radio şi toate ziarele.

Pentru a fi un şef de cabinet perfect, trebuie să zâmbeşti tot timpul. Când mă doare capul, zâmbesc. Când nu mai am bani, zâmbesc. Când sunt bolnavă, zâmbesc. Un adevărat program de viaţă. Surâsul reprezintă arma cea mai preţioasă şi mai necesară într-o asemenea funcţie. Dacă nu aş zâmbi, adversarii guvernului ar fi convinşi că situaţia este disperată. De altfel, toate zâmbetele din lume nu ar putea-o ameliora.

Nu am un moment liber şi e o întreagă problemă să găsesc timpul necesar ca să mă duc la o conferinţă de presă convocată de Petru Groza, vicepreşedintele guvernului şi şef al Frontului Plugarilor.

Am ajuns în întârziere. Am coborât din automobil în faţa unei vile imense. Un lacheu deschide uşa. Şeful protocolului anunţă, dând la o parte o foarte teatrală perdea roşie:

Reprezentantul ziarului „Viitorul”.

Trec într-un salon somptuos, unde douăzeci de persoane se scoală în picioare. Numai bărbaţi. Văd o serie de ziarişti foarte cunoscuţi. Petru Groza, numai zâmbete tot, îmi iese înainte şi spune, strângându-mi mâna: întotdeauna şmecheri, liberalii ăştia. Ne trimit o ziaristă. Şi frumoasă, pe deasupra. Domnişoară, luaţi loc lângă mine. Vom prezida şedinţa împreună.

Petru Groza are un cap pătrat. Seamănă cu un ţăran îmbrăcat orăşeneşte, care face eforturi disperate ca să pară degajat. E unul dintre oamenii cei mai bogaţi din România, dar principalul său titlu de glorie este o lună petrecută în închisoare, de unde a ieşit graţie intervenţiei lui Iuliu Maniu. Dacă a întreţinut relaţii cu comuniştii în timpul războiului, a făcut-o mai ales ca să aibă avantaje personale şi să-şi mărească averea. A profitat de persecutarea evreilor şi de naţionalizarea proprietăţilor acestora; o bancă şi o fabrică de lichioruri au trecut astfel în contul său personal. Acesta a fost rezultatul câtorva reuniuni ţinute de comunişti în casa lui în timpul războiului. Graţie acestei „lupte pentru popor”, a devenit persona grăia la Moscova. Nu e inteligent. Psihologia clasică a parvenitului care, moştenind deodată o avere uriaşă, vrea să devină şi un personaj celebru şi să-şi aibă fotografia în ziar. Moscova i-a realizat visul, iar Groza îşi exprimă recunoştinţa ascultând orbeşte ordine pe care nici măcar nu încearcă să le înţeleagă.

Mă aşez lângă el, enervată de vorbele lui de spirit pe care nu le apreciez câtuşi de puţin. Petru Groza continuă şedinţa insultându-l pe Maniu şi Brătianu. Restul, tot la fel; toţi cei care ocupă funcţii în guvern şi nu sunt comunişti primesc astfel o mică porţie de injurii clasice: fascişti, reacţionari, putregai burghez etc. Ajunge în sfârşit la subiectul conferinţei:

Transilvania nu ne va fi acordată decât în momentul când România va avea uri guvern democratic. La fel şi cobeligeranţa.

Nicolae Carandino, directorul ziarului „Dreptatea”, intervine: Cobeligeranţa ne va fi acordată pentru efortul nostru militar. Am pierdut deja 65 000 de soldaţi în Transilvania. Transilvania ne aparţine, ştiţi asta, Excelenţă. Ştiţi şi că Transilvania ne-a fost luată de către Hitlerîn iulie 1940 Aţi uitat cumva acest lucru, Excelenţă?

Ziariştii aplaudă. Petru Groza roşeşte şi spune, râzând:

Se vede că eşti mânzul preferat al lui Maniu. Vom vedea cine are dreptate. Pentru că, să ştiţi, domnilor, eu am un horoscop foarte bun. Am fost dăruit cu o nevastă bună, am fost dăruit cu copii buni, am fost dăruit cu o avere bună. Şi, privind cu subînţeles o fotografie plasată la vedere pa masă şi în care o celebră vedetă de music-hall îşi arată întreaga dantură: Şi nici în rest, n-am de ce mă plânge.

Moment de stupoare generală. Directorii celor mai mari ziare din Bucureşti asistă la această conferinţă de presă. Cred că e pentru prima oară că aud şi văd un ministru de acest gen. Dar, imperturbabil, Petru Groza continuă să insulte reacţiunea. Avem cu toţii impresia că auzim citindu-se cu voce tare editorialul organului P. C. „Scânteia”. Petru Groza, după ce şi-a sfârşit de jucat rolul politic, ne pofteşte să luăm „un pahar cu vin”. Trecem într-o sufragerie de cel mai autentic stil renascentist. „Paharul cu vin” atât de modest anunţat de Petru Groza s-a trasformat în şampanie şi icre negre. Petru Groza ne face onorurile, încurajându-ne:

Mai luaţi, mai luaţi. Mai este, să ştiţi.

Vine spre grupul în care mă aflu şi începe să ne povestească anecdote decoltate. Găsesc un motiv oarecare ca să-mi scuz plecarea şi cobor scările. Mă încrucişez cu Miron Constantinescu, redactorul şef al „Scânteii”, care îmi lansează, ironic:

Liberalii s-au săturat.

Cred şi eu, într-o casă atât de proletară!

Respir în sfârşit aerul răcoros al nopţii. Sunt împărţită între greaţă şi poftă să râd. Mă întreb dacă individul acesta discută în acelaşi fel chestiunile grave care ajung în faţa Consiliului de Miniştri. Petru Groza fiind prea prost ca să devină pitoresc, consider seara aceasta total pierdură.

Înapoiată acasă, redactez o notă anodină pentru ziar. Dacă aş scrie după inima mea, aş fi cenzurată de Comisia Aliată de Control. „Aliată, adică rusă”, cum ar spune colegii mei de redacţie.

Când sosesc în dimineaţa aceea la „Viitorul”, găsesc redacţia întoarsă pe dos. Minai Fărcăşanu telefonează în dreapta şi în stânga, Gheorghe discută cu nişte muncitori, uşile se trântesc. Alerg la Fărcăşanu, care îmi explică între două convorbiri telefonice ce s-a întâmplat.

Nişte muncitori tipografi comunişti s-au transformat, cu de la sine putere, în cenzori şi, cum unele articole nu le conveneau, au refuzat să le tipărească şi au decis în şedinţa de noapte să suprime ziarul.

N-avem nici măcar timp să ne indignăm. Trebuie să ne grăbim. După o oră am reuşit să găsim telefonic şi prin biciclist destui tineri membri ai partidului care se pricep la tipografie. Vin la ziar alergând. După încă o oră, cele două încăperi ale redacţiei sunt pline de voluntari. Cobor cu ei toţi la subsol unde îşi împart lucrul.

Nu venisem decât pentru o jumătate de oră şi am rămas acolo două ore. Plec alergând la Interne, făgăduindu-le să mă întorc să petrec noaptea lângă ei ca să le dau o mână de ajutor.

A doua zi „Viitorul” este tipărit şi asist la plecarea echipei de voluntari care îi asigură distribuirea.

Răsuflu uşurată că după o noapte de luptă. Mă prăbuşesc pe un scaun, dar mă scol imediat ca împinsă de un arc. Trebuie să fiu

la opt la Interne. Alerg acolo şi beau cafea după cafea, în timp ce telefoanele sună la intervale regulate, fixez automat audienţe şi îmi arborez veşnicul zâmbet pentru a-l primi pe „tovarăşul ministru” Teohari Georgescu, cel care, ca întotdeauna, mă priveşte pieziş cerându-mi să intre la general.

Luni, 12 februarie, sosesc la birou foarte obosită. Contam pe duminica din ajun ca să recuperez din forţe dar, duminică, am fost ocupată toată ziua cu discursul pe care l-a ţinut generalul Rădescu în sala cinematografului Aro. Şedinţa trebuia să aibă loc la cinematograful Scala. Dar comuniştii, decişi să împiedice prin toate mijloacele acest discurs, angajaseră nişte indivizi pe două mii de lei de căciulă, plus banii pentru biletul de cinema la ultima reprezentaţie de seară. Şi, la închiderea sălii, spectatorii, în loc să iasă, rămăseseră pe loc. Pur şi simplu. Către miezul nopţii, un camion purtând inscripţia „Apărarea patriotică” oprise în faţa cinematografului. Câţiva voluntari descărcaseră alimente, iar responsabilii le distribuiseră în sală „pentru noapte”. Avertizată, poliţia îi lăsase să doarmă liniştiţi în sala unde trebuia să vorbească a doua zi primul-ministru. Şi la ora 51 discursului, generalul Rădescu a vorbit în sala Aro, la câteva sute de metri distanţă de Scală. Cei care veniseră să îl asculte nu au avut de făcut decât câţiva paşi în plus. Astfel l-au putut asculta pe primul-ministru făcând bilanţul a două luni de guvernare. Bine jucat. Corespondenţii de presă străini care se duseseră în prima sală îşi începeau articolele în termenii aceştia: „într-o atmosferă irespirabilă, circa o mie de oameni beau necontenit ţuică. Responsabilii se urcau pe fotolii strigând: «Hei, tovarăşe, ai avut destulă pâine?»„ Biroul meu este încărcat de ziare şi, cum generalul nu a sosit încă, încep să redactez buletinul de presă pentru el.

Presa comunistă atacă violent pe Rădescu şi discursul său.

Trec peste asta. Argumentele arhicunoscute. Citesc comunicatele şi rezum: „în munţii Tatra, trupele româneşti avansează.” Telefonul. Un director de ziar. Vrea să ştie dacă nu e nimic nou în legătură cu cobeligeranţa. Nu, nimic. Chestiunea

asta ne obsedează pe toţi. Chiar astăzi, trei articole lungi în „Dreptatea”, „Viitorul” şi „Scânteia”. „Dreptatea” scrie:

Ne-am luat nişte angajamente şi le vom ţine. Cu preţul tuturor sacrificiilor, al oricâtor eforturi. Să ni se aprecieze ce facem ca să ne îndeplinim obligaţiile luate. Să i se ofere României şi curajosului ei popor calitatea de cobeligerant. Unei ţări al cărei efort de război a fost apreciat ca al patrulea după cel al Statelor Unite, al Rusiei şi al Marii Britanii, unei ţări care a rupt primă cu puterile Axei, unei ţări care a contribuit astfel la răsturnare situaţiei în Bulgaria şi în Finlanda, unei ţări care a însoţit brava şi glorioasa Armată Roşie în cea mai mare ofensivă cuoscută până în prezent în actualul război…

Acelaşi ton în „Viitorul”:

A recunoaşte României statutul de cobeligerant echivalează cu un sprijin moral dat la momentul oportun poporului nostru, ale cărui fapte aduc multe servicii cauzei aliate. Avem încredere în spiritul de echitate al Aliaţilor şi sperăm că la conferinţa iminentă a celor trei mari puteri această revendicare justă a României va fi examinată şi va primi rezolvarea pe care o merită.

Evident, „Scânteia” nu este de aceeaşi părere. Îi cunosc de altfel opinia, de vreme ce am auzit-o exprimată de Petru Groza în persoană zilele trecute. Parcurg totuşi editorialul.

Oare România respectă actualmente condiţiile armistiţiului? Desigur că nu. Dacă, în ceea ce priveşte luptă armată, poporul se sacrifică fiind prezent pe liniile de foc şi în uzinele care lucrează pentru război, nu s-a făcut aproape nimic în ceea ce priveşte opera de democratizare, fiindcă reacţiunea creează necontenit obstacole pretutindeni…

Şeful de cabinet al lui Teohari Gerogescu mă întrerupe ca să-mi spună că „tovarăşul ministru” al său vrea să fie primit imediat de general. Îi promit să îl anunţ de îndată ce va fi venit generalul şi mă apuc din nou de buletin.

Generalul vine în sfârşit şi, prezentându-l hârtii la semnat, îi spun că Teohari Georgescu vrea să îl vadă.

N-are decât să vină.

Telefonez şi, cinci minute mai târziu, Teohari Georgescu intră. Îl văd regulat de o lună, dar nu ştiu de ce astăzi îl observ mai atent: e mic, chel, cu ceva unduios şi, totodată, insolent. Nu se mai opreşte, ca în celelalte zile, ca să-mi vorbească despre marea lui generozitate, de care de altfel nu furnizează nici o dovadă. Astăzi, pare grăbit. Îl introduc în biroul generalului. Teohari Georgescu îl salută într-un fel care îmi aminteşte de un acordeon de hârtie care s-ar dezumfla brusc. Prevăd o audienţă furtunoasă pentru că, în afară de afacerea cu cinematograful Scala ocupat ieri de comunişti, a dat din nou ordine care contracarează deciziile ultimului Consiliu de Miniştri.

Şi când, după o jumătate de oră, Teohari Georgescu iese din încăperea alăturată, este roşu şi încă şi mai încovoiat ca la sosire. Îi zâmbeşte în trecere lui Gheoghiu-Dej, „tovarăşul ministru” de la Comunicaţii, care aşteaptă la rând în biroul meu. Gheorghiu-Dej are ochi inteligenţi şi o faţă deschisă. În Moldova, Ana Toma spunea vorbind de el pe un ton extaziat: „E atât de frumos!”

Intră la rândul său la general, îi fac în zadar semn să-şi stingă ţigara: generalul e suferind şi nu suportă fumul.

Gheorghiu-Dej se preface, ca întotdeauna, că nu înţelege. Poate că e felul său de a se răzbuna pentru faptul că generalul sfârşeşte întotdeauna prin a-l impune.

Şi, în timp ce audienţa începe alături, încerc să-mi închei buletinul de presă.

Două zile mai târziu, un telefon de la Mihai Fărcăşanu îmi aduce la cunoştinţă că incidentul cu muncitorii s-a închis. Şi, cum mă mir:

— Au venit azi dimineaţă şi mi-au explicat că salariile sunt prea mici şi că din cauza asta nu au mai tipărit ziarul.

Dar ăsta-l un pretext! N-au pomenit niciodată de salariu în momentul când au decis suprimarea ziarului. De altfel, salariile lor erau calculate după baremul în vigoare în toate tipografiile.

Tocmai, e un pretext. Invocat acum, la o săptămână după încetarea lucrului. Dar am profitat de el. Le-am mărit salariile. Au fost foarte decepţionaţi. Înţelegi?

Desigur.

Sigur că înţeleg, înţeleg tot. Şi punerea în scenă de la Scală şi manevrele lui Bodnăraş în Moldova şi metodele echipelor de şoc comuniste şi politica dusă de comitetul central al P. C. Numai că, pentru prima oară, simt că lupta e inegală: de-o parte ei, sprijiniţi de URSS, ei care au muniţii, arme şi Armata Roşie la dispoziţie; de cealaltă parte noi, fără arme, fără muniţii, fără soldaţi în ţară, cu mâinile goale şi voinţa noastră de a trăi, de a supravieţui. Nu ştiu de ce, mă simt dintr-o dată foarte obosită.

Din nou telefonul. Şi când să-l anunţ pe Lucreţiu Pătrăşcanu la general, ridic din umeri, era să uit: e aici, lângă noi. Revenind, îl rog cu o voce fermă pe Lucreţiu Pătrăşcanu să vină imediat: generalul îl aşteaptă.

Sunt obligată să-l însoţesc pe general la toate recepţiile oficiale şi, când nu se poate duce la vreuna dintre ele, să-l reprezint cu cabinetul său. De fiecare dată mă întorc deprimată şi scârbită de atmosfera încordată şi falsă.

În spatele fiecărui cuvânt, în spatele fiecărui zâmbet al ofiţerilor sovietici sau al membrilor marcanţi ai P. C, simţim foarte bine lovitura de pumnal. În umbră, ceva se urzeşte. Iar noi, la rândul nostru, trebuie să încasăm, să părem degajaţi, amicali. Acest mic joc nu înşeală pe nimeni, dar trebuie jucat. Exigenţele meseriei.

Astăzi, îl însoţesc pe general la recepţia dată de ambasada sovietică. Este prezent Vinogradov. Înaintează spre general şi îi strânge mâna călduros. Interpretul este lângă el şi aud traducerea: „Generalul Vinogradov îl felicită din toată inima pe generalul Rădescu pentru modul cum conduce ţara”.

Mă îndepărtez şi mă îndrept spre celălalt capăt al sălii, unde Mihai Fărcăşanu îmi face semn. Trec pe lângă un grup pe care îl vedem din spate: Bodnăraş şi Ana Toma înconjurând-o pe Ana Pauker. Ana Toma stă dreaptă şi ţeapănă, iar Bodnăraş aproape că dă onorul. Doi copii care merg în vizită însoţiţi de o guvernantă ursuză de care se tem nu s-ar putea purta altfel. După ce am trecut, Bodnăraş se apleacă spre Ana Pauker şi îi murmură ceva la ureche. Ea priveşte acum spre mine. Îngerul păzitor al Anei Toma pare destul de mânios pentru un apostol. Ajung în sfârşit lângă Fărcăşanu. În spatele nostru, Petru Groza îl prezintă pe Rene de Weck, ambasadorul Elveţiei, unui general rus, însoţit de inevitabilul interpret.

Domnul Rene de Weck, ambasadorul Elveţiei, spune Petru Groza.

Ofiţerul rus nu are aerul să înţeleagă.

Ce ţară?

Imperturbabil, Rene de Weck îi răspunde:

Elveţia. Trebuie să o cunoaşteţi. E ţara ceasurilor.

Din fericire, sunt întoarsă cu spatele şi pot să râd după pofta inimii. Mihai Fărcăşanu însă e mai prost plasat; face câteva grimase şi îşi ia un aer distrat. Îmi spune:

Bodnăraş şi Ana Toma par să vină spre noi. Mă duc! Şi dispare. Mă întorc şi văd că Ana Pauker nu mai e în sală. Acum, Bodnăraş îmi zâmbeşte şi Ana Toma îmi întinde mâna.

Aţi avansat, va să zică, îmi lansează Bodnăraş. V-am spus că o să sfârşiţi foarte rău.

Râd fără să răspund.

Ba nu, ba nu, intervine Ana Toma. Să nu ne pierdem speranţa. Nu vii într-o zi pe la mine? Am putea vorbi în linişte.

Nu a renunţat să mă îndoctrineze. Şi, cum tot nu spun nimic:

Să-ţi dau adresa mea.

Dar, înainte ca să fi avut timp să o facă, suntem anunţaţi că începe filmul. Plăcerile continuă. Îmi iau rămas-bun de la cei doi „tovarăşi” şi găsesc un loc în sală alături de directorul de cabinet. Începe un film „cultural”: un documentar în care nişte şerpi uriaşi înfulecă lacomi iepuri de casă şi minuscule insecte.

Să fie un simbol? Lipsă de tact sau pur şi simplu răspuns la ultimele documentare prezentate la misiunea britanică, documentare în care cuvântul „libertate” era cam prea mult repetat? În orice caz, avertismentul mi se pare abia deghizat.

Revenim în saloane. Şampania curge în valuri; hapul trebuie îndulcit!

„Viitorul” a fost suprimat prin decizia Comisiei Aliate de Control, „Aliată, adică rusă”.

Recepţiile oficiale nu reuse.se să ne abată atenţia de la dramele care se desfăşoară tot mai numeroase sub ochii noştri.

Ultima din ele este deportarea cetăţenilor români de origine germană în lagărele de muncă din URSS. Asistăm, neputincioşi; de astă dată, nimeni nu are nici o putere. Decizia este luată şi executată direct de către ruşi, cai^nu acceptă nici intervenţii, nici reclamaţii. Operaţia e condusă de N. K. V. D.

Soldaţii români continuă să cadă în munţii Tatra. Armata Română este încă o dată citată pe ordinul de zi al mareşalului Stalin, darcobeligeranţa nu ne-a fost încă acordată. Sperăm toţi că ne va fi acordată la conferinţa de la lalta! Dar conferinţa de la lalta s-a încheiat la 11 februarie şi nu cunoaştem concluziile ei.

Şi astfel ne apropiem de sfârşitul lunii februarie 1945

VI

Intrând în biroul generalului, în dimineaţa de 23 februarie, mai am încă prezente în minte frazele prin care Radio Moscova l-a atacat în emisiunea din ajun „în numele poporului român”.

Generalul nu a venit încă. Pun pe masa lui de lucru cheile de la biroul luiTeohari Georgescu. Pentru a preveni anarhia totală, subsecretariatele de stat au fost dizolvate, printr-o decizie a Consiliului de Miniştri. Trecuseră de atunci zece zile şi Teohari Georgescu continua totuşi să vină la birou, să fixeze audienţe, să dea ordine, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Generalul îmi ceruse deci să închid biroul lui Teohari Georgescu. Şeful lui de cabinet citeşte liniştit ziarele de dimineaţă. Îl rog să iasă şi să-şi ia ziarele. Trebuie să închid odaia cu cheia. În loc să-mi răspundă, începe să citească pe un ton ameninţător un articol apărut pe prima pagină a „Scânteii”.

Ascultă. Asta o să te facă poate să mai reflectezi. „Telegramă trimisă de Teohari Georgescu prefecţilor şi primarilor din ţară: «Conform deciziei luate de consiliul Frontului Naţional Democratic, sunt şi rămân pe postul care mi s-a încredinţat. Atrag în mod special atenţia dumneavoastră asupra următorului fapt: nu trebuie să executaţi ordinele date de generalul Rădescu şi îndreptate împotriva poporului. Prin atitudinea sa de dictator, generalul Rădescu s-a dovedit a fi duşmanul poporului».” De ce îmi citeşti comunicatul acesta? Nu dovedeşte decât ceea ce ştim deja: că Teohari Georgescu se opune deciziilor Consiliului de Miniştri. De când Frontul Naţional Demoratic, care nu este decât o organizaţie politică, are puterea să menţină miniştri?

De la armistiţiu.

Scuză-mă, dar asta e fals. Regele i-a acordat generalului Rădescu mandatul să constituie guvernul. Acest guvern există în mod legal şi numai el poate să ia dispoziţii legale.

Rădescu e duşmanul poporului.

Asta-l părerea dumitale şi ea nu e împărtăşită. În orice caz, Rădescu nu şi-a prezentat regelui demisia. El este şeful guvernului.

Va fi demis.

Prima noutate. De la cine ştii? Până atunci, părăseşte, te rog, încăperea asta. Am primit ordin să o încui pentru a împiedica pe şeful dumitale să se acopere de ridicol.

Şeful de cabinet se scoală, palid. Flutură „Pravda”.

N-ai citit „Pravda”? Evident, nu ştii ruseşte. Am să-ţi traduc eu: „Generalul Rădescu s-a demascat la conferinţa de la Aro. Este un antidemocrat”.

Dar Scala? Şi faptul de a fi pus să se ocupe sala de către comunişti? Este un procedeu democratic, poate?

Ştii că avem mijloace să deschidem uşa pe care o închizi dumneata astăzi.

Să forţaţi uşa, vrei să spui. Dacă Teohari Georgescu vrea să reia cheile, n-are decât să se ducă să i le ceară generalului. Vor fi pe biroul său.

Şeful de cabinet vine spre mine, se opreşte la un pas distanţă şi spune cu un ton devenit brusc mai scăzut şi ameniţător:

Eşti într-adevăr prea imprudentă, domnişoară.

Cred că dumneata eşti mai mult decât mine.

Se înclină uşor şi îmi spune, cu vocea lui de toate zilele:

La revedere, domnişoară. Pe mâine.

Mâine, nu vei mai fi aici.

Tocmai. Sper să te văd la prânzul de gală de la Cercul Militar. Şi, insistând: Prânzul acesta e oferit guvernului de către Comisia Aliată de Control.

Ştiu, dar nu văd de ce ai veni şi dumneata: Teohari Georgescu nu mai face parte din guvern.

A ajuns acum pe pragul uşii şi mă priveşte lung:

Pe mâine, deci, domnişoară. La Cercul Militar. Când îi povestesc scena generalului, îmi răspunde:

Se vor duce probabil. În ce mă priveşte, nu voi merge.

A doua zi, îndreptându-mă spre minister, văd tramvaiele acoperite cu afişe: „Moarte lui Rădescu", „Moarte lui Fărcăşanu", „Cerem arestarea lui Rădescu", „Jos guvernul", „Trăiască URSS", „Trăiască glorioasa Armată Roşie".

Şi această Armată Roşie care vine mereu să amintească la capătul afişului că lozincile nu sunt lipsite de temei.

Astăzi tancurile sovietice parcurg oraşul. 24 februarie este de altfel ziua Armatei Roşii.

Sosesc la minister. Generalul este suferind şi primesc ordin să suspend toate audienţele. Radu Ionescu, şeful Serviciului Secret, intră în odaie şi îmi spune foarte calm:

— Am comandat sandvişuri pentru toată lumea. Şi ceai.

Pe urmă, fără să adauge un cuvânt, intră la general. Sunt atât de mirată încât o clipă nici nu răspund la telefonul care sună. Şi, când ridic receptorul, aud vocea lui Gheorghiu-Dej.

Vreau să vorbesc cu primul-ministru.

Îmi pare rău, dar nu-l posibil. Primul-ministru este suferind.

Dar trebuie să vină la prânzul de la Cercul Militar.

Din păcate, nu va putea veni. Medicul îi interzice orice deplasare. Ştiţi de altfel că de câteva zile locuieşte în minister.

Nu mă interesează. Trebuie să vină la dejun.

De când s-a înapoiat de la Moscova, Gheorghiu-Dej are o voce foarte sigură. Îl scuz încă o dată pe general şi închid tocmai în momentul când intră Petru Groza, cu bastonul în mână.

Trec să-l iau pe primul-ministru pentru dejunul de la Cercul Militar. Cum se îmbracă? Militar sau civil?

— În haină de casă. E bolnav.

Nu-l pe moarte, sper? Spune zâmbind Petru Groza.

O simplă gripă.

Trebuie să-l văd neapărat.

Nu va putea să vă însoţească.

Între noi fie vorba, aş prefera să mă însoţeşti dumneata, frumoaso.

Pentru Petru Groza, toate femeile sunt „frumoase”. Caut să-mi stăpânesc enervarea.

Vă mulţumesc, Excelenţă. Sunt de serviciu astăzi.

Eu, dacă aş fi femeie, n-aş lucra atâta.

Îi amintesc una dintre frazele clasice din discursurile lui: „Femeia trebuie să fie în câmpul muncii”.

Da, dar dumneata, dacă nu mă anunţi la general, nu eşti decât o sabotoare.

Nu fac altceva decât să execut ordinele şefului meu, Excelenţă.

E ultimul dumitale cuvânt?

Lui Petru Groza îi plac frazele definitive.

Da, Excelenţă.

Răsuflu uşurată. A ieşit trântind uşa.

*

Radu Ionescu îmi întinde o ţigară. A ieşit din camera alăturată şi vorbeşte fără să se uite la mine.

— Fumezi? Tocmai i-am spus generalului că am atâţia agenţi benevoli încât voi fi în curând obligat să-mi concediez personalul.

Noii înscrişi în P. C. sub presiunea sindicatelor?

— Da.

Trage un fum, după care, brusc, îşi striveşte ţigara în scrumieră.

Comuniştii au primit ordin să atace Ministerul de Interne astăzi.

Ce spune generalul?

Nu izbutesc să-mi domin tremuratul vocii.

E foarte calm. Nimic nou pe aici?

A telefonat Gheorghiu-Dej, iar Petru Groza tocmai a plecat. Voiau neapărat să-l ia pe general la dejunul oficial.

Te-ai întrebat de ce dejun şi nu cină?

Ridic din umeri. Evit cât pot să vorbesc. Vocea îmi temură prea tare.

Comuniştii au ordin să atace imediat. Imediat, adică la câteva ore după dejun. Evident că era mai bine pentru ei ca generalul să nu fie la Interne în momentul acela. Ceea ce explică deplasarea lui Petru Groza în persoană.

Şi, văzând că tac:

Vino să iei un sandviş.

— Nu.

Ba da, o să ai nevoie. Ai să găseşti şi ceai în sala mare de audienţe.

N-am timp să-l răspund. Telefonul. Îi trec receptorul lui Radu Ionescu. Colonelul care asigură legătura dintre guvern şi Comisia Aliată de Control telefonează de la Cercul Militar ca să întrebe dacă generalul a plecat de la Interne.

Generalul e bolnav. Nu va veni. Şi Radu Ionescu conchide: N-o să mai avem mult de aşteptat. Du-te să-ţi iei un sandviş şi vino imediat înapoi.

* înapoi în birou. N-am timp decât să înghit o ceaşcă de ceai, privind pe fereastră camioanele încărcate cu manifestanţi care defilează prin Piaţa Palatului. Pe camioane, imense afişe roşii cu portretele lui Stalin şi Ana Pauker. Un coleg a intrat în fugă în sala cea mare şi m-a chemat.

Repede, repede, în biroul dumitale.

Am urcat scările în goană şi sosesc, cu sufletul la gură. Directorul de cabinetul îmi întinde receptorul.

Primeşte dumneata mai departe comunicările. Toate prefecturile din ţară sunt atacate. Avertizează-L succesiv pe general. Mă duc la cabinetl militar.

Abia a ieşit că sună iar telefonul.

— Aici Craiova. Prefectura e atacată.

Se întrerupe. Vreau să dau fuga să-l anunţ pe general.

Sună din nou.

Prefectura din Focşani. Se trage asupra noastră.

Iar se întrerupe. Intru alergând la general. Este în picioare şi priveşte pe fereastră. Se întoarce spre mine: ‘ Ce e?

Craiova, Focşanii. Sunt... Generalul îmi lansează:

La pământ! Aruncă-te la pământ!

Două ferestre sunt sparte. Gloanţele s-au înfipt în perete. Generalul stă tot în picioare. Vocea comandantului corpului de gardă care a intrat în încăpere este acoperită de vacarmul de afară. Biroul generalului este brusc invadat. Toată lumea aleargă. Telefonul sună întruna. Mă scol ca să mă duc să răspund. Fac doi paşi. Alt zgomot de sticlă spartă.

La pământ!

Am ajuns în fine la telefon, dar abia aud. Afară mulţimea vociferează.

Prefectura Brăilei. Suntem atacaţi.

De alături disting vocea comandantului corpului de gardă.

Domnule general, echipe de şoc încearcă să ia cu asalt intrarea din strada Wilson.

Ordonă gărzii să nu tragă. Repede. Telefonul:

Prefectura din Roman. Se trage asupra noastră.

Dau fuga la general. Comandantul gărzii, care iese şi el alergând, mă îmbrânceşte şi mă sprijin de uşă ca să nu cad.

Deodată, o detunătură ne încremeneşte pe toţi. Îl aud pentru prima oară pe general strigând:

Cine a dat corpului de gardă ordin să tragă? Comandantul a revenit:

Nimeni, domnule general. Soldaţii din gardă s-au întors de curând de pe front. Ştiu că au dreptul să se apere când sunt atacaţi.

Aici nu suntem pe front!

Vocea şefului de cabinet militar precedă intrarea sa: Domnule general, armele erau încărcate cu gloanţe oarbe.

În biroul meu, unul dintre colegii de cabinet leşină.

Medicul e la etajul întâi, îmi aruncă Radu Ionescu. Mă duc după el şi mă lovesc pe culoar de trei ruşi în uniformă. Vorbesc toţi trei româneşte şi strigă care mai de care:

Aţi tras în popor!

Le răspund, calmată brusc:

Veţi obţine toate informaţiile la cabinetul militar. Poftiţi pe aici.

Şi mă întorc, renunţând să-l mai caut pe medic. Colegul meu e tot pe jos! Cineva îi aruncă apă pe obraz. Ruşii continuă să urle pe româneşte. Şeful de cabinet militar îi conduce la general. Plec din nou după medic. Când revenim în odaie, colegul meu nu şi-a revenit încă.

Criză cardiacă, declară medicul.

În timp ce el se apleacă peste corpul instalat pe două scaune, intru la general. Ruşii au plecat. Generalul discută cu Radu Ionescu. Se întrerupe o clipă ca să-mi spună:

Pune-ţi paltonul. E rece.

Prin geamurile sparte, aerul intră în valuri.

S-a înserat. De câtva timp, biroul meu este puţin mai calm şi am tocmai timp să-mi aprind o ţigară când aud un cântec urcând dinspre stradă. Mă reped la geam, urmată de toţi cei care se află în birou. Deschidem larg fereastra şi cioburi de sticlă cad pe jos.

Văd o masă nemişcată care intonează imnul naţional în Piaţa Palatului. În spatele meu, cineva reia refrenul. În dreapta mea, un coleg plânge. E o melodie, o simplă melodie, dar melodia asta ne ajută de câteva luni să ţinem capul sus, să rezistăm în ţara ocupată. Spaţiul mare care se întinde de la grilajul Palatului regal până la Ministerul de Interne este plin de bărbaţi şi femei care nu au venit cu camioanele şi nu poartă pancarde. Un strigăt puternic: „Trăiască regele”, reluat în cor. Mi se pare că zăresc, agăţat de grilaj, pe Mihai Fărcăşanu şi nelipsita sa haină de piele. Face un gest, pesemne că vorbeşte, fiindcă mulţimea nu mai strigă, nu mai cântă. Şi din nou, într-un singur glas: „Trăiască Rădescu”. În încăperea alăturată, generalul a deschis şi el fereastra. Imnul naţional este reluat. Şi deodată un automobil despică mulţimea care se desparte în două valuri rapide. Aud răpăituri şi ţipete. Maşina trece din nou. Mitraliază mulţimea în dreapta şi în stâga. Ţipetele se înteţesc. Nu mai văd maşina. Radu Ionescu lansează un ordin. Cineva strigă:

Comuniştii trag în mulţime.

Generalul dă fugă pe culoar. Îl urmăm în pas alergător şi ieşim şi noi în Piaţă. Oamenii fug în dreapta şi în stânga, înnebuniţi. În mijlocul Pieţei, generalul lansează nişte ordine soldaţilor. Începem să ridicăm răniţii şi suntem curând înlocuiţi de echipe sanitare. Ambulanţele transportă răniţii: bărbaţi, femei şi copii, care se opriseră o clipă pe stradă ca să cânte imnul naţional. Grupurile se încheagă din nou, tot mai dense. Ambulanţa lângă care mă aflu este curând înconjurată de tineri care privesc cu dinţii încleştaţi răniţii 63 pe care echipele sanitare îi urcă pe tărgi. O femeie plaînge. Alta leagănă un mort în braţe. Şi, puţin câte puţin, cântecul se reia în toată piaţa. Tenace, dur, puternic. Cineva mă apucă de mână.

Vino, să mergem înapoi. Te căutam.

E directorul de cabinet. Cât timp am stat să cânt cu ei?

Unde-l generalul?

Tocmai a plecat şi el.

Pe scară, mă încrucişez cu Radu Ionescu; mi-aruncă:

Sus e o comisie rusească. Du-te repede. De astă dată, vor să te vadă pe dumneata.

Mi-arată un pacheţel alb pe care îl ţine în mână:

Primele expertize realizate pe răniţi. Gloanţe de calibru rusesc.

Coboară două trepte şi se întoarce iar spre mine: -Am identificat maşina. P. C. Şi mâine o să ne acuze că am vrut să masacrăm poporul. Şi, cum rămân împietrită pe scară:

Haide, urcă odată! Ruşii te aşteaptă.

Ruşii mă aşteaptă, într-adevăr. Vor să mă duc la poliţia rusească şi să dau o declaraţie.

În legătură cu ce?

Dumneata ai încuiat birourile lui Teohari Georgescu?

— Da.

Păi, în legătură cu asta.

Arunc o privire întrebătoare lui Gug Constantinescu, directorul relaţiilor cu străinătatea, care aşteaptă ca generalul să-l remită pentru Ministerul de Externe un decret semnat de rege. Îmi face semn să spun da.

Voi merge mâine.

De ce nu astă-seară?

Sunt de serviciu.

Trecem mâine să te luăm.

Şi ies, în timp ce Gug Constantinescu murmură: -Treceţi, treceţi. Cât despre dumneata, n-ai să te duci. Ai să faci declaraţia aici, pe loc şi ai să le-o dai. Te aşteaptă generalul.

Când intru în birou, generalul scrie. Îmi cere să ţin uşa lui închisă pentru toată lumea, fără excepţie şi îmi dă instrucţiuni. Îmi întinde hârtia pe care i-o duc lui Gug Constantinescu; acesta îmi spune, înainte de a pleca:

— Agitată zi, nu-l aşa?

Dau la o parte de pe masa mea de lucru toate cererile rudelor celor deportaţi de origine germană. X e de cincizeci de ani în România; Y, de pe vremea... cavalerilor teutoni; Z nici măcar nu e de origine germană. Depotările continuă. În vagoane de vite închise, ca evreii, pe vremea nemţilor. Şi încă, după trecerea primelor momente de furie, Antonescu a putut să stăvilească valul de deportări şi chiar să-l oprească. Dar acum...!

Telefonez la Radiodifuziune.

Puteţi să dispuneţi de zece minute la radiojurnalul de seară, de la ora 10?

Bineînţeles. Ce se întâmplă?

Fiţi amabili şi trimiteţi o echipă de legătură şi un inginer de sunet la Interne. Primul-ministru vrea să se adreseze ţării.

Intră directorul de cabinet:

Te aşteaptă maşina. Du-ţe acasă şi încearcă să dormi puţin.

Prefer să rămân aici.

Nu-l vorba de ce preferi. La noapte vă veghe o singură echipă, formată exclusiv din bărbaţi. Du-ţe să te odihneşti. Poate că vom avea nevoie de dumneata mai devreme decât crezi.

Îmi iau geanta şi paltonui şi cobor. În maşină, lângă Ivan, şoferul, un soldat înarmat. S-o fi declarat stare de asediu?

În odaia mea e foarte frig. Pun radiatorul în priză, deschid radioul, îmi scot paltonul. În timp ce pun la fiert apa de ceai, aud cum se transmit marşuri militare. Cineva îmi bate în uşă. E

Rodica, prietena cu care împart apartamentul, care 65 m-a auzit venind şi vrea să afle ce s-a întâmplat. În timp ce îi povestesc ce am văzut, ea pregăteşte ceaiul. Când am ajuns la mijlocul povestirii, muzica militară se întrerupe şi este înlocuită de glasul crainicului. Tac. Jurnalul începe cu un comunicat al Marelui Stat Major: în regiunea munţilor Tatra, trupele româneşti au ocupat cota 1225 Trupele germane au apărat cu îndârjire fiecare părticică de teren şi au avut loc lupte sângeroase.

Tăcere. Vocea crainicului reia:

Atenţiune, Atenţiune! Nu părăsiţi postul. Peste câteva clipe primul-ministru se va adresa ţării. Nu părăsiţi postul.

Ceaiul se răceşte în ceşti. Dau să-mi aprind o ţigară şi ard chibrit după chibrit fără să reuşesc. Rodica se plimbă prin odaie. Mai auzim un „Nu părăsiţi postul”, pe urmă, imediat, vocea generalului.

„O mână de canalii devorate de ambiţii, la ordinul a doi străini, Ana Pauker şi ungurul Vasile Luca, încearcă să subjuge poporul român şi, în acest scop, nu ezită să folosească armele ternarei.

Dar, în trecut, naţiunea noastră a ştiut întotdeauna să-şi apere cu îndârjire existenţa. Nu se va lăsa doborâtă acum de o mână de laşi.”

Rodica a venit lângă mine. Murmură:

— În sfârşit, îndrăzneşte. Cineva îndrăzneşte să le spună adevărul!

Îi fac semn să tacă.

„Se pretind democraţi şi calcă necontenit democraţia în picioare. Vor să asasineze ţara. Pe tot teritoriul nostru, crimele lor sunt nenumărate. Voi avea în curând prilejul să vă vorbesc în amănunt. Astă-seară voi expune doar ce s-a întâmplat astăzi chiar, pentru a zădărnici toate mârşăviile pe care încearcă să le

impute poporului şi mie însumi, ca să-şi camufleze mai bine crimele.

La Craiova, au atacat prefectură…”

Rodica s-a aşezat acum lângă mine. O cuprind după umeri. Telefoanele care mi-au punctat toată ziua îmi răsună încă în urechi: „Aici Craiova, aici Roman, aici Focşani…” „în fine, în capitală, crimele lor sunt şi mai grave. Au tras asupra Palatului Regal şi două gloanţe au pătruns în biroul mareşalului Palatului.

Au tras asupra prefecturii de Poliţie.

Au atacat Ministerul de Interne, unde mă aflam, un glonte spărgând fereastra şi pătrunzând în cabinetul meu de lucru.

Acum trei sferturi de oră, cetăţeni care manifestau pentru rege în faţa Palatului Regal au fost mitraliaţi dintr-un automobil.

Sunt doi morţi şi unsprezece răniţi.

Lată rezumatul faptelor care s-au petrecut chiar azi.

Indivizii care s-au făcut vinovaţi de aceste crime nici nu îndrăznesc măcar să-şi asume responsabilitatea şi încearcă să o arunce asupra armatei, care chipurile i-ar fi provocat.

Afirm că acest lucru este fals. Armata a primit ordinul meu cel mai categoric să nu atace şi l-a executat.

Mai mult: armata a primit ordinul categoric să nu se apere decât dacă va fi direct atacată. În acest caz, armata a tras doar în aer.

Aş fi vrut să împiedic şi asta.

Sufletul negru al celor fără Dumnezeu şi fără patrie nu a şovăit să se încarce cu aceste păcate.

Lată faptele, iată oamenii care le-au săvârşit.

Trebuie să ne ridicăm cu toţii, ca un singur om, spre a face faţă pericolului.

Eu şi, alături de mine, armata ne vom face datoria până la capăt.

În ce vă priveşte, rămâneţi toţi la posturile voastre.”

Rodica sare în sus, gesticulează, vorbeşte fără încetare.

De luni de zile aşteptăm ca cineva să spună asta. Suntem liberi, nu-l aşa că suntem liberi, acum?

Plânge întruna.

Telefonul: directorul de cabinet.

— Ai ascultat?

Îi fac semn Rodicăi să nu se mai agite şi, mai ales, să tacă.

Da, aş fi vrut să fiu lângă voi toţi.

— A fost mai tare decât ne aşteptam. Pregăteşte tot ce ai ca pulovere, ciorapi şi mănuşi de lână.

De ce?

În timp ce vorbea generalul, adjutantul lui Bogdenko a anunţat că şeful lui vrea să-l vadă pe generalul Rădescu.

Ei şi?

Cum, ei şi? Bogdenko e şi mai tare decât Vinogradov. Ţi-am spus: pregăteşte-ţi lucruri călduroase pentru Siberia.

Nostim.

Nu prea. Ca să vorbim serios, refă-ţi puterile. Vei avea nevoie. Nu-l decât începutul şi e deja foarte grav.

Generalul se duce la Bogdenko?

Sigur. Nu-L cunoşti?

Cum e în momentul ăsta?

Calm. Trebuie să închid. Noapte bună. Culcă-te imediat. Pun receptorul la loc şi Rodica vine repede lângă mine:

Internele?

— Da.

Ce se întâmplă?

Nimic altceva decât ce ai auzit în discurs. Aş vrea să dorm.

Lese, iar eu iau un somnifer cu puţin ceai rece.

Sunt buimacă şi nu ştiu ce oră poate să fie. Lângă pat, telefonul sună desigur de mult. Ridic receptorul.

În fine. Credeam că n-ai să-mi mai răspunzi! Recunosc vocea directorului de cabinet.

În zece minute, maşina te va aştepta jos. Trebuie să vii imediat.

Ce s-a întâmplat cu Bogdenko?

L-a întrebat pe general de cea atacat-o pe Ana Pauker, care e general în Armata Roşie. În fine, am să-ţi povestesc când vom avea mai mult timp. Vino repede! Aşteptăm încă o comisie.

Mă îmbrac, renunţ să mă mai pieptăn, îmi iau poşeta şi cobor scara alergând. Ivan mă aşteaptă jos. Mă uit la ceas: şase dimineaţa.

Domnul director mi-a dat ziarele ca să le citiţi în maşină. Ştiţi, domnişoară, că n-au dat voie ziarelor să publice discursul generalului? ^

Şi începe să înjure. Îl potolesc şi urc în maşină. Bancheta din spate este efectiv plină de ziare. Pe drum, deschid ziarul comunist „România Liberă”. Cu titluri mari:

Evenimentele din România. Opinia publică sovietică nu poate asista nepăsătoare la lupta dintre elementele democratice şi elementele fasciste din România. Nu este numai o chestiune de politică internă românească.

Încearcă, evident, să pregătească intervenţia sovietică. Până unde vor merge? Sub titluri cu litere roşii groase, o caricatură îl reprezintă pe Rădescu privindu-se în oglindă şi încercând un salut fascist. În spatele iui, portretele lui Hitler şi Mussolini, pe care îi ia drept modele. Cu două zile în urmă, în acelaşi ziar, aceleaşi litere groase anunţau deja:

Un rechizitoriu sovietic la adresa lui luliu Maniu. Programul F. N. D. şi rolul clicii reacţionare a guvernului Rădescu.

Ajungem la minister. Portarul îmi spune, deschizând uşa:

Ce duminică, domnişoară! Ministerul e plin de comisii şi subcomisii aliate.

În biroul meu sunt instalaţi doi reprezentanţi ai^ misiunii britanice şi doi reprezentanţi ai misiunii americane. Îi poftesc să mă urmeze şi îi conduc prin toate birourile ca să le arăt zidurile ciuruite de gloanţe şi geamurile sparte. Par înmărmuriţi.

Dar, de unde s-a tras?

Dintr-unul din apartamentele imobilului de peste drum. Apartamentul e ocupat de un ofiţer sovietic. Emil Bodnăraş îl vizita deseori. De vreo trei ori pe săptămână, de preferinţă seara.

Tac. Nu vor să-şi manifeste indignarea. Rusia e aliata lor. Se vor trasmite probabil rapoarte la Londra şi Wshington.

Coborâm acum în Piaţa Palatului. Le arăt petele de sânge şi le povestesc scena de aseară.

Ei, o democraţie de tip nou. Ce părere aveţi?

Nu s-a tras de la Interne asupra manifestanţilor?

— Am fost atacaţi şi comuniştii au forţat intrarea din stradă Wilson. Gărzile au tras cu gloanţe oarbe.

— Au fost totuşi câţiva răniţi?

— În învălmăşeală, da. N-au fost răniţi de gloanţe. Suntem de altfel primii care regretăm aceste răniri. Oare trebuia să lăsăm ca ministerul să fie ocupat de comunişti?

Tac. Reiau:

De altfel, aceste câteva victime vor fi scoase la vedere de către presa comunistă, care desigur nu va spune nici un cuvânt despre celelate victime ucise de ei în Piaţa Palatului. Aţi văzut rezultatul expertizei făcute asupra răniţilor şi calibrul gloanţelor?

Unul dintre englezi îmi spune:

Azi dimineaţă, Radio Moscova l-a numit pe general „călăul din Piaţa Palatului”.

— Atunci epitetul va fi reluat mâine de presa comunistă şi transformat în lozincă. Şi, cum el dă din cap:

Cunoaşteţi rezultatul conferinţei de la lalta? Tăcere. Continuu:

Dacă vreţi să mă urmaţi, am să vă conduc la general. Generalul stă aşezat la masa de lucru. Are faţa trasă. Toată noaptea nu a făcut altceva decât să primească una după alta comusii aliate. În timp ce audienţa are loc în încăperea alăturată, Radu Ionescu îmi întinde buletinele de la radio.

Habar n-ai că tot ce-ai văzut ieri n-a fost decât un vis. Ascultă emisiunea Moscovei. Ai să vezi cum s-au petrecut lucrurile de fapt.

Şi citesc:

În cursul după-amiezei, unităţile militare române masate în Ministerul de Interne au deschis focul şi au tras asupra manifestanţilor paşnici.

Ce unităţi militare române? Radu Ionescu mă priveşte zâmbind:

— Asta aş vrea să ştiu şi eu. Garda e compusă din circa o sută de oameni. Dar ascultă, nu e tot! Mai citeşte şi asta: Din ordinul comandantului sovietic, toţi soldaţii şi ofiţerii români care se aflau pe teritoriul românesc au fost dezarmaţi.

Începând cu garda de la Palatul Regal. Trebuie să-l văd pe general ca să-l anunţ. E singur?

Nu. Comisiile americană şi britanică.

Poate că-l va interesa şi pe ei. După cum merg lucrurile, dacă ei nu intervin… Vrei să mă anunţi?

Rămasă singură, reîncep să citesc ziarele.

A doua zi, 26 februarie, titluri foarte groase în „România liberă”:

Criminalul Rădescu a răspuns prin rafale de mitralieră la manifestaţia paşnică a peste 60 000 de cetăţeni antifascişti.

Rădescu a încercat să declanşeze războiul civil.

Călăii poporului trebuie pedepsiţi.

„România liberă” din 27 februarie nici nu-şi mai ascunde sursa de informaţii:

Focul contra manifestanţi/oră încetat abia după intervenţia Comisiei Aliate de Control, a anunţat Radio Moscova.

Comisia aliată se găsea la dejunul de la Cercul Militar în timpul întregii scene. Cum a putut să intervină?

În acelaşi ziar, cu caractere groase:

Noi dovezi copleşitoare împotriva călăului Rădescu. Masacrul a fost pregătit după metodele lui Goring. Complicitatea Maniu Brătianu.

Rădescu răspunde prin asasinate Conferinţei din Crimeea.

Cum a transformat Rădescu ministerele în fortăreţe.

Şi, sub o caricatură în care generalul este decorat de Hitler, din nou formula sacrosanctă:

Radio Moscova a anunţat aseară: Detalii asupra atitudinii provocatoare a lui Rădescu la 24 februarie.

La citirea titlului următor nu mă pot împiedica să nu râd: înscenarea lui Rădescu nu are corespondent în istorie decât incendierea Reichstag-ului.

Personal, nu am asistat la incendierea Reichstag-ului. Am văzut numai cum un automobil cenuşiu al P. C. îi mitralia pe cei care îndrăzneau să cânte imnul naţional.

Tot în 27 februarie, m-am trezit în toiul nopţii: un apel telefonic de la Interne.

Îmbracă-te repede. Nu ştii cine a venit la Bucureşti... Bâigui, încă buimacă de somn:

Cine?

Vâşinski în persoană.

Mă aşez pe pat. Brusc, mi-am regăsit toată luciditatea.

Unde e?

Ţi-am mai spus: la Bucureşti.

Am înţeles. Dar unde e în clipa asta?

A ieşit de la Palatul Regal. Vino repede. Vei asigura legătura cu Palatul. Maşina va fi la dumneata peste zece minute.

Abia am timp să-mi vâr capul sub un robinet cu apă îngheţată. Vâşinski, procurorul proceselor de la Moscova... Pesemne că Kremlinul a luat hotărârea să acţioneze mai repede decât credeam noi.

La minister mă aşteaptă un impresionant ibric cu cafea şi rapoartele. Radu Ionescu îmi spune, aprinzându-şi ţigara: înghite repede cafeaua. Nu se mai pune problema să dormi câteva zile.

Vâşinski a fost la rege?

Sigur. S-a dus direct de la aeroport la Palat. Iată scenă: de-o parte regele şi ministrul Afacerilor Externe. De alta, Vâşinski şi interpretul. Vâşinski cere schimbarea imediată a guvernului Rădescu neloial faţă de Uniunea Sovietică şi călău al poporului. Îi indică regelui lista viitorilor membri ai guvernului Lista completă, înţelegi, adusă ca atare de la Moscova. În fruntea listei, Groza.

Şi regele?

Refuză. Îi spune lui Vâşinski că cererea URSS va fi luată în considerare, dar declară că trebuie să se conformeze Constituţiei şi să consulte şefii politici din ţară. Să respecte procedeele parlamentare.

Şi Vâşinski?

Lese, cerându-l să se grăbească.

Reprezentanţii misiunilor britanică şi americană erau de faţă?

— Îţi închipui că Moscova a prevenit Londra şi Washingtonul înainte de a-l trimite pe Vâşinski? Tare mai eşti naivă! Sau încă mai dormi. Moscova a vrut o lovitură de teatru.

Ce-o să facă regele?

De unde vrei să ştiu? Va încerca probabil să câştige timp, ca să permită Londrei şi Washingtonului să intervină.

Acum, te-ai trezit de-a binelea? Bun. Menţine contactul cu Palatul.

Mă duc să-l văd pe Mircea loaniţiu.

Du-te imediat.

Mircea loaniţiu este secretarul particular al regelui. Îmi confirmă cuvânt cu cuvânt scena şi pare să fie plin de speranţă.

Este imposibil ca anglo-americanii să accepte un amestec atât de total în treburile noastre interne. Acordul de la lalta nu poate fi o simplă comedie.

Şi, văzând că tac:

— Ar trebuie să-ţi pui paltonul. E frig. Şi arată geamurile sparte şi urmele de gloanţe care decorează, ca şi la Interne, pereţii încăperii.

L-am alertat pe Burton Berry şi Morfbanks. Mâine Londra şi Washingtonul vor fi la curent. Sper să-ţi dau ştiri mai bune atunci.

Ce spune regele?

E dârz. Aşteaptă, ca noi toţi, reacţia anglo-americană. Să ne păstrăm speranţa. Pe mâine!

Revin alergând la Interne. Mă aşez la birou, cu privirea aţintită pe telefon. În timp ce mă însoţea, Mircea loaniţiu mi-a promis să mă sune de cum are vreo ştire.

Chiar a doua zi, manifestaţiile reîncep. Comuniştii îi pun pe toţi funcţionarii de stat şi pe muncitori să coboare în stradă ca să urlet: „Moarte lui Rădescu”. Bineînţeles că toate manifestaţiile au loc în Piaţa Palatului. Peste tot afişe mari, peste tot aceleaşi pancarde.

Generalul îşi petrece tot timpul în convorbiri cu Maniu, Brătianu şi Titel Petrescu.

Ziarele îşi înteţesc atacurile. Dar nici un ziar nu informează populaţia asupra prezenţei lui Vâşinski la Bucureşti.

Fac naveta între Palat şi Interne. Nici o reacţie din partea anglo-americanilor. Mircea Ioaniţiu ridică din umeri:

Burton Berry încearcă de două zile să-l vadă pe Vâşinski care nu i-a dat nici un semn de viaţă şi rămâne invizibil. Nu chiar de tot invizibil, de altfel.

Deschide fereastra. Tancuri sovietice grele străbat Piaţa Palatului, precedând un batalion al Armatei Roşii care defilează în sunete de fanfare.

Minunată regie. Intimidare în toată regula. Ce părere ai?

Ştii bine că Armata Roşie a pus mâna pe mai multe clădiri-cheie din Bucureşti.

Revenind la Interne, văd alte trei tancuri ruseşti postate pe una din străzile laterale.

N-am închis ochii de două zile şi adorm fără să vreau, cu capul pe masă, în biroul meu.

Campania de presă atinge acum isteria şi nu mai încearcă să camufleze nimic. „România liberă” din 1 martie anunţă în sfârşit sosirea la Bucureşti a lui Vâşinski. Pe aceeaşi pagină, alături de fotografia lui, cu titluri groase:

Guvernul Rădescu trebuie să demisioneze, a transmis ieri Radio Moscova.

Oare criminalul a fost demis din funcţiile sale?

Un apel telefonic de la Palatul Regal. Mircea Ioaniţiu:

Nimic de la anglo-americani. Trei ore mai târziu, alt apel:

Vino imediat.

Alerg la Palat, loaniţiu mă întâmpină, palid.

Tocmai a plecat Vâşinski de aici. Nu mai vrea să aştepte. I-a înmânat regelui lista noului guvern şi a însoţit-o cu o lovitură de pumn în masă. Plecând, a trântit uşa atât de tare că au căzut bucăţi de tencuială. Vrea răspunsul înainte de sfârşitul serii.

Probabil că am pălit la rândul meu, fiindcă loaniţiu îmi întinde un scaun.

Stai jos.

Nu, mă întorc al Interne.

Îl aşteptăm pe general la Palat. Murmur:

Va să zică, e sfârşitul?

Mă tem că da. Anglo-americanii ne-au lăsat baltă.

Se înserează când pleacă generalul de la Palat. Ţine în mână un lănţişor pe care regina Elena îl purta mereu la încheietura mâinii. În timp ce regele îi cerea să demisioneze, regina i-a întins ultimului apărător al monarhiei române lănţişorul.

Se joacă, dus pe gânduri, cu lanţul şi îmi spune: Urcă în biroul dumitale şi ia-ţi toate lucrurile. Odihneşte-te. Acum, ai să ai timp.

A doua zi, la 2 martie, „România liberă” poate în sfârşit să anunţe ştirea ce a bună: Călăul Rădescu a fost izgonit de la putere.

*

Suntem sechestraţi timp de douăzeci şi şapte de ore în birourile noastre de la Interne. Directorul de cabinet este trimis în faţa Curţii Marţiale. Noi, ceilalţi, primim autorizaţia să mergem acasă,

unde trebuie să rămânem la dispoziţia poliţiei pentru orice supliment de anchetă.

Generalul Rădescu se află la ambasada britanică.

La 6 martie, guvernul Groza este constituit. N-am nevoie să citesc numele celor care îl compun. Numele acestea se aflau deja pe lista depusă cu nouă zile în urmă de Vâşinski pe biroul regelui Mihai.

Mi-am reluat obiceiul de la Câmpulung şi mă trezesc în mijlocul nopţii ca să ascult emisiunile de la B. B. C. şi Vocea Americii.

Astăzi, Rodica a chemat nişte prieteni dintr-un apartament vecin, care nu au radio, ca să asculte emisiunea. Suntem şase adunaţi în jurul radioului.

B. B. C. îşi lansează cele trei acorduri surde. Tăcem toţi.

Un comunicat de război. Vocea crainicului anunţă imediat după aceea lista guvernului român. Fără comentarii. Ba da, 75 unul singur, la sfârşitul emisiunii: Transilvania de nord trece sub administraţia românească prin decizia guvernului sovietic.

Pe străzile măturate de ploaie, sunt mai puţine manifestaţii. Vântul a smuls afişele de pe ziduri. Câteva zdrenţe atârnă ici şi colo, jalnice. Nu mai citesc decât „Moarte lui...". În curând alte nume vor veni desigur să completeze formula. Teohari Georgescu e ministru de Interne. Foştii mei colegi de redacţie pe care îi întâlnesc la clubul liberal spun acum pur şi simplu „comisia sovietică de control", „aliată, adică rusă" a dispărut din repertoriu. Atacurile împotriva opoziţiei sunt din ce în ce mai violente.

Într-o zi, ducându-mă la clubul partidului liberal, îi găsesc acolo pe foştii mei colegi foarte agitaţi. Cred că scoaterea în afara legii a partidelor opoziţiei nu mai este decât o chestiune de luni. Îi întreb:

Şi atunci, ce-o să facem?

Mă privesc şi unul dintre ei îmi spune cu vocea foarte calmă.

— Ascultă, doar n-ai să începi să te îndoieşti de noi. O să continuăm lupta.

Mă duc lângă el. Ne strângem mâna în tăcere. Unul dintre noi începe să râdă. Şi deodată o bucurie mare izbucneşte şi ne cuprinde pe toţi. Suntem tineri, puternici în dorinţa noastră de libertate şi tocmai am redescoperit acest lucru toţi împreună.

Ieşind pe stradă, continuăm să râdem în lumina strălucitoare de primăvară.

În faţa sediului P.p. din cartier o femeie foarte bătrână priveşte în vitrină uni mare portret al lui Ştalin. Îl întreabă pe un bărbat care iese de la sediu:

Spune-mi, maică, cine e?

Ca nişte autentici gură-cască, ne oprim cu toţii ca să auzim răspunsul.

E Stalin, răspunde comunistul. Cel care i-a izgonit pe nemţi din ţara noastră.

Dumnezeu să-t binecuvânteze, spune bătrâna. Când o să-l gonească şi pe ruşi?

Tânărul îi aruncă un mânios „bătrână tâmpită” şi se îndepărtează.

Femeia rămâne foarte mirată în mijlocul străzii. Şi atunci unul dintre noi se apropie de ea şi îi murmură foarte blând: Curând, măicuţă, curând. De îndată ce se va sfârşi războiul.

PARTEA A DOUA, Subsemnata, declar…’ i în 29 iulie ies din casa generalului Rădescu împingându-mi bicicleta de ghidon. Două maşini se opresc brusc şi mă prind între ele.

— Actele bicicletei. Suntem informaţi că ai furat-o. Urcă în maşină. Eşti arestată.

De ce nu îndrăzniţi să spuneţi adevărul? Mă arestaţi fiindcă ies din casa generalului Rădescu. Sunt avocata lui.

Îmi deschid geanta şi le întind procura… şi actele bicicletei.

Nu ne trebuie procura. Eşti arestată. Hai, urcă până nu te facem noi să urci.

Arunc bicicleta spre ei şi încep să alerg pe bulevard. Trec prin dreptul unui ceas care indică ora unsprezece şi jumătate. Mai am o jumătate de oră până la dejun. Trebuie să scap de ei şi să ajung să duc mesajul ascuns în coc. Simt că mă apucă cineva în braţe.

Nu striga. Nu întoarce capul.

Întorc capul şi zăresc pe trotuarul din faţă o siluetă cunoscută. Strig:

Horia!

O mână mi-a prins gâtul şi începe să strângă.

Nu striga.

Îi strig celui care traversează acum strada: -Anunţă la sediul partidului liberal că sunt arestată. O voce complet străină îmi răspunde:

Dar cum vă numiţi?

Lovesc cu picioarele pe cei doi bărbaţi care îmi ţin braţele. Reuşesc să mă desprind o clipă. Alerg spre cel care mi-a răspuns. Nu e prietenul meu. Doar silueta e asemănătoare. O mână mă prinde pe la spate şi îmi acoperă gura. Mă zbat. Mă sufoc. Sunt ridicată. Continuu să mă zbat. Îmi lovesc capul de portiera automobilului.

Maşina demarează. Mi-e capul greu. Mi s-o fi desfăcut cocul? Simt în coaste, în dreapta şi în stânga, două revolvere.

Dacă faci o singură mişcare, tragem.

Dau să-mi ating cocul. Mă răzgândesc şi renunţ să fac acest gest.

Dacă strigi, tragem.

Automobilul opreşte în faţa Ministerului de Interne. Portarul a rămas acelaşi. Mă salută, foarte mirat. O a doua maşină opreşte în spatele nostru. Pe capotă, bicicleta. Mă pun să urc la etajul întâi. Nimeni pe culoare. Trecem prin dreptul fostului meu birou, apoi prin faţa biroului lui Teohari Georgescu. Mă împing în fostul birou al lui Radu Ionescu. În picioare, un bărbat blond. Alţi doi care fumează.

În fine, uite teroristă!

Izbucnesc în râs. Sunt mulţumită că nu m-au percheziţionat şi cocul nu mi s-a desfăcut.

Pesemne că vreţi să vorbiţi despre dumneavoastră. Mă arestaţi pe stradă fără mandat de arestare. Din punct de vedere juridic…

Individul blond vine spre mine.

— Ai face bine să-ţi ţii gura. Vrei să guşti din Siberia? După ce ai încuiat biroul lui Teohari Georgescu, mai ai nevoie de mandat de arestare?

Va-să-zică, fiindcă am încuiat biroul cu cheia sunt teroristă? Totul e limpede!

Eşti obraznică. O să avem ocazia să ne distrăm. Ridică mâna. O palmă. Două. Trei. Nu mai pot număra. În sfârşit, s-a oprit.

Cine erau persoanele pe care ţi-a cerut generalul să le vezi din partea lui? Cu cine ţineai legătura?

Obrajii îmi ard şi simt în gură un gust de sânge. Nu pot să vorbesc. Le întind procura. Îmi smulg poşeta din mână.

Câte manifeste ai împărţit? Ridic din umeri.

Îţi dezlegăm noi limba, n-avea grijă! O să facem totul pentru asta. De atâta timp te pândim.

Apasă pe un buton. Doi militari intră în încăpere. Tipul cel blond îmi ia ceasul şi cordonul. Cei doi militari mă împing spre uşă. La birou, cei trei ţipi îmi scotocesc în geantă.

La capătul celui de-al doilea culoar văd W. C.- Ul. Cer permisiunea să mă duc. Cei doi soldaţi se privesc. Unul dintre ei spune:

E contrar regulamentului. Dar du-te. Te aşteptăm în faţa uşii.

Intru, închid uşa, trag apa, îmi desfac cocul. Hârtia a căzut jos. Mă aplec, o rup în bucăţele mici de tot. Le arunc în closet. Aştept o clipă, trag apa djn nou. Nici o urmă de hârtie, îmi refac cocul. Trag apa. Ies. În tot acest timp am tuşit.

Oare vor observa că mi s-a deranjat coafura? Nu. Mă împing mai departe. Coborâm scara. La subsol, sunt încredinţată unor civili, doi la număr.

Deţinuta s-a oprit pe drum?

— Nu.

Răsuflu. Soldaţii nu sunt deci comunişti. Unul dintre militari adaugă:

Carceră.

Alt culoar. Serie de celule. Din când în când, un ţipăt. O mână pe umăr:

— Aici.

Se deschide o uşă... Sunt împinsă în întuneric. Nu văd nimic. Încerc să mă aşez. Nu reuşesc. Vreau să mă răsucesc. Imposibil. Încăperea are dimensiunile unui sicriu, un sicriu în picioare.

Vreau să mă sprijin de zid. Tresar: zidurile sunt acoperite de tablă umedă, îngheţată. Mi-e sete, îmi simt capul greu. Aud paşi. Tăcere. Apoi alt zgomot, foarte puternic, foarte aproape: bătăile inimii mele. Încetul cu încetul, încep să văd dansând în faţa ochilor stele roşii, cercuri galbene, alte cercuri galbene. Cercurile se învârt, se învârt... îmi revin. Sunt întinsă pe cimentul de pe culoar, îmi trec mâna peste faţă: am părui ud.

Gata. A deschis ochii. Urcaţi-o la etajul întâi.

Doi oameni în civil mă ridică. Pistoalele în coaste. Mă ţin de subsuori, mă împing. Nu înţeleg nimic. Unde sunt militarii? De ce sunt îmbrâncită? Deschid o uşă, mă împing într-o cameră. O fereastră deschisă. Aer. Afară, e întuneric. Acelaşi bărbat blond:

Ce legături asigurai din biroul din Piaţa Palatului?

Nici una.

Dacă vrei să scapi, semnează aici.

Îmi întinde o hârtie. Literele îmi joacă în faţa ochilor.

Nu pot să citesc. Şi, chiar dacă aş putea, nu semnez nimic.

O să-ţi pară rău. În curând toate uneltele reacţiunii o să-şi muşte mâinile şi o să plângă de părere de rău.

Nu semnez nimic.

Bărbatul blond mă leagă la ochi, îmi trage mâinile la spate şi îmi pune cătuşe. Primele sunt prea largi.

Renunţăm la cătuşe, tovarăşe?

Nu. Pentru ea, nu ne dăm în lături de la nici un sacrificiu. Izbucnesc toţi în râs.

Să le încerc pe astea.

Cineva îmi suceşte încheieturile. Cătuşele mă strâng. Sunt grele. Am senzaţia că am să cad pe spate. Alunec pe scări deşi mă susţin doi bărbaţi. Simt aerul răcoros. Suntem probabil pe stradă. Mă aruncă într-o maşină. Automobilul demarează. Revolverele în coaste.

Dacă faci un singur gest, tragem. Oare sunt încărcate revolverele?

Maşina mi se pare că rulează de când lumea. O frână bruscă. Un zgomot de porţi care se deschid. Trebuie să fie din fier.

Cineva deschide portiera şi mă împinge.

Haide, coboară. Am ajuns.

Mi se smulge legătura de la ochi într-o încăpere care seamănă cu un compartiment de tren. Sus de tot, lângă plafon, o fereastră, mică, pătrată, închisă. Ca să ajungă cineva până la fereastră, ar trebui să se caţere pe patul suprapus, unde zăresc o siluetă care îmi întoarce spatele. Două picioare umflate şi jegoase ies de sub pătură. Simt revolverul în coaste:

E interzis să vorbeşti. Ai înţeles?

Paznicul trage uşa. Mă aşez pe pat. Patul e o placă de tablă foarte rece. Mă dor ochii. Încerc să dorm. Nu pot dormi cu lumina aprinsă. Mă scol.

Cum se stinge lumina?

Silueta de sus se întoarce încet. Faţa e luminată de o lampă foarte puternică. O faţă rotundă, tânără. Pete roşii pe pomeţi. Priveşte spre ochişorul de sticlă din uşă. Îşi duce încet mâna la obraz şi, făcând-o să lunece, îşi apasă un deget pe buze. Înţeleg. Nu trebuie să vorbim. Pot să ne vadă. Mă întind din nou pe pat. Pe burtă, din cauza cătuşelor, încerc să ţin capul într-o parte ca să pot respira. Paşi pe culoar. Un zgomot metalic. Lanţuri? Alţi paşi acum, care se opresc în faţa celulei noastre. Se deschide uşa:

Scoală-te.

Vreau să mă ridic în picioare, dar nu reuşesc şi cad cu capul înainte, pe scândură. Paznicul râde zgomotos. Mă trage de braţ:

Haide, vino, frumoaso.

Nu-mi mai simt braţele: în locul lor, o durere grea. Traversăm un coridor. Celule. Acelaşi ochi pe toate uşile. Un şir nesfârşit de ochi de broscoi care mă privesc.

Un birou. Patru bărbaţi. Unul mic şi gras, cu mustaţă. Altul: un boţişor ascuţit ca de şobolan. Ceilalţi doi discută cu spatele la mine.

Uite! Arată bine, derbedoaica, cu brăţările astea. Ăsta-l modelul de brăţări pa care le va purta în curând toată reacţiunea. Nu aşa îţi ascundeai, la spate, brăţările de aur pe care le arborai la recepţiile americane. Deşi erau la fel de grele.

N-am purtat niciodată brăţări de aur.

Aş vrea să le spun că am fost întotdeauna prea săracă sprea a-mi cumpăra brăţări de aur, dar mă răzgândesc. La ce bun? Revăd pe birou poşeta mea. O privesc cu duioşie, cam ca pe o fiinţă omenească. Singurul lucru care mă leagă de lumea de afară. Bărbatul care seamănă cu un şobolan scoate din geanta mea un pachet de Pali Mall.

Dacă eşti drăguţă să ne spui care ofiţer american ţi-a dat ţigările astea, pun să ţi se scoată cătuşele.

— Am cumpărat ţigările cu cinci sute de lei pachetul.

Ştii că avem mijloace să te facem să vorbeşti. Braţele mă trag cu toată greutatea lor înapoi. Omulşobolan ia o cheie de pe birou şi vine spre mine.

— Ai să semnezi foaia asta.

Zgomotul de cheie în cătuşe. Mă îndrept puţin, dar braţele îmi atârnă încă şi mai grele. Omul-şobolan se duce să se aşeze. Altul se scoală şi înaintează spre mine. Mă dau înapoi şi mă sprijin de perete. Mă apucă de încheietura mâinii şi mă trage spre mijlocul încăperii.

Cine ţi-a permis să te sprijini? Semnează.

Mă împinge spre birou. Pe hârtie literele dansează, dansează. „Inventarul deţinutului.” în afară de poşetă şi de bicicletă, nu am nimic, încep toţi să râdă, în afară de omul-şobolan care-mi aruncă:

Toate reacţionarele sunt cretine. Inventarul a ce ai pe tine.

Altul intervine:

Da’ greu mai pricepi. Haide, dezbracă-te.

Mă dau un pas înapoi. Mi s-a făcut pielea de găină.

Haide, dezbracă-te!

Acum urlă. Rămân încremenită pe loc.

Eşti surdă? Dezbracă-te!

Sunt îngheţată, îmi tremură picioarele. Mă mai dau cu un pas înapoi. Regăsesc peretele, mă sprijin.

Doi dintre ei s-au sculat şi vin spre mine. Omul-şobolan urlă:

N-ai voie să te sprijini de perete. Dezbracă-te!

Cei doi mă înşfacă. Mă zbat. Ei râd. Odaia se învârte în jurul meu. Capul îmi rămâne prins în rochia pe care mi-au tras-o de pe mine. Furoul alunecă. Nu mă pot abţine, închid ochii şi lovesc cu pumnul şi cu piciorul în dreapta şi în stânga. Cineva mă apucă şi mă dă cu capul de pereţi. Aud zgomotul, încă o palmă. Mi-au dat drumul. Deschid ochii, mă întorc, regăsesc peretele, mă lipesc de el. Ei râd din nou şi îmi aruncă o salopetă. Mă aplec

s-o iau. Capul mi-e tras de podea ca de un magnet. Nu reuşesc să apuc salopeta. Un bărbat o ia şi mi-o întinde.

Aşa, târfă reacţionară, o să te îmbrăcăm ca pe o păpuşică. Faci multe nazuri, dar noi suntem drăguţi, noi suntem răbdători!

Salopetă e jegoasă. Miroase urât şi-mi face greaţă. O strâng la gât ca să nu alunece pe umăr: e prea mare!

Dacă semnezi aici, îţi dăm drumul.

Nu mai e foaia cu inventarul. O foaie bătută la maşină: „Subsemnata, declar că…”

Nu pot să citesc.

Un revolver e îndreptat spre mine.

Semnează, ori te omorâm.

Faceţi-o, haideţi, faceţi-o!

Am ţipat. O clipă de tăcere. Omul-şobolan aşază calm revolverul pe masă, vine spre mine, îmi întinde un scaun:

Stai jos.

Pe urmă îmi desface mâinile încleştate la gât şi trage salopetă de mâneca dreaptă.

La te uită, are umerii bronzaţi, târfa de fascistă! Scuipatul lui curge de pe umăr pe spinare. Izbucnesc în râs. De ce râd şi nu plâng? Râd, râd cu lacrimi, nu mă pot opri.

E isterică.

Râsul meu continuă pe tot lungul culoarelor prin care trecem. Celula. Zăresc prin fereastră nişte zori palide. Cel puţin, cred că sunt zorile. Mă prăvălesc pe placa de tablă. Nu mi-au pus cătuşele. Ce vor să mă pună să iscălesc? Ce ştiu ei de fapt? Închid ochii. Am impresia că mi se umflă capul, repede, repede

ca un balon în timp ce picioarele se întind. Şi dinţii, dinţii se lungesc. Deschid gura. Din fiecare dinte creşte o scândură pe care se plimbă nişte bărbaţi cu cizme. Aud paşii lor răsunând în interior. Mi-e sete.

*

E foarte cald în celulă. Salopetă mi se lipeşte de piele. Miroase atât de urât că fiecare efluviu îmi face greaţă. De altfel, nu am mâncat şi băut nimic de când m-au arestat. Ieri? Ieri a fost? Se deschide uşa. Doi paznici care îmi par enormi. Unul dintre ei ţine în mână o foaie şi mă arată cu degetul.

Pe urmă, către silueta de sus:

Te-ai trezit, lulişca? Bun şi 54 e în regulă.

Depun pe scândura mea două gamele şi o cană cu apă. În fiecare gamelă, un cocoloş de mămăligă.

De pe patul de sus apar pe rând un picior, pe urmă celălalt. Femeia coboară pe patul meu. Pentru prima oară o văd în picioare. Aceeaşi salopetă ca a mea, dar sfâşiată la burtă. O burtă enormă. Gravidă! Faţa e foarte tânără. Nici un râd, numai pete roşii. Îşi ia gamela şi începe să mestece zgomotos ca să-şi acopere vocea. Îmi spune simplu:

Budapesta.

E deci unguroaică.

Uşa se deschide. Alt paznic.

Lulişca, vino. La aer.

Înghit greu cocoloşul de mămăligă, uscată, tare. Mă întind. Cât timp am dormit? Oare chiar am dormit?

Uşa tocmai s-a deschis iar şi paznicul se dă la o parte ca să lase să treacă un bărbat cu ochi albaştri şi aerul destul de blând.

Primul care îmi spune bună ziua. Se aşază pe marginea patului meu, mi-apucă mâna.

De ce nu vrei să semnezi?

Ieri, nici nu puteam să citesc. N-aş fi putut să ţin în mână un creion.

Te sfătuiesc prieteneşte să iscăleşti toţi ce îţi vor cere ei.

„Ei”? Cine sunt ei? Dumneata, cel puţin, vorbeşti româneşte fără accent.

— Ai distribuit manifeste T?

— Am distribuit multe manifeste. T era unul dintre ele.

De ce ai făcut asta?

Dacă presa era liberă, n-ar fi fost nevoie să o facem!

Te sfătuiesc să nu mai repeţi fraza asta. N-ai nimic de câştigat dacă eşti obraznică.

A plecat. Soarele intră în celulă şi se izbeşte de lampa tot aprinsă. Mă simt incapabilă să mă concentrez. Două ploşniţe se plimbă pe peretele din faţă. Ele sunt libere să se plimbe. Cât timp am stat să le privesc? Uşa se deschide iar.

La aer. În curte n-ai voie să întorci capul. Priveşti drept înaintea ta. Ai înţeles?

Mai întâi sunt condusă la W. C.

Lasă uşa deschisă.

Îmi vine să-l lovesc, să mă lovesc, să lovesc pe toată lumea. Mă reţin, las uşa deschisă.

O luăm pe culoar în sens invers. Ieşim în curte. Deasupra observ o clădire mare. Închisoarea are aerul unui grajd. Curtea: un

spaţiu pătrat, două trotuare. Îmi târăsc paşii de la un capăt la celălalt al trotuarului. Imobilul cel mare din faţă pare pustiu. Nu-L cunosc. Aş vrea tare mult să ştiu în ce cartier suntem. Pe celălalt trotuar, paşi. Vreau să întorc capul. O mână umedă mi se aşază pe ceafă.

Priveşte înaintea ta sau îţi suprim „aerul”.

Soarele dogoreşte. Trebuie să fie amiaza. Picioarele îmi sunt tot mai grele. Salopetă e udă de traspiraţie. Cerul este foarte albastru. Nici un nor. Nici unul.

Zgomot de uşi care se deschid. O maşină pătrunde în curte. Coboară omul-şobolan şi începe să urle.

Cine i-a acordat „aer” reacţionarei ăsteia putrede? Paznicul îmi trage câţiva pumni. Omul-şobolan continuă să urle:

Căţea, viperă, târfă…

Paznicul mă aduce înapoi în celulă, lulişca este din nou instalată pe patul ei. Nici o expresie pe faţă. Mă întind. Dacă naşte aici? Orele trec, nu trec? Lulişca tace. Priveşte probabil în tavan. Număr paşii care trec pe coridor ca să încerc să adorm.

Afară e întuneric şi paşii nu încetează pe culoar. Timpul îmi pare încărcat de zgomote de paşi. O detunătură. Un ţipăt. Sus, lulişca nu se mai foieşte de pe o parte pe alta. Pesemne că doarme. Paşii. Uşa: 55 la anchetă.

Mi se face deodată frig. În birou, feţe noi.

Doreşti ceva?

— Nu.

O ţigară?

Mi se întinde pachetul. Iau o ţigară. Cineva îmi dă foc… Trag primul fum şi totul începe să se învârtă în jurul meu. Fac câţiva paşi de-a-ndăratelea ca să mă sprijin de perete.

N-ai voie să te sprijini.

Îmi vine să vomit.

— Ai recunoscut că ai împărţit manifeste T.

Manifestele înlocuiesc ziarele pe care le-aţi suspendat.

— Aici nu eşti la bară ca să pledezi.

Am observat.

Eu observ mai ales că eşti obraznică. Ştii bine că manifestele T pretindeau că anglo-americanii vor o pace dreaptă şi ruşii o pace rusească.

Anglo-americanii nu şi-au trimis miniştrii de externe ca să impună României un guvern. Fără alegeri.

Reciţi lecţia pe care ai învăţat-o de la călăul Rădescu.

Nu, spun ce gândim toţi.

Mă aştept să fiu bătută. Dar nu-şi părăsesc scaunele.

Ce s-a discutat la Maniu săptămâna trecută?

Săptămâna trecută eram la Sinaia.

Ai să dai o declaraţie despre ce ai discutat acum două zile cu cealaltă unealtă a reacţiunii: Mircea Ioaniţiu.

Nu l-am văzut pe Mircea Ioaniţiu acum două zile.

Cum l-ai cunoscut?

— Am fost colegi de facultate.

Stai jos şi scrie ce ai discutat cu secretarul regelui.

N-am discutat nimic cu el.

Unde se ascunde Mihai Fărcăşanu?

Nu ştiu.

Unde se ascunde Vintilă Brătianu?

Nu ştiu.

Rezumatul discuţiei dintre Brătianu şi Burton Berry?

Nu ştiu.

Rezumatul discuţiei dintre Maniu şi Meţianu? Dacăne-o povesteşti, îţi dăm drumul.

Mă prefac că reflectez ca să încerc să recapitulez. Vor să compromită toată opoziţia cu declaraţiile mele.

N-am nimic de scris. Nu ştiu.

Cel care privea pe fereastră vine spre mine:

Ai să asculţi acum ce-am să-ţi citesc. Pe urmă ai să iscăleşti. Altfel, te omor pe loc.

„Subsemnata, declar că am căzut de acord cu Mircea Ioaniţiu, secretarul regelui, că depozitul de arme trebuie 87 încredinţat lui Vintilă Brătianu. În urma convorbirilor dintre Maniu, Brătianu, Burton Berry şi Meţianu, convorbiri pe care am avut sarcina să i le relatez lui Rădescu, s-a decis crearea unei organizaţii subversive numite T, adică Teroare. Scopul acestei organizaţii este să suprime pe toţi capii democraţiei noastre instaurate datorită luptelor şi sacrificiilor poporului şi să arunce ţara în ghearele fascismului. Şeful suprem al organizaţiei este generalul Rădescu.”

Nu protestez şi îi las să citească mai departe. Sunt naivi că îmi dezvăluie tot planul lor, dinainte. În ce scop vor să însceneze toată afacerea asta? Sunt foarte lucidă. Anchetatorul continuă: „Recunosc că am prestat următorul jurământ: «Jur să nu dezvălui niciodată nimănui existenţa acestei organizaţii şi a

acelora dintre membri ei pe care îi cunosc. Dacă vreodată îmi voi călca în picioare jurământul, pot să fiu considerată trădătoare şi împuşcată. Fac acest jurământ liberă şi fără constrângere».

Semnalul acţiunii trebuie să fie dat de generalul Rădescu, sub indicaţia regelui.”

Nu mă mai pot abţine. Îmi vine să râd.

Degeaba continuaţi să citiţi toate minciunile astea. Sunt prea gogonate.

Căţea reacţionară ce eşti, dacă nu semnezi te împuşcăm. Ridic din umeri.

Vă pierdeţi timpul în zadar.

Teroristă nemernică, ai să semnezi.

Nu, terorişti sunteţi voi.

Palme. Pumni. Mă zbat. Sunt aruncată la pământ. Sunt călcată în picioare.

Semnează! Te omor! Semnează!

Unul dintre ei mi-a imobilizat braţele. Altul, picioarele. Un al treilea scoate dintr-un sertar un soi de mânecă prinsă la ambele capete şi umplută, cu ce?

Semnezi?

Tac. Se apleacă, îmi pune o batistă groasă pe gură şi biciuie aerul cu mâneca. Văzduhul şuieră.

Semnezi?

.

Privesc mâneca fluturând deasupra capului meu. Tac.

Bine, atunci, ţineţi-o voi.

Prima lovitură mă atinge la coapsă. A doua, în plin obraz. Totul şuieră, se învârte. Mă zvârcolesc. Toţi ţipă. Şi eu? Muşc, muşc batista din gură. Coapsă, încă o dată coapsă. Cercurile. Galbenul se roteşte, se roteşte, se apropie. Nu mai ştiu nimic.

De când stau întinsă pe pat? Am avut un coşmar? Lulişca are capul foarte mare. Ba nu, burta. Dacă naşte? Lumina asta... Vreau să mă întorc. Coapsa mă arde. O ating. Salopetă e lipită de piele. Încerc să o desprind. Ţip. Nu mă pot scula. Reuşesc să pun mâna pe piele. O retrag udă: sânge!

Paşi. Se opresc. Uşa. Un bărbat în alb, Are în mână o seringă. Se apropie, îmi trage salopeta, dezgoleşte braţul, îmi face o injecţie. Tremur, mi-e frig, nu mai ştiu cum să-mi ţin capul. Se apleacă, se apleacă, se umflă. Mă cufund.

Mă trezesc, încă amorţită. Afară s-a luminat. Pe pat, un cocoloş de mămăligă. Încerc să mă scol. Cred că îmi amintesc că... am visat? Am fost într-adevăr pe coridoarele acelea? Omul-şobolan parcă îmi întindea o foaie de hârtie. Ce am semnat? Am semnat ceva? Nu ştiu. Vreau să mă scol în picioare, dar nu reuşesc. Injecţia. Ce conţinea fiolă? Oare am visat? Oare am iscălit? O să-l aresteze?

Trebuie să fi trecut mai multe zile. Nu ştiu câte. Nu reuşesc să le număr. Un singur gând: după injecţie, am semnat ceva sau nu? Am visat sau nu?

O dată pe zi sunt târâtă la W. C. Uşa rămâne deschisă. Paznicii râd în hohote.

Bine mai arăţi! Parcă ai fi a doua zi după noaptea nunţii. Frumoasă mai eşti.

Stau aşezată pe marginea patului, cu picioareleatârnânde. Îmi privesc picioarele care seamănă acum cu ale lulişcăi.

Umflate, jegoase. Tot timpul mi-e sete. Aici, apa are un gust ciudat, sălciu, greţos. Şi n-am dreptul decât la o cană pe zi. Azi, din nou, se opresc paşii în faţa uşii.

55 la anchetă.

Va-să-zică n-am semnat toate declaraţiile. Cu toată perspectiva anchetei, simt parcă o uşurare.

Pe birou, obiecte noi: reflectoare. Se aprind, se sting, îndreptate spre ochii mei. Mi se dictează întrebări şi răspunsuri. Refuz să scriu. Ochii mă ard. Chiar dacă-l închid. Simt puncte de foc în pleoape.

Scrie: „La şedinţa «conspirativă» au participat Brătianu, Maniu, Burton Berry, Mihai Fărcăşanu, Vintilă Brătianu, Mircea Ioaniţiu…”

Continuă. Nume, nume. Peste cincizeci. Murmur:

O sală întreagă, nu-l aşa? Omulşobolan urlă:

Ce vrei să spui?

Că toate persoanele astea ar putea umple o sală mare. Pentru o şedinţă „conspirativă” eram cam mulţi.

Reuşesc acum să gândesc chiar sub loviturile care plouă peste mine. Vor să distrugă toată opoziţia, să-l atace şi pe rege. Rolul meu în piesă: să dau declaraţii care să permită arestarea principalilor şefi politici. În cazul unei eventuale note de protest aliate, declaraţiile mele ar putea oricum să servească.

Sunt lovită în continuare. Strig:

Nu semnez nimic, nimic.

Sunt condusă într-o celulă mai mică şi fără scândură pe care să mă întind. Ciment pe jos. E foarte cald. Mă ghemuiesc pe ciment. Se deschide uşa.

N-ai voie să te aşezi. Nu te sprijini. Stai în picioare sau plimbă-te.

Lumina e mai puţin violentă. Cimentul e ud.

Din nou în birou. Jocul reflectoarelor reîncepe.

Avem aici declaraţiile lui Ţeţu care certifică faptul că ai ţinut legătura între el şi Rădescu. Uite-le aici. Cum l-ai cunoscut pe Ţeţu?

— Am fost colegi de facultate.

Ştii că Rădescu nu avea voie să vadă persoane politice?

Ţeţu nu era o persoană politică.

După tine, şeful activ al unei organizaţii subversive nu-l om politic?

Ce organizaţie subversivă?

Organizaţia T, din care ai declarat că ai făcut parte. Răsuflu uşurată. Declaraţia pe care am semnat-o pesemne după injecţie. Putea să fie mai grav.

— Ai amuţit? Am început să râd.

Gura. N-ai de ce să râzi, târfă nenorocită! Ai recunoscut în declaraţia ta că ai executat ordinele lui Ţeţu şi ai prestat jurământ în faţa lui.

Eu, prestând jurământ în faţa lui Ţeţu, tabloul e irezistibil. Nu mai simt durerea din picior, din coapsă, din braţe. Râd aproape cu poftă.

Omul-şobolan vine spre mine. Îmi ia cu grijă capul între mâini şi începe să-l lovească de perete. În gură, gust de sânge. Sunt pe jos. Cineva urlă:

E nebună de legat.

Omul-şobolan scoate din sertar aceeaşi mânecă. Nu mai ştiu nimic…

Zac pe scândură, lulişca a venit lângă mine. Plânge. Pentru prima oară o văd plângând. Mă apucă de mână de fiecare dată când paşii par să se oprească la uşa noastră. Pe urmă începe să îmi facă semne. Vrea să-mi vorbească, îşi pune mâinile pe burtă, apoi mi-arată coridorul cu degetul, îşi îndreaptă apoi degetul spre mine. Ţine acum în mâini o sticlă imaginară şi se preface că bea, bea. Ochii i se măresc, îngroziţL li fac un semn interogativ. Nu înţeleg, nu vreau să înţeleg. Încearcă alfabetul muţilor. Niciodată nu aş fi crezut că un joc învăţat la grădiniţă mi-ar putea servi într-un asemenea moment şi mai ales pentru asemenea confidenţe. O urmăresc greu. Ştie probabil foarte prost româneşte şi stâlceşte cuvintele: paznici… beau; n-au voie… să părăsească închisoarea… după plecarea personalului 91 de anchetă… începe să tremure, nu reuşeşte să continue, îşi pune iar o mână pe burtă, mă arată cu cealaltă, întruna. Deodată e foarte cald în celulă. Mă scol dintr-un salt. Îmi iau capul în mâini, fac doi paşi, ajung la uşă. Mă întorc, fac alţi patru paşi, ajung la perete, mă întorc, fac alţi patru paşi, ajung la uşă, mă întorc, fac alţi patru paşi, ajung la perete, mă întorc…

Noaptea trece mai greu. Nu pot deloc să adormv

Se deschide uşa, doi paznici mă trag de mână. În biroul de anchetă. Omul-şobolan nu-l acolo; nici ceilalţi. Doar paznicii şi, pe masă, sticle de băutură.

Înţeleg acum tremuratul isteric al lulişcăi. Unde au dus-o? În altă celulă?

Anchetele. Noaptea, când anchetatorii sunt plecaţi. Cei care miros a alcool. Cei care n-au voie să părăsească închisoarea…

Altă anchetă. Îmi simt picioarele grele. Ca şi cum aş purta lanţuri.

Scrie, scrie:

Că Rădescu e şeful complotului; Că Maniu e şeful complotului; Că Brătianu e şeful complotului; Că americanii sunt şefii complotului; Că englezii sunt şefii complotului. Urlu:

De ce să nu scriu mai degrabă că deţinutele sunt la dispoziţia paznicilor?

Palme, pumni. Revolvere îndreptate spre mine.

Ruşii vor să te ancheteze.

Poate că sunt mai civilizaţi ca voi!

— Ai să te duci în Siberia.

„Scânteia” zice că Siberia e foarte frumoasă.

Te omoram pe loc.

Faceţi-o, haide, faceţi-o! M-am săturat, să-tu-rat! Omul-şobolan loveşte cu pumnul în masă.

Semnează.

— Nu.

Sunt trântită în celulă cu ciment pe jos. Nu mă mai ţin picioarele. Mă prăbuşesc.

* îmi revin în simţiri. În birou. Doi bărbaţi mă ridică şi mă susţin.

Scrie, scrie: „Declar de bună voie că: Am vrut să o ucid pe Ana Pauker;

Am vrut să-l ucid pe Gheorghiu-Dej; Am vrut să-l ucid pe Bodnăraş; Am vrut să-l ucid pe Teohari Georgescu; Am vrut să-l ucid pe Vasile Luca.”

Nu credeţi că-s cam mulţi? Palme.

Toate reacţionarele de genul tău vor fi curând în închisoare.

— Asta, e închisoare, sau bordel?

Te omoram pe loc.

Asta-l tot ce-mi doresc. Vă rog, faceţi-o.

Zile şi nopţi. Nopţi şi zile. Câte au trecut? Anchetele de noapte continuă. Ziua, vizitele bărbatului cu privirea blândă. Ce rol avea bărbatul cu privirea blândă?

De două zile, sunt şi mai nervoşi.

Semnează, semnează.

Acum, nimic pe lume nu m-ar mai putea face să semnez. Mi-e totuna! Noaptea, acelaşi coşmar, mereu acelaşi. Rareori, visez că am murit şi mă simt uşoară, uşoară. Când sunt trează, aud ţipete, focuri de armă. Mai ales mi-e teamă de paşi. Când se apropie. Când se opresc în dreptul uşii.

Din nou, bărbatul cu privirea blândă. Mi-aduce un pahar cu lapte.

Peste două zile pleci.

Unde?

— Ai să vezi!

Lapte, o felie de pâine. Înghit laptele, nu reuşesc să mestec pâinea. Mi se clatină dinţii. Continuă să mă târască, noapte de noapte, la anchetă. Aceleaşi întrebări. Nici nu mai răspund. Insultele, revolverele, palmele, pumnii, mâneca, apoi capul de pereţi, tot mereu capul de pereţi, toate astea mă lasă indiferentă!

Într-o seară, omul-şobolan:

Dacă începi să povesteşti tot soiul de lucruri la proces, ai să vii din nou aici. Ai să fii îngrijită şi mai bine.

„Proces”. Tresar. Primul luminiş. Va avea loc un proces. Voi putea vorbi. Oare voi putea spune tot?

În sfârşit, un duş. Am putut să fac duş. Mă rugam, ori de câte ori intra în celulă bărbatul cu privirea blândă:

— Aş vrea să fac un duş.

De ce mi l-a acordat acum? Din cauza procesului?

Sunt singură într-o sală mare care miroase urât. Cimentul e lunecos. O fereastră opacă. Zgomote de maşini. Strada. Oameni care trec în sus şi în jos, sunt liberi să treacă în sus şi în jos. Voci în faţa ferestrei.

Mă spăl. Am râie.

Aş vrea să mă uit în stradă, aş vrea să mă uit în stradă, îmi pun salopeta. Lovesc în geam cu pantoful. Cioburi. Văd strada. În căruţe, soldaţi care pesemne revin de pe front. O căruţă s-a oprit în faţa ferestrei. Un soldat îmi lansează:

Eşti nemţoaică?

Probabil crede că numai nemţii pot fi arestaţi.

Încep să plâng şi nu reuşesc să-l răspund. Întră paznicul, mă vede plângând în faţa geamului spart, nu ţipă, spune doar trăgându-mă de mână:

Haide, vino!

Îmi târăsc paşii pe coridor şi plâng întruna. Paznicul nu mă bruschează. Cred că n-am să mai pot niciodată să mă opresc din plâns. „Eşti nemţoaică?”

Din nou anchetă. În birou, figuri necunoscute. Un bărbat îmi aruncă rochia.

Scoate-ţi salopeta.

Mă îmbrac greu în faţa lor. Mă privesc cu o ură ciudată. Braţul drept mi-e vânăt. Spinarea mă doare. Nici măcar faptul de a-mi pune rochia nu mă bucură. Aparţine altor vremi, altei lumi. Nu voi mai face niciodată parte din lumea aceea. De ce nu m-au împuşcat de ce?

O noapte fără anchetă. În noaptea următoare se deschide uşa.

Vino.

Ieşim în curte. O legătură peste ochi. Maşina. Aceleaşi revolvere în coastă. Şi, ca şi la sosire, rulăm la nesfârşit. Unde mă duc?

II

Agentul îmi scoate legătura. Sunt în acelaşi birou de la Interne. Cât timp o fi trecut de când am fost aici prima oară? O lună? Mai mult? Mai puţin? Bărbatul blond nu mai e aici. Agentul care m-a condus îi întinde geanta mea funcţionarului. Inventar. Sunt înaintată cu hârtii în regulă de către Serviciul secret (viitoarea Securitate) Ministerului de Interne. Închisoarea în formă de grajd era deci Securitatea.

Trec în altă încăpere. Sunt dezbrăcată şi percheziţionată de o femeie. Acum, mă pun să cobor scara. Spre carceră? Militarii mă încredinţează altui gardian. Pornim pe un culoar.

— Am ajuns.

O celulă de două ori mai mare decât cea de la Securitate. O bătrână pe jos: îi curg balele. Alta între două vârste, întinsă pe pat. Celulă are o chiuvetă. Dau fuga şi învârt robinetul. Apă, în fine apă proaspătă. Mă spăl, beau, mă spăl.

Am impresia că n-am să mă spăl niciodată destul!

*

Umblu în sus şi în jos prin celulă, şchiopătând. Toată durerea s-a concentrat în coapsa dreaptă, pe care nu o pot atinge fără să ţip. Vorbim în şoaptă. Cele două femei mamă şi fiică sunt

rusoaice. Fiica vorbeşte germană şi reuşesc să înţeleg se spune. Au fugit din Odessa. În timpul crizelor de epilepsie ale mamei, mă retrag într-un colţ. Mi-e teamă să nu ne strângă de gât pe amândouă. Pare într-adevăr nebună, bâiguie propoziţii de neînţeles, în care numele lui Stalin şi Hitler revin frecvent, urlă, îşi smulge părul din cap, se rostogoleşte pe jos, în convulsii. Paznicii deschid uşa ca să contemple mai bine scena care pare să-l amuze copios. Unul dintre ei înaintează în celulă şi bătrâna îi apucă un crac al pantalonului cu degetele ei scheletice şi trage, trage. Cu toate loviturile pe care i le dau, ceilalţi paznici abia cu greu ajung să-şi elibereze tovarăşul. Bătrâna pare să-şi fi concentrat toată forţa trupului ei în gheara care înşfacă tot ce îi este la îndemână.

Paznicii au încuiat uşa. Bătrâna zace mai departe pe jos, cu spume la gură.

N-am putut să închid ochii toată noaptea. Bătrâna a avut două crize. Simt cum nebunia ei mă cuprinde şi pe mine încetul cu încetul şi, când ea începe să urle, îmi vine să o acompaniez în surdină. Aştept ancheta care nu vine. La fiecare oră îmi pun capul sub robinet şi las apa să curgă, să curgă. În curând devine o obsesie. La primul ţipăt al bătrânei, ţipăt care anunţă o criză, alerg la chiuvetă.

Încetul cu încetul văd apărând zorile. Paşi pe culoar. Schimbarea paznicilor. După câteva minute, aud lovituri surde în perete. Rusoaica dă fuga şi îşi lipeşte urechea de perete. Ascultă, pe urmă îmi face semn să mă apropii. O voce de bărbat spune pe nemţeşte:

— Avenit una nouă la voi?

Răspund pe româneşte:

Da, ce se întâmplă afară?

Nu ştiu. Cum te cheamă? -

Dumneata? Din cauza dumitale sunt aici.

Simt cum mă năpădeşte brusc o sudoare rece. Cine e? L-am pronunţat numele? Injecţia? Vocea mi-e complet străină.

Cine eşti?

Ion Marinescu.

Nu te cunosc.

Nici eu pe dumneata. Treceam pe stradă când te-au arestat. M-ai strigat şi…

Paşi pe coridor. Se opresc în faţa celulei de unde venea vocea. Deschid uşa, intră. Nu mai putem vorbi.

Dau fuga la chiuvetă. Las apa să-mi curgă pe faţă, pe păr, pe braţe. Cercurile galbene au reînceput să se învârtească în faţa ochilor mei.

Crezusem că e Horia. Îl strigasem. L-au arestat din cauza mea. Cât timp a trecut de atunci? De când este aici? E absurd, absurd. Nu-l vinovat. Dar cum să-l fac să înţeleagă? Nevinovat, nevinovat!

Pesemne că am strigat, fiindcă bătrâna a ridicat faţa spre mine şi acum rânjeşte.

Nimeni nu poate face nimic. E absurd, toate astea sunt absurde.

De îndată ce e linişte pe coridor, alerg la perete şi chem, ciocănesc, chem. Ion Marinescu nu mai răspunde. L-or fi luat de acolo? Unde l-or fi dus? Abia am timp să mă îndepărtez de perete cu un salt. S-a deschis uşa. Paznicii ne aduc supă. Bătrâna lăpăie ca un câine lichidul gălbui care i se scurge pe gât, pe bărbie, pe mâini. Fiica ei, aşezată lângă mine pe pat, o priveşte aproape nepăsătoare şi spune: O să ne trimită acasă. Ştii ce înseamnă asta: să ne trimită acolo?

Fac un semn afirmativ şi încerc să o determin să tacă.

Nu, nu ştii. Nu poţi să ştii. Nimeni nu poate să ştie. Viaţa liberă de acolo e mai rea decât închisoarea de aici. Iubeam trei fiinţe: bărbatul meu: a dispărut; au venit să-l ridice într-o seară, trebuie să fie în vreun lagăr; fratele meu: l-au omorât nemţii; iar asta, mama mea... vezi şi tu.

Nu ţi-e frică să vorbeşti aşa?

Frică? Nu, nu mi-e frică. M-am săturat să-mi tot fie frică. Oricum, tot o să mă omoare!

Poate că nu o să te omoare?

— Vorbeşti ca o comunistă. Ca o naivă. Nu eşti comunistă?

Dacă eram comunistă, aş fi fost liberă.

— Aşi. Toată lumea aşa crede la început. Şi eu am crezut. Am luptat pentru ei. Ar fi prea lung să explic. Eram învăţătoare.

— Ascultă, taci din gură. Poate că ne aud.

Ţi-am mai spus că m-am săturat să-mi tot fie frică. Altă mare descoperire a lor: frica! Frică să vorbeşti prea mult, frică să nu vorbeşti destul, frică să vorbeşti în somn, frică de străini, frică de copiii tăi, frică de bărbatul tău, frică de tine însăţi. Ăsta-l cel mai grav: frica de tine însăţi. Am hotărât după plecarea mea din Odessa să nu-mi mai fie frică. Spun tot ce-mi trece prin gând. Tot, la toată lumea.

Se apleacă spre mine şi îmi spune, misterios:

— Am descoperit ceva: dacă nu mi-e frică, sunt liberă. Chiar şi aici, poţi să spui la toată lumea că ai cunoscut-o pe Varvara, cea căreia nu-l mai e frică. O să devină ceva tot mai rar, un om căruia să nu-l fie frică. Poţi să le spui secretul meu. Spune-le: „Varvara a descoperit secretul libertăţii”. Ai să-ţi aduci aminte, nu-l aşa? Ai să le spui aşa, Varvara...

E tot mai surescitată şi vorbeşte tare. Bătrâna, la rândul ei, a început să urle cerând moartea lui Stalin şi a lui Hitler. E pe pragul unei crize. Varvara căreia nu-l mai e frică...

Automat, mă scol şi-mi vâr capul sub robinet. Las apa să curgă, să curgăMi se clatină dinţii. În timpul crizelor de epilepsie ale bătrânei, încep să tremur şi dinţii îmi clănţăne în gură cu un zgomot sec. Varvara a căzut într-o stare de apatie totală.

Mă apropii de ea şi vreau să o consolez:

— Ai să vezi, într-o zi toate astea se vor schimba.

Clatină din cap şi îmi spune cu o voce atonă:

Nu va exista nici un mâine.

Ba da, vor exista zile de mâine. Va fi procesul. Ce se petrece afară? De ce nu mă mai cheamă la anchetă? Două zile de când sunt aici. Sunt aici de două zile.

Aş vrea să deschid fereastra, dar e închisă ermetic. Celula e plină de un miros îngrozitor. Bătrână nu poate să se ducă la toaletă şi îşi face nevoile pe ciment. Paznicii nu ne dau voie să curăţăm şi excrementele se îngrămădesc.

Tot timpul îmi vine să vărs...

*

Se deschide uşa. Doi paznici îmi fac semn să îi urmez. Plecăm. Intrăm într-un birou, unde un bărbat semnează nişte hârtii.

„Transferată la Curtea Marţială.”

Sunt încredinţată unor soldaţi, cu care cobor o scară. Credeam că mă duc la anchetă, nu mi-am luat rămas-bun de la „Varvara căreia nu-l mai este frică”.

Când ieşim în stradă în faţa ministerului, îmi amintesc cuvintele pe care mi le-a spus gâfâind: „Am descoperit secretul libertăţii”.

Soldaţii mă urcă într-un camion şi sar şi ei sus după mine. În camion, vreo treizeci de persoane. Recunosc patru colegi de la „Viitorul” şi, într-un colţ, pe Ţeţu, care strigă:

— Adriana!

Agenţii urlă:

N-aveţi voie să vorbiţi între voi.

Camionul demarează.

Toţi băieţii mă privesc fix strângând din dinţi. Oi fi având un cap de mort. Ochii lor sunt plini de spaimă. Suntem atât de ocupaţi să ne vorbim din ochi că nu aruncăm decât priviri distrate străzilor pe care le străbatem, oamenilor cu care ne încrucişăm şi care se opresc ca să se uite la noi.

Trecem pe lângă un ceas: ora şase. E o căldură grea, de zăpuşeală. Pe undeva se pregăteşte o furtună.

Camionul se opreşte. Suntem la Curtea Marţială. Un soldat mă ajută să cobor şi mă conduce într-un birou, pe a cărui uşă stă scris „Comandantul Curţii Marţiale”.

Un colonel, din spatele unei mese, mă priveşte şi întreabă cu glasul neutru:

— Aţi fost şefă de cabinet la generalul Rădescu?

— Da.

Scrie ceva pe o foaie de hârtie pe care i-o întinde unul dintre agenţii Securităţii care rămâne în picioare în spatele scaunului lui.

La revedere, domnişoară. Mulţumesc.

De la o închisoare la alta, tonul s-a schimbat brusc. Soldaţii mă conduc în curte. Băieţii sunt aliniaţi doi câte doi. De fiecare parte

a rândului, soldaţi înarmaţi. Soldatul care mă însoţeşte mă introduce în rând:

— Aici, domişoară.

Mă aflu lângă un bărbat în vârstă, cu faţa trasă. Traversăm curtea. În timp ce umblăm, bărbatul de lângă mine spune:

Sunt Antim Boghea, socialist.

Soldatul nu face nici un gest ca să ne impună tăcerea. Omul continuă:

Eşti? Murmur:

— Da.

Şchioapeţi. Te-au bătut?

— Da.

Şi pe mine.

Cine sunt ceilalţi?

Nu ştiu, o să-l cunoaştem.

Şirul se opreşte în faţa unui gard din sârmă ghimpată. Trebuie să fie linia de demarcaţie dintre cazarmă şi închisoare. Un soldat deschide gardul şi ne lasă să trecem unul câte unul. Intrăm într-o sală mare cu vreo treizeci de paturi. Bărbaţii dau fuga unii spre alţii şi se întreabă: „Cine eşti? Dar tu, dar tu?”

Un soldat vine la mine:

Domnişoară, dacă vreţi să treceţi alături.

N-am avut timp să aflu numele tuturor băieţilor. Le spun bună-seara, îl urmez pe soldat în încăperea alăturată. E aproape o odaie, cu pat adevărat, cearşafuri curate şi o fereastră zăbrelită dând spre stradă. Alerg la fereastră. Un tramvai trece foarte

aproape şi pot vedea siluetele care se agită în interior. Văd şi oamenii intrând şi ieşind din prăvălia de peste drum.

Nu ştiu cât timp am stat la fereastră ascultând strada cum mişcă, trăieşte.

Sting lumina şi mă culc, pentru prima dată, după cât timp, într-un pat adevărat. Soldaţii fac de gardă în faţa cazărmii. Mă năpădeşte brusc un simţământ de siguranţă şi adorm foarte repede.

A doua zi, soldaţii vin să mă ia pentru amprente. Un agent îmi introduce mâinile până la încheietură într-o substanţă neagră şi spune, întorcându-le:

Astea-s sârme, nu degete.

Fă şi dumneata o cură la Securitate şi o să le ai la fel. Nu spune nimic şi îmi întinde o cârpă înmuiată în benzină, cu care în zadar încerc să-mi frec mâinile ca să-şi recapete culoarea naturală. Renunţ repede şi îi fac semn soldatului că sunt gata. Îmi spune, în timp ce mă conduce înapoi:

Ziua puteţi sta în camera băieţilor.

Când intru în încăpere, îi găsesc pe băieţi râzând în hohote. Unul dintre ei sare în sus şi ţine în mână nişte ziare. Un coleg de redacţie îmi arată unde să mă aşez:

Instalează-te comod ca să poţi savura mai bine povestea de adormit copiii pe care ţi-o citim. Ascultă: „România Liberă” din 30 august:

Senzaţionala descoperire a organizaţiei teroriste şi fasciste T. Numeroase arestări printre tineretul liberal şi naţional-ţărănesc. Responsabilitatea politică a şefilor celor două partide istorice. Organizaţia T urmărea suprimarea şefilor guvernului şi a şefilor democraţi. Descoperirea unui material de propagandă fascistă. Teroriştii au mărturisit. Rolul generalului Rădescu.

Altul îmi întinde ziarul.

Uită-te bine la fotografie.

O fotografie sub titluri cu litere groase:

Tipografia şi depozitul de arme şi muniţii al organizaţiei T.

— Arme? Muniţii?

LAÎNCEPUTAFC iiblioteca judeţeană „octavian g» ga”

ST SFÂRŞITUL ‘• • LUJ 101

La proces o să ne fie uşor să dovedim că nu-s armele noastre. Tocmai ne-au luat amprentele. N-au decât să le compare cu cele de pe arme.

Un băiat se urcă pe un scaun şi cere să se facă linişte: -în privinţa armelor, am să vă povestesc o istorioară foarte frumoasă şi cât se poate de adevărată. Când au venit să mă aresteze, au răsturnat casa cu susu-n jos. Erau câteva manifeste într-un colţ, dar pesemne că nu li s-au părut suficiente. Au continuat deci să scotocească peste tot. În fine, au găsit în hol două scrumiere.

Noi hohote de râs. Băiatul gesticulează ca să impună tăcere.

Da, două scrumiere! În timpul bombardamentelor, părăseam oraşul cu un prieten care avea maşină. Pe câmp, în jurul Bucureştiului, am găsit nişte grenade de mână explodate. Am adus două acasă şi le-am trasformat în scrumiere. Agenţii le-au luat cu ei. Corpuri delicte. Dacă nu erau interogatoriile, anchetele, toată povestea asta ar fi fost un adevărat caraghioslâc!

Dacă nu erau anchetele de la Securitate…

Alt băiat cere să se facă linişte şi citeşte la rândul său:

Punerea în circulaţie a unor manifeste clandestine de caracter fascist şi a unei foi de propagandă intitulată „Flacăra” dădeau de

bănuit, de câtva timp deja, că există grupări politice cu o activitate subversivă.

În urma unor anchete şi arestări, autorităţile democrate au descoperit „tipografia clandestină” unde îşi tipărea această organizaţie fiţuicile fasciste. Materialul tipografic, materialul tipărit, ca şi mărturisirile inculpaţilor au făcut lumină în jurul planurilor de activitate ale acestei organizaţii şi al complicităţilor politice. Organizaţia urmărea suprimarea membrilor guvernului prin mijloace teroriste. Teroriştii au mărturisit că voiau să-l ucidă pe preşedintele Consiliului, Petru Groza. Şeful organizaţiei, Remus Ţeţu, a declarat că a primit instrucţiuni direct de la generalul Rădescu. Ţeţu redacta ziarul clandestin „Flacăra” cu un tiraj de 1 500 până la 2 000 de exemplare, la „domiciuliul său conspirativ”.

Râd şi eu alături de ceilalţi şi îi spun lui Ţeţu:

Ascultă, frate, să ne înţelegem: 1 500 sau 2 000 de exemplare, e totuşi o mică diferenţă.

Ţeţu nu pare să guste glumă şi ridică din umeri.

Băiatul continuă să citească:

Este interesant de remarcat că declaraţiile lui Maniu au fost tipărite cu acelaşi roneotip Boston ca şi „Flacăra”. Recrutarea membrilor organizaţiei s-a făcut după sistemul gărzilor de fier, cu jurăminte mistice într-un cadru misterios. Membrii organizaţiei care nu rămâneau credincioşi jurământului urmau să fie împuşcaţi.

Păi bine, Ţeţule, devii un personaj foarte important. Mă şi văd îngenunchind în faţa ta şi prestând jurământul. Cadru mistic. Tu porţi mască, iar eu sărut pulpana robei tale sacre.

Cel care a vorbit aşa stă culcat pe un pat şi râde cu lacrimi. Şi, cum Teţu nu răspunde: Dar de ce dracu’ montează ei toată afacerea asta de terorism în jurul unui simplu manifest? Presa nu vorbeşte decât deT. Un soldat mi-a spus adineauri că fiecare

emisiune de radio începe ce aceste cuvinte: „T înseamnă Teroare”.

Sunt ridicoli, intervine altul. La ce poate să servească asta? Vor avea loc alegerile şi nu vor mai putea rămâne la putere.

Antim Boghea îl întrerupe:

Să nu ne bucurăm prea tare şi mai ales să nu fim atât de optimişti. Dacă fac zgomot în jurul unui manifest -lartă-mă, Ţeţule destul de pueril şi care în nici un caz nu conţine nimic grav, îşi vor da probabil şi mai multă osteneală pentru alegeri, care nu vor fi libere decât cu numele. Voi toţi sunteţi încă nişte copii. Eu sunt un vechi socialist şi le cunosc bine metodele. Când au avut nevoie, au înscenat procese mari, fără să aibă măcar pretextul unui manifest. Nu-l exclus ca toată povestea asta să fie ticluită în vederea conferinţei internaţionale care trebuie să se deschidă la Londra în 11 septembrie. Ruşii vor probabil să le dovedească aliaţilor că singurul partid cu adevărat democratic din România este partidul comunist. Cât le priveşte pe celelalte, ele sunt toate de tip fascist, cum o va demonstra procesul de la Bucureşti. Da, ăsta trebuie să fie scopul ruşilor. De altfel, m-am exprimat

.

.

LAÎNCEPUTA FOST SFÂRŞITUL

103 prost: nu al ruşilor, ci al staliniştilor. Poporul rus, asta-l altceva, n-are nici un cuvânt de spus.

Nu mai râdem. Cuvintele lui Antim Boghea apasă greu. Iau la rândul meu ziarul ca să contiunuu lectura cu voce tare:

Rolul generalului Rădescu. Reiese din declaraţiile lui Remus Ţeţu şi ale Adrianei Georgescu, precum şi din prezenţa în organizaţie a unor colaboratori direcţi ai generalului, că Rădescu a fost

inspiratorul organizaţiei T, căreia îi transmitea regulat instrucţiuni.

Întrerup lectura ca să strig:

Ce colaboratori direcţi? În afară de mine, nu mai văd pe nici unul printre voi. Şi, pe urmă, nu am semnat niciodată o asemenea declaraţie.

Citeşte mai departe.

Reiese de asemenea din declaraţiile membrilor organizaţiei că Maniu şi Brătianu erau la curent cu planurile şi activitatea organizaţiei teroriste.

Mai cunoşteau existenţa ei: Bebe Brătianu, profesorul Danielopolu, Minai Fărcăşanu, Carandino şi alţi membri ai clicilor reacţionare. Dacă teroriştii vor răspunde de acţiunile lorcriminaie în faţa curţii marţiale, nu este mai puţin adevărat că nu trebuie să ignorăm rolul politic jucat de clicile lui Maniu şi Brătianu.

Fuziunea cu rămăşiţele lui Antonescu şi ale gărzilor de fier, folosirea metodelor hitleriste nu sunt decât urmarea inevitabilă a politicii duse întotdeauna de către Maniu, lucru ce nu trebuie ignorat de opinia publică, chiar dacă Maniu nu se află în boxa acuzaţilor.

Vacarmul reîncepe. Un băiat strigă:

— Adică: chiar dacă n-am reuşit, cu toate metodele folosite, să smulgem inculpaţilor declaraţiile necesare pentru a-l aduce pa Maniu şi pe ceilalţi în boxa acuzaţilor.

Unul dintre ceilalţi colegi de la „Viitorul” se apropie de mine citind:

Georgescu Adriana: avocat, membră a Tineretului Liberal, fostă şefă de cabinet la Ministerul de Interne, a difuzat publicaţiile clandestine, a făcut parte din organizaţia T, a asigurat legătura

dintre Jetu şi Rădescu. Dovezi: propriile ei declaraţii, ca şi cele ale lui Ţeţu.

Priveşte toată lista. Numai în dreptul numelui tău e cuvântul „dovezi”. De ce?

Şi continuă: Erai singura care îi cunoştea personal pe Maniu, Brătianu, Rădescu. Probabil că se bizuiau mult pe declaraţiile tale. „Dovezi.” Dacă scriu asta, pesemne că nu le au. Dacă le-ar fi avut, Maniu, Brătianu, Rădescu ar fi acum închişi în camera de alături. Or, nu sunt.

Şi, după o ezitare:

Spune-mi: ce ţi-au făcut acolo?

O tăcere adâncă în toată sala. Toate privirile sunt aţintite asupra mea. Murmur:

Veţi afla la proces.

Apoi, în tăcerea care continuă, iau câteva ziare şi trec în odaia de alături.

Sunt singură în odaia mea, cu capul lipit de zăbrele.

Ieri, a venit să mă vadă Istrate Micescu. E unul dintre marii noştri avocaţi, jurisconsult eminent, o somitate a baroului, din care de altfel a fost scos.

Şaptezeci şi trei de avocaţi s-au înscris să vă apere. Voi fi al şaptezeci şi patrulea. Voi fi martor.

Îmi spune şi că Maniu, Brătianu şiTitel Petrescu au înţeles perfect toată afacerea. Arestându-l pe membrii tineri ai partidelor lor, comuniştii vor să arate opiniei publice internaţionale că aceste partide îi învaţă pe membrii lor metodele fasciste şi astfel să le discrediteze. Cât despre opinia publică românească, ea s-a lămurit şi aşteaptă alegerile. E un proces înscenat pentru uzul străinătăţii. Trebuie să ne ţinem tari.

După plecarea lui Istrate Micescu, m-am dus să-l găsesc pe băieţi ca să le reproduc convorbirea. Am deschis larg fereastra şi am început să cântăm imnul naţional. Pe stradă, trecătorii s-au oprit, la fel automobilele şi un tramvai. Toată strada cânta cu noi. Cinci minute mai târziu, procurorul militar 105 a intrat în încăpere cu doi agenţi ai Securităţii. Unul dintre agenţi a strigat: închideţi ferestrele! Cât despre cântăreaţă, duceţi-o la Văcăreşti să se liniştească şi să vadă ce o aşteaptă după proces.

„Cântăreaţa" sunt eu. Procurorul militar nu a spus nimic. Aştept să fiu transferată la închisoarea Văcăreşti.

În maşină, între doi soldaţi care îmi oferă ţigări:

De ce vă trimit la Văcăreşti? Pentru că a-ţi cântat imnul naţional? Păcat că n-aţi avut timp să-l omorâţi!

Ziarele spun prostii.

N-aţi vrut să-l omorâţi pe şefii guvernului?

Nu, cred că aş fi incapabilă să omor pe cineva.

Păcat.

Da, păcat.

Soldaţii au oprit maşina şi au cumpărat fructe şi ţigări. Se urcă iar lângă mine şi îmi întind pachetul. Pentru dumneavoastră. Mă simt deodată liberă şi le strâng mâinile.

Oprim în faţa închisorii. O firmă mare: „Penitenciarul de femei Ilfov". Urc scările ţinând sub braţ pachetul primit de la soldaţi. Am mai fost odată aici pentru o clientă de drept comun, o tânără inculpată de crimă. Primul meu succes: a fost achitată.

Îi revăd capul sprijinit de zăbrelele vorbitorului, cu gestul care mi-a devenit acum familiar. „Nu-s vinovată, ştiţi, nu-s vinovată". Plângea.

E alt paznic acum. Când intrăm în vorbitor, tocmai strigă la nişte ţigănci aşezate pe jos, care îşi alăptează copiii.

Soldaţii mă încredinţează paznicului.

— În prevenţie până la proces.

Înainte de a ieşi, îmi lansează:

Noroc, domnişoară!

Paznicul îşi ia un aer important:

Va-să-zică, tu eşti teroristă. Am să te anunţ doamnei directoare.

Deschide uşa din dreapta şi îmi spune să intru. În încăpere, trei femei, dintre care una foarte grasă, care ocupă ea singură un birou. Şi, cum ele stau şi mă privesc, spun:

Bună ziua.

Femeia cea grasă strigă:

— Aici nu se spune bună ziua, ci: „Sărut mâna cu respect, doamnă directoare”.

Nu-mi controlez deloc nervii. Râd cu lacrimi. Directoarea ţipă în timp ce paznicul, aplecat spre ea, îi spune ceva la ureche. Vine lângă mine şi mă împinge spre celelalte două femei care îmi iau amprentele.

Aud un cor care cântă undeva în închisoare „Tatăl nostru care eşti în ceruri...”

Directoarea mă întreabă cum am putut eu, „o tânără cu un aer atât de blând”, să conduc o bandă de terorişti. Îi explic că, în afară de patru băieţi pe care nu i-am mai văzut de destul de mult timp - i-am cunoscut pe toţi ceilalţi abia la Curtea Marţială. Ea reîncepe să strige:

Eşti o „mincinoasă ipocrită”. Eu care te credeam o tânără de treabă! Duceţi-o la sabotaj. Şi nu uita: aici trebuie să spui „Sărut mâna cu respect, doamnă directoare”.

În perete, o uşă dreptunghiulară foarte mică, pe care o deschide paznicul. Trebuie să mă aplec ca să intru într-o încăpere mare, prost luminată, în care domneşte un miros greţos. Paturi suprapuse. Trei rânduri de culcuşuri. Doi paşi distanţă între fiecare rând. Tăcere adâncă la intrarea mea. O bănuiesc ostilă. O femeie lansează: le-te-te şi la puştanca asta. Alta comentează:

Nu fă pe nebuna. Uită-te la ea, îşi târăşte piciorul!

Mă urc anevoie pe culcuşul indicat de paznic. Cearşaful de o culoare îndoielnică este plin de ploşniţe. Sunt mai multe decât în toate celulele de la Securitate fi Interne reunite. Păturile au început să mi se rotească în faţa ochilor şi mă 107 întind. Ridic picioarele şi le sprijin`de perete acoperindu-le cu ziarul pe care mi-l dǵduqe adineauri „doamna directoare” spunându-mi: „Citeşte asta şi nu ne mai veni cu baliverne”. Astfel că citesc în „Scânteia”:

T înseamnă Teroare. Echipele morţii renasc cu aceleaşi elemente. Aceleaşi, dar încă şi mai primejdioase decât în trecut, fiindcă lecţia pe care democraţiile i-au dat-o lui Hitler nu Ie-a folosit la nimic.

Hei, tu, aia cu picioarele în sus, dă-mi onorul, ca gardian şef şi coboară la raport.

O femeie îmi întinde mâna.

Haide, coboară, puştoaice

Femeile s-au aliniat pe două şiruri. Paznicul le spune cu un aer marţial: noape bună, fetelor!

Să trăiţi, răspunde corul fetelor.

Iar îmi vine să râd. De îndată ce se închide uşa, se apropie două femei de mine.

Din ce bandă eſti? Megafonul a început să urlez „Vorbeşte Moscova: faptul că zeci de fire leagǵ între ele organizaţiile teroriste ale lui Rădescu, Maniu şi Brătianu nu poate surprinde pe nici un observator care e câtuşi de puţin la curent cu istoria politică a României.”

Femeile au început să ţipe:

Gura! Ce ne tot pisează cu poveştile lor! Cea de lângă mine începe iar:

Ţi-ai înghiţit limba? Din ce bandă eşti? Megafonul continuă: „Vă vom da acum lista teroriştilor: Georgescu Adriana, unealta călăului din Piaţa Palatului…”

Din ce bandă? Sunt „unealta călăului din Piaţa Palatului”. Vecina mea pare încântată:

Zău aşa? Va-să-zică, ai vrut să le faci de petrecanie la toţi? Şi lui Ana Pauker? Am fost cu Ana Paukerîn închisoare, la Dumbrăveni. Avea bucătăria ei, personală cum s-ar zice. Băftoasă. Peste câtva timp, poate ai s-o ai şi tu. Primea tot felul de pachete din Rusia. Fată de treabă, zău că da. Îmi dădea cafea cu lapte şi cozonac şi tot îmi povestea de „Max”,

Lenin, tipii ei, zău aşa. Ziceam da, da şi-l mâneam cozonacul. Pe urmă au luat-o ruşii. Acum, uite-o că s-a întors. Face pe cucoana mare şi se plimbă cu maşina. S-a făcut că nu mă cunoaşte într-o zi când am văzut-o pe stradă, îşi ia un aer preţios şi îmi întinde mâna:

Eu îs Florica Ungureanu. De cincisprezece ori la zdup. Mă mai odihnesc şi eu, zău aşa.

Şi Florica Ungureanu le strigă celorlalte: Fetelor! Puştoaica-l şef de bandă. E terorista care a vrut să le facă de petrecanie la tot guvernu’.

Bravo, puştoaice Eşti şef de bandă?

Mă simt ca un leu în cuşcă. S-au adunat toate în jurul meu ca să se uite la mine. Una din ele mă pipăie şi-şi dă cu părerea:

Eşti din banda lui Puica?

Puica?

Aia de-a omorât o actriţă ca să-l ciordească bijuteriile. Lângă teatru. Dacă ţi-ar fi mers cu Ana Pauker, ai fi avut şi tu bijuteriile lui Stalin.

Intervine alta:

Proasto. Terorista-l politică. La fel ca Ana Pauker. Ana a pus o bombă ca să omoare parlamentu' şi terorista avea o bandă ca să omoare guvernu'. Ăştia nu fac decât să se certe între ei, politicii.

N-am vrut să omor pe nimeni.

La nu mai face pe mironosiţa. Cu noi nu-ţi merge. Zice sau nu la radio că eşti teroristă? Da. Atunci?

Florica Ungureanu reia:

Şi ziarele. Pe pagina întâi. Avem şi noi baftă să-ţi vedem mutra.

Intervine alta:

Da' nu ţi-au pus poza în ziar că mie. Sunt mai ceva ca tine. Poza mea pe prima pagină şi cu litere groase: Gaby, femeia cu opt logodnici.

Pe urmă, cu falsă modestie:

Pe toţi i-am omorât.

Nu te mai lăuda atâta, cârpo, îi aruncă alta care, aşezată pe vine peste o căldare, cu fustele suflecate, îşi face nevoile.

Du-te de te mai spală la fund, târfă! Ţi-a căzut curul.

Cea astfel interpelată sare şi o înşfacă de ciuf pe „Gaby cu opt logodnici”. Celelalte dau fuga. Bătălia a devenit generală. Megafonul transmite muzică. La celălalt capăt al sălii, cinci femei, cu sânii dezgoliţi, dansează isteric.

Profit de vacarmul general ca să mă sui din nou în culcuş. „Gaby cu opt logodnici” s-a desprins prima din încăierare şi vine lângă mine. Trebuie să-mi împart patul cu ea. Mă învaţă cum să omor ploşniţele: „lei o foaie de ziar, scuipi pe ea, ocheşti ploşniţa şi o striveşti”. Dansând, femeile au răsturnat căldarea. Ferestrele sunt închise ermetic. Mirosul se răspândeşte prin încăpere.

N-am dormit toată noaptea. În zori, responsabila celulei îmi spune:

Hei, terorista, crezi că eşti la bal? La te uită ce confeti ai făcut. Hai, fugă, coboară şi mătură.

„Confeti” -le sunt foile de ziar. „Metoda Gaby.” Dezgustată să tot strivesc la ploşniţe, am aruncat toată noaptea pe jos ziarele pe care mi le întindea Gaby. Mătur.

Responsabila s-a îmblânzit.

Eşti o teroristă de treabă. Eşti de serviciu la corvoadă.

Ce corvoadă?

Corvoada căldărilor. Hai, ia-le de aici.

Iau două căldări şi o urmez pe responsabilă. Ieşim în curte şi stăm la coadă în faţa a două closete primitive, în care trebuie golite căldările. Pe cimentul din curte, nişte ţigănci se despăduchează unele pe altele, căutându-se în păr, molatec întinse la soare.

La înapoiere, sala mă aclamă. Gaby le impune tăcere şi îmi spune cu multă demnitate:

Ştii, terorista, te potriveşti cu noi. Eşti populară. Declaraţia ei de prietenie se soldează cu altă corvoadă la căldări, pe care trebuie să o prestez în semn de recunoştinţă.

*

De cât timp mă aflu la Văcăreşti? Ziua, dorm pe jos. Noaptea, vânez ploşniţe urmând fidel „metoda Gaby”. Când mai apuc să gândesc, mă gândesc la proces. Megafonul transmite zilnic alte comentarii ale postului de radio Moscova.

„Şeful organizaţiei T a recunoscut că a avut intenţia să continue cu actele de terorism şi a cerut membrilor organizaţiei să-şi pregătească armele în vederea unei misiuni speciale. În manifestele lor, fasciştii au îndrăznit să spună că într-o bună zi războiul dintre U. R. S. S. şi Aliaţi va fi inevitabil.”

Cum putea „organizaţia” să-şi continue actele de terorism pe care nu le comisese niciodată? Încerc să îmi ordonez ideile. Nu îmi mai amintesc exact ce conţinea „Flacăra”. De altfel, nu era manifestul cel mai interesant. Ce i-o fi spus Ţeţu generalului în ziua aceea? Mare copilărie că l-am dus pe Ţeţu la general. Toată povestea asta e grotescă.

Megafonul nu mai încetează: „Organizaţia poseda birouri şi sedii secrete. Organizaţia avea şi un cod cifrat. Întâlnirile dintre agenţii organizaţiei erau fixate prin telefon într-un limbaj dinainte convenit Rapoartele se înaintau pe cale ierarhică. Existau trei tipuri de rapoarte: rapoartele de executare a misiunii şi rapoartele excepţionale. Primele erau săptămânale şi conţineau în încheiere formula ţip: «Dacă are arme şi de ce calibru».”

Aş vrea să mai am puterea să râd. „Trei tipuri de rapoarte”, care sunt două, formula tip menţionând calibrul. Armelor, toată pălăvrăgeala asta, toate clişeele repetate pe toate tonurile la anchetă şi reluate acum de Radio Moscova şi presa comunistă.

Ce-oi fi semnat din toate astea? Injecţia? Capul îmi arde, îmi arde.

În seara aceea, după ce ne-a urat „Noapte bună fetelor” şi a aşteptat să-l răspundem în cor „Să trăiţi”, paznicul îmi spune că mâine, de îndată ce voi deschide ochii, va veni să mă ia pentru „judecată”.

Mare surescitare în sală.

— Ascultă, dacă te pun la zid, lasă-mi mie pantofii. Sunt faini.

Florica vrea să-mi dea o bluză roşie.

Să mi te faci frumoasă, fetiţo. Mănâncă ceva, că arăţi de parcă ai fi ieşit din rahat.

Dă-l pace cu zdrenţele tale. Vrei s-o facă pe mironosiţa. Ascultă, puştoaico, smiorcăie-te tot timpul. Smiorcăie-te până-l înmoi pe judecător. Fă-te că leşini.

Cum să leşin?

Dă-te cu căpăţâna de bancă. Mâine când picurătoarea o să-şi pornească tramvaiele, cine o să mai fie ca tine? Singură cu treizeci şi doi de ţipi. Sunt frumoşi, tipii tăi?

Ce înseamnă „picurătoare”?

Ceasul, cârpo. Fii mai populară. Continuu să strivesc ploşniţe.

A doua zi, în zori, s-au adunat în jurul meu ca să-mi dea ultimele sfaturi.

Leşină.

Plângi cât poţi.

Zi-le că ai copii, că nu trebuie lăsaţi orfani; asta ţine întotdeauna.

O ţigancă mi-aduce o iarbă pe care a descântat-o în ajun. Alta mă învaţă o formulă ca să moară preşedintele.

Abia mă ţin pe picioare. Paznicul mă încredinţează unor soldaţi. Se luminează de ziuă, străzile sunt pustii, oraşul mai doarme încă.

La Curtea Marţială sunt condusă în biroul comandantului închisorii. Lângă el, aşezat la birou, omul-şobolan. Comandantul se scoală şi iese spunând:

Pe curând, domnule Nicolski.

Mă simt nespus de bogată prin faptul că-l cunosc numele. Se scoală şi-aruncă ţigara şi vine spre mine. Nu mă dau înapoi.

— Ascultă, vreau să fiu drăguţ cu tine şi să-ţi dau un sfat. Dacă nu-l urmezi, s-ar putea să-ţi pară rău. Mă înţelegi, nu-l aşa? Mai întâi, să nu fii obraznică la proces aşa cum ai fost la anchetă.

Zâmbesc, calmă, destinsă: îi cunosc numele, îi cunosc numele!

Şi pe urmă, nu povesti nimic despre anchetă la proces. Un singur cuvânt de prisos şi ţi-ai semnat sentinţa. O să te omorâm.

Continuu să zâmbesc:

— Altceva nici nu cer. Asta-l tot? Intră un soldat:

Pot să iau deţinuta?

Ia-o şi să nu mai aud de ea. Înainte de plecare, îi spun, foarte calmă:

Pe curând, Nicolski.

În curte, băieţii sunt aliniaţi doi câte doi. Îmi reiau locul lângă Antim Boghea, care îmi strânge mâna.

Ne-am temut pentru dumneata. Cum a fost ia Văcăreşti...?

Nu prea rău. În afară de ploşniţe.

— Ai fost cu politicele?

Nu, cu dreptul comun. Ce zi e azi?

Vineri 7 septembrie.

Un ofiţer ne lansează un ordin. Şirul se pune în mişcare. Auzim în spatele porţilor închise vacarm de mulţime. Antim Boghea îmi spune:

Oamenii care vor să asiste la proces.

Procesul nu trebuie să fie secret. De ce nu sunt lăsaţi să intre?

P. C. găseşte probabil că e mai prudent aşa. Şi îi înţeleg. Pornim pe un culoar şi suntem introduşi în boxa acuzaţilor.

În sală, uniforme englezeşti şi americane. Îl strâng de mână pe Antim Boghea.

Au venit.

Da. Va trebui să încercăm să spunem cât mai mult posibil.

Un băiat în spatele meu se agită:

Londra şi Washingtonul vor afla mâine. Misiunile lor sunt în sală.

Îmi încleştez dinţii: va trebui să spun tot, tot.

Se anunţă curtea. Toată sala se scoală în picioare. Intră curtea: generalul Ilie Creţulescu, colonelul magistrat Iorgu Negreanu şi colonelul Nită Nicolau. Interogatoriile de identificare încep. În afară de trei socialişti, mai în vârstă, nici unul dintre noi nu are treizeci de ani. Băieţii sunt în 113 majoritate studenţi la Drept sau la Politehnică. Odată interogatoriile de identificare isprăvite, preşedintele întreabă dacă avem avocaţi. Profesorul Veniamin, unul dintre avocaţi, răspunde afirmativ: şaptezeci şi trei de avocaţi s-au înscris pentru apărare. Curtea nu reţine decât treizeci şi doi. Mă ridic.

Aş vrea să relev un incident. Aş vrea de asemenea să fie consemnat în procesul-verbal al şedinţei.

Preşedintele îmi dă cuvântul. Ochii băieţilor sunt aţintiţi asupra mea.

Domnule preşedinte, domnul Nicolski, de la Securitate, care în timpul anchetei a uzat şi abuzat de ameninţările cele mai diverse, m-a convocat acum circa o oră în biroul comandantului Curţii Marţiale ca să-mi spună textual: „Un singur cuvânt de prisos şi ţi-ai semnat sentinţa. Dacă vorbeşti, o să te omorâm”.

Preşedintele spune: Tocmai aţi declarat la interogatoriu că sunteţi şi dumneavoastră avocat. Ar fi trebuit deci să-l răspundeţi domnului Nicolski de la Securitate că nu mai e cazul să intervină, dat fiind că vă aflaţi actualmente sub jurisdicţia Curţii Marţiale.

Stau jos. Băieţii mă lovesc pe umăr murmurând: „Bine jucat, ai fost tare”, în timp ce Antim Boghea îmi şopteşte la ureche:

Poate că o s-o plătim destul de scump, dar merită.

Un avocat cere amânarea procesului, apărarea neavând timpul necesar să studieze dosarele. Alţi trei i se alătură. Un al patrulea contestă legitimitatea legii conform căreia am fost aduşi în faţa Curţii Marţiale, un al cincilea...

Abia îi ascult. Mă gândesc la cuvintele, la frazele pe care le voi spune, îi privesc pe membrii misiunilor britanică şi americană, care iau note. Sala mi se învârte în faţa ochilor şi aş vrea să spun totul cât mai repede. Avocaţii cer un nou termen de judecată. Şedinţa se suspendă. Curtea deliberează asupra incidentelor relevate de apărare. Procesul este amânat pentru luni 10 septembrie, la ora nouă dimineaţa.

Suntem din nou adunaţi în sala cea mare a închisorii, împart cu băieţii pachetul de ţigări oferit de un avocat în momentul suspendării şedinţei şi fumăm citind ziarele.

Antim Boghea ne aducea marea ştire: Maniu, Brătianu şi Titel Petrescu au cerut să fie audiaţi ca martori. Un băiat se caţără pe un scaun, imită cele trei sunete surde de la B. B. C. şi lansează:

„Comunicat al Marelui Stat Major al libertăţii. Operaţiuni victorioase pe toate fronturile. Repliere a trupelor inamice. Detaliu strategic: în sală, reprezentanţi ai misiunilor anglo-americane. Moralul trupelor: excelent”.

Cântăm, râdem, ne simţim teribil de tineri.

S-a înserat, când un băiat năvăleşte în încăpere strigând:

Repede, trebuie să ne baricadăm. Nicolski şi toată echipa de la Securitate vor fi aici într-o clipă. Tocmai i-am văzut coborând din două autobuze oprite în faţa sârmei ghimpate.

Nu spune prostii. Preşedintele i-a spus Adrianei că Securitatea nu mai are nici o putere asupra noastră.

Deschid uşa şi văd într-adevăr pe Nicolski şi cinci agenţi pe coridor. Le strig băieţilor:

Toată lumea la mine în cameră. Să ne baricadăm: sunt aici.

Ne înghesuim toţi în camera mea. Patru băieţi blochează uşa. Alţi trei deschid fereastra dinspre stradă şi le strigă trecătorilor:

Salvaţi-ne. Securitatea vrea să ne răpească. Aparţinem aşa-zisei organizaţii T.

Oamenii se opresc pe stradă. În spatele uşii, Nicolski urlă:

Deschideţi uşa, reacţionari nemernici! Spun:

Nu vom deschide uşa decât procurorului militar. Să vină procurorul militar să ne spună să deschidem uşa.

Agenţii sparg uşa. Urlăm în cor:

Procurorul militar! Uşa e spartă.

Cu sau fără procuror militar, o să ştim noi să vă omorâm, adunătură de reacţionari împuţiţi! Vociferează un agent.

Am amuţit cu toţii. Intră procurorul militar, urmat de Nicolski.

Trebuie să-l urmaţi. Vă însoţesc.

Este livid. Agenţii ne încercuiesc în timp ce Nicolski ţipă:

Cine le-a dat viperelor ăstora ziare? Cine le-a permis să fumeze?

Agenţii ne îmbrâncesc spre uşă în pumni. Soldaţii privesc scena.

Ţin ochii închişi. Nu îndrăznesc să-l privesc pe băieţi. Ne vor omorî? Băieţii n-au nici o vină. Doar eu am vorbit. Ne vor omorî pe toţi?

O frână bruscă. Am ajuns. Cu încăpăţânare, ţin ochii închişi. Maglaşu, un socialist, aşezat lângă mine, îmi strânge mâna.

Suntem la Securitate.

Îmi vine să ţip. Orice, numai asta nu! Voiam să mă omoare, dar asta nu voi mai putea suporta.

Sunt despărţită de grup, împinsă pe coridoare. Sunt aruncată într-o celulă. Am căzut pe jos. Nu-l nimeni în celulă. Toate scenele pe care le-am trăit la Securitate îmi revin în minte, îmi dansează în faţa ochilor, mă împresoară. Îmi iau capul în mâini şi repet la nesfârşit: „Dacă nu mi-e frică sunt liberă”. Fraza Varvarei, Varvara „cea căreia nu-l mai e frică”.

Dar mie mi-e frică, groaznic de frică.

Am adormit în zori. N-am fost luată la anchetă. Mă trezeşte un paznic:

Haide, vino.

S-a luminat. Ieşim în curte. Paznicul mă îmbrânceşte.

Mai repede, putoare.

Ajungem în faţa unei gherete, în care se află un plutonier. Lângă el, un agent, cu dosare în mână.

Uite-ţi dosarul.

Citesc declaraţiile pe care le-am dat. Răsuflu uşurată.

„Subsemnata recunosc că am făcut parte din organizaţia T, că am prestat jurământ, că am vrut să răstorn guvernul prin forţă.” Asta-l tot. Pe masă, alte dosare sunt deschise alături de al meu. Mă prefac că citesc cu atenţie declaraţia mea şi arunc o privire asupra celei a unui băiat. „Subsemnatul recunosc că am vrut să omor pe Ana Pauker, Teohari Georgescu, Vasile Luca şi probabil pe Gheorghiu-Dej.” „Probabil.” Râd. Băiatul ăsta, cu toate loviturile şi-a păstrat simţul umorului.

Agentul urlă.

Ai terminat de citit, putregai reacţionar? Paznicul mă îmbrânceşte. Revin în celulă.

Alt paznic îmi aduce supă într-o gamelă. Arunc supa pe jos de îndată ce iese. Mă tem să nu vrea să mă otrăvească. Mi-e teamă de orice.

Noapte. În faţa celulei se opresc paşi. Se deschide uşa:

— 17 la anchetă.

În birou, Nicolski şi alte trei figuri necunoscute.

Semnează aici.

Citesc: „Subsemnata declar că am luat cunoştinţă de dosarul meu şi am fost bine tratată la anchetă”.

Semnezi, căţeauo?

Nu, prefer să scriu.

Ţi-a venit mintea la cap?

Scriu: „Subsemnata declar că mi-am văzut dosarul în prezeţa unui agent al Securităţii şi al unui plutonier de la Curtea Marţială şi nu a avocatului meu şi că am fost maltratată la anchetă”.

Nicolski ridică mâna ca să mă lovească. Altul îl reţine:

După proces.

Lepră reacţionară, o să-ţi treacă ţie obrăznicia. Ai s-o faci pe Mata-Hari în Siberia.

Cine-l Mata-Hari?

Nu-ţi mai rostogoli aşa ochii ca o tâmpită şi şterge-o în celulă, până nu te fac bucăţele.

O „şterg” în celulă.

Nu reuşesc să adorm. Toată noaptea, paznicii trec în sus şi în jos prin faţa celulei. Repet obsesiv fraza Varvarei: „Dacă nu mi-e frică, sunt liberă; dacă nu mi-e frică, sunt liberă”.

A doua zi, paznicul deschide uşa:

Haide.

Mă împinge în curte. Un camion. Mă urc. Băieţii îmi strâng mâna. Unul dintre ei îmi şopteşte:

Ne duc din nou la Curtea Marţială.

Sunt foarte palizi, dar zâmbesc. Procesul se va relua.

E foarte cald în sală. Intrând, aruncăm o privire în public: reprezentanţii misiunilor sunt din nou acolo.

Se anunţă curtea. Stupefacţie generală. Curtea nu mai e aceeaşi! Ieşirea preşedintelui, după intervenţia mea, pesemne că a displăcut Partidului Comunist. Noul preşedinte se numeşte Alexandru Petrescu. Antim Boghea îmi spune:

Este fostul director al închisorilor sub Antonescu. Acum câteva luni, mai figura încă pe lista criminalilor de război.

Preşedintele prestează jurământul punând mâna pe cruce. Un zgomot sec, crucea s-a rupt în două! Tumult în sală. Şedinţa se suspendă. Un ziarist strigă:

Ăsta-l sabotaj. Mâna reacţiunii. Un avocat îi răspunde:

Sau a Domnului.

Curtea reapare. Au renunţat să mai presteze jurământ. Se declară deschisă cea de-a doua şedinţă. Avocaţii relevă incidente de incompetenţă. Procurorul neagă temeiul lor -este vorba despre recentul nostru sejur la Securitate şi închide incidentul citind actul de acuzare: Organizare de grupuri clandestine, subversive, tipărire şi răspândire de foi clandestine, organizare a unor centre de rezistenţă, posturi de radioemisie şi atentate plănuite contra conducătorilor democraţi ai ţării pentru a tulbura ordinea existentă în ţară, depozitare de arme.

A sfârşit de citit actul de acuzare.

Mă scol în picioare.

Domnule procuror, despre ce arme este vorba? Dacă tribunalul ar avea amabilitatea să compare amprentele noastre cu cele de pe arme, acest argument nu ar mai sta în picioare.

Preşedintele intervine:

Acuzată, nu ai cuvântul. Să trecem la interogatoriul acuzaţilor.

Băieţii îşi fac depoziţiile. Nu se recunosc vinovaţi. Spun că au iscălit ce li s-a dictat la anchetă sub lovituri ori sub presiuni morale: fiindcă le era foame sau fiindcă le era frică. Cei care au iscălit imediat nu au fost loviţi.

Un tânăr blond declară că nu a citit şi răspândit niciodată „Flacăra”.

Eşti acuzat că ai montat un aparat de radioemisie.

— Aş vrea foarte mult să mi-l arătaţi, domnule preşedinte.

Cunoştinţele mele tehnice se rezumă la instalarea unui gramofon. Preşedintele spune:

Nu mai ai cuvântul. Următorul.

Următorul e Ion Maglaşu, socialist, fost şef al sindicatelor maritime. Se scoală, îşi spune numele şi prenumele şi se adresează preşedintelui:

Cum îndrăzniţi să declaraţi corp delict o carte de vizită de mulţumiri primită de la ambasada britanică fiindcă am semnat în registrele lor la Victory Day? Cum îndrăzniţi să spuneţi că sunt fascist? L-am cunoscut personal la congresele socialiste de la Londra pe domnii Bevin şiAttlee. Vor fi foarte miraţi să afle că sunt fascist, eu care reprezentam la acele congrese mişcarea socialistă românească.

Procurorul strigă: Eşti un trădător al clasei muncitoare şi spărgător al mişcării sindicale.

Maglaşu ridică şi el tonul:

De ce? Fiindcă am organizat alegeri sindicale cu toată interdicţia guvernului? Oare eu sunt fascist, sau guvernul? Ştiţi că şi mine că guvernul.

Preşedintele îi ia cuvântul. Evident, e mai prudent. Şedinţa se suspendă. Se va relua după-amiază. Ieşind, îi strângem toţi mâna lui Maglaşu.

Mâncăm sandvişuri în camera de la închisoare şi citim ziarele.

O delegaţie a guvernului se află la Moscova. Tătărăscu, ministrul Afacerilor Externe, este primit de Vâşinski.

Nimic despre amânarea procesului. Editoriale în legătură cu T. Un titlu: Gărzile de Fier la T. Alături, cu litere groase: Datoria de a fi liberi.

Râd.

Au umor.

Unul dintre băieţi spune:

Parcă aş fi la teatru. Piesa e burlescă, rolurile sunt prost distribuite, nu, nu prost distribuite, ci inversate. De o parte, curtea: preşedintele este un criminal de război, procurorul a ucis un evreu, sub nemţi. De partea cealaltă: acuzaţii, aparţinând singurelor partide care nu au colaborat cu nemţii, partidelor care au realizat lovitura de stat din 23 august şi au răsturnat regimul Antonescu!

Maglaşu ridică din umeri:

Nu există roluri inversate. Totul e în ordinea firească. O dictatură este înlocuită prin alta. Un fascism prin altul. În august 1939 Molotov a strâns mâna lui Ribbentrop. În august 1939 Rusia şi Germania au semnat un pact şi şi-au împărţit câteva ţări. Cei care nu au văzut în pactul acela decât un simplu act diplomatic s-au înşelat. Are bătaie mult mai lungă. E deci normal să fim mereu de partea cea proastă, adică bună, în boxa acuzaţilor.

Intervine altcineva: Nici una din acuzaţiile lor nu stă în picioare. O să fim achitaţi. Antim Boghea îl potoleşte: Nu fi prea optimist. Să aşteptăm să vedem ce se va întâmpla la conferinţa de la Londra. Graba asta ca să termine cât mai repede procesul... Parcă şi văd delegaţia sovietică citind la conferinţă sentinţele noastre, pe care probabil că le-au luat cu ei de la Moscova. Sentinţele s-au dat deja. Să nu ne facem iluzii.

Băieţii protestează:

Se vor ţine alegeri şi atunci nici un singur comunist nu va mai rămâne la putere.

Maglaşu spune cu o voce obosită: Şi dacă, la lalta, anglo-americanii ne-au cedat sovieticilor? De ce nu cunoaştem încă rezultatele laltei? Dacă la lalta…?

Toată lumea ţipă:

— Asta-l o prostie. Eşti nebun!

Maglaşu reia:

N-aş vrea să fiu cobe. De altfel, sper să aveţi voi dreptate. Un băiat intră alergând:

— Ascultaţi, copii, am aflat numele celorlalţi doi ţipi care au condus ancheta cu Nicolski: Bulz şi Stroescu. Un băiat se scoală şi strânge pumnii, spunând:

Bulz şi Stroescu. Nicolski, Bulz şi Stroescu. Altul murmură:

Trei nume pe care nu le vom uita. Nu-l aşa că nu le vom uita, că nimic nu ne va putea face să le uităm?

Unii după alţii repetăm:

Nu le vom uita.

E ca un jurământ, primul jurământ pe care l-am prestat împreună.

Şedinţa de după-amiază începe într-un vacarm indescriptibil; afară, comuniştii „manifestează”. Din stradă ne parvin vociferări: „Moarte teroriştilor, moarte lui Ţeţu, moarte Adrianei Georgescu, moarte lui Antim Boghea, moarte…”

Antim Boghea se apleacă spre mine:

Vezi deci că nu se dau în lături de la nici un sacrificiu. Ridic din umeri. Nu sunt obsedată decât de o singură idee: să pot vorbi.

De nimic altceva nu-mi pasă. Parcă aş avea febră şi aş vrea să dorm. Dar mai întâi trebuie să vorbesc. Preşedintele îi dă cuvântul lui Ţeţu.

Recunosc că am tipărit „Flacăra”. Guvernul suprimase revista „Academia”. „Scânteia” ceruse deja arestarea mea. Am intitulat „Flacăra” „ziar oficial al organizaţiei T” ca să ridiculizez guvernul. Îmi trebuia un titlu ca să pot enumera toate libertăţile suprimate de regim. Guvernul, nu noi, ar trebui să se găsească în boxa acuzaţilor. Am fost să-l văd pe generalul Rădescu, pentru că-l admir. Era bolnav. Adriana Georgescu îmi ceruse să prepar o reţetă pentru el. Ştiţi că am o farmacie. Am rugat-o să-l duc medicamentele personal. Voiam să-l cunosc. Asta-l tot. Dacă guvernul nu ar fi interzis revista mea, n-aş fi avut nevoie să tipăresc manifeste. Preşedintele îi retrage cuvântul.

Nu te afli aici ca să insulţi guvernul.

Avem fiecare dreptul doar la trei minute de depoziţie. Avocaţii protestează în zadar.

În sfârşit vine şi rândul meu. Mă scol în picioare. Ce să spun mai întâi? Strâng pumnii. Îmi aud vocea, o voce albă şi parcă din afara mea: Domnule preşedinte, am fost ridicată din stradă. Un bărbat tocmai trecea care semăna cu unul din colegii mei. L-am strigat. Era un necunoscut. În prezent se află la Ministerul de Interne. De ce? În virtutea cărei legi? Domnule preşedinte, Securitatea ne-a ridicat acum două zile de la Curtea Marţială ca să ne forţeze să dăm declaraţii cum că am fost bine trataţi la anchetă. Dacă am fost bine trataţi, de ce mai avea nevoie Securitatea de aceste declaraţii? De fapt, iată cum am fost maltratată la anchetă: insultată. Ameninţată. „Dacă nu semnezi, te aşteaptă moartea sau Siberia.” Lovită. Dată cu capul de pereţi, sistematic. Biciuită cu o mânecă umplută cu nisip. Regim celular. Înfometată. Lipsită de „aer”. Carceră. Ţinută ore întregi în vârful picioarelor până leşinam. Injecţie ca să fiu drogată. Pălmuită. Scuipată în obraz. Cer o expertiză medicală ca să pot arăta medicilor rezultatul altor metode de anchetă pe care prefer să nu le spun în faţa unei săli întregi. Cer o comisie formată din medici comunişti şi neutri.

În sală, oamenii se scoală în picioare, se agită. Avocaţii strigă. Preşedintele spune, cu un aer plictisit:

N-aveţi alte declaraţii mai interesante de făcut?

Cer expertiză medicală.

Continuaţi-vă declaraţia sau trec la următorul.

Recunosc că am fost şefa de cabinet a generalului Rădescu şi membră a Tineretului Liberal. Recunosc că am fost avocata generalului Rădescu şi că l-am văzut, în această calitate, la domiciliul său forţat. Am depus la anchetă procura care îmi dădea dreptul să o fac. De altfel, nu cunosc nici un text de lege care să oblige la domiciliu forţat pe cineva fiindcă a fost primul-ministru al unei ţări şi a pronunţat un discurs anticomunist. Nu cunosc nici o asemenea lege într-o ţară democrată. Aş dori să-mi arătaţi textul de lege în virtutea căruia generalul Rădescu a primit domiciliu obligatoriu.

Reveniţi la problemă sau vă retrag cuvântul.

Sunt în plină problemă, domnule preşedinte. Guvernul a decis să facă din domnii Maniu, Brătianu. Titel Petrescu şi Rădescu şefii unui complot născocit de comitetul central al P. C. Securitatea şi-a închipuit că e suficient să ne tortureze ca să obţină declaraţiile necesare spre a aduce pe toţi capii opoziţiei în boxa acuzaţilor. Securitatea îşi închipuia oare cu adevărat că, chiar dacă am fi dat aceste declaraţii, nu aveam să spunem în faţa tribunalului prin ce mijloace ne-au fost smulse? Putem arăta care sunt aceste mijloace. Cer expertiză medicală.

Dacă mai continuaţi pe tonul acesta, vă retrag cuvântul.

Domnule preşedinte, nimic pe lumea asta nu ne va împiedica să spunem adevărul. Iar adevărul este că acest proces e o farsă înscenată de guvern, care vrea să transforme ţara într-o imensă închisoare. Cât despre organizaţiile teroriste, ele sunt apanajul dictaturilor, nu al partidelor democratice care cred că guvernele

se schimbă în urma alegerilor. Aparţinem unor partide ale căror „metode teroriste” sunt alegerile.

Preşedintele agită clopoţelul.

Nu vă aflaţi aici ca să faceţi procesul guvernului. Recunoaşteţi că aţi răspândit „Flacăra”?

Dacă ar exista libertatea presei, nu aş fi fost obligată să o fac.

Cum îndrăzniţi să spuneţi că libertatea presei nu există?

Domnule preşedinte, cu siguranţă că aţi citit ziarele în care se vorbeşte de proces. Aţi văzut atunci că toate ziarele reiau pur şi simplu frazele de la Radio Moscova. Presupun că acest lucru nu mai are nevoie de nici un comentariu.

Sunteţi obraznică.

Ba nu, spun adevărul. Cer expertiză medicală.

Vă manifestaţi admiraţia pentru Rădescu. Mă exasperează. Strig:

Nu admiraţia, cultul, domnule preşedinte. Cuvintele mele au avut efect.

În sală, comuniştii urlă:

Călăul din Piaţa Palatului!

Strig şi mai tare ca să le acopăr vocile: S’ propoziţia asta a fost lansată ca lozincă de Radio Moscova!

Se creează un asemenea vacarm încât nu mai reuşesc să vorbesc. În dreapta mea, un băiat spune: De câte ori pronunţi numele lui Maniu, Brătianu sau Rădescu, ai un an în plus.

Izbutesc să vorbesc din nou: V-am mai rugat, domnule preşedinte, să comparaţi amprentele noastre cu cele de pe armele a căror fotografie am văzut-o în ziare. De ce nu o faceţi?

Preşedintele e scos din fire: -îţi retrag cuvântul.

Cer expertiză medicală. Curtea este obligată să cunoască anumite metode de anchetă foarte speciale ale Securităţii.

Nu mai ai cuvântul.

Avocaţii cerşi ei expertiză medicală. Băieţii se scoală unul câte unul: „Am fost lovit, pălmuit, ameninţat”. Preşedintele urlă:

Trecem la audierea martorilor.

Îmi simt capul golit şi, din nou, sala se învârte în faţa mea. Nu mă mai pot ţine pe picioare fără să ameţesc. Martorii defilează. Îi văd şi îi aud ca printr-o perdea subţire de ceaţă. Protestează: au fost aduşi la tribunal cu mandat de arestare. Văd trecând miniştri liberali din guvernul Rădescu, despre care trebuia să dau declaraţii la anchetă. Toţi ne sunt favorabili, dar par destul de îngrijoraţi: Maniu, Brătianu şi Titel Petrescu nu au putut veni să depună mărturie deoarece camioane cu echipe de şoc au blocat uşile caselor lor.

Aş vrea să dorm, să nu mă mai trezesc.

Suntem aduşi înapoi în camera de la închisoare. Retez orice încercare de discuţie a băieţilor, refuz să mănânc şi trec în camera mea, unde mă prăbuşesc pe pat. Aş vrea să dorm, să dorm.

A doua zi, defilarea martorilor continuă. Nu am închis ochii toată noaptea, le urmăresc anevoie depoziţiile.

Redactorul responsabil de la „Universul Literar” depune în faţa preşedintelui formele articolelelor, unele cenzurate de nemţi.

Domnule preşedinte, acuzata nu este fascistă. Mă aflam la redacţie atunci când a fost căutată de Siguranţă, sub nemţi.

Preşedintele are un aer foarte contrariat când spune:

Mulţumesc. Următorul.

Următorul este Istrate Micescu. Începe prin a ataca guvernul. Preşedintele îl întrerupe:

Domnule profesor, aţi venit să depuneţi pentru acuzata, aparţinând unei organizaţii teroriste, ai cărei membri îi vedeţi pe toţi reuniţi în boxă.

Istrate Micescu replică:

Domnule preşedinte, văd reuniţi în boxă tineri dintre care majoritatea mi-au fost studenţi la drept. Există însă o mare deosebire între aceşti tineri şi adunătura de derbedei care urlă pe stradă cerându-le moartea. Cred că adevăraţii terorişti sunt pe stradă. Cât despre, fostă studentă de-a mea, mă mir că îndrăzniţi să susţineţi că a făcut vreodată parte dintr-o asemenea organizaţie. Ea care…

E uimitor că preşedintele nu îl întrerupe. Trebuie să fie intimidat de Istrate Micescu, altfel nu l-ar lăsa să mă laude şi mai ales să ia în derâdere procesul. Istrate Micescu este un maestru în mânuirea ironiei. Şfichiuitor, muşcător, este pe cale de a-l da preşedintelui o lecţie magistrală de jurisprudenţă şi de a-l demonstra lipsa de temei juridic a tuturor articoleleor de lege în virtutea cărora ne aflăm în acest moment în boxa acuzaţilor. Preşedintele caută în zadar să-l întrerupă. Urmărim toţi cu nesaţ depoziţia lui. De mai bine de o lună suntem obligaţi să trăim, să respirăm într-o atmosferă de prostie care ne-a fost poate la fel de nocivă ca şi loviturile şi tortură fizică. Pentru prima oară de mai bine de o lună ascultăm o fiinţă inteligentă, vedem cum precumpăneşte inteligenţa. Respir mai bine, ştiu că n-au 125 decât să ne bată, să ne tortureze, să ne suprime chiar, dar nu vor reuşi niciodată să degradeze spiritul.

Depoziţia lui Istrate Micescu durează două ore. De îndată ce a sfârşit, preşedintele suspendă şedinţa. Curtea se retrage. Un băiat spune:

Vor avea nevoie de o pauză lungă ca să-şi recapete puterile. Micescu i-a nimicit pur şi simplu.

Micescu vine să ne strângă mâna. Şi, când dau să-l mulţumesc:

Eu vă mulţumesc fiindcă nu v-aţi lăsat înjosiţi şi ne-aţi permi ca nici noi să nu fim. Şi adaugă, dus pe gânduri: Cel puţin, pentru moment.

Când intru în camera de la închisoare, un băiat îmi întinde ziarul: Trebuie să-ţi citeşti depoziţia de ieri, în viziunea „României libere”. Ziaristuln-a reţinut decât cuvântul „cult” şi a brodat pe tema asta. În rest, pesemne că a dormit. E numai fantezie.

Intervine altul:

Ba nu, n-a dormit. Pur şi simplu a trecut pe acolo celula comunistă a ziarului.

Citesc: are un cult... pentru Rădescu. Cum era de aşteptat, acuzata Adriana Gerogescu neagă de la bun început orice apartenenţă la organizaţia T şi la ziarul „Flacăra”, afirmând cu dezinvoltură că nu a aflat de existenţa lor decât la închisoare. După care îşi mărturiseşte mai ales adeziunea la misticism urlând într-o manieră patetică sacrosanctul ei cult pentru călăul de la Palat.

Antim Boghe mă întrerupe:

Nu mai citi balivernele lor. Bineînţeles că nu menţionează cererea ta de expertiză medicală şi nu comunică declaraţiile tale privind Securitatea. Cât despre rest, pot foarte uşor să ţi-l rezum: eşti una din cele mai periculoase teroriste pe care le-a cunoscut istoria şi ai declarat că nu ai vrut să colaborezi la „Flacăra” pentru că făcea glume de prost gust şi tu eşti prea mare cucoană ca să le accepţi.

Sunt uluită.

Am spus eu asta?

Sigur că nu ai spus! Dar ce contează? Trebuiau umplute câteva coloane şi, cum bietul ziarist nu putea să redea declaraţia ta şi să spună adevărul...

Boghea îmi întinde un sandviş. Refuz, mi-e imposibil să înghit ceva. Reia: Mai este un articol în „România liberă”, dar acesta umoristic. Numai că titlul e imprudent, dacă cititorii l-ar lua în serios; uite: Adriana luptă pentru libertate.

Şi cum vreau să-l citesc:

Nu merită. Titlul e singurul lucru adevărat din articol. Alt băiat cere să se facă linişte: Luaţi loc, staţi comod. Oferiţi ţigări la toată lumea şi ascultaţi-mă. Articolul e mai lung, dar este caracteristic, tipic, clasic, genial.

Şi, cum băieţii protestează: Credeţi-mă, e foarte amuzant. Fără întreruperi. Promiteţi? Bine, atunci încep.

M-am aşezat pe un pat. Un băiat îmi întinde o ţigară, în timp ce celălalt începe să citească.

„România liberă” din 12 septembrie: cititorii sunt deja informaţi că scopul acestei organizaţii era constituirrea de grupuri teroriste înarmate care să asasineze pe conducătorii vieţii noastre politice. Organizaţia îşi asigurase serviciile unei mici tipografii…

Întrerup:

Nici măcar nu-l nostim.

Vine, vine. Trec peste introducere şi ajung la miezul subiectului: Curtea Marţială.

Întregul lot de inculpaţi a fost tradus în faţa curţii marţiale. Istoricul proceselor care s-au desfăşurat în faţa curţii marţiale este desigur foarte lung şi peste toate planează încă rezonanţa profundă şi gravă a judecăţii acestei curţi, aşa cum a fost ea cunoscută în trecutul încă recent al vieţii noastre politice. Ne amintim cu toţii de procesele acelea. Compăreau atunci în faţa curţii, ca în faţa unui pluton de execuţie, grupuri de luptători patrioţi antifascişti, oameni din LAINCEPUTAFOST SFÂRŞITUL popor care îşi făcuseră din ideea de luptă un crez şi, din viaţa lor

sacrificată pe cel mai aspru câmp de bătălie şi la cea mai înaltă datorie cetăţenească, un stindard.

În această sală a curţii marţiale, în interiorul acestor ziduri care se micşorau, sufocându-l pe cei care cădeau între mâinile reacţiunii, în spatele acestor ferestre care nu se deschideau spre exterior, ci înăbuşeau ermetic strigătul de protest şi vehemenţa celor jertfiţi; printre băncile acestea goale altădată, ca într-un cimitir pustiu, se luau atunci în atmosfera inchizitorială a regimului totalitar, sub frunţile mânioase şi privirile înspăimântătoare ale judecătorilor şi procurorului şi ale curţii şi grefei şi ale agenţilor hitlerişti răspândiţi prin sală, se luau atunci cele mai ucigătoare, mai cumplite hotărâri.

Se judecau atunci reprezentanţii poporului în atmosfera cea mai teribilă, în cea mai oribilă dintre terori.

Acuzaţii erau singuri. Singuri în boxă, singuri în faţa curţii care nu auzea şi nu vedea, care nu înţelegea că sufletul acuzaţilor, înlănţuit de moarte, striga spre ei.

Plutonul care execută decizia macabră luată între asemenea ziduri se găsea, el cel puţin, în exterior, pe câmp, sub razele albe şi reci ale soarelui care nu răsărise încă, în aerul care, el cel puţin, putea să fie respirat până la capăt, până la moarte.

Dar în sala aceasta a curţii marţiale moartea părea încă şi mai sumbră, mai macabră, mai înfricoşătoare.

Era curtea marţială a anilor de teroare; era curtea marţială a dictaturii luiAntonescu şi a ocupaţiei germane a României.

Iar condamnaţii, fără apărare şi fără drept de apel, erau luptători pentru libertatea poporului, patrioţi.

Lotul Teroriştilor în faţa curţii marţiale.

În faţa curţii marţiale este adusă acum o bandă de tineri din altă lume. Se spune despre ei că aparţin înaltei societăţi, că sunt cultivaţi şi, în majoritate, foarte eleganţi. Instanţa militară îi

judecă pentru că au pregătit acte de terorism, au încercat să facă să reînvie „echipele morţii” ale gărzii de fier. Este elita reacţiunii, banda celor care se plimbau odinioară pe calea Victoriei aplaudând diviziile Panzer care se îndreptau spre Londra după ce ocupaseră Parisul, sau cămăşile negre care voiau să atace şi să cucerească, cu submarine şi avioane invizibile, baza americană de la New York. Reacţiunea se regrupează şi îi protejează pe aceşti terorişti fini şi eleganţi care pot pentru că nu au fost supuşi unui regim de teroare sau de constrângere să apară în faţa tribunalului ca la o serată de bal, în boxa intimă şi elegantă a sălii de judecată.

Şi, pentru prima oară la un proces, curtea marţială are în faţa ochilor nişte culpabili adevăraţi. Pentru prima oară, ea are în faţa ochilor inamici periculoşi şi perfizi ai poporului şi, pentru prima oară în perfect acord cu poporul - ea trebuie să judece sever şi fără milă, drept, dar categoric, cum numai poporul ştie şi trebuie să îşi judece inamicii. Şi pentru asta nu trebuie stat mult pe gânduri. Culpabilităţile sunt stabilite, ele pot fi verificate rapid.

Aici se judecă nu numai un lot de terorişti, ci şi resturile organizate ale unei armate care dacă a fost învinsă nu a fost distrusă şi urmăreşte fără ocolişuri restaurarea tragediei noastre naţionale. Aici se judecă nu numai cei care se găsesc în boxa acuzaţilor, dar şi toţi duşmanii poporului, toată reacţiunea.

Faţă de reacţiune nu ne este permis să avem nici cea mai uşoară curtoazie, nici cea mai mică ezitare, nici cea mai mică milă, pentru că ea nu ezită să recurgă la metode teroriste ca să se impună şi n-ar fi avut niciodată, cum nici nu a avut în ţrecuţ, nici o curtoazie, nici o ezitare, nici o milă pentru oamenii din popor, dacă din lipsă de vigilenţă, din lipsă de decizie, de cinste şi de devotament pentru interesele poporului, problema unei noi dictaturi teroriste şi dictatoriale s-ar pune din nou pentru poporul nostru.

Aplauzele şi strigătele umplu încăperea. Toţi vorbesc odată, se agită.

— Stilul, ador stilul.

Perla e „dictatura dictatorială”.

Nu, nu, e descrierea curţii marţiale „înainte” şi „după”. Două tablouri, acelaşi decor. Înainte de regimul Groza decorul era sinistru: „în interiorul acestor ziduri care se micşorau sufocându-l pe cei care. în spatele acestor ferestre care înăbuşeau ermetic strigătul de protest. sub frunţile mânioase şi privirile înspăimântătoare. ca într-un cimitir pustiu. atmosferă inchizitorială” etc. Etc. în timpul regimului lui Groza, indicaţii mai sobre: boxa acuzaţilor este „intimă şi eleganţă”.

Eu prefer „razele albe şi reci ale soarelui care nu răsărise încă”. Ce curios fenomen astronomic!

Dar asta e magnific: Suntem „eleganţi ca la o serată de bal”. Adriana, vrei să te ridici ca să-ţi putem admira toaleta?

Rochia mea e murdară şi ruptă. Aş vrea să râd dar şi în interiorul meu, mă simt murdară şi ruptă. Şi, cum nu spun nimic:

Dar tu n-ai descoperit nici o perlă?

Ba da, trei şi foarte grave. Întâi: la anchetă, au vrut să-mi smulgă declaraţii asupra participării anglo-americane la complot. În articol ei vorbesc patetic de diviziile Panzer care se îndreptau spre Londra după ce au ocupat Parisul şi… treceau prin Bucureşti? Să trecem peste faptul complet fals şi să reţinem morala: n-am putut să-l compromitem, să încercăm atunci să-l atragem de partea noastră… Al doilea: nu ni s-a aplicat un regim de constrângere sau teroare, răspuns indirect la cererea de expertiză medicală. Al treilea: „Şi pentru asta nu trebuie stat mult pe gânduri. Culpabilităţile sunt stabilite, ele pot fi verificate rapid”, conferinţa de la Londra a început, ne trebuie sentinţele cât mai reprede.

Şi, cum toată sala tace şi mă simt vinovată de a le fi stricat biata lor bucurie:

Dar să ştiţi că-mi place şi „dictatura dictatorială”.

După-amiază, la reluarea şedinţei, biroul preşedintelui este acoperit de telegrame pe care le citeşte solemn: „Sindicatele ţării cer verdictul suprem pentru acuzaţi”.

Un avocat spune: încă o cheltuială inutilă pentru P. C.

Strigăte şi vociferări în sală. Defilarea martorilor continuă. Avocaţii cer expertiză medicală. Preşedintele nu răspunde şi continuă audierea martorilor.

Cum vrei să acorde expertiză medicală şi să amâne dezbaterile? Îmi spune Antim Boghea. Conferinţa de la Londra a început la 11 septembrie. Sunt grăbiţi. Staliniştii au nevoie de sentinţe înainte de sfârşitul conferinţei.

Da, dar staliniştii trebuie să fie decepţionaţi. Nu i-au putut avea pe şefii opoziţiei. Prada cea mare le-a scăpat.

Se vor mulţumi cu noi. În lipsă de altceva... în orice caz, vor avea sentinţele mâine.

Mâine?

Păi sigur, bineînţeles.

Trebuie neapărat să vorbesc imediat. Mă scol.

Domnule preşedinte, cer expertiză medicală.

Nu aveţi cuvântul.

Domnule preşedinte, cer expertiză medicală.

V-am mai spus că nu aveţi cuvântul.

— Totuşi cer expertiză medicală.

Curtea vă respinge expertiză medicală.

Avocaţii vorbesc, protestează. Am o clipă de ezitare, pe urmă mă decid.

Atunci cer curţii să mă asculte şi să constate singură rezultatul metodelor de anchetă. Asta, ştiţi dumneavoastră, nu-mi puteţi refuza.

Sala s-a sculat în picioare. Mi se pare că toată lumea ţipă în acelaşi timp. Abia îi ascult; aud mai ales cum îmi bate inima. Strâng frenetic pumnii: numai de aş rezista.

Preşedintele strigă:

Curtea reclamă uşile închise. Evacuaţi sala.

Sala este evacuată în mijlocul tumultului general. Reprezentanţii misiunilor anglo-americane refuză să-şi părăsească locurile. Agenţii comunişti, răspândiţi prin sală, încearcă să-l facă să iasă. Refuză. Alt scandal. Au rămas pe loc. Preşedintele pare furios, dar declară totuşi deschisă şedinţa secretă.

Antim Boghea are doar timpul să murmure:

Curaj! Reprezentanţii misiunilor sunt încă aici.

Mă strânge de mână. Mă scol. E o asemenea linişte încât îmi aud paşii. Am impresia că mă văd din exterior, asistând la scenă. Nu eu ajung în faţa mesei tribunalului, nu eu 131 deschid gura ca să-mi arăt dinţii care se clatină, se mişcă; nu eu apuc mâna preşedintelui că să-l fac să-mi pipăie craniul plin de cucuie, nu eu îmi trag liniştită mâneca rochiei ca să-l arăt raia şi braţul tumefiat şi vânăt. Sunt eu, nu sunt? Sinceră să fiu, nu mai ştiu. E o asemenea tăcere în spatele meu încât ghicesc respiraţiile oamenilor.

Preşedintele tace, priveşte, tace.

Tocmai am spus:

— Atunci, domnule preşedinte?

Dă din cap.

Se întâmplă.

Nu ştiu cum am lovit cu toată puterea în masă cu pumnul. S-a auzit un mic zgomot sec şi insuportabil.

Se întâmplă, domnule preşedinte? Când eraţi directorul închisorilor, sub Antonescu, se întâmpla şi ca agenţii beţi ai Siguranţei să convoace noaptea deţinutele pentru suplimente de anchetă de un gen destul de special? Şi, de vreme ce aveţi aerul că nu înţelegeţi, voi fi foarte clară. Când eraţi directorul închisorilor, sub Antonescu, se întâmpla la fel...

Mă aud vorbind. Mă mir că pot vorbi cum o fac, repede, calmă totuşi, cu o voce albă care îndrăzneşte să spună toate cuvintele, să descrie toată scenă. Nu-L mai văd pe preşedinte, nu mai ştiu unde sunt, nu mai ştiu de ce povestesc toate acestea, dar continuu. Aud numai tăcerea din jurul meu şi sunetul vocii mele albe. Cred că nici nu mai reuşesc să înţeleg ce spun şi cu toate astea e atât de clar.

Am tăcut. Cred că am adăugat:

— Asta e tot, domnule preşedinte.

Acum, nu mai e agitaţie, e tumult. Preşedintele agită frenetic clopoţelul. Avocaţii, acuzaţii, cei care au rămas în sală vociferează. Tot zgomotul acesta mă oboseşte. Aş vrea să-l fac să tacă, aş vrea să tac şi eu, să tacă toată lumea. Preşedintele suspendă şedinţa. Va trebui să revin la locul meu. Va fi greu. Nu vreau să mă întorc, nu vreau să mă mişc. Avocaţii s-au precipitat spre mine. Cred că i-am dat la o parte ca să ies. Nu mai ştiu cum am părăsit sala.

*

A doua zi, avocaţii îşi încep pledoariile. E 14 septembrie. Am febră mare şi abia mai ascult ce spun. Cei treizeci şi doi de avocaţi care au fost admişi să pledeze vor fi desigur scoşi din

barou şi riscă să fie arestaţi. O ştiu şi ei şi totuşi îndrăznesc să spună ce gândesc, tot ce gândesc.

Parcă aş fi la teatru. La repetiţia generală a unei piese pe care o cunosc pe dinafară. Pe stradă manifestanţii comunişti strigă: „Moarte teroriştilor! Trăiască pacea!”

Mă aplec spre Boghea:

Ce pace? Dar războiul cu Japonia?

Cum, nu ştiai? Războiul cu Japonia a luat sfârşit la 2 sau 3 septembrie.

Biroul preşedintelui e acoperit de alte telegrame. Un avocat spune: în această boxă a acuzaţilor sunt foşti ofiţeri care au însoţit Armata Română care, parcurgând 1200 de kilometri, a eliberat 56 de oraşe, 3624 sate, a pierdut 4933 ofiţeri, 4789 subofiţeri şi 158839 soldaţi; acea Armată Română care a fost citată pe ordinele de zi ale mareşalului Stalin şi care figurează drept a patra în efortul de război aliat. Feldmareşalul Runstedt a declarat că una din cauzele dezastrului german a fost tocmai pierderea resurselor româneşti.

Capul îmi arde, categoric nu mai reuşesc să urmăresc ce se spune. Rolul meu s-a sfârşit, am ieşit din scenă. Nu mai visez decât la odihna absolută, totală. Aud fraza finală a ultimului avocat:

— Acuzaţii sunt nevinovaţi.

Şedinţa se suspendă.

Un băiat spune:

Delegaţia guvernului român s-a întors ieri de la Moscova. Maglaşu replică:

Desigur cu sentinţele noastre. Curtea revine.

— Acuzaţii au ceva de adăugat? Mă ridic cu greu.

Nu am nimic de adăugat.

Băieţii se scoală rând pe rând. Nu au nimic de adăugat. Preşedintele priveşte pe fereastră. Procurorul se uită în tavan. Un judecător citeşte ziarul. Un băiat cere achitarea. Preşedintele suspendă şedinţa în vederea verdictului. Suntem readuşi în camera închisorii unde trebuie să aşteptăm sentinţa. Când trecem pe lângă sârma ghimpată, ziariştii străini vor să se apropie de noi. Paznicii îi împiedică. Odată ajunşi în cameră, un băiat spune:

Erau ziarişti străini. Altul răspunde: -Da.

Oboseala e generală. Cineva întreabă:

Dacă ne trimit în Rusia? Maglaşu îi răspunde: în Rusia sunt deja peste 100000 de prizonieri români. Cred că le e de-ajuns. Mai sunt destule închisori aici pentru noi. Şi pe urmă, nu suntem destul de importanţi. Procesul acesta le va servi la altceva: ca să arate comuniştilor ce nu trebuie să facă, gafele pe care să le evite: probabil că de acum înainte, pentru proces, Securitatea, în loc să bată, să tortureze şi să violeze, pur şi simplu o să-l drogheze pe acuzaţi: e mai uşor şi mai puţin vizibil. Acuzaţii se vor recunoaşte vinovaţi şi nu vor mai acuza pe judecători şi guvernul. Veţi vedea, vor face foarte mari progrese. Afacerea T a servit drept repetiţie generală. Dacă anglo-americanii, avertizaţi de misiunile lor asupra modului exact cum s-a desfăşurat procesul, reacţionează, nu vor mai avea loc şi alte reprezentaţii. Dacă nu...

Îmi privesc mâinile. Nu mă mişc, nu vorbesc. Se deschide uşa. Apare procurorul şi ne citeşte sentinţele: Remus Ţeţu: 7 ani;: 4 ani.

Continuu să-mi privesc mâinile. Ascult restul într-un mod estompat, ca printr-o perdea de ceaţă: 5 ani, 3 ani, 2 ani, 1 an şi 6 luni, 1 an, 1 an, 6 luni, 6 luni, 6 luni, 6 luni, 2 luni, 2 luni, 2 luni, 1 lună, 1 lună, 1 lună, 1 lună, 1 lună, 3 achitări şi 5 disjungeri.

Lunile, anii, cifrele dănţuiesc în faţa ochilor mei.

Antim Boghea îmi spune:

N-ai să-l faci, aceşti 4 ani. Vor avea loc alegerile.

Nu prea credeai în alegeri până astăzi.

Dacă alegerile sunt o farsă, vom găsi noi un mijloc ca să te scoatem. Ne-ai dat o lecţie de rezistenţă atât de magistrală încât vom căuta să ne amintim de ea.

Surâd şi îi întind mâna.

Să nu ne lăudăm prea mult. N-avem stofă de buni terorişti.

N-am vorbit de terorism, ci de rezistenţă. Cât despre mine, mi-au dat numai trei luni ca să mă poată aresta din nou. Sunt un vânat mai preţios afară.

Unul dintre avocaţi intră în odaie, vine la mine şi îmi strânge mâna:

Totuşi aţi câştigat. N-au putut să îi înfunde pe nici unul dintre şefii politici. Cât despre sentinţe... în tot timpul procesului, Nicolski a stat în camera de alături. Şi pe urmă, până la alegeri, mai există posibilitatea recursului.

De vreme ce mi-e egal totul, de ce i-am strigat avocatului: _ Ce recurs? Încă n-ai înţeles că sunt stăpâni peste ţară? Încă nu?

Uiţi de conferinţa de la Londra.

Mi-o amintesc mai ales pe cea de la lalta. De atunci, îşi permit orice.

Maglaşu intervine:

Nu încă, nu orice. Dar poate veni şi asta. Unul dintre noi râde.

Când am să ies din închisoare am să încerc să „înfiinţez” o organizaţie teroristă. Cel puţin voi şti de ce am stat la închisoare!

Altul replică:

Eu voi face una cu prestarea jurământului într-un cadru mistic.

Râdem cu toţii. Încă mai putem să râdem.

Agenţii ne evacuează din încăpere.

În faţa sârmei ghimpate, un camion îi aşteaptă pe băieţi ca să-l trasporte la Jilavă. Strâng mâini, mâini. Fac eforturi ca să zâmbesc. Jilava e o închisoare subterană.

Boghea îmi mai spune:

— Adriana, eşti foarte curajoasă. Dar nu s-a terminat. Vei avea nevoie de curaj şi de-acum înainte. Mai întâi, trebuie să mănânci. Ai înţeles? Trebuie să te poţi ţine pe picioare când ne vom duce împreună să le facem o vizită lui Nicolski, Bulz şi Stroescu. Promiţi?

Au urcat toţi. Murmur: „Promit”, privindu-l. În picioare, unul dintre ei îmi face semn. Şi imnul naţional izbucneşte, urcă, urcă. S-au ridicat toţi în picioare şi privesc în direcţia mea făcându-mi semn să cânt cu ei. Mă crispez ca să nu izbucnesc în plâns şi cânt. Camionul demarează. După ce a dat colţul, alerg în sala de închisoare acum goală. Pe jos zac ziare.

Intră un soldat şi îmi spune:

Domnişoară, mâine dimineaţă vă ducem la Văcăreşti. V-am adus ţigări.

Îmi întinde pachetul. Îi strâng mâna.

Văcăreşti… Voi avea patru ani la dispoziţie ca să-mi perfecţionez „metoda Gaby”, ca să învăţ să strivesc bine ploşniţele. Acum aş vrea să plâng şi nu mai reuşesc. Mă întind pe pat. Ceea ce trebuie să fac este să încerc să dorm ca să nu mă mai gândesc. Să dorm ca să uit. Sunt atâtea lucruri de uitat!

III

Burează. O vreme umedă şi întunecată. Mi-e frig. Zgomotul regulat al ploii pe pavaj mă moleşeşte, nici nu mă mai simt capabilă de disperare. Sunt aşezată între doi soldaţi, în maşina care mă duce la Văcăreşti. Unul dintre soldaţi spune:

Urâtă vreme.

Privesc casele cu ferestre larg deschise spre timp. În spatele acestor ferestre, copiii probabil se îmbracă să meargă la şcoală. Fierbe apa pentru ceai. O femeie se trezeşte, se întinde, spune poate căscând: „Urâtă vreme”. Soldatul îmi oferă ţigări.

Urmăm cheiul Dâmboviţei, care este surdă şi murdară ca întotdeauna. Şi totuşi, deasupra zidurilor caselor, mai departe decât siluetele trecătorilor, care se duc la birourile lor, la treburile lor, înfrigurați şi grăbiţi, întinderile vaste tot mai există şi marea şi soarele şi stâncile acelea pe care mă cățăram cu genunchii jupuiţi ca să privesc cerul de cât mai aproape posibil, cât mai direct posibil. Oare voi mai putea reveni la stâncile acelea vreodată? Şi, dacă se va întâmpla să mai revin la ele, voi mai şti să le escaladez, să privesc cerul, să mă arunc în mare, să mă întind pe nisipul fierbinte? Nu voi fi atunci prea obosită ca să mai ştiu să o fac, ca să mai ştiu să o doresc?

Am ajuns, soldaţii mă predau paznicului şef, care îmi spune cu un aer preţios:

Eu, dacă eram în locul judecătorilor, te împuşcam. Îi spun tot „bună ziua” directoarei, care îmi strigă: -Aici trebuie să spui: „Sărut mâna cu respect, doamnă directoare”.

Scena se repetă fidel. Dar sunt prea obosită ca să mai râd.

Haide, şterge-o, la bucătărie până deseară. Să nu vadă pe nimeni până la stingere. Ca să se înveţe să mai fie obraznică.

Paznicul mă încredinţează bucătăresei şefe. Curăţ cartofi, saci întregi de cartofi. Bucătăreasa şefă mă loveşte din când în când peste degete.

Mişcă mai repede, teroriste

Femeia care o ajută este o hoaţă celebră, cel puţin aşa se laudă.

Dă-l pace. Vezi bine că e palidă. Ce te doare, fetiţo?

Capul. Coapsă. Dinţii.

Oi avea ceva molipsitor?

Ridic din umeri şi beau apă. Beau apă tot timpul. Bucătăreasa şefă se supără iar.

Nu mai bea atâta. O să faci broaşte în burtă. Eşti o puştoaică de treabă, ştii. Ai ţigări. Dacă n-ai fi fost o puştoaică de treabă, te-aş fi trimis la grădină.

Există o grădină aici? O grădină adevărată?

Ce înseamnă asta, o grădină adevărată? O grădină ca toate grădinile, cu zarzavaturi. Ce înseamnă asta, o grădină adevărată?

Masa de prânz. Mănânc la bucătărie ciorbă de cartofi şi o bucată de pâine. Gaby întredeschide uşa şi-mi lansează: -Va-să-zică, terorista, ai scăpat de ciuruială? Ai avut baftă. Nu ştiu ce să-l răspund. Ea vine spre mine şi îmi spune:

Dacă nu haleşti pâinea, dă-mi-o mie. Am s-o vând. Bucătăreasa o dă afară strigând:

Nu trebuie să vorbeşti cu ea. Interzis să vorbească cineva cu ea până deseară.

Spăl gamelele, ligheanele, cimentul de pe jos. Pe urmă reîncep să curăţ cartofi pentru seară.

*

După cină, paznicul mă ia de acolo „pentru rugăciune”. În curte, sub ploaie, deţinutele, aliniate şi stând drepţi, cântă, îmi iau

locul în ultimul rând. Femeile din şirul meu gesticulează, râd. Vecina îmi trage un pumn în burtă: la nu mai cânta! Că tot n-o să te lase să o ştergi de aici mai repede.

Cuvintele rugăciunii ajung până la mine, amestecate cu zgomotul ploii, râsetele înfundate ale femeilor. „Facă-se voia Ta acum şi în ora morţii noastre. Amin.” Rugăciunea s-a încheiat, paznicul ne numără una câte una înainte de a ne lăsa să intrăm în „salon”, unde ceremonia reîncepe.

Noapte bună, fetelor.

Să trăiţi.

De îndată ce se închide uşa, toată lumea îmi înconjoară culcuşul.

Eşti regina teroriştilor. Ai scăpat cu patru ani. Ţiganca aceea care îmi dăduse iarba fermecată se bate cu pumnul în piept.

S-ar zice că iarba mea l-a zăpăcit de cap pe judecător. Alta o întrerupe: la nu te mai lăuda atâta, cârpo. Zi, puştoaico, ai leşinat?

— Ai plâns, ia zi, teroristo? Cum au vorbit judecătorii? Gaby intervine: la mai daţi-l pace. O să vedeţi mâine în ziar.

Megafonul urlă la rândul său: „Fidelitatea guvernului Groza faţă de cauza aliată i-a permis să…” îmi astup urechile. Nu mai vreau să ştiu nimic.

De ce-ţi astupi urechile?

Gaby îmi face semn să întorc capul. O fată sade pe căldare, cu fustele ridicate. Lângă ea, un bărbat brunet, subţire, de o eleganţă căutată. Probabil că el a vorbit. Gaby îmi murmură:

E directorul închisorii. Directorul se apropie de patul nostru.

Scoală-te în picioare când îţi vorbesc. Mă scol.

Te-am întrebat de ce-ţi astupi urechile?

E intezis să-mi astup urechile? Mă zgâlţâie:

Nu fi obraznică, viperă reacţionară. Nu fi obraznică, sau îţi trag o pereche de palme să-ţi aminteşti până la moarte. De ce-ţi astupi urechile?

Mă doare capul. Am febră. Directorul îmi atinge gâtul.

Nu arzi suficient ca să te trimit la doctor. De altfel, eşti mai frumuşică aşa, cu obrajii rumeni.

Şi începe să-mi arunce în faţă toate înjurăturile din lume. După care iese, demn.

Gaby mă ajută să mă urc iar în pat. Totul mi se învârte în faţa ochilor. Femeile se dezbracă şi stau la coadă în faţa căldării. Încetul cu încetul mirosul caracteristic pune stăpânire pe sală. Gaby striveşte ploşniţe. Celelalte ţipă şi se bat între ele. Privesc în perete. Gaby adoarme în sfârşit iar eu rup fâşii din ziarul pe care mi l-a lăsat. Nu reuşesc să strivesc nici o ploşniţă. Criminalele se culcă primele. După ce au mai stat şi şuşotit într-un colţ, se vâră în pat şi hoaţele. Cele două femei care ocupă patul de sus vorbesc neîncetat. Una dintre ele a ascuns un neamţ. „I se vârâse sub piele, Hâns ăsta al ei. Nu era neamţ, era Hâns, ce vrei, un bărbat ca oricare altul!” Urmăresc anevoie povestea ei de dragoste. Vecina ei se laudă că şi-a omorât fratele, mama şi soră. Era şefă de bandă.

Mereu e zgomot în jurul căldărilor. Cred că suntem vreo şaizeci în sală. Ţipete în somn. Văd cum se face ziuă. Acum toată sala doarme. Am reuşit să strivesc o ploşniţă. Gaby sforăie cu un mic zgomot regulat, care mă face să mă gândesc la trenurile care pleacă din gări, la peroane, la toate plecările. Mă cufund la rândul meu în somn.

Trebuie să fi trecut câteva săptămâni. Mi-e greu să număr zilele; sunt toate exact la fel. Nu pot coborî din pat decât ajutată de Gaby. Lucrez tot la bucătărie. Munţii de cartofi îmi dansează în faţa ochilor. Cuţitul mi se roteşte în mână. Mă tai. Las să-mi cadă cuţitul din mână.

Bucătăreasa şefă mă târăşte în biroul directoarei.

Doamnă directoare, sărut mâna cu respect. Asta-l bolnavă. Să nu fie molipsitoare. N-am nevoie de ea. Daţi-mi alta.

Directoarea îmi lansează:

Nu cumva să-mi fii contagioasă. O să fac un raport la Ministerul de Justiţie şi Ministerul o să-mi răspundă dacă poate să te vadă doctorul.

Şi către paznic:

La ambulatoriu.

Ambulatoriul trebuie să fi servit pe vremuri drept antrepozit. E o sală mare cu ciment pe jos. Plafonul e de sticlă. Trei geamuri sunt sparte şi ploaia cade cu un mic zgomot regulat pe ciment. Paznicul încuie uşa după ce mi-a declarat:

Aici ai aerisire. Poate că ai să crapi mai repede şi o să avem mai mult loc.

Nu mă pot sprijini decât pe partea stângă. Durerea din coapsa dreaptă a ajuns şi la gambă. Nu mai sunt obişnuită cu tăcerea şi adorm greu.

Într-o zi, paznicul îmi spune intrând:

Va-să-zică, eşti aici de două săptămâni şi n-ai crăpat încă?

Două săptămâni... Capul îmi arde tot timpul şi am pierdut complet noţiunea timpului. Mi-e frig şi, de îndată ce mă cufund în somn, revine coşmarul.

Va-să-zică, ai deschis ochii. Când veneam să te văd dimineaţa îi ţineai închişi şi povesteai tot soiul de chestii. Caraghioasă mai eşti când visezi.

Habar n-aveam că vorbeam în coşmar. Tare aş vrea ca paznicul să tacă!

— Ai o vizită. Vezi ce drăguţ sunt. E contra regulamentului, dar cum oricum tot ai să crapi…

Apare Gaby, îi zâmbeşte pazniculuі cu un aer complice şi vine să mă îmbrăţişeze.

Eşti pe lista doctorului, fetiţo. Paznicul iese.

Îmi dai rochia ta, spune? Am un tip în închisoare. Nu că ar fi grozavă rochia asta a ta, dar oricum, tot e altceva… E un tip din banda mea. Unu’ mişto. Mi-o dai?

— Da.

Paznicul revine cu două deţinute, care mă ajută să mă scol în picioare. Fac doi paşi şi cad. Ele mă ridică şi mă susţin. Ca să ajungem la spitalul închisorii trebuie să trecem strada. Paznicul ne însoţeşte. Intrăm într-o sală unde deţinutele fac coadă. O zăresc pe Gaby. Rochia mea abia îi ajunge până la genunchi, dar oricum „tot e altceva”.

Sala de radiologie. Gaby care îşi scoate rochia. Întuneric. Pe urmă vocea medicului.

235 ai un obiect de metal la tine. Scoate-L. Gaby scoate un mic ţipăt:

— Ah! Stiloul!

Pe urmă, îmi aruncă peste umăr:

Nu scotoci în rochie.

Ceea ce de altfel e inutil, fiindcă nici nu reuşesc să mă mişc singură.

De îndată ce se aprinde lumina, medicul scotoceşte rochia şi găseşte un stilou şi un port-ţigaret pe care mi le dăduse un avocat la sfârşitul procesului, din partea lui Istrate Micescu. Sunt articole interzise. Gaby mă priveşte speriată, îi zâmbesc.

LAÎNCEPUT AFOST SFÂRŞITUL

Medicul îmi spune că plămânii sunt în stare bună. În schimb, am un infiltrat de puroi la coapsă dreaptă. Adaugă, în timp ce scrie în registru:

O să te operăm. Nu pot să te ţin la spital fără acordul Ministerului Justiţiei, al directorului general al închisorii şi al responsabilului politic.

Pe drumul de întoarcere Gaby mă susţine:

Să nu mă torni la directoare. Nu ţi le-am furat. A fost în glumă. Şi, dacă mă torni, tot pe tine o să te pedepsească. Aşa că, vezi şi tu, pentru tine ţi-o spun.

Evident, de vreme ce sunt „obiecte interzise”.

Nefiind aşadar contagioasă, revin, din ordinul directoarei, în „salon” şi îmi reiau locul în pat lângă Gaby. Gaby are mâinile umede: amândoi plămânii ei sunt prinşi.

Nu mai reuşesc deloc să vorbesc. Gaby se plânge fiindcă trebuie să strivească singură toate ploşniţele şi eu gem în somn.

Chipurile şi siluetele sunt foarte estompate. Mi se pare că plutesc. Plutesc pe un covor de vată care se atinge la intervale regulate de nişte stânci ieşite din apă. M-am lovit la coapsă. Sunt în apă şi, când apa mi-a ajuns la gură, vata face un salt şi începe să plutească în aer.

Deschid ochii. Nu mai văd peretele pe care se plimbau voioase ploşniţele zilnice. Lângă umărul meu, două picioare. Picioarele dispar sub pătură. O voce spune: Hei, fetelor, terorista care a venit pe targa a deschis ochii.

Suntem câte două în pat.

O bătrână îmi sprijină capul şi îmi dă să beau.

Să nu crapi, eşti prea tânără pentru asta! Sunt de planton. Dida, zisă Şobolanca.

Şobolanca are o faţă rotundă şi murdară. Îşi plimbă mâinile cu pielea crăpată pe faţa mea şi îmi repetă necontenit:

Să nu crapi, eşti prea puştancă să crapi.

Unde sunt?

La spitalul închisorii.

Beau trei pahare cu apă şi încerc să mă ridic. Totul mi se învârte în faţa ochilor şi leşin.

Un foc îmi arde coapsă. Ţip. Deschid ochii. Sunt în sala de operaţie. Cu picioarele şi mâinile legate. Feţe care se apleacă peste mine. Cineva întreabă:

Inima?

Foarte slabă.

— Anestezia?

Imposibilă.

Mi-e sfâşiată coapsă. Un cuţit în coapsă. Ba nu, în cap. îmi vâră un cuţit în cap. O voce:

O septicemie n-ar fi exclusă. Alta:

Pregătiţi drenurile. Oxigen, repede oxigen!

Cuţitele se agită în capul meu. Un zgomot foarte aproape de mine, în mine, dinţii care îmi clănţăne în gură, se lovesc unii de alţii, dansează. Eu oi fi urlând tot timpul? Mă cufund.

Din nou în spitalul închisorii. Singură într-un pat. Şobolanca îmi şterge faţa cu o cârpă umedă.

Să nu crapi, fetiţo, să nu crapi. Eşti prea tânără. Nu te mişca. Ai nişte tuburi în dreapta.

Sunt legată de pat cu nişte cureluşe. Tot timpul ba leşin, ba îmi revin în simţiri. Când deschid ochii, încerc să număr paturile.

În mijlocul încăperii, două căldări. Aceeaşi îmbulzeală în jurul căldărilor, aceeaşi coadă în faţa căldărilor. Fereastra nu se deschide niciodată.

Femeia din patul alăturat este pe punctul să nască. De îndată ce se zăvoresc uşile seara, toate femeile se adună în jurul patului Bujincăi, patroana spirituală a salonului. Şi se deapănă aceleaşi amintiri, în fiecare seară aceleaşi amintiri: primul furt, prima dragoste, prima închisoare.

Din când în când, ţipete.

Gunoaielor, gura! Vreau să dorm! Vecina mea îşi ţine mâinile pe burtă şi urlă:

Crap, crap. Bujinca, ajutor!

La nu te mai lăuda! De o săptămână tot răgi şi văd că eşti încă aici.

Alt ţipăt:

Crap, crap!

Bujinca, pe care o înconjoară toate femeile dornice de amintiri, urlă:

Gura, sau îţi arunc o găleată cu rahat în cap.

Şi, obţinând tăcerea în felul acesta, îşi continuă povestirea: Dacă ar şti bătrânul, mi-am zis, dacă ar şti. Un şmecher, bătrânul meu, a aflat şi gata, „să nu te mai prind pe-aici, târfă împuţită”, du-te naibii. Atunci, am luat-o din loc dacă bătrânul nu mă mai voia. „Târfă, îmi zicea, târfă.” Bine zis, mi-am spus, mai ales că tipul nici gând n-avea să „repare”, cum zicea bătrânul. „Ce-oi fi

vrând să repare? Îi ziceam. Ce am în burtă?” Atunci, am venit la Bucureşti. Am găsit o consăteancă. „Vino cu mine, mi-a zis, cunosc cartierele bune.” Pe urmă am lucrat pe cont propriu, pe Griviţa. Nu prea câştigam. Atunci am intrat la bordel. Aşa, cel puţin, nu trebuia să umblu eu după ei. Veneau la domiciliu. Furtişagurile nu mi-au plăcut niciodată. Aşa că era mult mai bine. Vine unul pe care-l înhaţ. Porcul! Mă închiria pe două zile de la patroană, plătea bine. Avea o căsuţă la ţară, pe-aproape. Ar fi mers, cu noi doi, dacă nu avea mania catafalcului. Ţinea un coşciug în căsuţă. Trebuia să facem dragoste în el. Mie nu-mi plăcea. Ah, porcul! El trebuie să-mi fi dat sifilisul. Pe urmă, m-am făcut hoaţă, pe contul meu. Aşa l-am cunoscut pe Burtică şi am făcut gaşca.

Vecina mea ţipă:

Gura, Bujinca, gura. Nu mai povesti. Plodul, o să iasă rece din burta mea. Mort, Bujinca mort.

Bujinca urlă:

Fată oadată şi nu ne mai bate la cap.

Şobolanca se aşază în genunchi pe burta ei ca să-l facă „să iasă mai repede”. Femeia urlă, urlă. Paznicii privesc prin geamlâc. După stingere, nu mai au voie să intre în sală. Nimeni nu mai are voie. Nici măcar infirmierul.

Haide, Veronica, screme-te, haide, o încurajează Şobolanca.

Un urlet. Scâncete de copil. Nu mai văd nimic. Toată lumea s-a îmbulzit în jurul patului. Cineva ţipă:

E băiat. Repede, foarfecă!

Pesemne că i se taie cordonul ombilical. Copilul continuă să ţipe. O frază îmi revine în minte şi dănţuieşte în capul meu: „Şi uşoare, albe, adormite lăuze...” îmi vine să vomit.

Femeile continuă să se agite în jurul copilului. Numai Bujinca doarme. Două femei o zgâlţâie.

— Avem un tip în salon. Scoală-te, merită să-l vezi.

Una dintre ele scoate un ţipăt:

E rece, fetelor; Bujinca e rece.

Bujinca a murit. Femeile s-au împărţit în două grupuri. Primul e adunat în jurul patului Veronicăi şi se ocupă de copil; al doilea urlă şi geme în jurul patului Bujincăi. Încep să bocească. Scâncetele copilului scandează bocetele lor.

În zori, uşile se deschid şi paznicii iau copilul şi moartă.

Femeile şi-au găsit altă ocupaţie: s-o consoleze pe Veronica, mama disperată care plânge după copilul ei şi ai cărei sâni s-au umflat şi o fac să urle de durere.

Directorul general al închisorii se numeşte Bazalan. Vine după masa de prânz ca să constate oficial decesul. Se opreşte lângă patul meu şi îmi aruncă:

Mai bine erai tu în locul ei, lepră reacţionară.

Închid ochii şi nu-l răspund.

Dida, zisă şi Şobolanca, a fost de cincisprezece ori la închisoare. E sifilitică, dar are numai două cruci, câtă vreme celelalte din salon au cel puţin trei, dacă nu chair patru, iar Şobolanca e foarte mândră de a fi atât de „sănătoasă”. Nu-şi doreşte decât un singur lucru: să moară beată. Se milogeşte în fiecare seară de cele două plantoane de la secţia 145 chirurgicală ca să-l aducă puţin alcool, „numai cât să-şi moaie gâtlejul”. De altfel, de îndată ce rosteşte cuvântul „alcool”, începe să lăcrimeze. Fiind foarte bătrână, are voie să se ducă la secţia bărbaţilor că să cumpere ţigări. Pe ea se sprijină tot micul comerţ de tutun din spital. M-a îndrăgit pentru că semăn cu fiica ei şi îmi repetă tot timpul: „Trebuie să rezişti. Eşti prea puştoaică să crapi”. Într-o zi, revenind de la secţia bărbaţilor, îmi aduce un pachet de ţigări „din partea unui tip care te cunoaşte”. Începe să plângă şi-mi cere câteva ţigări. Îi dau tot pachetul, îmi vine tot timpul să

vomit şi nu reuşesc că fumez. Se aşază pe patul meu şi îmi spune:

— Au venit mulţi noi, d-ăia politici. Cică a fost o încăierare în faţa Palatului. Nişte ţipi care au cântat imnul naţional. Scrie în „Scânteia”. Cu litere mari de tot. Cică a fost măcel, n-a fost de joacă. Celulele-s pline de băieţi tineri.

În ce zi suntem, Şobolanco?

12 noiembrie.

La 8 noiembrie a fost ziua regelui.

Şobolanco, fă-mi rost de nişte ziare.

În toiul nopţii, Şobolanca se furişează lângă patul meu şi îmi dă ziarele. În timp ce eu ce citesc, ea stă de pază în faţa geamlâcului ca să vadă dacă nu trec cumva paznicii, deşi ziarele exprimă, toate, punctul de vedere al partidului.

„România Liberă” din 11 noiembrie:

Noi amănunte despre incidentele din Piaţa Palatului. Manifestanţii fascişti au pornit în grupuri mici de la sediile partidelor politice. Printre manifestanţi au fost identificate două sute de prostituate.

Agresiunea din Piaţa Palatului: primele rezultate ale anchetei. Manifestanţii au făcut declaraţii senzaţionale. Poziţia guvernului Groza este definitiv consolidată. Sub masca unei manifestaţii monarhice, Maniu şi Brătianu au organizat acţiuni anarhice contra ordinii de stat. Manifestanţii s-au dedat la acţiuni fasciste. Soldaţi şi păzitori ai ordinii publice au fost ucişi. Ieri, la înmormântarea victimelor agresiunii din 8 noiembrie, 750 000 de cetăţeni au cerut, în cadrul unei uriaşe manifestaţii, arestarea lui Maniu şi Brătianu.

Îi întind ziarele Şobolancei. N-am izbutit să citesc decât titlurile. Mâinile îmi tremură prea tare. Şobolanca îmi spune, ascunzând ziarele sub fustă:

Şi la femei e mare îmbulzeală. Nici nu mai ştiu unde să le pună, atât îs de multe.

Aş vrea să dorm şi să nu mă mai trezesc.

Un paznic vine să mă anunţe că astăzi, zi de vorbitor, am o vizită: Ella Negruzzi. Ella Negruzzi a fost prima femeie avocat din România. Înaintează spre patul meu, însoţită de o tânără blondă. Îi spune paznicului:

Am venit pentru recurs. Puteţi să ne lăsaţi singure. Doamna care mă însoţeşte e avocat.

Paznicul o salută şi dispare. Câteva femei din salon au recunoscut-o pe Ella Negruzzi şi le strigă celorlalte:

E Ella Negruzzi, avocată.

În vacarmul general, Ella Negruzzi se apleacă peste patul meu şi îmi spune în franţuzeşte:

Doamna este Mrs. Thayer, ziaristă americană. Am reuşit s-o introduc cu legitimaţia de avocat a unei prietene care îi seamănă.

Mrs. Thayerâmi vorbeşte. Nu ştiu exact ce îmi spune, dar o privesc zâmbind. Ea este pentru mine una dintre cele care vor putea să vorbească. Îmi întinde pachete de ţigări.

Ella Negruzzi îmi spune că a fost trimisă de regină, care ar vrea să ştie ce mi-ar face mai multă plăcere.

Nu doresc nimic. Îi mulţumesc reginei că se interesează de mine.

Ella Negruzzi îmi mai spune:

Vom face tot ce ne stă în putinţă ca să te scoatem de aici. Ai curaj.

Paznicul îşi face apariţia. Vizita s-a încheiat. Nu aş şti să spun dacă a durat cinci minute sau o jumătate de oră. De îndată ce au ieşit, Şobolanca dă fugă: -Ai ţigări? Şi, cum îi întind câteva pachete: Trebuie să le ascund. Să nu le vadă paznicii. Îs americane. Tare le-aş vinde. Bravo, puştoaico, eşti „cineva”.

Am păstrat un pachet de ţigări ca să mă uit la el din când în când. Aici, la închisoare, acest simplu pachet de Camei îmi pare un simbol al libertăţii.

Şobolanca îmi aduce alte ştiri despre 8 noiembrie. Au tras de la Interne în cei care cântau imnul naţional.

— Au luat cadavrele şi le-au îngropat zicând că ăilalţi le-au făcut de petrecanie. Înmormântare mare cu toţ tămbălăul. În oraş cică pute. Tu ce zici de povestea asta?

Clatin din cap.

Jos e plin ochi. Mai mare jalea de atâta tineret. Dacă-l omoară?

Începe să plângă:

N-ai o ţigară?

Veronica, mama copilului, a murit. Febră puerperală. Medicii vin să mă vadă şi se miră: nu reacţionez la injecţiile cu Delbet.

O dată la două săptămâni, Şobolanca şi doi convalescenţi duc păturile la etuvă. La înapoiere, mişună şi mai multe ploşniţe pe ele. Şobolanca zice că etuva serveşte de cuibar şi nimic altceva.

Degeaba încerc să omor ploşniţele care circulă libere pe trupul meu. Patul Veronicăi, în dreapta mea, este ocupat de o sifilitică: nasul şi buzele îi sunt mâncate de boală. Ţine tot timpul ochii închişi. E cazul cel mai grav. În salon, fetele o numesc „cinci plus cinci”. Cele care nu au decât trei cruci o privesc cu un aer superior.

Astăzi, infirmierul a scos cureluşele care mă legau de pat. Pot să mă sprijin pe partea stângă, drenurile, în dreapta, mă împiedică

să mă mişc. Drept distracţie, vânez ploşniţe. „Metoda Gaby” nu se poate aplica aici. Şobolanca mă despăduchează în cap şi scoate câte un strigăt triumfător de fiecare dată când găseşte un păduche. De câtva timp, fetele au născocit alt joc: în fiecare săptămână aleg o Miss Păduchioasa care are dreptul la două ţigări şi prioritate la căldare. Şobolanca prezidează dezbaterile, dar, deşi sunt preferata ei, nu a reuşit niciodată să mă facă să câştig.

Mi-a scăzut febra. Medicii vin să mă vadă mai des; se pare că sunt un caz unic: după injecţiile cu Delbet, temperatura mea nu a urcat ca o săgeată.

Un medic îmi declară cu aerul cel mai serios din lume:

Cu tine, totul e veşnic pe dos. Nu eşti decât o reacţionară împuţită!

Salonul e închis de la cinci şi jumătate seara până la şase dimineaţa. Dimineaţa, paznicul „face inventarul”. Câteodată, o femeie moare în timpul nopţii şi atunci „e mai puţin de numărat”.

Paznicul se opreşte în faţa patului meu şi îmi spune râzând:

Ei, nu te mai hotărăşti o dată? Tare mi-ar plăcea să te duc în pivniţă.

„Pivniţa” e camera mortuară.

Rana mi se cicatrizează încet. Astăzi am făcut primii paşi şi am căzut.

Am făcut duş numai pe partea stângă. Stăm la coadă câte cincisprezece, în pielea goală, în faţa duşurilor. Paznicul asistă şi face comentarii.

Şobolanca mi-a adus un număr din „Jurnalul de Dimineaţă” şi un pachet de ţigări.

Din parte Micului Zidar. Ai prieteni printre ai noştri şi nu spui nimic?

Mă doare prea tare capul ca să-l răspund. Şi habar n-am cine e Micul Zidar.

A doua zi, Şobolanca îmi aduce un alt pachet de ţigări.

Micul Zidar.

Cine-l Micul Zidar, Şobolanco?

Nu ştiu. Unul de-al noştri. Plantonul de la chirurgie mi-a dat ţigările.

Printr-una din ferestre, zăresc ramurile brumate ale unui copac. Se apropie Crăciunul. E foarte frig.

Am avut o criză de apendicită. Mi-e greaţă tot timpul. Infirmierul mi-a scos drenurile.

Trei femei au murit astă-noapte în salon. Nopţile par încă mai nesfârşite când femeile bocesc.

O fată a pârât-o pe Şobolanca fiindcă mi-a adus ziare. Paznicul a găsit un ziar în patul meu. Şobolanca a petrecut o zi la carceră, iar eu am fost transferată, disciplinar, într-un salon de contagioase.

Sala, mai mică, e plină de tuberculoase. Suntem culcate câte două într-un pat. Vecina mea scuipă tot timpul şi umple pătura de sânge. Înainte, era hoaţă. Acum, a rămas un schelet. Noaptea, evit să mă uit la ea. Aici, e mai puţină gălăgie. Doar tuşea şi şoaptele rup tăcerea.

După câteva zile, încep şi eu să tuşesc şi sunt convinsă că plămânii mei au fost prinşi.

Am în faţa ochilor o fereastră prin care se profilează case din Bucureşti. Încerc să născocesc câte o poveste pentru fiecare casă şi îmi amintesc brusc o stradă pe care o luam odinioară ca

să revin seara de la şcoală. Sunt cuprinsă de o dorinţă de libertate pe care n-am mai cunoscut-o de când mă aflu la Văcăreşti. Mă deranjează şi fac eforturi ca s-o îndepărtez şi să revin la starea de indiferenţă, care este mult mai uşor de suportat.

În încăpere domneşte un miros de sânge şi de mizerie care mă înăbuşe.

Şobolanca vine din nou să-mi aducă un pachet de ţigări de la Micul Zidar.

Am avut altă criză de apendicită. A doua zi, sunt transportată pe targa în sala de operaţie. Sala are perdele negre. Aş vra să fiu lăsată să mor. Mi se leagă picioarele şi mâinile. Sunt operată fără anestezie. Probabil că mă zbat, fiindcă două femei vin să mă ţină strâns.

De ce nu mă lasă să mor?

Am un săculeţ cu nisip pe burtă. M-au dus într-o minusculă celulă individuală. Într-o dimineaţă, Şobolanca mi-aduce un pachet; pietricele şi puţin pământ.

Politicii îţi trimit asta. Ca să te faci bine. Şi pentru Crăciun.

Crăciun?

Da, e peste trei zile.

Nu ştiu de ce, strâng frenetic mâna crăpată a Şobolancei. În primele nopţi după operaţie mi-e foarte rău şi foarte sete. Aş fi vrut să o am lângă mine, nu neapărat pe ea, chiar şi pe una dintre tuberculoase sau sifilitice, oricine, care să-mi pună mâna pe frunte şi să-mi dea să beau. Dar celula era închisă cu cheia. Ceream apă strigându-l pe paznicii care treceau pe coridor. Îmi răspundeau mereu:

Interzis de regulament.

Pe urmă mai era şi coşmarul care revenea, mereu acelaşi, tot mereu acelaşi.

Continuu să strâng mâna Şobolancei, care îşi revarsă sacul cu noutăţi: au venit alţi poliţiei, majoritatea cu faţa tumefiată.

— Anunţ-o că se pregătesc alte procese”, mi-au zis şi mi-au dat pachetul ăsta. „Pământ şi pietricele, le-am zis, ce să facă cu asta puştanca? Pământul, pietrele rămân, au răspuns, apa curge peste ele şi trece. O să înţeleagă”, mi-au mai zis.

Am rugat-o pe Şobolanca să-mi aducă apă. Vreau să rămân singură să privesc „pământul şi pietrele care rămân”.

Nu ştiu când a trecut Crăciunul. Şobolanca pretinde că am delirat toată săptămâna. Mâine eAnul Nou, dar ziua de vorbitor a fost suprimată şi s-a declarat carantină: în închisoare a izbucnit o epidemie de tifos.

De câteva zile mă simt mult mai bine, dar încă nu pot umbla.

Şobolanca mi-a adus, ascuns în pachetul cu ţigări, un bilet:

Prietenii tăi, politicii, mi-au dat asta pentru tine.

Stă la pândă în timp ce citesc:

An Nou Fericit! Nu te teme de tifos. Harriman şi Sir Clark Kerr sunt în momentul acesta la Bucureşti. Carantina e un pretext ca ei să nu poată vizita închisorile. Vom ieşi toţi în curând. Refă-te repede. Salut.

Fără semnătură. Îi întind biletul Şobolancei, care îl rupe şi îl înghite. E foarte mândră de misiunea ei şi îmi declară că, de îndată ce va ieşi de la Văcăreşti, îşi va face intrarea „în viaţa politică”.

*

Am revenit în primul salon. Nu pot umbla decât susţinută. Am avut dreptul la un duş. Aceeaşi coadă, cincisprezece femei. Acelaşi paznic şi aceleaşi comentarii făcute în termeni coloraţi.

De o săptămână, paznicul distribuie oficial „Scânteia” în saloane, „pentru educaţia politică a deţinutelor”. Un reprezentant al partidului naţional-ţărănesc şi altul al partidului liberal au intrat în guvernul Groza. Să fie rezultatul trecerii prin Bucureşti al lui Harriman şi Sir Clark Kerr?

Dentistul închisorii mi-a scos ieri cei doisprezece dinţi care se clătinau. Fără anestezie.

Mi-e teamă să beau apă. Cănile sunt comune şi toate colegele mele din salon au sifilis. Gingiile încă îmi mai sângerează şi toată faţa mi-e umflată.

Emil Haţeganu, ministrul naţional-ţărănist din guvern, a trecut prin închisoare ca să-şi vadă „băieţii”.

Directorul ziarului „Curierul” a venit să stea de vorbă cu mine, e foarte optimist: vor avea loc alegeri.

După plecarea sa, mare agitaţie în salon.

Straşnic, tipul. E tipul tău? Şobolanca replică, plină de importanţă:

Gura! Ea e politică, e o... o... Şi, după un moment de ezitare, spune, triumfal: „O teroristă, ce ştiţi voi!” „Scânteia” anunţă că, la 8 februarie, anglo-americanii au recunoscut guvernul Groza.

Va-să-zică, în zadar am strigat tot adevărul la proces, în zadar am plâns de bucurie văzându-l pe reprezentanţii misiunilor Aliate în sala tribunalului, în zadar am lăsat umbrele şi coşmarurile să pună stăpânire pe toată fiinţa mea. Oare e posibil ca toate acestea să fi fost zadarnice?

E primăvară şi sunt în convalescenţă. Şobolanca îmi aduce în continuare, în fiecare săptămână, pachetul de ţigări din parte Micului Zidar.

Medicul şef mă înscrie pe lista celor care au dreptul să iasă la aer. Cobor în curte, susţinută de Şobolanca şi de Ţiganca. Afară, primul soare de primăvară, rece şi încă palid.

Ţiganca îi spune Şobolancei: le-te-te la puştoaică. Parcă-l un gândac. Îţi place soarele, nu-l aşa?

După moartea Bujincăi, Ţiganca a devenit şefa spirituală a salonului. Este la a douăzeci şi şasea şedere în închisoare şi hoaţele o stimează mult, fiindcă ultima ei spargere a făcut-o celebră: a dat lovitura direct la Ministerul de Finanţe. Are cincizeci de ani; banda ei se numără printre cele mai bine organizate din Bucureşti, iar faţa ei, acoperită de cicatrice, stă mărturie a isprăvilor ei.

Aerul răcoros mă ameţeşte. Respir foarte anevoie. Simt o gheară în plexul solar, o gheară care-mi scormoneşte 153 pântecele. Mă prăbuşesc la pământ şi nu mai reuşesc să mă scol. Mi s-au închircit degetele de la mâini şi de la picioare. Femeile din curte au început să urle în cor:

— Ajutor, ajutor, crapă teroristă!

Gheara urcă şi îmi strânge gâtlejul. Ţiganca şi Şobolanca mă iau de acolo şi mă întind pe pat. Infirmierul vine să-mi facă o injecţie. Gheara persistă şi degetele rămân închircite. Mi s-a uscat gâtlejul.

Gheara dispare târziu, noaptea. Cum respir mai bine, Ţiganca aşezată pe patul meu spune, ştergându-mi fruntea:

Era cât pe ce să dai ortu’ popii, fată; tare ne-ai mai speriat. Nu-ţi face griji, o să fie mai bine.

Mi-e teamă să mă duc în curte. De cum ies, aceeaşi gheară mă înşfacă şi cad jos. Medicii vin să mă vadă. Şi când îi întreb ce am, îmi răspund:

Ce vrei să ai? Boala de închisoare a Sfântului Bernard. Pentru moment, o să-ţi suprimăm „aerul”. Poate că o să fie mai bine aşa.

Într-adevăr, e mai bine aşa. Mă simt tot mai întremată şi, o lună mai târziu, când una dintre plantoanele de la secţia chirurgicală se îmbolnăveşte, paznicul mă cheamă pe mine să o înlocuiesc.

Plantonul şef e o ucigaşă. Şi-a omorât toată familia ca să moştenească o casă. Este înscrisă într-una din celulele comuniste ale închisorii; crede că în felul acesta o să i se dea drumul: e condamnată pe viaţă.

Celălalt planton, pe nume (linca, este studentă la medicină. E o politică. A cântat imnul naţional, la 8 noiembrie. Trecea pe acolo cu logodnicul ei, student la farmacie şi s-au oprit ca să-l vadă pe rege şi să cânte cu ceilalţi. Când comuniştii au tras de la Interne, logodnicul ei s-a prăbuşit la pământ. Şi când s-a aplecat peste el, a avut numai timpul să-l audă spunând: „Preacurată iubită…” A murit.

Are optsprezece ani, codiţe şi o privire stinsă. Nu plânge niciodată. Încerc să o consolez:

— Ai să ieşi de aici peste şase luni. Ai toată viaţa înaintea ta.

N-o să mă mai primească la facultate. Şi, oricum, nu-mi pasă. Nimeni nu-mi va mai spune de acum înainte: „Preacurată iubită…” Doar asta conta.

Plantonul şef intervine în conversaţie:

Eşti tânără, fetiţo; pământul mişună de bărbaţi. Gagiii e ca tramvaiele, ai pierdut unul, apare altul. „Preacurată iubită” pe-aici, „preacurată iubită” pe dincolo. Doar asta ai în gură. Parcă ai fi la celulă; responsabilul celulei zice şi el cât îi ziulica de lungă „Stalin” pe ici, „Stalin” pe dincolo, ca tu cu iubita ta.

Ilinca i-a tras o palmă. Din ziua aceea, n-am mai văzut-o pe Ilinca. Paznicul şef a dus-o într-o celulă de la subsol. E foarte

mândru fiindcă, în lipsa directorului închisorii, el ia toate hotărârile.

Directorul este în turneu de inspecţie prin ţară ca să vadă ce ar mai putea transforma în închisoare: nu mai are loc. Cinematografe şi săli de teatru au fost astfel rechiziţionate, în răstimpul unei săptămâni, pentru „buna funcţionare a justiţiei”.

Directorul se înapoiază foarte prost dispus şi înjură pe politici. Prea trebuie să se zbată ca să găsească unde să-l cazeze. Evident că meseria lui devine, pe zi ce trece, tot mai grea.

*

Medicul şef pare mulţumit de mine şi hotărăşte să mă păstreze la secţia chirurgicală. Mă trimite la secţia bărbaţilor că să înregistrez temperatura bolnavilor care sunt pe lista de operaţii pentru astăzi.

Trec printre paturi, urmată de paznic şi completez fişele bolnavilor. Îl întreb pe paznic:

Care e Micul Zidar?

Din fundul sălii, o voce îmi răspunde:

Eu sunt.

Îl recunosc pe bolnav, e unul dintre foştii mei clienţi. Îi întind mâna.

Bună ziua, domnule Ionescu.

Se încruntă, priveşte spre paznicul care stă de vorbă cu un bărbat, în celălalt capăt al sălii şi şopteşte: Nu-mi mai spuneţi Ionescu, domnişoară. Acum mă cheamă Popan. Să mă scuzaţi pentru onorariu, n-am putut să vi-l aduc; m-au luat din nou şi iar am venit să număr zăbrelele. Şi, cu un oftat lung: Ce vreţi, meseria...!

Paznicul vine spre noi:

N-ai voie să vorbeşti cu deţinuţii.

Îi întind mâna „Micului Zidar, lui Ionescu, lui Popan” şi mă îndepărtez.

Spăl pansamentele pline de puroi. Revăzându-L pe „Popan”, mi-am amintit de o dimineaţă la tribunal. Tocmai pledasem şi obţinusem achitarea în instanţă. Puneam dosarele la loc în servietă. Ca orice avocat foarte tânăr, aveam la mine două serviete pline cu dosare, jurisprudenţă, coduri. Între timp, a trecut pe rol procesul următor.

Ionescu Vasile.

Prezent.

Ai avocat?

N-am, domn’ judecător. N-am bani, săracu’ de mine. Sunt zidar, am cinci copii şi nevastă. N-am făcut nimic, domn’ judecător.

Preşedintele, după un moment de ezitare, m-a numit avocat din oficiu. Degeaba am protestat: ceream un termen ca să studiez dosarul; ceream timp, ceream nu mai ştiu ce; în realitate, aveam trac. Preşedintele mi-a răspuns:

E un caz foarte simplu. Am să-l trec ultimul. Aveţi timp să vorbiţi cu clientul.

Mi-am scos iar dosarele şi codurile. M-am dus în celulă unde se afla Ionescu. De îndată ce m-a văzut, mi s-a aruncat la picioare plângând: Domn’şoară, salvaţi-mă. Am cinci copii, nevastă. Am furat un portofel. Era pe jos în tramvai. L-am luat. Sunt şomer şi am cinci copii şi nevastă. Trebuia să le duc ceva de mâncare.

Am revenit să pledez, cu codurile la îndemână. Am evocat familia părăsită care aştepta ca tatăl să aducă pâinea zilnică şi am apăsat pe coardă patetică, Ionescu, în spatele meu, plângea şi mă încuraja:

Aşa-l, domn’şoară, aşa-l. Parcă aţi fi citit în biata mea inimă de tată.

Eram eu însămi destul de emoţionată şi, cu cât vorbeam mai mult, cu atât credeam mai mult în pâinea zilnică, în copii, în nevastă, în casa abandonată.

Lonescu a fost achitat. Am plecat de la tribunal, cu ambele serviete sub braţ, atât de mândră de a fi obţinut două achitări într-o singură zi, încât cântam de bucurie pe stradă şi nici nu mă gândeam la onorariul promis de lonescu.

Nu băniam atunci că avea să mi-l plătească în ţigări, la Văcăreşti.

În salon, ştirea s-a răspândit repede. Şobolanca a fost crainica.

Foarte emoţionată, Ţiganca vine la mine şi mă strânge în braţe.

Eşti sora mea pe viaţă! Banda mea e şi a ta. Să-L scapi pe Piele fină, nu-l puţin lucru.

Cine-l Piele fină?

Lonescu, Popan, Micul Zidar, Piele fină, el e! Şefu’ tuturor spărgătorilor din Bucureşti. Şefu’ nostru cel mare.

— Are copii şi nevastă?

Piele fină, plozi? Nici vorbă.

Încep să râd. Ţiganca mă îmbrăţişează neîncetat:

Va-să-zică, tu eşti avocată fainã.

Eram avocat stagiar, Ţiganco. Am obţinut achitarea lui, se mai întâmplă.

Habar n-am eu dacă se întâmplă sau nu. Ce ştiu eu e că eşti „cineva”. Sora mea pe viaţă, ţi-am zis şi banda mea la dispoziţie. Dacă oi avea nevoie.

Salonul e în mare fierbere. Nu mai ajung să dorm fiindcă toate fetele vin să-mi expună cazul lor şi să-mi ceară sfaturi pentru „când o să fie afară”.

Din ziua aceea, în închisoare nu mi se mai spune decât „terorista lui Piele fină” şi, după Ţiganca şi Şobolanca, am prioritate la căldare.

Paznicul şef apare dimineaţa în salon, se instalează în faţa patului meu şi începe să înjure.

Directorul mi-a tras o săpunealã fiindcă te-am lăsat să lucrezi la chirurgie. Nu mai ai dreptul să te duci acolo, târfă reacţionară!

Îmi dă o palmă şi pleacă, demn.

Pesemne că a trecut pe acolo responsabilul politic. Este un ucigaş care s-a înscris în partid. El e de fapt adevăratul director al închisorii.

La secţia chirurgicală era o fereastră de unde puteam vedea profilându-se oraşul în depărtare.

Mi-a revenit gheara şi m-a ţintuit la pat. Toată noaptea fetele discută cu înverşunare „ultimele ştiri”: spărgătorii şi ucigaşii care s-au înscris în partid au fost numiţi inspectori de poliţie şi îşi denunţă colegii. Patru dintre aceşti noi inspectori au fost doborâţi de spărgătorii de afară. Pe cadavrele lor s-a găsit o hârtiuţă pe care stătea scris: „Trădător”. Cu toate acestea, raziile dau tot mai multe rezultate.

Noaptea, Ţiganca reuneşte un consiliu de război şi dă instrucţiuni care trebuie transmise tuturor bandelor din Bucureşti. Fetele o ascultă fără să scoată un cuvânt. Incontestabil, le domină. De altfel, societatea lor e foarte bine organizată. Ierarhia e strictă şi chiar rigidă, solidaritatea aproape totală. În salon, sunt grupate pe specialităţi: bănci, case de bani, sistem X sau Y, trenuri…

Hoaţele cele mai stimate sunt cele care au mai mulţi ani de închisoare la activ şi au reuşit mai multeevadări. Hoaţele de mărunţişuri sunt considerate diletante. În închisoare, ele sunt sclavele hoaţelor de carieră, care le numesc „pişăcioase”. Găinăresele le fac patul celorlalte hoaţe, le spală rufele şi asigură „corvoada căldărilor” în locul lor. Nu visează decât un singur lucru: să intre în carieră adevărată. Când ies din închisoare, se duc la una din adresele indicate de o hoaţă pe care au servit-o şi îşi încep ucenicia; ele numesc asta „a merge la şcoală”.

Sclava Ţigăncii este foarte invidiată de colegele ei, găinărese. Îşi ia un aer foarte demn ca să spună, ori de câte ori îndrăzneşte cineva să-l facă vreo observaţie:

De îndată ce o şterg de aici intru în banda Ţigăncii. Acesta e adevăratul ei titlul de nobleţe.

Cât despre prostituate, ele sfârşesc totdeauna prin a deveni hoaţe.

E o meserie mai puţin istovitoare, spun ele.

Una dintre ele, Milica şi-a schimbat profesia în închisoare, luna trecută. Acum face parte din banda Ţigăncii. Pe urmă, mi-a explicat:

Mă săturasem de meseria asta împuţită. Nu era chip să mă odihnesc, nici când îmi venea perioada.

Medicii spun că nu mă mai ţin nervii. Gheara revine cel puţin o dată pe zi şi leşin des. Directorul general a ordonat să fiu transportată într-o celulă individuală, ca să „crăp în pace”.

Celula din dreapta e ocupată de un politic pe jumătate nebun. De îndată ce cade noaptea, începe să fluiere ca trenul. Mai şi urlă şi loveşte cu pumnul în uşă. Paznicii revarsă asupra lui o ploaie de înjurături şi el, atunci, reîncepe să şuiere ca trenul.

Ţipătul îndepărtat al unei cucuvele îl acompaniază în surdină.

Politică... Ieri l-au împuşcat pe soţul meu. Paznicul vine alergând şi înjurând şi mă bagă înapoi în celulă cu lovituri de pumn.

Sunt convocată în faţa unei comisii medicale. Medicii au un aer de înmormântare. Tensiunea mea este 7 cu 4

Unul din singurele rezultate obţinute de Mihai Romniceanu, reprezentant liberal în guvernul Groza, este transferarea mea, ca deţinută bineînţeles, la spital.

Camera este foarte curată, dar au fost obligaţi să schimbe salteaua de pe pat. Prima mi se părea prea moale şi aveam impresia că mă afund şi mă înăbuş.

Timp de peste un an, la Văcăreşti, nu am avut saltea.

Mihai Romniceanu vine să mă vadă şi îmi spune că generalul Rădescu a reuşit să fugă din ţară cu avionul şi să ajungă în insula Cipru.

E una din primele mele bucurii, dar nu reuşesc să o resimt cu destulă putere. Sunt atât de bolnavă încât mă simt dincolo de viaţă.

După plecarea lui Romniceanu, infimiera intră în cameră, se preface că îmi ia temperatura şi îmi murmură aplecându-se peste mine: „Ai grijă. Microfon în cameră”.

Celula din stânga e ocupată de ieri. N-am voie să părăsesc patul, dar mă târăsc totuşi până la culoar ca să încerc să-l văd pe noul venit. N-am nevoie să mă duc prea departe. Pe coridor, o femeie stă cu spatele la mine. O femeie, sau mai degrabă ce a mai rămas dintr-o femeie: un schelet care se uită pe fereastră. Mă apropii; ea mă priveşte brusc: e Măria Antonescu, soţia fostului mareşal. O credeam în Rusia. Are ochii rătăciţi, iar faţa ei e verde. M-am dat înapoi cu un pas. Mă întreabă cu glasul stins:

Ce-ai făcut ca să ajungi aici? Pari atât de tânără.

Sunt politică.

Îl revăd pe Mihai Romniceanu după alegerile care au avut loc la 19 noiembrie 1946 Opoziţia obţinuse peste şaptezeci la sută din voturi. Se pare că la Ministerul de Interne, în momentul când s-au cunoscut rezultatele, nebunia a pus stăpânire pe toţi, în frunte cu Teohari Georgescu. Şi când te gândeşti că totul fusese atât de bine pregătit!

Preşedintele comisiei electorale era de orientare comunistă.

Patruzeci şi cinci dintre cetăţenii înscrişi pe listele electorale fuseseră şterşi. Motivul invocat: fascişti.

Fiecare birou de votare era prezidat de un comunist, partidele de opoziţie neavând dreptul decât la un singur reprezentant pentre patru până la cinci birouri de votare.

Sindicatele şi organizaţiile profesionale fuseseră obligate să meargă la urne însoţite de responsabilii politici comunişti.

Soldaţii fuseseră obligaţi să voteze în cazărmi sub stricta supraveghere a comisarilor politici.

Teohari Georgescu şi comitetul central al P. C. s-au dus la ambasada sovietică spre a-l pune lui Kaftaradze aceeaşi întrebare telegrafiată de prefecţii din provincie: „Opoziţia obţinut majoritate de 80%. Ordonaţi telegrafic ce e de făcut”. Kaftaradze a luat contact cu Moscova, iar Moscova a ordonat: voturile opoziţiei trebuie să fie trecute pe seama coaliţiei guvernamentale şi vice-versa.

Era firească soluţia ideală, trebuia doar să se fi gândit cineva la asta. Şi pentru că nu se gândise la ea, Teohari Georgescu a fost obligat să dea rezultatele alegerilor cu o zi întârziere.

Maniu, Brătianu şi Titel Petrescu au adresat o notă de protest anglo-americanilor. Câte note de protest au trimis ei până la acea dată? Şi cu ce rezultat?

Revăd deodată o scenă de la proces. Eram în închisoarea Curţii Marţiale. Un băiat spunea:

Se vor ţine alegeri şi atunci nici un singur comunist nu va mai rămâne la putere.

Oare Maglaşu a fost cel care i-a răspuns:

Şi dacă, la lalta, Aliaţii ne-au cedat ruşilor?

Amintesc o frază despre libertate, să gândesc această libertate. Nu reuşesc. Nu găsesc în mine nici o explozie, nici strigăte de bucurie.

Nu găsesc aproape nimic, decât această frică de eraşul care mă aşteaptă afară, de acest oraş şi de această viaţă cu care nu mai sunt obişnuită.

În luna aprilie 1947 sunt tot la spital. Puţine ştiri îmi parvin din afară, dar am aflat totuşi un lucru: conflictul care îl opune pe Lucreţiu Pătrăşcanu lui Teohari Gerogescu devine tot mai violent. Lucreţiu Pătrăşcanu începe să fie considerat de comitetul central al P. C. ca un posibil deviaţionist.

Îmi amintesc de zvonul acesta când aflu în cursul aceleiaşi luni aprilie că am fost graţiată de rege.

Lucreţiu Pătrăşcanu este ministrul Justiţiei.

Mă pregătesc să ies din spital şi din închisoare. Sunt liberă, încerc să pronunţ de mai multe ori cuvântul „libertate”

PARTEA A TREIA „Niciodată trandafirii nu au fost atât de albaştri”

De când sunt graţiată, umblu toată ziua pe străzi, ca o nebună; tot timpul pe străzi. Când se înnoptează, mă resemnez cu greu să mă duc acasă. Am obsesia zidurilor care par să cadă peste mine, a uşii care se închide în urma mea. Altă obsesie, aceea de a întâlni fiinţe omeneşti. În afară de câţiva colegi „politici” de la Văcăreşti pe care îi întâlnesc seara într-ascuns, nu văd pe nimeni. Doar cu ei reuşesc să vorbesc; folosim aceleaşi cuvinte, am trăit aceeaşi realitate care ne izolează de comunitatea celor vii.

De la faptul că sunt vie am păstrat nevoia de aer. Parcurg străzile în căutarea lui. Am o poftă dementă să recuperez toate ieşirile la „aer” care mi-au fost refuzate de doi ani.

Ceea ce este pesemne cel mai grav, e că nu reuşesc să mă regăsesc pe mine, să fiu credincioasă întâlnirii cu mine însămi.

De două zile am febră şi trebuie să stau la pat. Tifosul bântuie prin Bucureşti. Migrenă şi febră. Probabil că am tifos. Mă hotărăsc să mă duc la spital al cărui medic şef îl cunosc.

Îl întâlnesc în sala de aşteptare.

Ce se întâmplă? Ce doreşti?

Nimic, Radu, în fine, nimic special. Am tifos şi am venit să mă internez.

De unde ştii că ai tifos?

Uiţi că am fost infirmieră pe timpuri şi mai recent „planton” la secţia chirurgicală de la Văcărăşti?

— Am să te duc să te examineze profesorul. „Profesorul” poartă ochelari. E puţin surd şi mă ascultă îndeaproape, lung, clătinând din cap.

Dacă ai fi venit mâine, te-aş fi condus direct la morgă. Inima e prea slăbită, orice operaţie e exclusă!

Nu înţeleg prea bine:

Operaţie de tifos?

Profesorul ridică spre Radu nişte ochi miraţi:

Bolnava delirează? Radu râde: întotdeauna a avut idei fixe. E convinsă că are tifos.

Aş fi preferat să fie tifos! Nici unul din organe nu e la locul său: stomacul a căzut, rinichii sunt deplasaţi, cât despre plămâni, ce

să mai vorbim. Infecţia e atât de generalizată că o septicemie se poate declara de la un moment la altul. Dacă putem obţine penicilină în cantitate mare, mai avem o şansă să o salvăm.

Câte unităţi ar trebui?

Un milion deocamdată. Mai multe milioane ca s-o salvăm cu adevărat.

— Am să mă informez la Crucea Roşie internaţională care a primit ajutorul american.

Le urmăresc cu greu discuţia. Am impresia că din nou mi se umflă capul şi că dinţii mi se lungesc la nesfârşit.

Înainte de a mă lăsa să plec, profesorul se întoarce spre mine cu un aer dojenitor.

Evident că n-am dreptul să te întreb ce viaţă ai putut să duci ca să ajungi în halul acesta…

Tac şi răspunde Radu în locul meu:

A fost la închisoare, domnule profesor.

Profesorul roşeşte, îşi scoate ochelarii, îi şterge şi spune, privind pe fereastră: -Ah, bine, atunci…

Altă cameră de spital. Radu îmi face prima injecţie cu penicilină. Profit de un moment când infirmierul nu este lângă el ca să-l rog: 165 Radu, n-ai putea să mă treci în registru sub un nume fals?

Vrei să rămân fără slujbă? Dacă ar afla responsabilul celulei mele?

Te-ai înscris la ei? Radu ridică din umeri.

— Am nevastă şi trei copii. Ce vrei să fac? Medicii care nu s-au înscris în partid nu mai au dreptul să practice medicina.

De câte ori vine Radu să-mi facă injecţia, se preface complet indiferent. Nu vrea ca cineva să-şi închipuie că se interesează de mine mai mult decât de ceilalţi bolnavi. Este medic şef al spitalului, dar se teme de responsabilul politic al secţiei sale. Responsabilul e mecanic, ceea ce nu-l împiedică deloc să-şi pună halat şi să-l însoţească pe Radu la căpătâiul bolnavilor. Radu este absolvent al Facultăţii de Medicină, dar mecanicul este membru de partid din 6 martie 1945 Fapt în virtutea căruia avizul lui contează mai mult decât cel al medicului şef, absolvent al Facultăţii de Medicină.

Asistentul medicului şef se poartă faţă de mine cu o amabilitate care mi se pare suspectă. Nu e niciodată mulţumit de îngrijirile care mi se dau. Găseşte că infirmierul nu se ocupă suficient de mine. Că nu e destulă gheaţă, nu-s destule dezinfectante.

Redactându-mi fişa de ieşire din spital, mă întreabă în şoaptă dacă nu vreau să părăsesc ţara, să fug în străinătate. Totul este bine pregătit. Fără nici un risc. Un avion va fi pus la dispoziţia şefilor politici din opoziţie. Mi se va rezerva un loc. îi răspund că profesorul mi-a prescris şase luni de odihnă totală. Cele câteva milioane de unităţi de penicilină au reuşit să stopeze infecţia, dar, ca să fiu complet vindecată, îmi trebuie aceste şase luni de repaus absolut.

Asistentul pare decepţionat. Îmi lasă numărul lui de telefon şi mă roagă să-l chem în caz că m-aş răzgândi. Iau hârtiuţa pe care şi-a înscris adresa. Nu vreau să par prea aspră. Datorită asistentului, mulţi dintre colegii mei au putut să intre noaptea în spital ca să mă vadă. Părea bine introdus printre ai noştri.

Povestea asta cu plecarea clandestină mi se pare totuşi destul de ciudată.

Sunt din nou acasă după două iuni de spital. Stau tot în pat. Unul dintre prietenii mei englezi vine să mă vadă. Îl întreb brusc:

Ce-ai spune dacă ai afla că am ajuns la Constantinopol?

Nu eşti în stare să te ţii pe picioare şi vrei să traversezi Marea Neagră înot?

Nu înot. Cu avionul, îşi astupă urechile.

Nu-mi mai spune altceva. Nu vreau să mai aud nimic! Ştii bine că nu mă pot amesteca în asemenea poveşti, dar dă-mi voie să-ţi dau totuşi un sfat: să nu mai revezi niciodată pe persoana care ţi-a propus asta. Poate să fie cinstită, dar tot atât de bine poate să nu fie şi atunci nu văd cum ai putea să rezişti la noi anchete în starea în care te afli.

La plecare îmi mai spune:

Ce idee am avut să trec să te văd într-un 13 iulie! Prietenul meu este un irlandez foarte superstiţios.

*

Nu-l telefonez asistentului. Am rupt hârtiuţa pe care mi-o dăduse.

II

Lovituri surde în uşă mă smulg din somn. Mi-e greu să-mi dau seama de ce se petrece. Am avut febră toată noaptea şi sunt încă buimacă. Cineva a deschis. Doi bărbaţi îşi fac apariţia în odaie:

Eşti arestată. Îmbracă-te!

Mă întreb dacă nu-l coşmarul obişnuit care revine. Poate că nu m-am trezit încă? Un bărbat mă zgâlţâie.

Eşti tare de urechi? Îmbracă-te! Celălat intervine:

N-o zgâlţâi. Noroc că am găsit-o.

De-abia am ieşit din spital. Unde vreţi să mă duceţi?

— Ai să vezi. Haide, îmbracă-te.

Suntem în toiul verii, dar tremur de frig. Îmi pun un pantalon lung şi un pulover. Acum, ştiu să mă echipez; am deprinderea închisorii.

Coborâm scările. În faţa uşii, alţi doi agenţi şi o maşină. Şi aceeaşi cursă prin oraşul care se trezeşte. Pătrundem în curtea prefecturii de poliţie.

Un coridor lung. Alt birou. Un bărbat cu părul alb şi aerul jovial îşi freacă mâinile şi le aruncă celor doi agenţi:

Bravo, băieţi! Bună treabă.

De ce m-aţi arestat?

— Ai să vezi. Duceţi-o, băieţi. Îi fac eu fişa. Alt birou. Un portret mare al lui Stalin l-a înlocuit pe cel al regelui. Trei bărbaţi mă întâmpină râzând în hohote.

Nu ţi-a folosit la nimic Văcăreştiul, teroristă nemernică. Aivrut s-o ştergi cu avionul împreună cu şefii liberali.

Îmi întind o hârtie: „Subsemnata declar că am vrut să însoţesc pe şefii partidului liberal şi anume…” îi întrerup:

Degeaba. Nu semnez absolut nimic.

Scena nu poate să fie reală. Trebuie să fie coşmarul meu care se prelungeşte acum chiar şi în stare de veghe, trebuie să fie trecutul care revine în mod perfid ca să se insinueze în prezent, trebuie să fie o halucinaţie.

Ţipă ca atunci, cu aceleaşi voci, aceleaşi cuvinte. Aştept începerea loviturilor. Acum ştiu că am să leşin înainte ca ei să fi avut timp să-mi facă vreun rău. Loviturile nu vin. Îmi recitesc declaraţia pe care trebuie să o iscălesc. Privesc apatică portretul lui Stalin, care zâmbeşte ţinând copii în braţe.

Bărbatul cu păr alb intră în încăpere:

— Ei?

Încă nimic.

Aţi percheziţionat-o?

O s-o facem imediat.

167 îmi încleştez dinţii ca să nu tremur. Ei îmi scotocesc hainele în timp ce eu stau în picioare, goală, în mijlocul camerei. Reuşesc să le spun destul de calmă:

E destul de inutil, ştiţi. M-am îmbrăcat special ca să vin aici. Doar nu era să iau cu mine mesaje sau documente secrete ca să vin la prefectură.

Încep din nou să mă înjure, dar nu mă lovesc. Mi-aruncă hainele. Mă îmbrac.

— Acum ai să fii drăguţă să semnezi. Altfel ştii bine ce te aşteaptă. Ai uitat cumva?

Dar voi, aţi uitat cumva că ştiu să vorbesc la proces?

Dacă nu semnezi, te omorâm.

Cunosc asta, cunosc pe dinafară, nu mai cunosc decât asta. Îmi vine să ţip văzând cum totul se repetă cu atâta fidelitate. În loc să o fac, ridic din umeri.

Ştiţi foarte bine că n-am să semnez nimic.

Doi paznici mă coboară la subsol. La capătul coridorului deschid o uşă:

Hai, intră.

Văd în penumbră un grup de femei care privesc în tavan. Le urmăresc privirea. Sus, lângă tavan, este o fereastră. O fereastră, adică un mic pătrat zăbrelit care dă în curte şi prin care se zăresc picioarele santinelelor care trec la intervale regulate.

Toate femeile stau în vârful picioarelor, nemişcate şi atrase de acest firicel de aer. Celula este îmbibată de o duhoare umedă. Scena e absolut nereală, am impresia că privesc un tablou care s-ar putea intitula: în căutarea aerului. Cine ar fi putut să-l picteze? Cine ar fi putut să redea acea penumbră mişunând de respiraţii omeneşti, acele siluete de umbră întinse direct pe ciment, ghemuite pe closetul acoperit, proiectate spre fereastră, acele gâturi descărnate, acel rânjet pe feţe, toată acea omenire subterană care, ca să se mişte, ia forma unor şobolani sau cârtiţe?

Mă las şi eu atrenată în joc, recunoscătoare de a putea scăpa o clipă de ideea obsedantă: anchetele se vor desfăşura oare la fel ca la Securitate? Oare totul se va repeta exact ca în trecut?

Încerc să mă apropii de fereastră. Mirosul este atât de puternic încât din nou mi se învârte capul. Mă lovesc de trupuri. O femeie se ridică, gata să mă înjure şi, recunoscându-mă, îmi cade în braţe: e Milica, prostituata care a intrat în banda Ţigăncii, la Văcăreşti.

— Ai venit din nou să numeri zăbrelele, teroristo? N-ai avut noroc!

Le strigă celorlate în celulă:

Fetelor, e terorista lui Piele fină! Prietena Ţigăncii! Surescitarea e imensă, fiindcă toată lumea cunoaşte măcar numele Ţigăncii şi al lui Piele fină. Sunt cele două vedete din lumea lor. Milica povesteşte istoria mea în felul ei: sunt şefă de bandă, am vrut să omor pe Ana Pauker şi guvernul; povestea mea a apărut în ziar, l-am salvat pe Piele fină dintr-o mare belea şi un domn mare a venit să mă vadă la închisoare, tipul meu, un individ mişto. Vin toate să mă îmbrăţişeze:

Pe cine ai vrut să omorî de astă dată?

Pe nimeni. Milica intervine:

Mereu zice aşa, să n-o credeţi.

Dintr-un colţ întunecos al celulei avansează o femeie spre grupul nostru. Are ochi negri, faţa ridată, iar rochia ei, acum boţită, trebuie să fi fost foarte elegantă.

Uite că vine şi fandosită, spune Milica scuipând în direcţia ei. Ştii, teroristo, tâmpită asta e cam tare de cap. Vorbeşte într-o limbă pe care n-o pricepem. S-o fi crezând mare cucoană.

— Aşteaptă, Milica, să văd şi eu. Mă apropii de femeie. Îmi spune:

Vorbiţi cumva franţuzeşte?

Da, doamnă. Scoate un mic ţipăt: în sfârşit, nu mai puteam suporta, dacă aţi şti… Ezită o clipă, apoi: De ce sunteţi aici…?

Probabil pentru că, din toate închisorile Bucureştiului, e singura pe care n-o cunosc încă.

Ciudat. Aveţi aerul atât de, cum să spun, atât de cumsecade. Cum puteţi duce o asemenea viaţă?

Izbucnesc în râs:

Credeţi că sunt o târfă?

Are aerul uşor speriat şi mă simt obligată să o liniştesc. Dar înainte de a fi avut timpul să o fac, reia:

Poate că sunteţi străină ca şi mine? Am fost arestată în faţa legaţiei. În urma furtului organizat care la dumneavoastră se numeşte reformă monetară sau „stabilizare”, rămăsesem fără un ban. M-am dus la legaţia italiană ca să cer un împrumut, dar am fost arestată înainte de a intra. De trei zile stau în mizeria asta. Şi târfele astea care se ceartă tot timpul între ele, se trag de păr, ţipă. Una dintre ele, roşcata aceea, din colţ, vrea neapărat să mă îmbrăţişeze. Nu pot să suport promiscuitatea asta. Cum puteţi face o meserie atât de murdară?

A început să plângă.

Liniştiţi-vă, doamnă. Dacă asta vă poate calma cu ceva, aflaţi că sunt politică. Aţi fost interogată?

Nici o singură dată. Nu ştiu cum să avertizez legaţia ca să mă scoată din gaura asta. Chiar sunteţi politică?

Da. Cât despre târfe, nu-l chiar aşa de groaznic, ştiţi. Am să fac pe interpreta.

N-am timp să-l servesc de interpretă fiindcă vine un paznic să ne ia la masă şi ne pune să ieşim pe coridor aliniate. Mă aflu lângă două muncitoare arestate fiindcă au lipsit de la trei manifestaţii. Cincizeci de femei din uzină au fost arestate în acelaşi timp cu ele. Cea mai în vârstă plânge necontenit. Copilul ei, de cinci luni, a rămas acasă singur.

La capătul coridorului, un plutonier îmi dă o gamelă. Un paznic face apelul bărbaţilor, de care suntem despărţite prin şirul de jandarmi şi hârdăul de ciorbă. Apelul se face pe trei categorii: drept comun, sabotaj, politici. Pe urmă femeile: hoaţe, prostituate, politice. Muncitoarele sunt în categoria politicelor. Când mi se strigă numele la sfârşitul listei, aud o voce de bărbat care strigă:

Va-să-zică, domn’şoară Adriana, iar aţi venit? Paznicul urlă:

Gura! Cel ce a vorbit să iasă la raport. Şi Piele fină iese din rând şi stă drepţi.

Pui de târfă nenorocit! Ce înseamnă asta, „domnişoară”? Foloseşti cuvinte din epoca „feudală”? Nu eşti numai spărgător, mai eşti şi reacţionar pe deasupra. Ştii că n-ai voie să vorbeşti cu femeile?

Piele fină îmi face cu ochiul.

Ne avem ca fraţii, domn’ paznic. Am fost împreună la Văcăreşti. La Văcăreşti eu eram în sindicat, domn’ paznic.

Eşti din cei de s-au înscris în sindicat ca să fie eliberaţi mai curând?

Eram în sindicat şi m-au eliberat. Pe urmă, iar am încasat-o. Ce vreţi domn' paznic, meseria dracului! Dar nu mi-s reacţionar; mi-s progresist; îs în sindicat.

Bine, vedem noi. Cum te cheamă?

Lache Ion, domn' paznic.

Nu mă pot împiedica să nu râd: iar şi-a schimbat numele.

În timp ce stăm la coadă în faţa hârdăului cu ciorbă, Piele fină mă priveşte. Îşi duce mâna la ureche, ceea ce înseamnă în limbajul deţinuţilor de la Văcăreşti: „Ai ceva de transmis afară?" Îmi duc mâna la frunte, ceea ce înseamnă: „Da." Reuşesc astfel să-l dau numele Giovannei, italiancă şi să-l rog să alerteze legaţia. Sunt sigură că o va face. Paznicii, care se poartă foarte prost cu politicii, sunt deosebit de indulgenţi cu cei de drept comun, cu care au tot soiul de învârteli. Şi Piele fină a găsit întotdeauna mijlocul, chiar şi la Văcăreşti, să transmită afară orice voia.

L-am mulţumit lui Piele fină atingându-mi bărbia.

După ce am dat pe gât ciorba, care seamănă şi mai mult a lături decât cea de la Văcăreşti şi ne-am mâncat bucata de pâine cleioasă, am fost închise din nou în celulă cu ceremonialul obişnuit:

Bună seara, fetelor.

Să trăiţi, domn' paznic.

De îndată ce paznicul a închis uşa, cele două muncitoare încep să geamă. Una dintre ele se lamentează cu glas tare: Mai bine rămâneam la noi, la ţară. Ce am căutat la uzină? Ni s-a spus că guvernul ăsta nu se gândeşte decât la noi.

Milica ţipă:

Ne păcăleşte, guvernul ăsta, asta face şi pe urmă ne bagă pe toţi la pâmaie. Ar vrea să dăm ortu’ popii cu toţii. Fac ceva pe guvernul ăsta.

Gura, intervine alta, uite că aia iar începe. Muncitoarea care şi-a lăsat copilul acasă a început să cânte un cântec de leagăn. Braţele ei încrucişate par să poarte cu adevărat un trupuşor de copilaş.

Fetele o înconjoară şi se uită la ea fără să scoată un cuvânt.

Stau întinsă pe ciment lângă Giovanna, căreia îi explic scena.

Nu se poate să-l fi luat copilul. Nu-l posibil. Trebuie să le respecte pe femei!

Renunţ să-l explic Giovannei cum sunt respectate femeile la anchetă. Îi spun, în schimb, că Piele fină va alerta legaţia ei.

Milica s-a apropiat de noi:

Ce limbă vorbeşti cu fandosită?

Franţuzeşte, Milica.

E franţuzoaică, fandosită?

Nu, Milica, italiancă.

Italiancă? Scârba! Aveam un gagiu italian la Brăila. Era mişto. Cânta, pe urmă ne culcăm împreună, pe urmă iar cânta şi iar ne culcăm. Mario, aşa-l zicea, cu ochi albaştri, ai fi zis că-s cerul. Aveam familie, nu făceam meseria asta, chiar că a fost prima dată. Într-o zi: „Mario, îi zic, am căzut pe bec. Foarte bine, zice, foarte bine.” Trei zile n-am vorbit decât de puşti. Într-o seară: „Ies în oraş, îmi zice, mă-ntorc deseară”. Crezi că s-a mai întors? Nici măcar nu mi-a trimis o floare. Ah, scârba!

Şi Milica pleacă, dând din cap, să le povestească fetelor că „fandosită” e italiancă.

Ce spunea? Mă întreabă Giovanna. Încerc să-l traduc cât mai fidel posibil.

Găsesc că e dezgustător, absolut dezgustător. Dar dumneata?

Oh, eu, ştii, m-am obişnuit.

Mă priveşte cu un aer ciudat. Cred că nu e foarte convinsă că nu-s şi eu de meserie.

Pesemne că au avut loc noi razii în cartierele prostituatelor, în timpul nopţii, uşa se deschide de mai multe ori şi grupuri de femei fardate ţipător, cu ochii rătăciţi, sunt îmbrâncite în sală. Nou-venitele calcă peste trupurile întinse pe ciment şi se apleacă să-şi recunoască eventualele colege. Una dintre ele îmi pipăie piciorul.

Eşti de-a noastră?

Milica, din stânga mea, intervine: Las-o în pace. E terorista care era la Văcăreşti cu Ţiganca, terorista lui Piele fină, ştii!

La celălat capăt al sălii, strigăte:

Eşti aici, teroristo?

Trei colege de la Văcăreşti, „surori de cruce de-ale Şobolancei care au intrat la pârnaie", vin să mă îmbrăţişeze şi să-mi dea ţigări. Îi dau una Giovannei care mă priveşte tot mai pieziş; trebuie să fie convinsă că fac şi eu aceeaşi meserie. Îmi întoarce spatele, se preface că doarme şi nu îşi mai continuă povestea în care era vorba de Napoli, de Valle del Inferno şi de o mare dragoste.

De cinci zile sunt la prefectură. Mi-e tot timpul foame, simt că am febră şi am regăsit ploşniţele familiare.

Giovanna a fost luată într-o zi de paznic şi nu s-a mai întors. Piele fină a făcut pesemne comisionul.

Sala e tot mai plină. Locurile pe ciment au devenit preţioase. Trebuie să rămân întinsă tot timpul ca să am porţia mea de ciment noaptea. Când mă mişc, Milica îmi păzeşte locul şi de altfel mă mişc foarte puţin şi numai ca să mănânc şi să vomit.

Mă gândesc zâmbind la profesorul care îmi recomanda şase luni repaus absolut şi o schimbare totală de aer. În privinţa schimbării de aer, dorinţa i-a fost îndeplinită.

N-am mai fost chemată la anchetă.

De câteva zile mai este şi altă „surdo-mută" printre noi în celulă. Stă toată ziua ghemuită lângă fereastră şi cu ochii ei mari şi verzi ţintuiţi asupra zăbrelelor. Nu se mişcă, nu vorbeşte cu nimeni. Milica pretinde că e informatoarea directorului poliţiei, că e aici ca să ne „toarne", că e comunistă. Nu cred, are aerul de a fi parcurs până la capăt drumul oboselii, de a fi atins acel punct extrem de unde nu mai există întoarcere posibilă. Încerc să o liniştesc pe Milica şi îi promit să mă duc „să văd mai de aproape despre ce e vorba". Găsesc un pretext oarecare ca să mă aşez lângă ea. Îi ofer o ţigară.

Politică?

Îmi răspunde cu o voce foarte albă.

Da, politică. Şi dumitale ţi-e frică de mine? Ştiu că toate femeile mă iau drept spioană.

Ştiu că nu eşti spioană. Nu mi-e frică de dumneata. Şi eu sunt politică.

Ştiu. Radio Moscova ne-a vorbit destul de dumneata şi de atentatul pe care îl plănuiseşi împotriva Anei Pauker.

Eu nu am… Mă întrerupe.

Sunt sigură. Cunosc modul cum înscenează procese. Am fost în partid. Dar, pentru o dată, regret că declaraţiile lor nu au fost adevărate. Aş fi vrut să o omori.

Vocea ei pare să vină de dincolo de ură. O întreb:

Cum te cheamă?

Numele meu adevărat nu mai contează. L-am părăsit la paisprezece ani pentru un nume conspirativ: l-am păstrat. Numele au câteodată o viaţă mai lungă decât credinţele: aşa că mă numesc Vera Zasulici.

Bine, dar Vera Zasulici era...

Da, fata care a vrut să-l omoare pe ţar. Şi eu aş fi vrut să omor mulţi oameni ca să ajung la dreptate, la iubire. Vorbe goale! Am ajuns până la urmă la ură. Partidul... vezi şi dumneata. Mi-am dat demisia din partid. Acum, or să mă suprime. Ei nu admit eretici. Dar am să lupt împotriva lor până la capăt. E singurul mijloc de a rămâne credincioasă adevărului meu. Aşa, cel puţin, am să-mi pot recita, la capătul drumului, versurile astea ale lui Aragon care îmi plăceau atât de mult:

O, prieteni, de-o fi să mor, Veţi şti de ce s-a-ntâmplat. Tăce şi mă priveşte lung. Continuu: Şi, de-ar fi să-l pot reface, Aş reface-acelaşi drum -

Sub focul armelor voastre Să cânte-un viitor mai bun.

Strâng mâna pe care mi-o întinde Vera. Nu credeam că jurămintele pot fi ceva atât de simplu.

O liniştesc pe Milica. Vera e de-a noastră. Milica răspândeşte prin celulă ştirea că Vera a intrat în banda mea. Prostituatele îi oferă ţigări, ucigaşele îi vorbesc, dar Vera continuă să tacă.

A doua zi vine un paznic să o ia. Înainte de a ieşi, îmi strânge mâna şi o văd pentru prima oară zâmbind în timp ce-mi spune:

Nu uita: Şi, de-ar fi să-l pot reface...

Am fost transferată la Interne. Alte formalităţi. Un paznic mă percheziţionează şi izbucneşte în râs:

Terorista e păducriioasă.

Trecem prin dreptul celulei pe care am împărţit-o acum doi ani cu „Varvara căreia nu-l mai este frică” şi mama ei. Ne oprim câţiva paşi mai departe. Paznicul mă împinge într-o celulă, în care două femei foarte slabe îmi lansează, în loc de bun-venit:

Eşti sabotaj sau politică?

Politică.

Par bucuroase şi vin repede să mă îmbrăţişeze.

— Ai să ne dai puţin din mâncarea ta?

Nu primiţi nimic de mâncare?

Ba da, ciorbă şi iar ciorbă, cu o bucăţică mică de pâine la fiecare masă. În schimb, politicele sunt foarte bine hrănite. Primesc mâncăruri cu carne.

Mi-aduc deodată aminte de cuvintele lui Antim Boghea înainte de sentinţă: „Probabil că de-acum înainte o să-l drogheze pe acuzaţi; e mai uşor şi mai puţin vizibil”. Mi-amintesc şi de bileţele pe care le primeam de la politici prin intermediul Şobolancei, la Văcăreşti: „Dacă mai treci o dată la anchetă, fereşte-te de mâncrurile cu carne: conţin droguri care te fac să iscăleşti orice ca un automat”.

Înţeleg de ce nu m-au mai bătut. Fireşte, „e mai uşor şi mai puţin vizibil”.

Cele două femei sunt mirate de tăcerea mea neaşteptată şi încep să mă zgâlţâie.

Cei cu tine? Dacă nu vrei să ne dai să gustăm din mâncarea ta, nu face nimic. Dar nu mai tremura aşa.

Mi-a revenit tremurul nervos. Dinţii îmi clănţăne cu un zgomot sec. Mi-e imposibil să vorbesc. Şi chiar dacă aş înceta să tremur, ce le-aş putea spune?

Se deschide uşa. Paznicul ne aduce masa de seară: trei bucăţi de pâine cleioasă şi trei gamele. În gamelele lor, un lichid negricios; într-a mea, o mâncare cu carne pe care ele o privesc cu lăcomie. Una dintre ele murmură, după plecarea paznicului:

Să ne urcăm pe patul de sus. O să stăm cu spatele şi aşa ai să poţi să ne dai puţin din carnea ta fără să observe paznicul. Numai puţin ca să gustăm.

Cealaltă se uită ţintă la gamela mea. Un firicel de bale i se scurge din gura care îi tremură. Spune cu glas întretăiat:

Ştii, mi-e atât de foame! Ţie nu ţi-e?

Am febră mare, nu mi-e foame.

De altfel, e adevărat. Tot timpul îmi vine să vomit. Ne urcăm pe pat, le întind gamela şi închid ochii. Aud zgomotul sec al maxilarelor sfâşiind carnea cu lăcomie. Nu ştiu cum să fac să le împiedic să mănânce fără să le spun că mâncarea conţine droguri. Ele mă întreabă:

Putem să mâncăm tot? Chiar nu vrei deloc?

— Nu.

Când deschid ochii, au golit gamela. Ne reluăm locurile. Paznicul intră şi ia gamelele. Numai să nu-şi fi dat seama! Dacă mâncarea conţinea droguri, sigur că voi fi chemată la anchetă în noaptea asta chiar. Aplecată peste culcuşul meu, le privesc pe cele două femei care îşi vorbesc cu nişte voci ciudate, stinse, albe.

Ţi-e cald? Mie mi-e foarte cald.

Da, mi-e foarte cald. Transpir.

Vorbesc amândouă odată, fără încetare. Încerc să înregistrez sunetul vocilor lor ca să-l imit la anchetă. Mă vor duce oare la anchetă? Probabil, de vreme ce mâncarea conţinea un drog, de

vreme ce femeile acestea două transpiră în timp ce eu tremur de frig.

— 15 la anchetă.

Paznicul e pe pragul uşii.

Cobor din culcuş şi îl urmez.

Intru în birou. Trei bărbaţi. Tresar. Unul dintre ei era inspector la. Interne când eu însămi eram şefă de cabinet. Vine spre mine, îmi oferă un scaun, îmi întinde o ţigară. Îl privesc fix. A lăsat ochii în jos. Altul vorbeşte:

Sper că o să ne înţelegem foarte bine.

Va trebui să vorbesc, să vorbesc necontenit, cu vocea aceea stinsă, albă, a colegelor mele de celulă.

Ţi s-a propus să fugi, să părăseşti ţara cu avionul şi n-ai venit să-l denunţi pe individul care ţi-a făcut propunerea asta.

Nu răspund la întrebare. Am început să vorbesc despre boala mea, de şederea la spital, recomandările medicului, în fraze sacadate, incoerente. Sunt inepuizabilă. Văd pe unul dintre ei făcându-le cu ochiul celorlalţi doi, ceea ce vrea să spună pesemne: „drogul şi-a făcut efectul”.

Hai, scrie aici, fii drăguţă ca o fetiţă cuminte, scrie ce o să-ţi dictăm.

Nu ştiu să scriu, nu ştiu să scriu, nu ştiu să scriu…

De câteva minute repet cuvintele astea fără ca ei să mă bată.

Unul dintre ei se încruntă, apasă pe un buton şi îi spune paznicului care intră: La carceră. Paznicul mă ia cu el.

Retrăiesc toate senzaţiile resimţite prima dată când am fost la carceră. Picioarele mi se înmoaie, aud bătăile inimii. Oare o să

mă trimită la Securitate? Oare am să-l revăd pe Nicolski, Bulz, Stroescu şi pe paznici?

Iar mi se rotesc prin faţa ochilor nişte cercuri. Leşin.

Cele două femei se aruncă de fiecare dată pe mâncarea mea, de care continuu să nu mă ating. Ele delirează întotdeauna după ce mănâncă, dar nu par să-şi dea seama de nimic.

Îmi creşte febră, îmi clănţăne dinţii aproape tot timpul.

Când nu delirează, colegele de celulă mă privesc cu un aer curios; îşi spun pesemne că sunt nebună. Mă evită, aproape că le e teamă de mine. Mie mi-e teamă să nu spună cumva că le cedez mâncarea care mi-e destinată şi să nu dezvăluie astfel toată stratagema mea.

Nu ne vorbim deloc.

Altă anchetă. Aceiaşi bărbaţi. Vor să mă facă să dedarea şefii partidului liberal au avut intenţia să fugă cu şefii partidului naţional-ţărănesc. Înţeleg, din întrebările lor, că cei din urmă au fost arestaţi şi că partidul lor a fost scos în afara legii. Declaraţiile mele trebuie să servească pentru că partidul liberal să le împărtăşească soarta.

Mă prefac că delirez, lucru pentru care mi-e de mare ajutor febra. În realitate, sunt foarte lucidă. Anchetatorii par consternaţi: bâigui propoziţii nesfârşite, în care este vorba de penicilină şi de spital şi nu semnez nimic.

Unul dintre ei, nemaiputând răbda, îmi ia capul între mâini şi începe să-l lovească de pereţi. Altul vine să mă scape şi îi murmură:

N-o mai lovi. Ştii doar ce ni s-a spus.

De îndată ce mi-a dat drumul, cad pe jos, repetând maşinal:

Nu semnez nimic, nu semnez nimic.

Înapoi în celulă, cred că am să leşin de-a binelea: cele două femei nu mai sunt acolo. Or fi vorbit? Cum am să mă descurc de-acum înainte cu mâncarea? Să declar greva foamei? Mi-ar face injecţii. Mă învârt prin încăpere căutând un loc unde să ascund mâncărurile. Sub pat descopăr o colecţie din „Scânteia”. Am găsit soluţia şi aştept ora mesei mai liniştită.

Când paznicul mi-aduce mâncarea, mă prefac că mă arunc asupra gamelei cu un aer înfometat. De îndată ce a ieşit, mă caţăr pe pat cu gamela şi o foaie de ziar. Arunc conţinutul gamelei în ziar, fac un pachet pe care mi-l vâr în pantalon, între picioare. Pachetul e umed şi gras şi îmi vine să vomit. Lovesc cât pot de tare în uşă.

Vreau să mă duc la toaletă.

Odată ajunsă, arunc pachetul în gaură şi trag apa de mai multe ori.

Paznicul mă însoţeşte în celulă.

— Ai isprăvit de mâncat?

Îi întind gamela goală.

Mă culc imediat pe pat. De cinci zile nu am înghiţit decât puţină pâine şi mă simt tot mai slăbită.

Noaptea, anchetele continuă. Nu mai sunt lovită. Nu semnez nimic şi vorbesc fără încetare. Când mă ţin mai mult de oră în picioare, îmi pierd cunoştinţa. Sper că după o lună de astfel de regim am să ajung să mor. Cei trei anchetatori sunt din ce în ce mai nervoşi: procesul probabil că este iminent.

Paznicul aduce zilnic în celulă un exemplar din, înainte de a-l rupe ca să învelesc cu el mâncarea, citesc 179 câteva titluri. Astăzi pe prima pagină sub un titlu cu litere groase, roşii: Noi amănunte despre afacerea de la Tămădău. O fotografie: în faţa avionului, şefii naţional-ţărănişti, cu valizele în mână. În grupul

lor, asistentul care îmi propusese să fug cu ei. Sunt convinsă că este agent provocator.

Maniu a fost arest. Nu voise să fugă. Îi autorizase numai pe şefii partidului său să o facă. Maniu voise să rămână până la capăt în ţara sa ca să fie martor. Nu vor reuşi să facă din Maniu o victimă. Legenda îi rezervă neîndoielnic un rol mai mare: va deveni martir.

Îmi dau seama că am început să plâng. Nu credeam că mai am puterea să o fac!

Mi-e teamă că în curând nu voi mai avea forţa să merg la toaletă ca să-mi arunc pachetele. Abia mă mai ţin pe picioare şi în fiecare noapte paznicii trebuie să mă susţină că să mă ducă la anchetă. De îndată ce ajung la birou, mă prăbuşesc la pământ. Anchetele durează trei, patru ore în fiecare noapte. Nu semnez nimic.

„Scânteia” de azi este datată 7 septembrie 1947 Va-să-zică, de mai bine de o lună sunt la închisoare şi de circa două săptămâni n-am înghiţit nimic altceva decât puţină pâine şi apă... Credeam că dacă cineva face două săptămâni greva foamei, chiar limitată, ajunge totuşi să moară.

Nu mai am puterea să mă duc la toaletă şi ascund pachetele cu alimente sub saltea.

Câteva nopţi mai târziu, paznicul deschide uşa şi se dă la o parte ca să-l lase să treacă pe fostul meu coleg de la Interne, inspectorul de poliţie. Îmi spune:

Urmează-mă.

De ce a venit chiar el după mine? Este însoţit de doi soldaţi care mă susţin ca să pot coborî scara. Paznicul a dispărut. Inspectorul le spune soldaţilor:

N-avem maşină disponibilă. O să mergeţi pe jos.

Am ieşit în stradă. Inspectorul ne priveşte de pe pragul uşii. Unde mă duc? La Securitate? Pe jos, până la Securitate? Şi dacă mă predau N. K. V. D.-ului? Mi-au spus de mai multe ori, în timpul anchetei, că dacă nu semnez nimic o să mă predea la N. K. V. D.

Îmi clănţăne dinţii. Am dat colţul străzii. O maşină este oprită chiar lângă trotuar. Maşina N. K. V. D.-ului? Când trecem pe lângă ea se deschide portiera şi două braţe mă trag înăuntru. Dau să ţip. O mână mi se apasă pe gură. Mă zbat, mă sufoc. M-au răpit. Cine m-a răpit? Ce fac soldaţii? Cercurile galbene plutesc în faţa ochilor mei.

Leşin.

Mi-e teamă să deschid ochii. Mi-e teamă de lumină, mi-e teamă să zăresc privirile celor care m-au răpit. Dacă văd uniforme de N. K. V. D, am să izbucnesc în plâns. Nu vreau să plâng în faţa lor.

Vocea lui Marc:

Hei, aduceţi apă.

L-or fi arestat pe Marc pentru confruntări. De un an de zile se ascunde. L-or fi prins? Murmur, ţinând ochii închişi: -Te-au arestat?... Marc izbucneşte în râs.

Va-să-zică, dragă rezistentă, noi facem tot posibilul ca să te scoatem din porcăria aceea şi tu nu găseşti altceva mai bun de făcut decât să-ţi pierzi cunoştinţa?

Deschid ochii. În cameră, Marc şi cei cinci băieţi pe care îi întâlneam în fiecare seară după ce am fost graţiată. Nu înţeleg nimic:

Unde sunt soldaţii?

Te pomeneşti că ai fi vrut să-l luăm şi pe ei? Nu era suficient că o scoatem de la Interne, mai trebuia să răpim şi garda personală a domnişoarei!

Vreau să le strâng mâna, mă scol şi mă prăbuşesc la pământ. Băieţii mă ridică râzând: Dacă mai stăteai o săptămână la Interne, erai tocmai bună pentru spitalul Văcăreşti.

Dar unde sunt soldaţii?

Spune-ne mai bine cum ai făcut să nu semnezi nici o declaraţie?

De unde ştiţi?

Te crezi încă pe vremea „organizaţiei T’? Am evoulat între timp.

Dar de unde aţi aflat?

Avem oamenii noştri la Interne. Avem oamenii noştri cam peste tot.

La cine suntem aici?

— Domiciliu conspirativ”. Şi acum, să fim ceva mai serioşi. Comuniştii voiau neapărat să-l implice pe liberali în procesul Maniu. Contau pe tine. Cum de ai reuşit să nu vorbeşti? Fiindcă totuşi te-au drogat.

N-am înghiţit nimic. Am ascuns mâncărurile şi le-am aruncat la closet.

Deşteaptă fată… dar asta înseamnă că n-ai mai mâncat de…

Două săptămâni, cred.

Marc se apropie de mine şi îmi ia pulsul. Pe urmă se întoarce spre băieţi:

Bineînţeles, foarte slab. Victor, du-te după medic. Voi, pregătiţi nişte ceai. Victor, medicul trebuie să fie aici cel mai târziu într-o jumătate de oră. Poţi să iei motocicleta.

Pe urmă, aplecându-de peste mine;

Bine jucat, fetiţo, jucat tare. Acum, o să trebuiască să te odihneşti. O meriţi cu prisosinţă.

Am începu să plâng în timp ce-mi vorbea Marc.

Sunt la pat de trei săptămâni. Băieţii vin în fiecare seară cu alte ştiri. Lucreţiu Pătrăşcanu este tot mai mult considerat de Moscova un eretic periculos şi naţionalist. Ruşii circulă în civil pe străzi. Aceşti ruşi în civil sunt cei care rechiziţionează apartamente, imobile, uneori cartiere întregi. Şi-au adus familiile din Rusia şi vor să se instaleze confortabil. Oamenii trebuie să-şi părăsească locuinţele în douăzeci şi patru de ore şi n-au dreptul să ia cu ei decât o valijoară cu strictul necesar.

Victor spune: Şi nimeni nu protestează. Regele este, mai mult ca oricând, prizonierul guvernului.

Marc îi replică:

Da, dar bine că e aici.

*

De când am părăsit patul şi pot să mă mişc prin odaie, mă simt inutilă aşa, singură în tot apartamentul. Aud soneriile întregii case. Soneriile au înlocuit bocănitul cizmelor pe coridoarele închisorii. Mă fac să tresar de fiecare dată.

Într-o zi, Marc apare pe neaşteptate:

Uite-ţi actele. Îmi trebuie o fotografie. Pune-ţi coadele. Sunt în dulap.

Mi-am vopsit părul negru. Îmi pun codiţele, trag perdeaua, în timp ce Marc mă fotografiază, mă întreb unde a putut să găsească un blitz.

*

Seara, Marc îmi aduce actele. Râde:

Va trebui să te familiarizezi cu noul nume. Amănunt important, în rest, totu-l în regulă.

— Aş vrea să ies noaptea cu voi că să răspândim manifeste.

Eşti nebună? Vrei să leşini de câte ori auzi paşi pe stradă?

Prefer să răspândesc manifeste decât să rămân singură aici ascultând soneriile. Pereţii ăştia mă apasă.

Am să-l întreb şi pe băieţi, deseară. Oricum, e prea riscant. Nu ai mai rezista la anchete.

Ascultă, Marc, promite-mi că n-ai să spui nimănui ce vreau să-ţi mărturisesc acum. Am la mine nişte cianură. Dacă mă arestează, o înghit.

Cine ţi-a dat cianura?

Unul dintre băieţi. Nu, Marc, nu mă întreba care, n-aş putea să-ţi spun. Lartă-mă. Trebuie să înţelegi în ce măsură mi-e necesară caseta asta, măcar sub aspect psihologic.

Marc se îndepărtează furios. Bătăi în uşă. Semnalul cunoscut. Băieţii sosesc unul după altul. Nu i-am văzut niciodată atât de livizi. Când sunt toţi aici, unul dintre ei spune:

Maniu a fost condamnat la muncă silnică pe viaţă. Câteva secunde de tăcere, în timpul cărora ni se aud respiraţiile. Murmur:

Cum s-a întâmplat?

— Acelaşi preşedinte ca pentru organizaţiaT. Preşedintele tău, Alexandru Petrescu. Asistenţa: presa străină şi mai-marii partidului. Cât despre punerea în scenă, s-a progresat de la organizaţia T. Două categorii de acuzaţi: cei drogaţi, care au vorbit ca nişte automate, acuzându-se de cele mai groaznice crime şi cei nedrogaţi printre care Maniu -spunând adevărul, transformându-se din acuzaţi în acuzatori. Pentru presă străină, impresie de adevăr aproape perfectă.

Cum au redactat actul de acuzare?

Înţelegere cu forţele imperialiste pentru răsturnarea regimului democrat, încercare de fugă în străinătate, relaţii cu „cei din munţi”. Comuniştii au îndrăznit să distribuie în toate instituţiile petiţii în care se cere moartea lui Maniu. Au îndrăznit să le pretindă funcţionarilor să le iscălească. Rezultat: câteva mii de şomeri în plus cei care au refuzat.

Victor se plimbă cu paşi mari prin încăpere:

Dar o să se revolte toţi ţăranii. De cincizeci de ani, Maniu e apărătorul lor şi în plus, un apărător ireproşabil.

Marc intervine:

— Tocmai, ruşii pesemne că urmăresc orice revoltă posibilă ca să provoace un război civil şi să anexeze ţara. Asta nu trebuie să se întâmple. Nu ne-ar susţine nimeni în străinătate.

Băieţii tac, înlemniţi. Victor reia:

— Adriana, tu eşti singura dintre noi toţi care l-ai cunoscut personal. Cum era?

Strig:

Nu vorbi la trecut! Mai trăieşte încă. Marc îşi pune mâna pe umărul meu:

Sigur, mai trăieşte încă; şi, într-o zi, va ieşi de acolo şi mai măreţ. Dar, pentru moment, am rămas puţin mai singuri. Asta-l tot.

Băieţii au înţeles că pereţii mă apăsau. În afară de Marc, care a votat contra, toţi ceilalţi au decis că voi ieşi cu ei noaptea ca să distribui manifeste.

Înainte de prima ieşire, Marc, cu un aer sumbru, îmi dă instrucţiuni.

Mergem în grupuri de doi destul de spaţiate. Tu vei fi cu Victor. Dacă auzi pe cineva umblând în spatele tău, nu grăbi pasul, nu fugi. Pentru rest, îţi va arăta Victor.

Şi, cum mă îndrept spre uşă;

— Încă ceva: în privinţa cianurii, încearcă să nu te serveşti de ea decât sub aspect psihologic. Noroc!

Plouă, străzile sunt pustii şi prost luminate. Umblăm de-a lungul zidurilor. Victor mă strânge de mână:

— Aici.

Văd cutia de scrisori a unei case. Îmi vâr mâna în buzunar, scot două manifeste, le introduc în cutie. Mâna îmi tremură. Victor s-a îndepărtat cu trei paşi şi aruncă manifestele în curtea unei case. Mă duc lângă el. Operaţia se repetă în faţa fiecărei case şi mâna nu-mi mai tremură. La capătul străzii, răsuflu: n-arh întâlnit pe nimeni. Victor îmi şopteşte:

Repede, în gang.

M-a tras de mână. Am intrat într-o zonă de umbră. O clipă mai târziu, pe stradă trece o patrulă. Când ieşim, Victor îmi murmură:

La timp!

Dar avem acte în regulă.

E mai prudent.

O luăm pe altă stradă. Trecem pe lângă un trecător. Il strâng de braţ pe Victor. Primejdia mi se pare că pluteşte în atmosferă, poate veni de oriunde; mă pândeşte, vicleană, luând înfăţişarea unui om, a unui automobil, a unui zgomot de paşi. Chiar şi acest trecător mi se părea un monstru.

La capătul celei de-a şasea străzi, nu mai simt ploaia şi m-am obişnuit cu trecătorii, cu maşinile, cu respiraţia înăbuşită a străzii care redevine încetul cu încetul o stradă ca oricare alta.

185 în noaptea aceea, pentru prima dată de două luni, am dormit adânc.

Sunt singură în casă şi îmi fac de lucru în jurul plitei pregătind cina băieţilor. Tresar: s-a sunat alături. Îmi scot pantofii şi mă duc să-mi lipesc urechea de zidul spre apartamentul din dreapta. Strigăte, un copil care plânge, voci: se rechiziţionează apartamentul. Mă ridic şi rămân încremenită pe loc: au sunat la noi. O dată, de două ori, de trei ori... S-au îndepărtat. Vor mai reveni?

Îmi petrec ziua pe un scaun tremurând şi pândind cel mai mic zgomot. Seara, Marc soseşte primul. Îi povestesc scena. Spune, simplu:

Nu miroase a bine. Poate că vor rechiziţiona tot imobilul, la-ţi impermeabilul; plecăm.

Coborâm scara, ieşim afară. În faţa uşii, un sergent. Marc mă conduce până la colţul străzii.

Rămân aici ca să-l previn pe băieţi. Nu merită să fim prinşi toţi într-o gaură de şoarece. Tu, du-te la adresa asta. Parola: „Niciodată trandafirii n-au fost atât de ajbaştri”. Ţi se va răspunde: „Sau gri”. Reţii? Repetă.

Repet.

Bun, acum repetă adresa, îi repet adresa.

— Ai să nimereşti singură?

Da, Marc.

— Atunci, pe curând. Salut.

E prima dată că umblu singură pe stradă. Nu e decât nouă seara. Trebuie să merg liniştită, când de fapt aş avea chef să o iau la fugă... Evit arterele mari, îmi ţin capul înfofolit într-un fular, umblu, umblu. Am ajuns. Trec o dată prin dreptul casei, mă uit la număr, dau colţul, revin şi intru. Mă opresc la etajul al treilea. Uşa este întredeschisă. O femeie cu părul cărunt. Murmur:

Niciodată trandafirii n-au fost atât de albaştri. Uşa se deschide larg.

Sau gri. Intră. Treci direct în bucătărie. Copiii nu s-au culcat încă. Nu trebuie să te audă. Pe aici. Vin peste un sfert de oră, după ce i-am culcat.

Îmi deschide uşa bucătăriei şi îmi spune:

E supă pe aragaz. Dacă n-ai cinat încă, ia-ţi o porţie. Mă aşez lângă aragaz ca să mă încălzesc. Ea revine peste puţin timp. Şi, cum nu spune nimic, o întreb: -Aţi ascultat Londra astă-seară?

Nu, nu mai ascultăm. Copiii ar putea să povestească la şcoală.

Să povestească la şcoală că ascultaţi radio? De ce?

Pe ce lume trăieşti? Să povestească la şcoală, pur şi simplu. Îi învaţă special să facă asta: să povestească ce discută părinţii între ei, dacă ascultă B. B. C. sau Vocea Americii, dacă au ascuns alimente sau aur ori mai ştiu eu ce. Pentru fiecare denunţ primesc o notă bună. Înţelegi? Săptămâna trecută, un coleg al bărbatului meu a fost arestat pentru că fiul lui povestise că a înjurat guvernul. Slavă Domnului, ai mei n-au ajuns încă până acolo, dar pot să fiu sigură?

A început să plângă:

Săptămâna trecută, am tremurat toată ziua; mă rugaseră să le povestesc ceva; am început să născocesc un basm, cel mic are şapte ani mă întrerupe: „Spune, mamă, erau nişte zâne reacţionare?” Am sărit în sus: „Cum aşa? Da, la şcoală ni s-a

spus că toate zânele sunt reacţionare, voiam să ştiu dacă şi ale tale.” Fata are unsprezece ani e pasionată de istorie. Altădată, făceam lecţiile împreună seara. Acum, nu mai e chip. Ori de câte ori îi spun o dată, un fapt, mă contrazice: „La şcoală mi s-a spus…” Au deformat toată istoria. Atunci, ce-mi rămâne de făcut? Rugăciunile pe care îi puneam să le spună sunt reacţionare. Pomul de Crăciun a devenit „pom de iarnă”. Cât despre Moş Crăciun, nici nu mai există, „tătucul Stalin” trimite jucăriile.

Şi, cum râd:

Te asigur că e adevărat, cuvânt cu cuvânt, autentic. În schimb, studiază încă de la vârsta lor pe Marx, Lenin, Stalin şi învaţă să urască. Rusă a devenit obligatorie. Dacă nu ieşim mai repede din nenorocirea asta, ne vor trebui mai mulţi ani ca să ne reeducăm copiii. Pentru moment, nu mai ştiu cum să le vorbesc şi nici despre ce să le vorbesc. Simt că înnebunesc. Habar n-ai ce înseamnă asta. Poţi să dormi 187 aici. Bărbatul meu e în provincie pentru două zile. Mâine dimineaţă, până ce copiii vor pleca la şcoală, ai să te plimbi pe stradă un sfert de oră.

Nu pot să ies pe lumina zilei.

Bine, atunci am să te ascund în dulap un sfert de oră. Să-ţi aduc o saltea.

N-am putut să dorm deloc în bucătăria „casei cu copii care denunţă”.

A doua zi pe seară, Victor şi cu alt bărbat vin după mine. Victor, care o cunoşte pe gazdă, îi spune: Nu ştii pe cine ai găzduit. Soţul dumitale trebuie să o cunoască, el care.

Femeia îl întrerupe:

Nu, Victor, nu vreau să ştiu nimic. E mai prudent.

Ne luăm rămas-bun de la femeie şi plecăm. Pe drum, băieţii îmi povestesc ce s-a întâmplat. Două apartamente din imobil au fost

rechiziţionate; cât despre ei şi-au petrecut toată noaptea transportând materialul în pivniţa unui membru de partid, care este de-ai noştri. Materialul e în pivniţă, dar membrul de partid nu ne poate găzdui. Trebuie să ne risipim la adrese diferite o săptămână sau două.

La cine mergem, Victor?

— Ai să vezi. Nu te teme, nu sunt copii în casă. Am ajuns. E o căsuţă mică de tot cu curte. Străduţa pustie e luminată de un singur felinar.

După cum vezi, e un loc ideal.

Gazdă este un ofiţer recent revenit din Rusia. De îndată ce ne instalăm în sufragerie, începe să vorbească.

M-au făcut prizonier după armistiţiu. Eram la Iaşi. După armistiţiu, ruşii au luat 24 000 de prizonieri.

În Rusia… Cum este?

Scuzaţi-mă, dar mi-e greu să vorbesc despre asta. În fine, nu greu, mai degrabă penibil. Am stat doi ani în lagăr.

Dar cum ţi-au dat drumul?

Am semnat adeziunea la partid şi am acceptat să fac parte din divizia comunistă românească. Înţelegeţi-mă, mi-era frig, mi-era foame, eram bolnav.

Şi, cum se lasă o lungă tăcere:

Mi-e ruşine. Mai bine crăpăm acolo. Acum mi-e şi mai frică.

De ce?

Mi-e frică de responsabilul politic al unităţii, care s-a înscris în partid înaintea mea. Lui îi e frică de mine fiindcă sunt un fost prizonier din Rusia. Amândurora ne e frică de comandantul unităţii, iar comandantului îi e frică de noi. Şi mai ales ruşine. Aţi

văzut cum îi privesc oamenii pe ofiţerii din divizia comunistă? Cu ce dispreţ?

Victor încearcă să îl consoleze. Ofiţerul ridică din umeri şi iese din cameră. Aştept să se fi îndepărtat şi spun:

Crezi că am fost prudenţi să venim aici?

Nu-ţi face griji. E foarte sigur. Marc trebuie să vină şi el în câteva minute şi Marc nu merge decât în casele foarte sigure. O să ieşim ca să-l facem semn că e totul în regulă şi poate intra.

Zece minute mai târziu, când Marc vine cu Victor, mă găseşte clănţănind din dinţi şi se repede spre mine.

De ce tremuri aşa? Că doar nu-l rece.

Nu-l o chestiune de temperatură. E ceva nervos. Marc aprinde o ţigară, se gândeşte.

O să încercăm să te trecem graniţa. Eşti prea marcată ca să mai poţi fi utilă aici.

Cum să mă treceţi graniţa? Cât cere o călăuză?

Circa o mie cinci sute de dolari.

Sunteţi nebuni! Cu banii ăştia putem face manifeste pentru cel puţin un an.

Cât timp crezi că ai să poţi alerga aşa de la o casă la alta ca să arunci manifeste în cutiile de scrisori? Şi dacă te mai iau o dată?

Ating cianura din buzunar. Marc, care mi-a urmărit gestul, ridică din umeri: în orice caz, pentru moment trebuie mai ales să prinzi puteri. Mâine ai să pleci într-un oraş de munte.

Şi, întorcându-se spre Victor:

Totul e în regulă pentru transport?

Da, mâine, la opt dimineaţă.

Bine, mâine, la opt dimineaţă va veni cineva după tine. Se numeşte Ion. O să vă luaţi de mână şi el îţi va explica tot. Va fi amorezul tău pentru o zi.

Marc, să ştii că nu-l nostim deloc.

Sigur că nu-l nostim, ai dreptate. Ai să te prefaci că eşti îndrăgostită de el în timpul transportului. E o metodă care nu dă greş.

Şi cum o să plecăm?

— Ai să vezi mâine. Ţi-am pregătit o mică surpriză şi, cum ai simţul umorului, ai s-o apreciezi la justa ei valoare. Vei sta acolo o lună. Am să trimit pe cineva după tine pentru întoarcere. Noroc!

Ne strângem mâinile. După plecarea lor, ofiţerul revine şi îmi aduce o saltea, cearşafuri şi o pătură şi iese urându-mi noapte bună.

Nu reuşesc să adorm. În grădină, o cucuvea ţipă şi mi-o aminteşte pe cea de la Văcăreşti; de îndată ce închid ochii înaintează spre mine nişte figuri care se schimonosesc. Fumez ţigară după ţigară şi mă uit în tavan.

Când am aprins ultima ţigară din pachet, s-au ivit zorile.

*

Ion a venit după mine. Ne-am urcat într-un camion cu muncitori. „Sindicatul” organizează în fiecare duminică plimbări „de agitaţie publică” pe valea Prahovei. Ion este muncitor. M-a prezentat responsabilului politic drept „gagica” lui. Muncitorii au dreptul să-şi ia cu ei nevestele, logodnicele şi prietenele, cu condiţia să facă şi ele „agitaţie politică” pe parcurs.

Luna decembrie e pe sfârşite. Burează uşor şi portretele lui Marx, Engels, Stalin şi Ana Pauker, proaspăt vopsite, îşi pierd

culoarea. De îndată ce ajungem într-un oraş, trebuie să agităm în aer pancardele, afişele şi drapelele roşii şi să scandăm: „Stalin! Stalin!”. Marc avea dreptate, situaţia nu e lipsită de umor.

Muncitorii scandează lozincile destul de molatic. Din când în când, responsabilul se înfurie şi strigă:

Ce dracu, tovarăşi, mai mult entuziasm, sau vă dau cu bărboşii peste bot!

„Bărboşii”, Marx şi Engels, continuă să-şi piardă culorile, melancolic.

Când se opreşte camionul în vreun oraş, trecătorii se îndepărtează cu pasul grăbit. Mişc buzele ca să mă prefac că scandez cu ceilalţi. Responsabilul mă loveşte pe umăr.

Nu-l rău, tovarăşă, dar pune mai mult suflet. Ion intervine: E timidă, tovarăşe. E de la ţară; acum a venit prima oară la oraş.

Ah, asta e! E drăguţă, gagica ta. Pe urmă, cu un aer important nevoie mare: Va trebui să-l faci educaţia politică, tovarăşe.

Păi, i-o fac, tovarăşe. Tocmai îi vorbeam despre marele tovarăş Stalin.

Responsabilul se îndepărtează, satisfăcut. Ion continuă să-mi facă „biografia lui Stalin”, adică să-mi dea instrucţiuni pentru femeia la care voi locui şi al cărei bărbat e călăuză.

Ajungem în orăşelul X. Responsabilul, care ştie deja că locuiesc prin împrejurimi, opreşte camionul şi îmi spune, întinzându-mi mâna: La revedere, tovarăşă. Profită bine de ce te-a învăţat tovarăşul Ion. Zâmbesc.

Sigur, tovarăşe.

Ion coboară şi mă sărută pe obraz.

La revedere, frumuşico. Pe curând.

Îmi scot batistă şi o agit frenetic în timp ce camionul se îndepărtează, acoperit de drapele roşii fluturând în vânt.

* încerc să păşesc calm şi să nu grăbesc pasul de câte ori zăresc un agent sau o uniformă. Cunosc puţin oraşui X şi nu mi-e greu să găsesc cartierul muncitoresc unde locuieşte gazda mea. Intru într-o grădiniţă şi bat la uşa casei din dreapta. O femeie foarte blondă îmi deschide. În cameră, trei copii care se joacă.

Ion m-a…

De acord. N-ai bagaj?

— Nu.

Ştii să speli rufe şi să îngrijeşti de copii?

Îm să fac tot ce pot.

Trebuie. Sunt spălătorească, aşa că ai să-mi dai o mână de ajutor pentru rufe şi vei avea grijă şi de ăştia mici. Dacă nu spargi prea multe şi faci economie la săpun, o să ne înţelegem foarte bine. Mi s-a spus că nu trebuie să ieşi. Ai instrucţiuni pentru omul meu?

Da, dar copiii?

Nu-ţi face griji. Nu se duc la şcoală, sunt prea mici. Gemenii au trei ani, cel mare cinci.

Îi transmit instrucţiunile, îmi împrumută un costum de ţărancă, mă ajută să transport un pat pliant în bucătărie şi îmi arată casă: două camere şi bucătărie. Bărbatul ei e în Austria.

Va trebui să se odihnească puţin la înapoiere. Prea a trecut mulţi în ultimul timp. Nu de clienţi duce lipsă cu porcăria asta de viaţă a noastră. Mi s-a spus că va fi nevoie de ceva şi pentru tine. O să vedem la întoarcerea lui. Acum, trebuie să te pui pe treabă.

Mă pun pe treabă. Mă trezesc zilnic la ora şase, îmbrac copiii, pregătesc prânzul şi cina şi spăl rufele pe care gazda mea le

aduce acasă. Băiatul, care are cinci ani, aleargă tot timpul după mine ca să mă roage să-l povestesc „basme vesele”. Şi, când îi spun că nu cunosc:

De ce nu râzi niciodată? Nu te-au învăţat să râzi?

În noaptea asta, n-am dormit deloc. Unul dintre gemeni e bolnav şi a trebuit să-l îngrijesc. Când să ies să aduc nişte apă, încremenesc pe prag: în curte, cinci bărbaţi cu reflectoare. Se îndreaptă spre casa din faţă. Închid repede uşa. Au început să strige şi copiii s-au trezit şi plâng. Mama lor e plecată pentru două zile la ţară, în apropiere, la o soră bolnavă. Trebuie să revină în zori. Încerc să liniştesc copiii. Au venit să-şi lipească nasurile de geamuri, iar cel care e bolnav ţipă în pat.

Dacă au venit să mă aresteze? Dacă mă descoperă?

Bătăi surde în uşă. Nu pot să nu deschid; copiii plâng şi sigur că îi aud de afară. Încerc să-mi stăpânesc tremurul nervos care a pus stăpânire pe mine şi deschid uşa.

Poliţia economică. Trebuie să percheziţionăm. Am găsit în faţă un depozit de făină.

Intraţi. N-am să pot să vă însoţesc. Copilul e bolnav.

O să ne grăbim. Haideţi, băieţi, în pivniţă. Tu, Vlad, rămâi aici.

Omul rămâne în odaie. Am luat copilul în braţe şi îl legăn încet. Ceilalţi doi au venit să mi se atârne de fuste. Nu ştiu unde găsesc puterea să le cânt un cântec de leagăn. Poliţia economică depinde de Ministerul de Interne şi serveşte adesea la depistarea clandestinilor. Dacă depozitul de făină nu-l decât un pretext… Unul dintre copii mă trage de fustă.

Mai cântă. Mai cântă una.

Inspectorul, care revine cu oamenii săi de la pivniţă, se opreşte când mă aude cântând.

Ei, băieţi, ce ziceţi de asta? Nu prea suntem primiţi cu cântece de-obicei. Haideţi, la treabă: dulapurile, pe sub paturi, în hainele copiilor. Cele două camere şi bucătăria, din temelii.

Se aşază pe un scaun şi mă priveşte. Continuu să cânt legănând copilaşul. Aş vrea să o iau la fugă, să ţip, să le scap, dar continuu să cânt.

Zece minute mai târziu, oamenii revin.

N-am găsit nimic, tovarăşe inspector. Inspectorul îşi freacă mâinile înaintând spre mine:

Ştiam eu că asta nu-l casă reacţionară. Dar tot trebuia să căutăm; meseria, ce vrei şi ţara mişună de sabotori economici! Eşti drăguţă, fetiţo şi ai nişte codiţe frumoase. Nu se întâlnesc zilnic fete ca tine. Am putea ieşi împreună într-o seară, să ne ducem la cinema. Ce zici?

Îmi iau aerul cel mai modest ca să-l spun:

Aş vrea.

Pleacă. Trăgând uşa în urma lor, unul dintre ei, impresionat desigur de atitudinea şefului, adaugă:

Scuzaţi deranjul.

Tăcere, apoi în curte se aud ţipetele bărbatului pe care îl iau cu ei. După câteva minute, nevasta lui intră ciufulită şi în cămaşă de noapte în cameră, cade în genunchi în faţa mea şi începe să se văicărească. Bărbatul ei lucra la uzină şi nu revenea decât foarte târziu seara, după şedinţa politică de la sindicat. La prânz, la cantină, nu i se dădea aproape nimic de mâncare: o ciorbă, pâine, câteodată legume uscate. Trebuia să-l hrănească puţin, pe omul ei. Făcuse deci câteva provizii: zece kilograme de făină, cinci de zahăr, trei litri de ulei, cumpărate pe sub mână. Acum, uite că le-au luat tot. Şi dacă îi mai vâră şi bărbatul la puşcărie... Nu e membru de partid.

Îi urmăresc anevoie povestirea. Dacă percheziţia n-a fost decât un pretext? Dacă am fost filată şi nu m-au arestat astă-seară pentru că se gândesc că s-ar putea să vină băieţii să mă vadă şi că ar fi mai bine să pună mâna pe tot grupul? Ce însemnau cuvintele acestea: „Am putea ieşi împreună?” Femeia continuă să se lamenteze. Copiii, molipsiţi de planşetele ei isterice, ţipă şi ei.

O iau pe femeie în camera de alături, îi dau un pahar cu lapte, o forţez să-l bea, să se întindă pe pat, îi pun o compresă rece pe frunte. Mă duc apoi să-l culc pe copii, care nu prea vor şi îmi cer tot timpul alte cântece.

Îmi vine să ies afară ca să văd dacă au lăsat vreun agent în faţa porţii de la grădină. Abia mă stăpânesc şi îmi petrec restul nopţii îngrijind copilul bolnav, care ţipă, pe femeia care urlă şi pe ceilalţi doi copii care plâng.

Femeia s-a înapoiat la ea acasă pentru a se îmbrăca şi a vedea „ce au făcut” cu bărbatul ei. Când revine gazda mea, îi fac semn să vorbească încet: copiii mai dorm încă. O întreb:

E cineva în faţa porţii de la grădină?

Cine vrei să fie în faţa porţii? Eşti nebună?

Îi povestesc despre „sabotajul” din faţă. Nu pare deloc speriată.

Fac asta, pe cartiere, în fiecare săptămână. Când te-au prins, pentru un kilogram sau două de făină te silesc să intri în brigăzile de muncă „voluntară” sau să-l spionezi pe ceilalţi pentru ei. Dacă refuzi, eşti bun de puşcărie. Chiar înainte de venirea ta aici au arestat aşa un maistru de la uzină, unul care s-a ţinut tare. A refuzat să-l servească, aşa că l-au vârât la puşcărie. Înainte de a-l duce, l-au plimbat prin tot oraşul, cu mâinile legate şi o pancardă atârnată de gât: „Am ascuns doi litri de ulei. Sunt un sabotor reacţionar”. Un agent de lângă el îl îmboldea să meargă, buşindu-l de pumni. Am ieşit cu toţii în prag ca să vedem. Noaptea, paznicul care-l lovise a fost găsit mort într-o groapă, nu departe de aici. Au mai arestat patru a

doua zi, dar de atunci nu mai plimbă pe nimeni cu pancarde prin cartier. Costă prea mult, un paznic omorât în fiecare săptămână! Nu te speria, la mine n-o să găsească ei nimic. Nu-s atât de proastă, cu bărbatul meu care umblă de colo-colo. Cum e cel mic? O liniştesc şi adaug:

Trebuie totuşi să plec. Inspectorul a promis că o să vină într-o seară ca să merg cu el la cinema. Dacă vine deseară?

Unde vrei să te duci?

La Bucureşti.

Băieţii au spus că trebuie să stai aici şi că o să vină ei după tine.

Ştiu, dar e mai bine pentru toată lumea ca inspectorul să nu cunoască prea bine casa.

Poate că ai dreptate. Am să-l spun inspectorului câte-am dat afară fiindcă erai prea leneşă. Ai un autobuz pentru Bucureşti mâine dimineaţă. Poţi să mai dormi o noapte aici.

Şi dacă vine deseară? Nu, mai bine plec de cum se întunecă.

La căderea nopţii, îi strâng mâna, îmi iau bagajul şi o pornesc în fugă pe străduţele oraşului, către pădure. După o jumătate de oră de mers, ajung la liziera pădurii. Intru cât mai adânc posibil şi mă culc pe jos, cu bagajele sub cap. Noaptea e rece şi trebuie să mă scol din când în când şi să alerg ca să mă încălzesc. E întuneric şi simt pădurea mişunând de viaţă animală. Nu mi-e frică. De mult timp nu mai mi-e frică decât de fiinţe omeneşti.

A doua zi, îmi şterg faţa cu frunze acoperite cu rouă. N-am dormit toată noaptea şi, îndreptându-mă spre staţia de autobuz, îmi simt picioarele foarte grele. Pipăi cianura din buzunar: la plecarea autobuzelor se verifică, în general, actele călătorilor.

În piaţă, coada s-a şi format. Mă aşez şi eu la rând, cu traista într-o mână, cu banii şi actele în cealaltă. Mă silesc să mă gândesc la altceva, să-mi compun o faţă inexpresivă, impasibilă. Îmi vine rândul în sfârşit, iau biletul. Lângă controlor, un agent:

— Actele? ^

I le întind. Îmi amintesc o secundă cuvintele lui Marc atunci când mi-a adus buletinul: „la-ţi coadele din dulap. Am să te fotografiez”. Acum am coadele pe cap. Agentul îmi înapoiază actele. Încerc să respir regulat.

De ce te duci la Bucureşti?

— Am picioarele umflate. Mă duc la spital.

Bine, poţi urca.

Pentru o dată, mi-au servit la ceva şi picioarele umflate. Lângă mine, în autobuz, un preot. Mă întreabă:

Unde te duci, fata mea?

La Bucureşti, părinte, ca să-mi îngrijesc picioarele. Sunt umflate, uitaţi.

Nu se uită deloc la picioarele mele. Continuă să mă privească grav şi îmi spune, după o clipă, coborând vocea:

Dumnezeu să te aibă în paza sa, fata mea, Dumnezeu să te ocrotească.

Cobor din autobuz în Piaţa Victoriei. E ziuă şi trebuie să evit să umblu pe străzi. Intru în primul local şi îi telefonez lui Marc, la uzină, deşi mi-o interzisese expres. Nu pot face altfel; am revenit fără adresă, fără parolă. În fine, îl aud la capătul firului pe Marc, care îmi răspunde cu o voce foarte calmă:

Regret, scumpo, dar nu te pot vedea mai înainte de astă-seară. Te rog să nu-mi faci acum o scenă. Ştii că am oroare de asta şi nu-mi place să te văd geloasă. Munca înainte de toate; nu pot pleca de la uzină decât deseară. Aşa că, pe deseară, la opt, în faţa cinematografului unde am văzut filmul acela cu brigada comunistă românească înapoiată din Rusia. Am uitat cum se numea, dar sigur că-ţi aduci tu aminte. Nu intră fără mine, aşteaptă-mă în faţa cinematografului.

Am înţeles, intru în joc, fac o mică scenă de gelozie, închid telefonul. Cinematograful cu brigada comunistă trebuie să fie casa ofiţerului înapoiat din Rusia. Voi fi în stare să o regăsesc? Ce să fac până deseară la ora opt? Intru în prima biserică. Îngenunchez în faţa icoanelor, încep să mă rog. După o oră, un diacon vine să se învârtească în jurul meu şi să mă privească insistent. Trebuie să plec. Ieşind din biserică, văd cât e ceasul la un orologiu. E douăsprezece. Nu mai pot sta opt ore pe străzi, e prea imprudent. Mă hotărăsc să mă duc la nişte prieteni pe care nu i-am văzut de trei ani.

Sun. O văd apărând în uşă pe Mihaela. Răsuflu uşurată, mă temeam să nu se fi mutat. Nu îmi surâde:

Tu? Te credeam la închisoare.

Pot să stau la voi până deseară?

Da, dar ce-l cu tine?

Mă ascund.

Ezită o clipă, apoi îmi spune:

Intră, suntem la masă.

Când intrăm în sufragerie, bărbatul ei se scoală repede.

Tu! Nu mai eşti la închisoare? Mihaela intervine puţin enervată:

Se ascunde. O să stea la noi până deseară. Mihaela iese ca să aducă un tacâm de la bucătărie.

Bărbatul ei se aşază din nou, după ce mi-a oferit un scaun, îl întreb:

Mai ai serviciu?

Slavă Domnului, da.

Oare s-a înscris în partid? Nu îndrăznesc să-l pun întrebarea. Mihaela revine. Vrea să mă servească cu supă. Refuz.

Nu ţi-e foame?

Nu, deloc. Dacă nu vă deranjează fumul, am să aprind o ţigară.

Pluteşte ceva fals, artificial în văzduh. Simt că mă înăbuş. Tresar amândoi la cel mai slab zgomot pe scară, la fiecare maşină ce trece. Bărbatul Mihaelei se scoală din când în când şi priveşte pe fereastră, dând precaut perdeaua la o parte.

Eşti sigură că nu eşti filată?

Nu-ţi fie teamă, nu sunt filată.

În mine, o greutate mă apasă. Băieţii au dreptate, sunt prea marcată. Prietenii mei se tem de mine, iar mie mi-e teamă de frică pe care le-o provoc.

După masă, soţul Mihaelei iese… pe scara de serviciu. Văzând că-l privesc:

E mai prudent.

Fumez ţigară după ţigară. Mihaela tricotează şi nu pune nici o întrebare. Scaunul pe care stau aşezată mi se pare că arde. De cum se înserează, răsuflu:

O să plec.

Conducându-mă la uşă, Mihaela nu-mi spune decât:

La revedere şi nu uita… nu ne-ai văzut.

Marc mă aşteaptă la colţul străzii. E opt fără zece. Mă ia de braţ şi mă trage în altă direcţie.

Prietenul nostru nu mai locuieşte aici, dar nu ştiam cum să-ţi dau o adresă la telefon. De ce n-ai rămas acolo? Ce s-a întâmplat?

Îi povestesc scena cu sabotajul economic, noaptea petrecută în pădure, cursă din timpul zilei.

— A fost foarte imprudent, dar poate mai cuminte, la urma urmei. Eram ferm hotărât să te trag de urechi fiindcă ai telefonat, deoarece ştiai că nu trebuie să faci asta.

Izbucnesc în plâns. Marc mă ia deodată de talie.

Nu plânge, scumpa mea, n-am vrut să te părăsesc. Agentul, care se oprise o clipă, se îndepărtează după ce i-a aruncat lui Marc o privire complice. Plecăm mai departe. Marc îmi spune, blând:

Scuză-mă, dar asta prinde întotdeauna. De ce plângi, fato?

Îi povestesc scena petrecută la prietenii mei.

Trebuie să-l înţelegi, îmi răspunde Marc. Tot oraşul e împărţitjn sectoare de spionaj. Există un responsabil de imobil. În curând vor exista responsabili de apartamente. Cum nimeni nu ştie cine sunt de fapt responsabilii, fiecare se fereşte de fiecare. Cât despre cuvintele finale ale prietenei tale, e lucru curent. Când doi prieteni se întâlnesc pe stradă şi unul dintre ei e într-o oarecare măsură suspect, celălat îi zice: „Bună ziua, nu-mi spune nimic. Nu m-ai văzut”. De altfel, denunţurile astea dau roade. În oraş au loc noi valuri de arestări.

Dar neîncrederea asta e mai periculoasă chiar decât forţa.

— Tocmai. Vor să ne deformeze complet. Dar nu-ţi fă griji. E o armă cu două tăişuri. Au şi început să se denunţe între ei la partid. Au şi început să se teamă.

Nu mai plâng.

Unde mergem, Marc?

„Domiciliu conspirativ.” Mai avem câteva. Ai să mănânci bine, ai să iei un somnifer şi ai să dormi. Între timp, eu mă ocup de actele tale. Astea au servit destul.

Ajungem uzi leoarcă la „domiciliul conspirativ”. Am mers mai bine de o oră prin ploaie.

*

Locuiesc de două zile în casa asta şi nu mai pot ieşi seară: imobilul are portăreasă. În a treia seară, tocmai discut cu Victor, când intră Marc alergând. Doi dintre băieţi au fost arestaţi.

Victor, trebuie să ne grăbim. Roneotipul era la ei. Dacă o să-l drogheze, vorbesc. Trebuie să schimbăm toate buletinele de identitate, chiar în noaptea asta, toate adresele.

Îmi întinde un buletin.

— Actele tale! Slavă Domnului că am lucrat la ele ieri, măcar ale tale sunt gata. Începe cu ea, Victor. Am să-ţi indic o adresă pe care n-o cunosc decât eu. Parola: „Niciodată doi fără trei”. Răspuns: „Patru plus patru fac patru”. Luaţi 199 motocicleta. Să nu mai vii înapoi aici. Treci să-l avertizezi pe băieţi. Cât despre tine, Adriana, nu va trebui să stai mai mult de două nopţi în acelaşi loc. Aranjez eu asta. Ţi-ai vopsit părul?

Am profitat de cele trei zile de imobilitate forţată ca să-mi vopsesc părul roşcat.

Haide, ştergeţi-o. Victor, repetă adresa. Ne întâlnim peste două ore, la Mircea. Salut.

Pe drum, Victor mârâie:

— Arestează pe toată lumea. Nu numai pe cei care tipăresc şi distribuie manifeste, ci pe oricine, orice motiv e bun. Sunt arestaţi cei care înjură guvernul stând la coadă la pâine. Sunt arestaţi muncitorii care nu vor să meargă la manifestaţii. Sunt arestaţi ofiţerii care au fost scoşi din armată. Sunt arestaţi profesorii care refuză să se înscrie în partid. Sunt arestaţi cei care…

Îl întrerup.

— Aş vrea să vin cu tine să-l avertizăm pe băieţi.

Victor ţipă la mine:

Asta ar mai lipsi! Ai să stai liniştită, auzi? Trec mâine să-ţi aduc ştiri proaspete.

Am ajuns. Înţeleg de ce Marc păstra secretă această adresă: gazda mea e un membru influent al partidului.

Zâmbeşte când spune: „Patru plus patru fac patru”. Îşi păstrează zâmbetul când Victor îi declară că suntem în stare de alarmă. Îmi arată un fotoliu:

Haideţi, domnişoară, reveniţi-vă, sunteţi lividă. Domnule, spuneţi-l lui Marc să-l găsească alt domiciliu pentru mâine seară. Aştept la cină nişte „tovarăşi” care ar putea s-o recunoască. Ar fi cam imprudent. De acord?

Victor a plecat alergând. „Tovarăşul” revine în salon, îmi întinde un etui cu ţigări:

Doriţi cafea, ceai, alcool? Am să vă aduc totul chiar eu, n-am femeie de serviciu; nu că ar fi mai democratic, dar e mai prudent. De îndată ce vă veţi fi revenit puţin, vă voi arăta camera. Nu mai tremuraţi, pentru o noapte şi o zi sunteţi în siguranţă aici... la inamicul dumneavoastră. Clandestinitatea are şi ea părţile ei bune, nu-l aşa?

De două săptămâni, schimb adresa la fiecare două zile. La fel fac şi ceilalţi băieţi. Se strânge plasă şi adresele lui Marc încep să se epuizeze. Toate gazdele mă primesc foarte bine, dar la orice pas de pe stradă, la orice sonerie a telefonului, tăcem şi ne privim cu intensitate. În fiecare casă pe unde trec, aerul pare să se rarefieze. Toţi cei care mă găzduiesc surâd, vor să mă ajute, mă îngrijesc de o săptămână am febră din nou - îmi dau de mâncare. Dar eu, care n-am cartelă de alimente, simt că fiecare îmbucătură pe care o înghit este un sacrificiu impus celorlalţi, eu care port neliniştea în mine, ca o a doua stare, o recunosc la

ceilalţi înainte ca să se fi trădat. Închisoarea mi se pare un vis pe lângă această „viaţă liberă” de animal hăituit.

Şi când într-o seară Marc îmi spune; „Mi-e imposibil să te mai ţin în Bucureşti. Mâine o să te ducă un prieten la ţară”, îmi vine să plâng de bucurie.

„Prietenul” lui Marc nu e altul decât Sandu cu care locuisem la Câmpulung în timpul „clandestinităţii”, sub nemţi.

A venit după mine cu motocicletă şi mirarea mea i-a făcut mare plăcere. Mi-a spus râzând: N-am fi crezut atunci că ne regăsim în altă clandestinitate. Între noi fie vorba, prima era o joacă de copii faţă de asta. Cum te numeai atunci? Johanna Miiller, cred.

Ce face lâna?

Ezită, pe urmă îmi spune oftând:

E la Paris. Să nu mai vorbim de asta, vrei?

Îşi trece o mână peste frunte şi reia pe un ton vesel.

— Atunci, eşti în formă pentru călătorie?

Unde mergem, Sandu?

E o surpriză la fel de mare ca cea pe care ţi-am făcut-o adineauri. Numai că o să dureze destul, aşa că ai grijă să te instalezi bine.

Sandu m-a dus la Câmpulung, în casa bătrânei care ne găzduise în vremea sosirii trupelor ruseşti. Femeia m-a strâns în braţe plângând. Fiul ei, care se găsea atunci 201 „undeva pe front”, n-a mai revenit acasă. Mai bine de trei ani au trecut şi ea tot îl mai aşteaptă.

Sandu a plecat înapoi în aceeaşi zi. Am rămas singură cu bătrâna şi o fată tânără, Mărioara, care o ajută la grădină. Intrând în casă, toate amintirile s-au adunat în jurul meu. Toată strădania pe care am încercat să o depun de la prima mea

arestare, toată strădania aceea lentă, răbdătoare, ca să elimin amintirile, să nu-mi amintesc nimic care să mă poate atinge, să mă poată strivi şi să-mi evoce viaţa de altădată, a fost distrusă într-o singură zi de casa asta care, ea, mă cunoscuse altfel.

Acum că, de o săptămână, frica m-a părăsit, nu mă simt decât plină de cenuşă. Fiindcă aici teama şi îngrijorarea au dispărut cu încetul, la fel ca şi impresia că sunt o povară şi un pericol pentru ceilalţi.

A doua zi după sosire, am întrebat-o pe bătrână dacă nu-l sunt şi ei o povară şi i-am mulţumit pentru ospitalitate. Mi-a răspuns:

— Ascultă, fetiţo, nu mai vorbi prostii. Eu, n-oi fi poate prea deşteaptă, dar mă gândesc că în oarecare măsură pentru noi toţi ai fost tu la închisoare. Aşa că n-ai de ce să-mi mulţumeşti.

Şi nu ştiu ce echilibru dificil au restabilit în mine aceste cuvinte şi calmă lor simplitate.

Seara, când ele se întorc de la lucru, ne adunăm câteşitrele în odaia bătrânei, în jurul focului de vatră. Mărioara şi cu mine coasem; gazda se întinde pe pat „să-şi odihnească oasele bătrâne şi obosite” şi începem să discutăm. Bătrâna mă întreabă de oraş şi de închisoare, iar Mărioara îşi face semnul crucii şi se văicăreşte:

Ne cer mai mult grâu decât avem în toate hambarele satului puse laolaltă. Un timp, am cumpărat de la vecini că să dăm la stat. Acum, vecinii nu mai au nici ei şi statul cere tot mai mult. Când nu vin ca să ceară grâu, apar cică pentru „agitaţie” şi ne povestesc verzi şi uscate: că Stalin ne-a adus fericirea şi tot soiul de altele la fel. Ca şi cum n-am vedea, noi, ce ne-a adus Stalin ăsta al lor: nenorocirea şi foametea şi tifosul şi incendiul. Mi-e că dacă tot vin să „agite” la noi, ar putea să se întâmple o nenorocire şi să ne agităm cu-adevărat. Când ne va spune regele, o s-o şi facem. Săptămâna trecută au vrut să scoată de la şcoală portretul regelui că să-l pună pe Stalin şi ai lui. Oamenii au dat să-şi ia furcile ca să-l nimicească. Vasile, care are cap, nu glumă, le-a spus: „Lăsaţi pe mine”. S-a dus cu oamenii la

comuniştii de la primărie şi le-a zis: „Icoana e aici de când e satul. Aşa că trebuie să rămână ca să ţină Dumnezeu cu noi. Regele e la oraş. Noi nu putem să ne ducem în oraş să-l vedem. Aşa că trebuie să-l lăsăm poza acolo unde e, ca să ştim că ţine cu noi. Stalin, cine vrea să-l vadă n-are decât să vină la voi la primărie şi să-l privească poza". Primarul a strigat: „Da, dar Stalin v-a dat pământ". Vasile i-a zis: „Da, dar ne ia grâul de pe pământ. Aşa că noi, cu pământ fără grâu suntem ca femeia fără copii şi că bărbatul fără braţe şi picioare; ca şi cum nu l-am avea".

Mărioara a tăcut. Bătrâna îşi plânge fiul care nu s-a mai înapoiat. În vatră, focul se stinge fără ca nici una dintre noi să se gândească să-l înteţească.

* într-o noapte, în timp ce discutam în jurul focului ca de obicei, Mărioara se scoală repede şi merge la fereastră făcându-ne semn să tăcem. Se întoarce spre noi şi murmură:

O motocicletă în curte. Stingeţi lampa.

În timp ce micşorez fitilul lămpii cu gaz, mâinile îmi tremură. Mărioara, tot de la fereastră, stă la pândă. Mai spune:

Un bărbat vine încoace.

Ne reţinem respiraţia. O voce de afară spune:

Eu sunt, Adriana, deschide.

E Marc. Alerg spre uşă, o deschid larg. Marc e în faţa mea, cu surâsul pe buze. Îl prezint celor două femei. Şi, cum vrem să-l descotorosim de canadiană:

Nu pot sta decât o jumătate de oră. Aş vrea doar puţină apă caldă ca să mă spăl. Şi aş vrea să vorbesc un moment cu tine Adriana.

Trecem în camera alăturată.

Ce s-a întâmplat, Marc?

Nu lua un aer de înmormântare, fiindcă de data asta cel puţin îţi aduc o veste bună. Peste câteva zile ai să faci o croazieră pe Marea Neagră spre Constantinopol.

Marc, ai înnebunit?

Dacă am înnebunit, sunt în tot cazul un nebun rezonabil, un nebun organizat. Totul e aranjat. Un vapor nu prea mare, care se comportă bine. Rezervă de benzină asigurată. Plecare sigură. Companie agreabilă: trei persoane pe care le cunoşti, dar ale căror nume încă nu ţi le pot dezvălui; aşa-l când „conspiri”.

Râde tot timpul. Nu reuşesc să scot un cuvânt, pentru că îmi clănţăne dinţii. Marc vine lângă mine şi mă zgâlţâie.

— Acum chiar că nu-l momentul să tremuri, fato. Ai nişte pantaloni lungi?

— Da.

Bine, atunci pune-l repede. Într-o jumătate de oră trebuie să fim plecaţi. Cât despre lucruri, n-ai decât să le laşi aici. Un echipament complet te aşteaptă în port. între timp, pune-ţi tot ce ai mai gros în materie de pulovere. Ţi-am adus o canadiană căptuşită. Ai să îngheţi puţin, dar n-o să dureze mult. În oraşul X ne schimbăm echipamentul şi luăm trenul. Mâine seară vom fi la destinaţie. În timp ce mă spăl, ia-ţi rămas-bun de la cele două femei şi spune-le că pleci la Bucureşti. Nici un cuvânt în plus, înţelegi?

Îi las Mărioarei rochia şi paltonul. Ea ne pregăteşte tartine şi ne forţează să dăm pe gât două pahare de alcool, unul după altul.

Capul mi se învârte când îmi iau adio de la bătrână, care mă binecuvântează cu gravitate.

Stau lângă Marc în tren. Controlorul e însoţit de doi agenţi în civil, care verifică actele. Trec din oră în oră. Compartimentul e prost luminat. În faţa mea, o femeie mormăie:

Mi-au văzut până acum de trei ori actele. Dacă ar fi false, nu m-aş plimba cu trenul ca să trebuiască să li le arăt din cinci în cinci minute.

205 îi strâng mâna lui Marc care zâmbeşte şi îi spune femeii:

— Aveţi dreptate, doamnă. Dar nu se ştie niciodată. Poate că e mai prudent. Sunt aşa de mulţi duşmani ai poporului.

Femeia nu ştie cum să-şi retragă cuvintele; îşi spune pesemne că Marc e agent provocator. În colţ, lângă uşă, un bărbat, care încearcă să doarmă, strigă la noi să facem linişte.

Alt control, de astă dată mai lung. Un agent întreabă pe fiecare despre motivele călătoriei. Mi-e teamă să nu încep iar să tremur. Când vine rândul nostru, Marc spune:

Logodnica mea şi cu mine mergem la nunta unui văr.

Ce face vărul dumitale în oraşul X?

E muncitor. Responsabil politic al portului.

Agentul ne restituie actele îndinându-se puţin. De îndată ce au ieşit din compartiment, murmur: -Ai înnebunit? Dacă se interesează?

N-au decât. Responsabilul politic al portului le va răspunde afirmativ. Mulţumită lui am putut să aranjez plecare. Ne aşteaptă la gară.

Femeia se preface că doarme, dar ne priveşte pe furiş, neliniştită. Profită de prima oprire a trenului ca să schimbe compartimentul.

La controalele următoare, agenţii nu ne mai cer actele. Călătoria mi se pare interminabilă.

*

Pe peronul gării X, un bărbat se desprinde dintr-un grup şi ne face semn. Marc îi spune, după ce i-a strâns mâna, arătând spre mine:

Petre, uite-o pe logodnica mea. Suntem aşteptaţi la tine?

Sigur. Să ne grăbim, ca să ajungem mai repede la control.

Două baraje ale poliţiei. Petre le spune pur şi simplu agenţilor: „Sunt cu mine” şi trecem. La ai doilea baraj, zăresc pe unul dintre agenţii care îl însoţeau pe controlor în tren. Ne arată cu degetul unui bărbat, din stânga sa, care îl întreabă pe Petre:

Sunt cu tine, tovarăşe? Petre răspunde, calm:

Da, tovarăşe.

Fixez cu un aer absorbit ceasornicul gării. Trecem. Străzile sunt pustii şi tăcute. Mă adresez lui Marc:

Marc, aş vrea să văd marea, îmi răspunde Petre:

O să aveţi tot timpul să o vedeţi până la Constantinopol. Câteva zile nu veţi vedea decât mare. Pentru moment, avem altceva de făcut.

Mergem cu paşi grăbiţi. Marc şi cu Petre discută despre organizarea politică a portului. Abia îi aud. Ascult doar marea care murmură undeva, în depărtare.

Nu mă scol din pat. E frig şi n-am voie să aprind focul ziua. Responsabilul de stradă ştie că această casă e locuită de muncitori şi marinari care lucrează în timpul zilei. Fumul ar putea să-l pară suspect.

Casa e ocupată de patru muncitori şi trei marinari care au toţi carnet de partid. Doi dintre ei sunt căsătoriţi. Nevestele lor lucrează la uzină. Ei, în port. Casa are trei camere în total.

Nu trebuie să ne ferim de ei, sunt de-ai noştri. Cele trei persoane cu care trebuie să fug şi al căror nume nu-l cunosc încă sunt

găzduite de alţi muncitori, la patru case mai departe. Marc şi Petre fac naveta între cele două case şi port.

Au plecat de aproape trei ore, trebuiau să fie înapoi la căderea nopţii; s-a înnoptat deja şi ei nu s-au întors. Stau nemişcată fumând ţigară după ţigară şi ascultând marea. Poimâine începe Anul Nou şi voi fi pe vapor. Mâine îmi voi părăsi ţara. Încerc să repet această propoziţie ca să ajung să o simt. Pur şi simplu nu reuşesc. Sunt complet golită, disperările, sentimentele violente nu au venit la întâlnirea dată de evenimente.

Mă decid să mă scol din pat ca să aprind veioză, când aud trântindu-se uşa de la intrare. Marc şi Petre intră în odaie. La squn: „Salut”; nu-mi răspund. Marc întoarce comutatorul. În lumina crudă a lămpii, le zăresc feţele livide.

Ce se întâmplă? Aţi fost urmăriţi?

— Nu.

Atunci, ce este? De ce staţi aşa încremeniţi? De ce tăceţi? Marc întoarce capul. Petre murmură:

Regele a abdicat. L-au forţat pe rege să abdice! M-am aşezat pe pat. Marc stă mai departe cu spatele la noi. Petre, nemişcat, în picioare. Cât timp am rămas aşa fără să spunem un cuvânt?

Acum plâng şi Marc a venit să-mi pună mâna pe umăr. Spune cu vocea egală şi surdă, fără să se uite la mine:

Băieţii trebuie să vină dintr-un moment în altul. Să nu te vadă plângând, să nu ne vadă plângând. Trebuie să găsim cuvintele care să le dea curaj, acum că am rămas complet singuri.

Bate cineva la uşă. Marc îmi întinde batista lui.

Haide, înghite-ţi lacrimile. Au venit!

Muncitorii intră, unul câte unul, cu paşi înăbuşiţi ca în odaia unui bolnav... Toţi vorbesc în şoaptă şi toate feţele sunt palide. Unul dintre ei spune:

— Acum, suntem ţara nimănui.

Nu spune asta, replică altul, nu spune asta! Ni l-au luat pe rege pentru ca noi să nu mai luptăm. Nu sunt proşti; dar nu cu tertipul ăsta o să ne învingă ei. Eu zic că, mâine chiar, ar trebui să facem să sară în aer ceva, oricât de mic, în port.

O să pună mâna pe tine.

Poate că o să pună mâna pe mine, dar n-o să pună mâna pe ţară. Să nu ne dezumflăm. Nişte sabotaj, asta ne trebuie acum. Ce zici, Petre?

Sunt de părerea ta, sunt pentru sabotaj. Numai că trebuie să pregătim totul foarte bine.

Petre a vorbit tare. Vraja rea pare ruptă. Au început să discute toţi şi să-şi aprindă ţigările. Marc se desprinde din grup şi vine spre mine: Cât despre plecare, nu-l nimic de făcut. Toate gărzile s-au dublat şi i-au înlocuit la posturi pe oamenii noştri cu alţii de care nu suntem siguri. Bineînţeles că nu puteam prevedea asta.

N-are importanţă, Marc, sau, cel puţin, nu asta are importanţă. Acum...

Marc mă priveşte o clipă, apoi îmi spune cu glasul schimbat:

Ascultă-mă bine, fată; în momentul ăsta, oboseala e un lux. Şi disperarea la fel. Nu ne putem permite asemenea luxuri, căci atunci suntem pierduţi şi mulţi alţii împreună cu noi. Ce părere ai?

Ai dreptate. Când ne întoarcem la Bucureşti?

Mâine de dimineaţă. În seara asta organizăm munca aici. Tu, aprinde focul şi fă-ne câte o cafea foarte tare. Trebuie să rămânem treji toată noaptea.

Prepar cafeaua, distribui ceştile, iau loc pe o banchetă lângă Petre, care expune planul de acţiune.

Cele două femei s-au înapoiat şi ele şi se văicăresc în camera de alături. Mi-amintesc deodată lungile nopţi din salonul de la Văcăreşti şi ritmul sfâşietor al bocetelor.

Marc a întins pe masă un plan al portului şi urmăreşte cu degetul nişte linii roşii care dansează în faţa ochilor mei. Trebuie să copiez hărţile pe hârtie de calc.

Zorile ne surprind tot adunaţi în jurul mesei. Odaia e plină de mirosul acru al chiştoacelor şi, când deschid larg fereastra, mugetul mării pătrunde în cameră. Un marinar ascultă o clipă tăcerea, pe urmă spune, clătinând din cap: Nici ea nu pare prea mulţumită. Când mugeşte aşa marea, înseamnă că furtuna nu-l departe.

Azi ar fi trebuit să fiu pe vapor, în larg, departe de ţărmurile româneşti. E ultima zi a anului 1947

În trenul care ne aduce la Bucureşti, ţin ochii închişi. Îl las pe Marc să răspundă la toate controalele; versiunea e alta: sunt gravidă şi Marc mă aduce acasă la mine, în Moldova. Jocul e riscant; am putea întâlni pe unul dintre agenţii care ne-au văzut coborând în ziua cealaltă în portul X şi atunci... Dar nu avem de ales, trebuie să ne înapoiem cât mai repede; fără Marc, băieţii probabil că sunt înnebuniţi.

Compartimentele sunt aproape goale. Rarii călători se uită pe fereastră, tăcuţi, sau se prefac că dorm, ca mine.

Lângă mine, Marc citeşte ziarele care anunţă crearea Republicii Populare Române.

*

Băieţii au găsit o căsuţă, cam dărăpănată, la periferia Bucureştiului şi au transformat-o în magazin de vechituri. Am instalat în pivniţă roneotipul, un radio şi stocul de hâtie ascunse după tot soiul de obiecte eteroclite: haine vechi, colecţii de pantofi desperecheaţi, tacâmuri de argint sau tinichea, tablouri

vechi, portrete de familie, fotolii rupte, suveniruri de preţ sau obiecte utile sunt deopotrivă acoperite de praf.

Proprietarul magazinului este unul de-ai noştri, posesor al valorosului carnet de partid. În timp ce el îşi vinde marfa sus, în pivniţă noi tipărim manifestele care trebuie să fie distribuite noapte. Roneotipul e ascuns sub o mobilă Ludovic al XV-lea, iar radioul e instalat într-un birou Empire. Pivniţa comunică printr-un culoar cu casa de alături, ocupată şi ea de prieteni. Deschizătura care dă spre coridor a fost astupată superficial. Condiţiile de lucru sunt ideale.

Nu ies din pivniţă decât ca să mă duc, traversând culoarul, în casa vecină, unde dorm. De altfel, dorm foarte puţin şi îmi petrec majoritatea nopţilor şi a zilelor în pivniţa unde, în spatele unui paravan, mi-am amenajat un colţişor al meu: un fotoliu care nu are decât trei picioare şi basculează primejdios de fiecare dată când mă afund în el, un birouaş din lemn de trandafir, câteva lumânări şi o icoană în cel mai pur stil bizantin, o Fecioară încremenită care mă fixează cu privirea ei de nepătruns.

Tipărim manifeste toată ziua. Seara, băieţii ies ca să le distribuie, iar eu ascult emisiunile radiourilor străine luând note. Regele a părăsit ţara de două luni.

Noaptea târziu mă duc în casa de alături, unde mi s-a instalat o saltea în baie.

De cu zori, mă întorc în pivniţă şi îi aştept pe băieţi ca să începem lucrul. Şi aşa mai trec alte trei luni.

Victor a fost arestat cu ocazia unei razii. Marc preia conducerea; în numai două ore magazinul este închis, roneotipul şi radioul transportate în altă parte, tot grupul dispersat în provincie. Marc şi-a epuizat din nou adresele din Bucureşti. Îi trebuie un răgaz de o lună ca să găsească altele noi şi să reorganizeze lucrul.

Călătoria cu trenul său cu autobuzul a devenit prea periculoasă şi Marc mă încredinţează, pe mine şi noile mele acte, unui şofer

de camion, care mă închide într-o ladă ce trebuia să conţină în principiu… prune uscate. Aşa ajung în satul Y unde urmează să mă aştepte o prietenă a lui Marc.

Când intru în curtea casei care mi-a fost indicată, o tânără roşcată îmi vine în întâmpinare. Îi spun:

Când copacii au frunze… Ea continuă:

…Este o ecuaţie de gradul întâi. Şi, fără nici o schimbare în ton:

Bun venit. Aici eşti verişoara mea, ai venit ca să te refaci după o congestie pulmonară. Asta-l tot. Pe mine mă cheamă Monica, am avut o mică proprietate pe care mi-au luat-o. Sunt găzduită de un ţăran. Am pus încă un pat în camera mea. Marc a trecut pe aici acum două luni şi mi-a spus că, dacă lucrurile se înrăutăţesc, o să te trimită la mine. Aşa că te aşteptam din zi în zi. Ce s-a întâmplat?

Au arestat pe unul de-ai noştri. Ne-am împrăştiat cu toţii.

Aici, ai să te poţi odihni. Marc mi-a spus să nu pleci până nu vine el personal să te ia. Să intrăm, vrei? O să ne organizăm viaţa comună.

Traversăm curtea. În faţa intrării, un pom înflorit. Timp de câteva luni am locuit într-o pivniţă şi n-am mai văzut arbori. Şi, cum am rămas încremenită pe loc, Monica îmi urmăreşte privirea şi adaugă, cu glasul brusc schimbat:

Da, au înflorit. Se apropie Paştele.

*

Ziua trebuie să stau în odaie. De îndată ce se înnoptează, Monica mă scoate al aer.

Nu a trecut nici o săptămână de când sunt aici când, într-o seară, aud nişte paşi în spatele nostru. Cineva ne urmăreşte prin uliţele satului. Monica aruncă o privire rapidă şi îmi spune:

Nu te teme. E plutonierul de la post. A fost crescut de părinţii mei. Ne este devotat.

Plutonierul ne-a ajuns din urmă. Strâng frenetic braţul Monicăi,

Bună seara, doamnă.

Bună seara, Dumitru.

Păşeşte alături de noi. Ezită o clipă, apoi spune:

Doamnă, n-aţi vrea să veniţi până la post?

Mă agăţ mai tare de braţul Monicăi, gata să cad. Ea spune râzând:

De ce, Dumitru, vrei să mă arestezi?

Ferească Dumnezeu, doamnă. Ridică braţele la cer şi adaugă: Aş vrea numai să vă arăt ceva.

Îl urmăm la post. Ne face loc să intrăm într-o cămăruţă pe care o încuie cu cheia, ne oferă scaune, caută într-un sertar, scoate o hârtie şi o întinde Monicăi. O văd că păleşte pe măsură ce citeşte. Nu mă mai pot abţine şi îi smulg hârtia din mână.

Atenţiune, gări, aeropoarte, pichete de frontieră, posturi de jandarmi; arestaţi imediat pe numita Georgescu Adriana, fostă şefă de cabinet a călăului poporului şi căutată în prezent de poliţie.

Pun hârtia pe birou şi, cum plutonierul se uită la mine, spun, foarte liniştită:

De ce mă priviţi aşa? Credeţi poate că e vorba de mine? N-aveţi decât să-mi cercetaţi actele.

Îmi examinează atent hârtiile şi zâmbeşte când mi le înapoiază:

Bună treabă, hârtiile astea. Numai că, o dată cu nota asta, am mai primit şi aşa ceva: priviţi.

Un mic afiş cu două fotografii de-ale mele, din faţă şi din profil. Cianură e în buzunarul bluzei mele. Monica s-a sculat în picioare.

Ce facem, Dumitru?

Vedeţi, doamnă, ţăranii ştiu că este cineva la dumneavoastră. Suntde-ai noştri, ţăranii. Dar dacă e totuşi un trădător printre ei, sau la primărie? Nu poţi să ştii niciodată. Îmi risc pielea, în povestea asta. Sunt obligat să lipesc afişul la post.

Unde vrei să se ducă, Dumitru?

Dacă aş ştii... Eu vă rog numai să n-o mai ţineţi la dumneavoastră. Dacă e vreun turnător pe aici, suntem toţi buni de puşcărie. Dacă ar fi numai numele, n-aş zice nimic. Dar cu poza... N-o s-o arestez eu, doamnă. Eu ştiu ce înseamnă recunoştinţa şi, pe urmă, ştiţi şi dumneavoastră că gândim la fel. Dar nu pot să-mi risc piele. Trebuie s-o ducem la oraş.

Îmi împrumuţi şareta postului?

Înham caii şi într-un sfert de oră suntem la dumneavoastră.

De îndată ce am ieşit de la post, îi spun Monicăi:

Dacă ne întinde o cursă?

Nu se pune problema. E cam laş, dar foarte fidel.

Ce facem?

Te conduc la oraş şi iei trenul de Bucureşti.

Cum vrei să iau trenul? Şi la gară trebuie să fi primit fotografia.

Te îmbrac ţărăneşte. Cu basma pe cap. Cumpăr eu biletul şi mă prezint la control. Tu traversezi o grădiniţă care dă spre capătul peronului, în spatele toaletelor. Acolo nu-l control. Ne întâlnim pe peron şi-ţi dau biletul.

Şi controlul din tren?

După ce ai ieşit din gară, nu mai trebuie să te temi. Fotografia nu a putut să le fie transmisă controlorilor.

Sunt convinsă de contrariu şi, în timp ce Monica îmi caută costumul ţărănesc, mă gândesc la cel mai bun mijloc de a înghiţi cianura înainte de a fi prinsă.

O jumătate de oră mai târziu, şareta e în curte. Monica se caţără pe bancheta din faţă, îmi spune să urc, îi strânge mâna lui Dumitru şi dă bice cailor.

Acum, trebuie să ne grăbim ca să ajungem înainte de plecarea trenului.

De îndată ce ieşim din sat, începe să mâne nebuneşte. Mă agăţ cu amândouă mâinile de banchetă ca să nu cad, în timp ce, aplecată înainte şi cu faţa încordată, Monica fredonează o melodie în care este vorba de o serbare în sat şi de vântul care vuieşte în pădure.

*

Am sosit prea devreme şi, în timp ce Monica stă la coadă pentru un bilet, rămân ascunsă după în tufiş în grădina de lângă gară.

O jumătate de oră mai târziu, îmi spun că e momentul să plec, mă târăsc în patru labe până la gard, îl escaladez, dau ocol toaletelor, ajung la capătul peronului. Ceva mai departe, Monica, aşezată pe o banchetă, citeşte ziarul. Mă aşez lângă ea. Ea îmi caută mâna, mi-o strânge, îmi trece biletul. Şi murmură pe franţuzeşte:

Bonne chancel îşi împătureşte calmă ziarul, se scoală, se îndreaptă spre toalete, se preface că intră, le ocoleşte, dispare. Mi-a lăsat un coş cu două gâşte, care se agită şi cârâie. Când intră trenul în gară, iau coşul şi mă îndrept spre vagoanele de a treia. Trenul e arhiplin şi am renunţat să-mi găsesc un loc, când un bărbat în uniformă iese dintr-un compartiment şi îmi spune:

E un loc înăuntru. Nu vrei să stai jos?

Inima îmi bate să mi se spargă, dar îmi spun că faptul de a şedea lângă un bărbat în uniformă poate să-mi servească. Mă instalez aşadar lângă el. Abia în compartiment îmi dau seama că e în uniformă de şef de gară. Încearcă să intre în vorbă.

Ce ai în coş, fetiţo?

Nişte gâşte.

Sunt scumpe?

— Trebuie să le duc la cooperativă, la Bucureşti.

Cuvântul „cooperativă” i-a închis gura. Nu mai spune nimic. Agenţii însoţiţi de doi soldaţi trec pe culoar. Trebuie neapărat să vorbesc cu şeful de gară, să-l fac să creadă că sunt cu el.

Mergeţi la Bucureşti?

Da, fetiţo.

Sunteţi bolnav?

Nu, nu-s bolnav. Oftează lung. Cucoana mea a plecat cu altul, o canalie, altfel nu pot să-l spun. Eu îs şef de gară.

Mai oftează o dată şi mă întreabă:

Şi tu, fetiţo, nu te temi să mergi aşa cu trenul? Compartimentul e prost luminat, n-a putut să mă vadă pălind.

De ce să mă tem?

Eşti o fetiţă frumuşică. Nu ţi-e teamă să nu te răpească cineva? Nu se ştie niciodată.

Respir şi mă sclifosesc cât pot. Şeful de gară îmi ia mâna. Îl las.

Ai mânuţe frumoase. Nu prea munceşti mult, la tine acasă. Ai mâinile albe de tot.

Fiindcă... fiindcă am fost bolnavă şi am stat la pat mai multe luni. Am avut tifos.

De-asta eşti atât de slabă. Ai avut noroc că ai scăpat. Trenul a plecat din gară. Murmur:

Da, am avut noroc.

Şeful de gară a început să-mi povestească viaţa lui:

...Şi pe urmă mi-a lăsat un bilet: Mă duc la Bucureşti, cu el care mă tratează ca o doamnă şi nu ca o zdreanţă. „El" e inspectorul de căi ferate care a venit să-mi inspecteze gară şi atunci... Habar n-am dacă o tratează ca o doamnă, dar ştiu că am să-l spun vreo două inspectorului ăstuia. Mă duc la el; am adresa din Bucureşti. Târfa trebuie să fie la el. Să-mi facă mie asta, mie, care am luat-o fără zestre, care i-am dat cultură şi educaţie. Când m-a luat, nu făcea pe cucoana mare. Se lăuda tot timpul: „Mă mărit cu un şef de gară, mă mărit cu un şef de gară".

Mă prefac a-l urmări povestea cu interes. În realitate nu mă gândesc decât la control. Casc, mă scuz, mai casc şi iar îi spun, retrăgându-mi mâna:

Aş vrea să dorm, domnu' şef de gară. Ştiţi, cu boala asta, nu prea am putere. Vreţi să arătaţi dumneavoastră biletul la control?

Sigur, fetiţo, dormi bine.

Mă loveşte uşor peste obraz cu un aer protector, în timp ce îi dau biletul. Îmi ascund faţa lângă banchetă astfel ca să nu se poată zări decât două codiţe ieşind de sub o basma şi un nas. Nu mă mişc toată noaptea. Şeful de gară mă acoperă cu haina lui şi arată biletul meu la toate controalele, declarând cu un aer satisfăcut:

Doamna e cu mine. Într-un târziu, mă zgâlţâie:

Ei, fetiţo, pregăteşte-te, am ajuns!

Deschid ochii. Periferia Bucureştiului defilează trist prin faţa geamurilor, în lumina palidă a zorilor. Controalele din gară…

Ai ochi frumoşi, fetiţo.

Mă ia din nou de mână. Îl las şi, când se opreşte trenul, coborâm împreună. Pe peron, mă prefac că mi-e rău.

Domnule şef de gară, m-a apucat ameţeala. Trebuie să fie din cauza bolii. Nu mai pot să umblu.

Mă ia de talie cu un aer protector. Îmi las capul pe umărul lui şi pornim pe peron astfel înlănţuiţi. Ne apropiem de barajul poliţiei. Şeful de gară îmi spune:

Rea boală trebuie să fie. Îţi tremură picioarele.

Nu-l răspund şi-mi îngrop mai mult faţa în vestonul lui. La control arată amândouă biletele şi buletinul lui:

Pentru doamna mea şi mine. Trecem. Şeful de gară râde zgomotos:

— Am spus aşa ca să trecem mai repede. Dar n-ar fi aşa da rău dacă ar fi adevărat, ce zici, fetiţo? Eşti curăţică şi îmi place când îmi spui „domnu' şef de gară". Eşti respectuoasă. Acum, tineretul ăsta nu mai ştie să te respecte. Mie îmi place să fiu respectat. Ei, spune, ce părere ai despre noi doi?

Şi, cum mă prefac încurcată, râde şi mai tare.

Eşti timidă. Dar dacă ne-am vedea mai des, poate că ţi-ar trece, ce zici?

Încerc să par emoţionată când îi răspund:

Da, domnu' şef de gară.

Mă mângâie pe obraz cu un aer satisfăcut.

Ne despărţim în staţia de tramvai din faţa gării, după ce am hotărât o întâlnire după-amiază „ca să mergem la cinema”.

Coşul cu gâşte nu este evident soluţia ideală ca să trec neobservată pe stradă. Toţi cei cu care mă încrucişez se opresc să mă întrebe:

Scumpe gâştele, fetiţo? Răspund invariabil:

Le duc la cooperativă.

De îndată ce aud de cooperativă, oamenii se încruntă şi trec mai departe. Aş intra în curtea vreunei case să le vând, dar risc să mă aleg cu o contravenţie: magazinele aparţin statului şi produsele de la ţară trebuie vândute la cooperativă. O contravenţie, cu actele mele false, aşa ceva trebuie evitat cu orice preţ. Nu ştiu ce să fac. Am ajuns la Bucureşti în plină zi; nu pot telefona nimănui şi de altfel nici nu am alt număr de telefon decât al lui Marc care nu se mai duce la birou de două luni. Oare o fi în Bucureşti? Şi cum să dau de el?

Trecând prin dreptul unui imobil, mi-amintesc deodată că am nişte prieteni care locuiesc acolo. Nu i-am văzut de aproape trei ani. Ezit un moment scena de la Mihaela nu-mi iese din minte şi mă resemnez în cele din urmă să urc. Intru pe scara de serviciu. Sun la primul etaj. Uşa se întredeschide şi zăresc mutriţa ciufulită a Mirei. Aruncă o privire asupra gâştelor şi îmi spune:

Nu cumpărăm nimic, fetiţo. Nu ştii că nu-l voie să vinzi păsări?

Izbucnesc în râs, împing uşa şi intru scoţându-mi basmaua. Mira mă priveşte încremenită.

— Tu eşti? Ce-ai făcut ca să slăbeşti în halul ăsta, sărmana de tine?

Nu mai râd. Mă prăbuşesc pe un scaun.

Mira, pot să stau la voi până deseară?

Bine ai face să nu mai pui întrebări prosteşti. Aici, eşti la tine acasă.

Ştii că mă ascund? Că am acte false?

Mi-am închipuit eu că nu te plimbi pe străzi costumată aşa ca să te distrezi. De altfel, ştiam că te ascunzi.

Dar bărbatul tău ar accepta şi el? Mira începe să râdă.

Cum să nu accepte dacă îi aduci gâşte? De nu ştiu cât timp nu ne mai hrănim decât cu cartofi. O să facem un ospăţ pe cinste!

Mira, să vorbim serios, crezi că o să vrea?

De ce te temi, Adriana? Să vorbim serios, dacă vrei. Noi nu mai avem mare lucru de pierdut. Horia a refuzat să se înscrie la ei. Rezultat: a fost scos din Societatea Scriitorilor, nu mai poate publica nici un articol măcar, nici un rând şi cărţile lui sunt interzise, retrase din biblioteci şi din circulaţie. Aşa că, vezi şi tu!

Dar din ce trăiţi?

Traducem cărţi şi articole din englezeşte şi nemţeşte. Alţi autori, înscrişi în partid, le iscălesc şi ne plătesc la preţuri derizorii. Ne descurcăm totuşi. Şi mai avem încă apartamentul şi biblioteca. O să ni le ia într-o zi, dar până atunci... Haide, nu face mutra asta de înmormântare. Trăim ca toată lumea, de altfel şi nu mai rău ca toată lumea.

— Atunci, crezi că pot rămâne până deseară?

Bineînţeles. Numai că, deseară, avem un invitat la... cartofi. Nu te speria. E un fost puşcăriaş ca tine.

M-am sculat în picioare. Mira nu-l cunoaşte pe Marc şi pe băieţi, sunt sigură.

Cine e?

La ghiceşte. Un puşcăriaş de demult Antinazist notoriu, aparţinând „grupului din Transilvania”. Îţi aminteşti, grupul din Transilvania, reţeaua de rezistenţă? Ştii că doisprezece bărbaţi, arestaţi toţi în 1941 şi eliberaţi în 1944 formau comandamentul?

Da, ştiu. Care din ei?

Specialist în radioemisiuni. Nu ghiceşti?

Ba da, ştiu…

Cum să nu-l ştiu? Sandu aparţinea acelei reţele. La Câmpulung nu vorbea decât de şefii lui care erau la închisoare şi mai ales de Ştefan C, marele specialist în radio. Sandu sfârşise chiar prin a-l socoti acceptabil pe Antonescu, fiindcă refuzase să-l predea pe cei doisprezece lui Hitler. Sandu şi cei doisprezece eroi legendări ai săi… Câmpulung şi rezistenţa noastră de atunci…

— Ai ghicit?

Ştefan C.

Greu a fost, dar oricum meriţi o recompensă. Ai să-mi faci plăcerea să-ţi scoţi travestiul şi să pui o rochie de-a mea.

Ezit o clipă, pe urmă:

Aş putea să fac o baie? •

Rostesc cuvântul „baie” cu evlavie. Mira mă ia de mână şi mă trage spre coridor râzând cu poftă.

Cum de nu m-am gândit până acum? Aş fi putut să ţi-o pregătesc de când ai venit. Nu mai e apă caldă de baie, dar ajunge pentru un duş. Un duş pe dinafară şi pe dinăuntru, asta ţi-ar trebui!

O urmez fără să reuşesc să mă pun la acelaşi diapazon şi să râd cum s-ar cuveni: un duş pe dinăuntru…

*

Am făcut duş şi am lenjerie şi o rochie curate. Dacă aş putea rămâne în casa asta luminoasă şi primitoare, aş dormi şi pe jos.

Mira avea dreptate, bărbatul ei mă primeşte cu braţele deschise, fără nici o urmă de reticenţă. Ei doi reuşesc aproape să mă scape de frică.

Şi, când auzim soneria de la intrare, Mira spune calm, fără să tresară:

Trebuie să fie colegul tău de puşcărie, Adriana. Ştefan C. intră în sufragerie. E un bărbat foarte brunet, îmbrăcat cu o vestă de piele neagră. Şi, cum Mira mă prezintă cu primul nume fals care îi vine în minte, începe să râdă:

Cum ai spus: Sanda Dănescu? Mira abia îşi stăpâneşte râsul.

Da, Sanda Dănescu.

Ascultă, Mira, credeam că ai încredere în mine. E adevărat că s-a schimbat mult, dar tot am recunoscut-o.

Intervin:

Unde m-ai cunoscut?

La Interne.

— Ai fost închis la Interne?

Încă nu şi sper că n-am să fiu niciodată. Nu te-am cunoscut ca deţinută, ci ca şefă de cabinet. De altfel, erai insuportabilă. Zâmbeai tot timpul şi repetai ca un automat aceeaşi propoziţie: „Audienţele sunt suspendate, audienţele sunt suspendate”.

Mimează toată scena şi acum râdem cu poftă toţi patru.

Această cină veselă, fără apăsare, fără obsesii, mi se pare o amintire de demult care ar fi venit să mă viziteze şi să mă încălzească puţin.

De îndată ce ne sculăm de la masă, le spun, lui Horia şi Mirei:

E timpul să plec. Horia mă priveşte mirat:

Unde vrei să te duci? Şi Mira reia:

Da, unde vrei să te duci, la cine? Nu te simţi bine aici?

Pot să rămân la voi?

Cât timp vei vrea.

Dar, Horia…

Ce limbă ştii mai bine?

Italiană, franceza…

Perfect, am să-ţi obţin nişte traduceri din italieneşte. Tu ai să faci traducerea şi un autor membru de partid o s-o iscălească. În felul acesta nu vei mai avea remuşcări, de vreme ce vei contribui la cheltuielile comune. Ne-am înţeles?

Îmi vine să plâng. Nu credeam să-mi mai vină vreodată să plâng de bucurie şi de linişte regăsită, înainte de plecare, Ştefan mă ia deoparte şi mă întreabă:

Ai ceva să-l transmiţi lui Marc?

— Cum?!

Nu-l nevoie să strigi. Am întrebat: „Ai ceva să-l transmiţi lui Marc?” Te credea la prietena lui. Te avertizez că, timp de peste o lună, nu-ţi va mai putea fi de folos. Trebuie să dispară şi el, pentru o „mică odihnă” la ţară. Încearcă să stai aici o lună. La întoarcere se va ocupa din nou de dumneata. Îi voi spune că eşti aici. Nu-l nevoie să vorbeşti de asta cu Horia şi Mira. Nu s-a întâmplat nimic grav la ţară?

Nu, nimic grav, dar a trebuit să plec, poliţia a transmis fotografia mea la gări, aeropoarte…

Ştim. Marc avea de gând să trimită pe cineva după dumneata, dar, din moment ce ai venit prin mijloace proprii, cu atât mai bine. Altceva pentru el?

Nu, nimic. Nu e în pericol?

Nu propriu-zis, dar, în fine, va face bine să dispară de pe firmament câtva timp, iar dumneata, ai face bine să rămâi aici. Ne-am înţeles?

Cum l-ai cunoscut pe Marc?

Asta-l altă poveste, prea lungă ca s-o povestesc acum. De altfel, ştii, clandestinii de meserie sfârşesc întotdeauna prin a se cunoaşte.

Eşti în clandestinitate?

Pentru moment încă nu, sau nu cu totul. Pe urmă, cu voce tare:

Voi trece să vă văd mâine seară. Voi încerca să obţin maşina Crucii Roşii ca să vă scot la o plimbare. Şi, privind spre mine: Pentru „ieşirea la aer”, nu-l aşa, tovarăşă puşcăriaşă?

Şi pleacă în timp ce le explic celorlalţi semnificaţia acestor cuvinte care li se par ciudate: „ieşirea la aer”.

Ne aşezăm pe nişte perne, sprijiniţi de bibliotecă. Vorbim încet nu pentru că ne e frică, ci ca să nu tulburăm această pace care cuprinde contururile încăperii, această pace care s-a instalat în noi.

Horia îmi dă ultimele ştiri din lumea literară: autorii care s-au înscris în partid trebuie să-şi facă autocritică după autocritică, să publice cel puţin o dată pe lună un articol în care să declare că „Stalin este cel mai mare scriitor din univers, le serveşte drept călăuză, model, far luminând întunericul din minţile lor”, să-şi supună cărţile înainte de publicare la trei baraje de cenzură politică şi mai ales să renege orice legătură trecută cu Franţa şi Occidentul.

De ce în special Franţa?

Fiindcă influenţa franceză era de departe cea mai puternică la noi. Ai uitat că eram a doua sau a treia piaţă mondială de import al cărţii franceze? Că majoritatea intelectualilor noştri erau formaţi la şcoala franceză? Dar acum toate astea se vor schimba foarte curând. Teohari Georgescu a declarat în chip de avertisment că lumina nu mai vine de la Apus, ci de la Răsărit. De altfel sunt de acord cu el asupra unui singur punct, sau mai degrabă a unui singur autor. Este vorba de cel care, cu peste patruzeci de ani înainte de izbucnirea revoluţiei, a prezis dezvoltarea ei ulterioară, aspectul ei actual de Apocalipsă, de cel care a făcut cea mai bună descriere a ceea ce trăim noi acum, este vorba de profetul...

Mira zâmbeşte.

Din nou Dostoievski şi Demonii. Asta-l marota lui.

Ba nu, nu-l o marotă, replică Horia mergând spre bibliotecă şi scoţând de acolo o carte. Totul e cuprins aici, absolut totul, frază cu frază şi punct cu punct; e descrierea fidelă a fenomenului, descriere făcută cu mai mult de patruzeci de ani înainte ca fenomenul să fi avut loc, fiindcă n-o să mă faceţi să cred că Neciaiev, care a organizat primul comitet revoluţionar printre studenţii din Moscova şi care a pus la punct şi executat uciderea lui Ivanov, avea anvergura lui Verhovenski. Nu, Neciaiev n-a fost decât un pretext prin intermediul căruia Dostoievski a văzut cum se va desfăşura istoria, dar care nu conţinea în el istoria. Şi observaţi că Dostoievski nu este în avans cu patruzeci de ani, ci cu mult mai mult, de vreme ce a prezis nu atât revoluţia, cât urmările ei, fenomenul actual. Ascultaţi, îmi vine să-l trimit textul acesta lui Teohari Georgescu drept răspuns la lozinca lui: „Lumină vine de la Răsărit”. Ascultaţi, Verhovenski îi descrie lui Stavroghin sistemul lui Şigaiiev, care este teoreticianul grupului lor revoluţionar: „Şigaiiev e un geniu, fi rezerv un rol. El a descoperit «egalitatea»... La el, totul este înscris. A inventat un nou sistem de spionaj. În societatea să, fiecare membru îl spionează pe vecinul său şi i se cere să-l denunţe. Fiecare aparţine tuturor şi toţi sunt proprietatea fiecăruia. Toţi sclavi şi

toţi egali în calomnie şi omor, dar, mai presus de orice, egalitatea. Pentru început, nivelul educaţiei, ştiinţelor şi artelor va fi scăzut. Un nivel ridicat nu este accesibil decât spiritelor superioare şi noi n-avem nevoie de spirite superioare... Vor trebui surghiunite sau condamnate la moarte. Smulgerea limbii lui Cicero, scoaterea ochilor lui Copernic, lapidarea lui Shakespeare, iată ce înseamnă şigalievismul... Ascultă, Stavroghin: nivelarea munţilor, iată o idee frumoasă care nu are nimic ridicol în sine. Eu sunt pentru Şigaiiev. Nu-l nevoie de educaţie, ne-am săturat de ştiinţă... dar ne trebuie docilitatea. Vezi tu, cel mai important lucru pe lume e docilitatea. Doar ceea ce e necesar este necesar, iată care va fi de acum înainte deviza speciei umane. Dar ne trebuie convulsii, iar noi, şefii, vom avea grijă să existe. Este nevoie de şefi şi de sclavi. Obedienţă absolută, impersonalitate absolută... Ascultă, vom dezlănţui mai întâi răscoala... Vom proclama distrugerea. Vom aprinde incendiul. Vom crea legende. Lumea va merge cu susul în jos ca niciodată până acum. Noaptea se va aşterne peste Rusia, pământul îşi va plânge foştii zei.” în încăpere, tăcerea se instalează greoaie, apăsătoare. Horia se scoală încet, închide carte, o pune la loc în bibliotecă şi spune, cu voce stinsă:

Pământul îşi va plânge foştii zei...

Dorm în sufragerie, pe divan, lângă bibliotecă. În zori, aud cântecele şi paşii cadenţaţi ai soldaţilor. Mă trezesc tresărind, alerg pe culoare, unde dau peste Mira, care mă priveşte mirată:

— Cee?

Un regiment pe stradă. Paşi cadenţaţi ai nemţilor. Trebuie să fie vreun eveniment.

Mira mă duce înapoi în odaie ţinându-mă de umeri:

Pe ce lume eşti? De un an trec aşa, în fiecare dimineaţă, sub ferestrele noastre, cântând cântece de război. Se duc pe câmpul de manevre. Toate străzile sunt pline. Toate uzinele nu produc decât în vederea războiului. Cuvântul nu a fost niciodată

pronunţat, dar toată ţara nu face altceva decât să se pregătească de război.

Dar, conform tratatului de pace, nu avem dreptul să reînarmăm mai mult de…

Ce contează? Poate cineva să vină aici, la faţa locului, ca să controleze ce face Moscova?

Dar anglo-americanii?

Dacă ar protesta vreodată, Moscova le-ar răspunde fără îndoială că este vorba de o armată… a păcii, sau alte asemenea baliverne. Şi pe urmă, ştii bine că nu vor protesta. Nu cunoşti anecdota care circulă în Bucureşti pe tema asta:

Se pare că într-o mare mică, Marea de Argint, toate sardelele au fost pescuite într-o zi. Una dintre ele, care a asistat la masacru, a reuşit să scape şi se duce să avertizeze sardelele din mările învecinate, Marea de Aur şi Marea de Diamant, care, aflând ştirea, ţin consiliu după consiliu. Micuţa sardea, fremătând pentru surorile ei, se agită, se zbate, cere să se intervină repede. În zadar face sforţările astea. Timpul trece. În fine, într-o zi, sardelele din Mările de Aur şi de Diamant hotărăsc să pornească la salvarea surorilor lor, sardelele din Marea de Argint. Urcă pe curent în sus cu mult zgomot şi ajung la locul masacrului. Nici urmă de pescar, nici de sardele. După numeroase căutări, îşi regăsesc surorile, sau mai curând cutiile care le conţin pe surorile lor. Optimiste şi entuziasmate, pun să se deschidă cutiile şi scot ţipete ca să le trezească pe semenele lor ce par să doarmă. Şi atunci îşi dau seama că surorile lor din Marea de Argint nu sunt numai moarte, ci chiar preparate în ulei.

Noaptea târziu, Ştefan vine să ne ia cu maşina „să ieşim la aer”. Şi, cum nu avem nici o singură ţigară şi toate tutungeriile sunt închise, face un ocol, opreşte maşina în faţa imobilului unde locuieşte şi urcă să aducă ţigări.

În timp ce vorbesc cu Mira, privesc imobilul, cenuşiu, mohorât: o capodoperă a prostului gust.

Ştefan coboară cu ţigările. Automobilul rulează pe străzile prost luminate timp de peste o oră. De ieri am un simţământ de siguranţă nebunesc.

Când ne luăm rămas-bun, în faţa uşii, Mira îl invită pe Ştefan la cină pentru a doua zi. Ştefan îi răspunde: Nu pot să vin. Plec mâine în Moldova pentru două săptămâni.

Odată ajunşi în apartament, Horia îmi spune: Mâine ai să primeşti textele italieneşti. Nu te bucura prea tare; sunt marxiste toate şi încă marxiste după moda stalinistă.

*

Trei săptămâni mai târziu, către miezul nopţii, bat la maşină versiunea definitivă a traducerii, în timp ce Horia citeşte, Mira coase şi toţi trei ascultăm cu o ureche distrată B. B. C. vorbindu-ne despre nu ştiu ce expoziţie horticolă de la Londra.

O bătaie în uşă, pe urmă soneria. Horia a închis cartea. Mira s-a ridicat în picioare. Ne privim o clipă toţi trei. Horia murmură:

E miezul nopţii. Nu poate fi decât poliţia sau, să sperăm, o comisie de rechizionare. Adriana, coboară pe scara de serviciu. Vârâ-te în ladă de gunoi. E goală. Trage capacul.

Din nou soneria.

Dacă, după un sfert de oră, n-am venit să te scoatem de acolo, încearcă să o ştergi.

Horia îmi deschide uşa să ies, în timp ce Mira se aşază în locul meu ca să aibă aerul că bate la maşină mai departe.

Ajung jos şi recunosc uşor ladă de gunoi a apartamentului; de două săptămâni am scos deseori gunoiul afară. Înainte de a intra înăuntru scot din buzunarul rochiei cianura pe care o strâng în mână. Trag capacul. Curând mirosul pe care îl degajă pubela pătrunde profund în mine şi, în întuneric, cercurile reîncep să se rotească în faţa ochilor mei. Au aceleaşi culori: galben, roşu; roşu, galben.

Cred că a trecut o jumătate bună de oră când mă decid să ies afară: dacă nu respir cât mai repede aer proaspăt, risc să leşin. Ce s-o fi petrecând sus? De vreme ce n-au coborât, trebuie să fie poliţia. Ies prin uşa de srviciu, dau ocol imobilului: un camion gol; nimeni pe stradă. De cum am dat colţul străzii, o pornesc la goană ca o nebună. Tocmai asta n-ar trebui să fac, dar ce mai contează! Am ajuns la capătul celei de-a două străzi; o iau pe a treia, tot alergând, nu întâlnesc pe nimeni, continuu să fug. La capătul celei de-a cincea străzi, mă opresc cu sufletul la gură. Unde să mă duc? La cine să mă duc? Sunt în rochie şi espadrile, asta-l tot. Marc pesemne că nu e în Bucureşti şi, de altfel, nici nu-l cunosc adresa. Băieţii sunt risipiţi. După luna asta în care aproape că am pierdut obiceiul de a respira, de a mă mişca, de a acţiona ca o făptură hăituită, mă simt încă şi mai dezarmată. Poate că mi-am epuizat şi ce îmi mai rămăsese că forţe; poate că nu trebuie să merg mai departe. Şi, în primul rând, unde să mă duc, la cine să mă duc? Deodată îmi amintesc de Ştefan. S-o fi întors din Moldova. Mi-amintesc imobilul acela cenuşiu, mohorât, de prost gust. Voi reuşi să-l regăsesc? O pornesc iar, mergând foarte repede. M-am hotărât să regăsesc imobilul. Cunosc vag cartierul; e aproape la celălalt capăt al Bucureştiului. Voi face o ultimă încercare. Dacă nu îl găsesc, atâta pagubă...

Eram sigură că prostul său gust excesiv salva acel imobil de uitare. L-am găsit relativ uşor. Nu ştiu la ce etaj poate să locuiască Ştefan, dar, cum sunt decisă să risc totul pentru totul, am intenţia să sun la toate uşile începând cu ultimul etaj, al patrulea. Iau ascensorul, urc, sun.

Un băiat cu părul roşcat, ciufulit, vine să-mi deschidă.

Ştefam C... e acasă?

Aştept răbdătoare să-mi spună: „Care Ştefan C...?” în loc să facă aşa, băiatul deschide larg uşa.

Trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta. Sunteţi verişoara care trebuia să vină din provincie?

— Da.

Aţi lăsat valiza în taxi?

Nu, e la gară.

Mă pofteşte să intru într-o încăpere ocupată pe toată lăţimea de o masă mare. Pe masă, trei aparate de radio, demontate. Băiatul îmi urmăreşte privirea şi îmi spune, râzând:

Jucăriile lui Ştefan.

Cum nu răspund nimic, continuă:

Luaţi loc. Vă e frig?

Iar au început să-mi clănţăne dinţii. Tremur aşa de tare că nu reuşesc să-l răspund.

Sunteţi bolnavă, vă e frig? Posibil ca Ştefan să mai întârzie puţin, la cină la nişte prieteni, în apropiere. Vreţi să mă duc după el?

Mă priveşte tot mai mirat. Îmi clănţănedinţii şi nu izbutesc să articulez nici un singur sunet. Lese. Îl aud cum închide uşa de la intrare, coboară scările alergând.

E unu şi jumătate noaptea. Continuă să-mi clănţăne dinţii nebuneşte.

Intră Ştefan, urmat de băiatul care m-a primit mai înainte.

— Ah, tu eşti, verişoara?

Pe urmă, întorcându-se spre băiat:

Vrei să-l faci un ceai fierbinte?

De îndată ce a ieşit, Ştefan îmi spune:

Ştii ce mi-a zis venind după mine? „E o nebună căreia îi clănţăne dinţii şi care spune că ţi-e verişoara. Trebuie să vii imediat. Mi-e frică să rămân singur cu ea. Are privirea rătăcită.” Ce s-a întâmplat?

Şi, cum tot n-ajung să articulez un cuvânt:

Bine, o să încercăm ceva ca să-ţi treacă.

Se duce într-o cameră alăturată, revine cu o ceaşcă de ceauşi o casetă.

Înghite asta imediat. E un calmant nervos.

După un sfert de oră, reuşesc să-l povestesc toată scena de la Mira şi cursa mea prin noapte. Adaug:

Pot să rămân să dorm la dumneata deseară?

Nu numai deseară. Cât timp vei vrea şi va fi posibil. Cu condiţia să nu-l mai sperii pe prietenul meu. Mâine voi încerca să aflu ce s-a întâmplat la Horia şi Mira. Pentru moment, ia camera mea. Eu am să dorm cu colegul meu în hol.

Şi purcede la mutare cu prietenul său, care abia dacă pare mai liniştit.

A doua zi, Ştefan mi-aduce ştiri despre Horia şi Mira. Comisia de rechiziţionare care a venit să le ia biblioteca n-a părăsit casă decât în zori, timpul cât i-a trebuit ca să scrie procesul-verbal, să înscrie titlul fiecărei cărţi pe listă, să transporte în camion cele două mii de volume câte conţinea biblioteca.

Nu le-au făcut nimic?

Nu, altceva nimic. De altfel, pentru data asta era destul... Au aerul descumpănit şi stau lângă rafturile goale fără să se clintească. Horia m-a rugat să-ţi spun că nu-l va mai putea trimite acea scrisoare luiTeohari Georgescu; i-au luat şi faimosul volum cu Demonii.

Ştefan a plecat pentru două săptămâni în provincie cu Crucea Roşie a unei misiuni străine. Prietenul lui s-aînapoit la el la ţară. Sunt singură în casă. De o lună de când locuiesc aici, n-am mai pus piciorul afară.

Câteva zile înainte de întoarcerea lui Ştefan, încep din nou să am febră.

În dimineaţa aceea mă trezesc cu o durere violentă de cap. Am visat că cineva bate la uşă. Nu, n-am visat. Se bate într-adevăr la uşă. Nu mă mişc. Aud voci în spatele uşii:

Spionul nu s-a întors încă.

Putem să spargem uşa, să ocupăm apartamentul şi să-l aşteptăm.

Nu, tovarăşe. Mai bine să-l luăm prin surprindere. Ăsta-l spion anglo-american şi e şiret.

Mă agăţ de cearşafuri. Am impresia că, dacă nu mă agăţ de cearşafuri, voi cădea din pat. Spion? Misiunea lui Ştefan se încheie mâine şi trebuie să se înapoieze la Bucureşti.

În spatele uşii, cei doi agenţi continuă să discute. Au hotărât să se ducă după alţi tovarăşi şi să formeze două echipe permanente în faţa celor două uşi ale apartamentului, intrarea care dă spre scara principală şi intrarea de serviciu. Unul dintre ei a plecat. Îl aud pe celălalt umblând neîncetat prin faţa uşii. Trebuie cu orice preţ să-l avertizez pe Ştefan... dar, pentru moment, nu vreau să mă mişc din pat, agentul ar putea să audă zgomot. Către ora prânzului, primesc un ajutor neaşteptat: în apartamentul de alături, radioul a început să urle atât de tare încât umple toată casa cu zgomote discordante. Profit de acest vacarm ca să-mi pun rochia pe mine, să-mi încalţ espadrilele şi să intru în bucătărie. Fereastra bucătăriei dă spre acoperiş. Mă aşez şi aştept noaptea, cu un pachet de ţigări în faţa mea. Când am isprăvit pachetul, s-a înnoptat. Îmi controlez încă o dată buzunarele: actele, cianura, o batistă, câţiva bănuţi. Totul e pregătit. Mă urc pe scaun, deschid fereastra, mă urc pe acoperiş. Înaintez încet, în patru labe, ocolesc trei ferestre care dau de asemenea spre bucătării. Printr-a patra zăresc scara de serviciu. Pesemne că am ocolit casa pe jumătate, am ajuns la o a doua scară de serviciu, care nu deserveşte apartamentul lui Ştefan. Scara pare pustie. Sparg un geamlâc cu pumnul, deschid

fereastra. Pumnul sângerează. Revăd chipul Ţigăncii. Cu precizie, chipul Ţigăncii. Sar pe scară, cobor în goană, mă rostogolesc, alunec. Am reuşit să mă agăţ de rampă, să mă ridic, îmi înăbuş un geamăt: o durere ascuţită în gleznă. Cobor scara muşcându-mi buzele, glezna mă doare foarte tare. Am ajuns jos. Ies într-o curte. Un câine vine spre mine sărind. Mă aplec şi îl mângâi: numai de n-ar lătra! Uşa care dă spre stradă e cu geam. Îmi lipesc obrazul de ea. Nu văd pe nimeni pe stradă. Câinele îmi linge mâna care sângerează. Îmi scot batista, îmi înfăşor pumnul în ea, deschid uşa, ies afară. În spatele uşii deschise, câinele a început să latre.

Acum am luat-o la fugă. O casă, două case, colţul străzii, glezna mă doare prea tare, încerc să mă agăţ de pereţi. Dacă s-ar întâmpla să cad, nimeni nu-l va putea avertiza pe Ştefan. Mi-am muşcat buzele prea tare, simt gust de sânge în gură. Unde să mă duc? La cine? Marc, unde o fi Marc? Nu mai ştiu unde sunt, nu mai recunosc oraşul; totul a început să mi se învârtească în faţa ochilor. Încerc să traversez; în depărtare, o motocicletă vine spre mine, vine spre mine în mare viteză. Vreau să fug, durerea de la gleznă mă face să ţip. Am căzut în genunchi, dau să mă ridic, motocicleta se apropie, se apropie, e aici, e... O frână bruscă. Am căzut din nou. Cine se apleacă peste mine? Are faţa lui Victor. Victor e arestat. Victor e la închisoare. Nu poate fi el. Visez. Spun:

Eşti la închisoare?

Pare speriat. Am început să râd mai întâi încet, pe urmă tot mai tare.

Eşti la închisoare, nu-l aşa? Taci din gură, taci odată.

Continuu să râd. Mă pălmuieşte. Murmură: Iartă-mă. Ascultă: fii calmă, calmă. O să te aşez pe locul din spate. Hai, uşurel. Aşa. Ţine-te bine de mine.

Îmi sprijin capul de spinarea lui. Cu mâinile m-am agăţat de vestonul lui. Gonim. Simt aerul, simt stofa aspră a vestonului său, îmi simt mâinile care se încleştează, se încleştează.

Motocicleta s-a oprit în faţa unei curţi. Nu-l nimeni pe stradă; toate străzile acestea pustii, pustii. Victor m-a luat în braţe, a sunat la uşă. Uşa se deschide: înăuntru, lume, fum de ţigări, căldură. Totul se învârteşte. Murmur:

— Trebuie avertizat Ştefan C... Poliţia îl aşteaptă la el acasă. El se înapoiază mâine din provincie.

Nu mai ştiu nimic.

*

Când îmi revin în simţiri, văd, aplecaţi deasupra mea, pe Marc, Victor şi cineva care îmi pune comprese pe frunte. Murmur:

Trebuie avertizat... Marc îmi impune tăcere:

O s-o facem, nu te teme.

Îmi dau de băut. Celălat băiat îmi atinge glezna. Ţip. Marc îmi ia mâna:

E medic. O să te cam doară. Ai glezna fracturată. Haide, fetiţo, puţin curaj.

Ţip din nou. Marc mă strânge de mână. Îmi vorbeşte tot timpul. Nu înţeleg absolut nimic din ce-mi spune. Cred că am leşinat. Mă trezesc iar. Întreb:

Victor e la închisoare?

Marc continuă să-mi vorbească. Medicul îmi face o injecţie. Pare să nu se mai ocupe de gleznă mea. Stau cu toţii în jurul patului. Îmi dau din nou să beau un lichid amar.

Abia în zori reuşesc să-mi ordonez ideile şi să înţeleg ce mi se povesteşte: Marc s-a înapoiat de trei zile, a reorganizat grupul şi au găsit o casă. Aveau prima reuniune astă-seară. Cât despre Victor, a reuşit să evadeze din închisoare, la două săptămâni de la arestare, încă înainte de a fi trecut pe la anchetă. Se ducea la

reuniune când a dat de mine. Acum mi-atinge fruntea cu mâna lui:

Barem tu, fato, excelezi în situaţii romaneşti! Să ajung eu să-ţi trag o palmă! Dar mă temeam să nu scoli tot cartierul, cu râsul tău.

Încerc să-l zâmbesc. Întreb:

Şi glezna?

Îmi răspunde doctorul:

E în ghips. Acum, încă o mică injecţie pentru inimă şi te las să dormi.

Afară, zorile se arată, palide.

Băieţii au reuşit să-l avertizeze pe Ştefan. Vine să mă vadă două săptămâni mai târziu. Şi el se ascunde. Agenţii stau mai departe şi-l aşteaptă acasă... îmi spune foarte calm:

— Am bani pentru călăuză. Totul e aranjat. Plec mâine şi te iau cu mine.

Fac un efort ca să zâmbesc arătându-l piciorul: încă nu mi s-a scos ghipsul. Se încruntă:

— Totul e aranjat. Mâine e ultima zi.

Nu mă pot mişca. Pleacă fără mine. Trebuie să ajungi dincolo. Ştii bine că vei fi mai util acolo decât aici. Pleacă.

Se plimbă prin cameră în sus şi în jos. Aprind ţigară după ţigară. Discuţia durează mai bine de o oră în timp ce, în camera alăturată, băieţii multiplică manifeste.

*

Ştefan a plecat ieri. A promis să-mi scrie.

Băieţii mi-aduc în fiecare seară veşti: uzinele au fost naţionalizate. Patronii nu au fost înlocuiţi cu muncitori calificaţi, ci cu membri de partid fără nici o competenţă tehnică. Patronii nu sunt arestaţi decât după ce i-au pus pe muncitorii-patroni la curent cu funcţionarea uzinei. Toată economia naţională se clatină. Ziarele comuniste numesc lipsa de pregătire a noilor patroni, „sabotaj economic" şi reclamă sancţiuni exemplare. Foştii patroni, noii patroni şi muncitorii tremură cu toţii de frică. De altfel, toată lumea tremură de frică. Numai agenţii provocatori şi turnătorii avansează în grad, liniştiţi... până în momentul când sunt şi ei denunţaţi.

„Scânteia" declară că „pentru libertatea poporului trebuie luptat împotriva sabotajului reacţiunii".

Mă simt din ce în ce mai obosită. Revăd din când în când privirea Verei ieşind din celulă şi aud ultimele ei cuvinte: „Şi de-ar fi să-l pot reface..." Şi murmur cu toate acestea continuarea: „Aş reface-acelaşi drum."

Două luni mai târziu, un băiat vine să-mi aducă o carte poştală de la Ştefan:

Draga mea Rebeca,

Prietenii noştri de la Joint m-au primit foarte bine. Peste câteva zile va fi ziua ta de naştere. Îţi urez La mulţi ani! Ţie şi copiilor. Regret că te-am părăsit, dar ştii că visul meu cel mai scump era să mă duc în Palestina. În curând am să-ţi scriu din Tel-Aviv. Până atunci, primeşte toate urările mele de bine şi marea mea afecţiune. Trăiască Republica Populară Română.

În ultimul timp, câteva loturi de evrei au primit permisiunea să părăsească ţara şi să plece în Palestina. Zâmbesc de şiretenia lui Ştefan ca să facă să treacă ilustrată prin cenzură. Zâmbesc şi gândindu-mă la aniversarea mea; e chiar astăzi şi uitasem complet. Mai ales, sunt fericită că el a ajuns în Austria: ilustrata poartă ştampila Vienei.

De două luni alerg iarăşi din casă în casă. Grupul a trebuit să se disperseze. Aproape toate adresele s-au epuizat. Nu pot dormi mai mult de o singură noapte în acelaşi loc. Marc nu mai ştie unde să ne trimită; noi nu mai ştim unde să ne ducem, eu nu mai ştiu unde să mă duc. În oraş circulă zvonul că este în studiu un proiect care ar institui un oficiu locativ de stat. în realitate, acest oficiu „în studiu" şi-a început deja activitatea; comisii vin să măsoare spaţiul locativ al fiecărei case o cameră pentru o familie de două persoane, două camere pentru familii mai numeroase şi numesc din oficiu pe locatarii care vin să împartă apartamentul cu tine chiar din seara respectivă. Alt decret, oficial de astă dată, ordonă proprietarilor unui apartament să înainteze la oficiu lista completă a persoanelor pe care le găzduiesc, precum şi o autobiografie a acestora şi prevede sancţiuni pentru toţi cei care nu o vor face. În aceste condiţii, devine aproape imposibil să te mai ascunzi.

De îndată ce intru într-o casă, accentuez frica celor care mă primesc. Frică de a umbla pe stradă şi a veni acasă, frică de a primi o slujbă impusă. Frică de a vorbi în faţa copiilor. Toiul derivă de la frică.

Noaptea, parcurgând străzile în căutarea altei locuinţe, recunosc cu greu oraşul, oraşul meu. Toate statuile au fost doborâte. Străzile poartă numele unor eroi sovietici. Drapelele roşii şi portretele lui Stalin acoperă clădirile.

În oraş bântuie o puternică epidemie de sinucideri.

Este ultima adresă pe care a putut să mi-o dea Marc. Trebuie să părăsesc casa mâine seară ca să mă duc nicăieri. Cei care m-au primit în seara asta au un fel rigid şi tăcut de a se mişca, ca şi cum le-ar fi intrat un mort în casă. Dorm cinci persoane în două camere. Refuz să împart cu unul din ei patul şi mă duc la bucătărie, să mă sprijin de pervazul ferestrei şi să privesc stelele. Şi, în timp ce încerc să recunosc constelaţiile, vorbesc singură cu voce înceată. Este evident că nu mai pot continua aşa. Este evident că, mai presus de orice, doresc să mor. Este evident că, dacă nu mor, am să înnebunessc. Deja, pe lângă

coşmarul fidel şi familiar, încep să am vedenii; de cum închid ochii, chiar şi trează fiind, văd chipuri: de la Varvara la Vera, trecând peste Ţiganca, Milica, Giovanna şi Nicolski toate feţele vin spre mine şi poartă urme de sânge negricios. În general, toate rânjesc, chiar şi Şobolanca, ce vrea să-mi dea foc la păr cu o ţigară care capătă aspect de torţă. Când deschid ochii şi vedeniile mă părăsesc, mă surprind râzând într-un chip ciudat sau rugându-mă lui Dumnezeu să mă izbăvească, să-mi permită să mă odihnesc.

În seara aceea privesc stelele şi îmi spun că nu mai trebuie să şovăi, că momentul a venit desigur, momentul pe care încercam să-l amân, să-l amân...

Bătăi în uşă. Semnalul convenit. Cineva din casă s-a dus să deschidă. Apare Marc.

— Am întâlnit pe cineva care-l căuta pe Ştefan.

— Şi?

Şi l-am luat cu mine să stea de vorbă cu tine. Strig:

Marc, eşti inconştient. Dacă e un agent... O să-l aresteze pe toţi cei din casă. O să-l aresteze pe toţi oamenii aceştia care sunt nevinovaţi. Ai înnebunit de tot. Ştii bine că Ştefan e [a faen£ de două luni!

În spatele lui Marc, o voce:

Nu zău, e la Viena de două luni?

Marc s-a dat înapoi de-a-ndărătelea. Mă prăbuşesc pe un scaun. Pesemne că am murit şi trăiesc o viaţă viitoare, în această viaţă viitoare, Ştefan e aici în faţa ochilor mei şi se apropie şchiopătând.

Bună seara, Adriana. S-a dres glezna? O să putem pleca în curând?

Ce ai la picior Ştefan?

Nimic foarte grav. E puţin umflat. Prea am făcut pe globe-trotter-ul.

Trăiesc, visez, am murit?

Cum ai venit de la Viena?

Pe jos, cu busolă. Pe acelaşi drum ca la ducere.

— Ai venit pe jos, singur?

Râde:

Ca un om mare, da, închipuie-ţi.

Dar de ce, de ce te-ai întors? Continuă să râdă.

Mă decepţionezi. Te consideram o fată deşteaptă. Încă n-ai înţeles? Am venit după tine.

Eşti nebun şi tu, eşti nebun! Dacă te arestează, dacă te arestează din cauza mea? Cum poţi să-ţi rişti viaţa pentru mine?

Ştefan îşi aşază mâna pe umărul meu şi îmi spune cu o voce devenită brusc foarte gravă:

Linişteşte-te. Nu te mai ameţi cu vorbe. Toate astea sunt, în realitate, foarte simple. Am venit după tine. Într-o săptămână ai să fii dincolo.

Repet că o obsedată:

Dar de ce să-ţi rişti viaţa? De ce n-ai rămas acolo unde erai liber?

Să zicem, dacă vrei, că nu mă simţeam liber acolo cât timp te ştiam pe tine în pericol aici. Să zicem că, cu preţul acesta, libertatea nu mi se părea de dorit.

Îndrăznesc să rostesc cu voce tare frază care mă obsedează:

Ştefan, oare visez, oare am murit sau oare scena ăsta aparţine realităţii?

Cred că aparţine realităţii. Dar, în fine, dacă preferi să crezi că e vorba de un vis, să spunem că visăm. Pentru moment, dacă ai vrea să-mi dai puţină cafea, aş prefera ca asta să fie reală, fiindcă am mare nevoie.

În timp ce aprind focul ca să-l încălzesc nişte cafea, Ştefan îmi mai spune: în trei zile, oră cu oră şi minut cu minut, vom fi în Ungaria.

Ştefan s-a odihnit toată ziua. Urmează să plecăm mâine de dimineaţă. Marc vine să-mi aducă ultimele acte false şi un costum bărbătesc. Nu vrea să plece cu noi; are activitatea lui, responsabilitatea grupului.

Abia îmi stăpânesc o teribilă dorinţă să plâng. Ne strângem< mâinile. Râsul lui Marc sună fals.’ * ‘ Haideţi, copii, fără lacrimi. Pe curând, să vă-ntoarceţi repede; vă vom aştepta până la capăt.

Pe pragul uşii, se mai întoarce o dată:

Ştii, Adriana, dintre toate parolele, există una pe care o preferăm. O născocisem într-o seară când totul mi se părea încă şi mai absurd, încă şi mai ireal ca de obicei. E prima pe care ţi-am dat-o. Ţi-o aminteşti? „Niciodată trandafirii n-au fost atât de albaştri.” De acum înainte, nimeni nu o va mai folosi aici. Îţi aparţine. Dacă o aud vreodată, voi şti că aţi ajuns cu bine, în cealaltă parte a lumii.

Şi, deschizând uşa:

Şi întorceţi-vă repede pentru ca trandafirii să înceteze într-o zi să mai fie albaştri, nu-l aşa copii?

Restul nu mai are istorie.

Drumul lung şi colbuit care mergea de-a lungul unui sat, porumbiştea în care ne-am oprit o zi întreagă ascultând foşnetul

vântului prin frunze şi aşteptând căderea nopţii, busola în mâna lui Ştefan, calmul în toată fiinţa lui Ştefan, zgomotele de motocicletă şi farurile care se aprindeau brusc şi de care trebuia să ne ferim, lătraturile în jurul nostru şi, undeva, foarte aproape, clopotele unei bisericuţe de ţară care sunau încetişor, într-un fel înăbuşit şi parcă rugător şi în sfârşit drumul final prin noapte şi noroi şi lumina tremurând în depărtare care ne servea drept reper, drumul final şi, undeva în spatele nostru, ţara care se îndepărta, pământul ţării mele care îmi scăpa printre degete şi devenea îndepărtat, pentru acestea toate nu găsesc cuvinte care să le descrie.

Drumurile care duc la trecerile clandestine de frontieră sunt făcute dintr-un nămol şi un pământ special pe care numai iniţiaţii le pot cunoaşte şi înţelege.

Da, restul nu mai are istorie.

Am ajuns la Viena la sfârşitul lui august 1948

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

În urma celor suferite în închisoare, a avut depresiuni nervoase recurente.

Alături de sincerele ei mulţumiri adresate tuturor prietenilor care şi-au riscat libertatea pentru a o ascunde, ea nu va uita niciodată pe An iţa şi arhitect Dinu Hariton. Deşi aveau copii mici, ei au mai ascuns alţi fugăriţi ca, de exemplu, pe Alexandru Paleologu.

Aceeaşi nemărginită recunoştinţă Misiunii Militare Britanice la Bucureşti, care a ascuns-o pe în pod, datorită intervenţiei generalului Ni cola e Rădescu, prim-ministrul României, a cărui şefă de cabinet a fost. Generalul Rădescu a făcut şi el un „popas” la Misiunea Militară Britanică (dar nu în pod), „popas” datorat faptului că adjunctul ministrului de externe al lui Stalin, Andrei Vâşinski, sosise la Bucureşti ca să impună României

guvernul Petru Groza: sinistrul clopot de alarmă de cimitir ce a sunat în cei cincizeci de ani de ocupaţie stalinistă a chinuitei Românii. În această a doua ediţie, apărută la Bucureşti, a cărţii ei, doreşte să aducă un omagiu soţului ei, Frank Lorimer WESTWATER, ofiţer-Instructor în Marina Majestăţii Sale Britanice începând din 1935 apoi în timpul celui de-al doilea război mondial şi după aceea până în 1954 având atunci gradul de căpitan-Instructor.

De două ori, în timpul războiului, navele pe care se află, au fost scufundate, prima oară în Atlantic când a fost singurul „senior officer" care a scăpat din mijlocul Oceanului fiind salvat de un vapor, a doua oară în apropiere de Gibraltar când a fost găsit îngheţat pe plajă.

A primit numeroase medalii (Star, Atlantic Star, Africa Star, Defence Medal, WarMedal), iar, în 1954 ordinul British Empire.

A făcut studii de matematică la Universităţile din Edinburgh şi Cambridge, a fost un distins şi apreciat om de ştiinţă, lucrând ca executiv în Institutul de Astronomie Teoretică al Universităţii din Cambridge împreună cu Sir Fred Huyle. Este autorul a 4 cărţi publicate de English University Press.

A decedat în 1969 la vârsta de 60 de ani.

SFÂRŞIT